P. GALATINI DE ARCANIS CATHOLICAE VERITATIS, LIBRI 12. QUIBUS...

Pietro Galatino, Johann Reuchlin

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
11 R
115

IOANNIS REVCHLINI PHORCENSIS LEGVM DOCTORIS, DE ARTE CABALISTICA LIBRI TRES.

ter vniuersæ veteris philosophiæ, quę nūc te filio in culmos surgūt, vt te regnāte nobis spicas illius metere liceat in omnibus linguis, Græca, Latina, Hebræa, Arabica, Chaldaica & Chaldiaca, quibus hoc tempore libri tuæ maiestati offeruntur, & vberiùs omnia perficiuntur sub tua ditione, quæ sunt à parente tuo prudentissimè inchoata. Quare cogitans sola studiosis Pythagorica defuisse, quæ tamen sparsim in academia Laurentiana delitescunt, credidi haud ingratum tibi futurum, si & ea foro afferrem, quæ Pythagoras nobilésque Pythagorei sensisse dicuntur, vt tuo felici numine legerentur Latinis hactenus ignota. Italię Marsilius Platonem edidit: Galliis Aristotelem Iacobus Faber Stapulensis restaurauit. Implebo numerum & Capnion ego, & Germanis per me renascentem Pythagoram tuo nomini dicatum exhibebo. Id tamē absque Hebræorum Cabala fieri non potuit, eo quòd Pythagoræ philosophia de Cabalæorum præceptis initia duxit, quæ patrum memoria discedens è magna Græcia rursus in Cabalistarum volumina incubuit. Eruenda igitur inde fuerant ferè omnia. Quare de arte Cabalistica, quæ symbolica philosophia est, scripsi, vt Pythagoræorum dogmata studiosis fierent notiora. In quibus omnibus nihil affirmo, tantùm vtut opinantur infideles, recito, qui Simonem Iudæum Cabalæ peritum audituri, Francofordię in vnam cauponam è diuerso itinere conueniunt, Philolaus iunior Pythagoræus, & Marranus Mahometista. Iam verò reiectis in diuersorio sarcinulis peregrini famem pellere cupiētes, horrent conuiuarū tumultuantem gregem, at illis post symposia tabernam deserentibus ita cœpit Marranus,

Temperaui à multis mihi verbis in tāto murmure coëpulonum indigenarū, qui nimiùm poti à prandio nūc abeunt, veritus ne malè audissem, si quouis sermone aduena ego fremitus intercalassem eorum quos exitiosâ temulentiâ onustos nouerim. Pòst verò quàm hinc illis profectis, soli nos in isto pridem diuersorio cōuenimus, ambo, vt est videre, peregrini, & haud parum ab itinere fessi, iubeas oro cauponi, si tua mecum stat sententia, vt secundæ mensæ ferantur, & bellaria minimè Sybaritica, quando liberiore gestu conuiuere licet & colloqui. At ecce structores accedunt nescio quæ promentes tragemata, cum nucibus & caseo vtinam Bithynio & cratere incertum zythico an vinario, quanquam nobis omniū nihil monentibus. Tum Philolaus haud mediocri dexteritate ait, cauponariam agit hic institor, vt qui nummis vbique locet pedicas, etiam hospitibus addat aurita ministeria, quo plus vini obligurire gestientibus vendat, mox enim atq; de bellariis sermo excidit, fercula præsto sunt. Nunc sanè inter honesta pocula opto nobis laxiora sodalitia fore. Nam vtiq; me cōsule, vultus, mi conuiua, capiendus est nouus, & lassatis membris curanda requies. Potissimùm verò mihi post longam nimis & scabram viam, durósque calles, quos hucusque sum emensus. Quid tibi sit integrum ignoro, cùm de tua peregrinatione nondū factus sim certior, quàm longinquè, aut quis tu, aut vndenam veneris? E Byzantio, inquit ille,

A Constantini vrbe, quam multi Nouam Romam appellant: sum enim patria Byzantinus, studio varius, siue Græcè velis, aut Hebraicè, seu magis Latinè, Arabum tamen doctrinam plus callens: & nisi molestum est, tu vicissim indicare ne recuses qui vir ipse sis. Philolaum me nominant, inquit iste, Alanum natione, disciplina Pythagoreum, & fortasse haud absimilem tui linguacem, sed quod tibi erit vocabulum quæso? Constantinopolitani Marranum me vocant, ait ille, no- B men à Cerintho & Ebione, scholasticis notum; quòd & aqua tinctus, & recutitus apella, vtrimq; alioqui tam Mosis legibus quàm Christianorum doctrinâ sum initiatus.

Philolaus ad hæc: Scholasticos memoras audio: Id rogo autem, Sūnt-ne humanitatis scholæ Constantinopoli modò, inter istos maximè omnium crudeles & truculentissimos Turcos? Plurimæ, inquit ille, quibus se excellētissimis ingeniis homines dediderunt. Est enim plus illic C discipulorum quàm decē millium, è Persia, Gręcia, Latio, & Iudaismo in vnis mœniis, inter quos cùm iam annis duo-de-viginti multarum artium auditor fuerim, libuit tandē exspatiari aliò, si fortè vel trans Alpes inuenirem studio sapientiæ præditos, qui de maximis quæstionibus copiosè queant probabiliterque dissertare. Tum cuiatis philosophiæ? petebat Philolaus: Et Marranus, Cuiusuis, retulit, cùm sim nullis ipse vnius disciplinæ legibus astrictus, quo minùs ne sectâ qui- D dē fidei liberè quicquid sensero, defendere prohibeor. Certè par habes mecū Philolaus, inquit, vt video, explorādi desiderium. Nam ad Germanorum nobile hoc emporium Francofordiense, migrantibus è Thracia mercatoribus comitem me iunxi, quòd acceperim hîc esse Iudæum magnæ in opera Cabalistica famæ, ac ingentis existimationis, quæ vna facultas (vt sæpe audiui doctissimos homines, suaui ocio & consiliis vberrimis affluentes, me præsente, arbitrari) præ cæte- E ris esse queat Philosophiæ Pythagoricæ cognatior tanquā nihil similius. Nam esse Pythagoram omnia fermè dogmata istinc expiscatum, aiunt. Iudæo illi Simon esse nomen perhibent, Elezari filio, ex antiqua Iochaicorum prosapia, quem nunc remotis mensis adoriri stat sententia. Ego verò, inquit Marranus, si per te licet, tecum ipse virum accedam, tametsi Pythagorica parum edoctus, semper enim mihi Arabes magis venerationi fuere, Algazel, Alpharabius, Abucaten, F Hali, Abumaron, Abensina, quem Latini Auicennam, & Abenrust quem Auerroëm vocant, & reliqui cōsimiles Peripatetici. Quanquam nemini vnquam mea ætate negatum fuit Constantinopoli qualemcunque singularum propè linguarum atque sectarum philosophiam consequi, maximè dissimilium gentium præceptoribus in dies publicè docentibus. Tum Philolaus: Confide, nam facilè, inquit, Pythagoreus fit is, qui & libenter verbo credit, & pro tem- G pore tacere potest, & omnia præcepta intellectualiter intelligit. At ille, Astabo saltem vbi patieris, tanquam Pythagoreus aliquis, & audiam qua de re sermo inter vos fiat. Itaque inenarrabili gaudio delibutum me reddes, cùm per-

magni æstimauero in conuersatione sapientum A
fuisse. Et Alanus, Veniamus ait, Nam in po-
mario domi eius, in qua habitat, deambulare
nunc solus dicitur, ac certè hic loci est, & ostium
patet. Cernis-ne istum ex horto nos versus in-
cedentem? Age maturiùs, ingrediamur. Sal-
ue magister. Cui Simon de more gentis, Do-
minus vobiscum. Tú-ne Simon ille Iudæus?
rogant aduenæ. Tum is, Vtrumque: nam &
Iudæus sum, & Simon. Quæ autem nomina
vestri amborum accipiam quò rectiùs vos al- B
loquar? Vterque ad id: Ego Philolaus, & ego
Marranus, responderunt: ac diuersis itineribus
alter alterius nesciens, post longam peregrina-
tionem huc tandem conuenimus, quos non hoc
emporium tam latè eminens tanto commeatu 2
propè toti Europæ decantatum, ac tot & tam
preciosis mercibus illustres nundinæ, tam diuer-
sarum gentiũ confluxu speciosæ, ad sui contem-
plationem traxerunt, sed vnius tui fama perdu-
xit ea cupiditate, vt nobis de omni Cabalistica C
ratione magnopere, vt doctis visum est, & co-
lenda & expetenda, nobiles illas & tam in Scy-
thia quàm in Thracia commendatas ingenti
laude cogitationes tuas, breuiter & commodè
aperires. Ad hæc: Estne, inquit Simon, me-
moria nostri etiã apud Scythas & Thracas gen-
tem tam longinquam? Est profectò, ait vter-
que, multò maxima. Nam abhinc ante trien-
nium circiter quatuor lustra, quando tempore
illo supputabant vestri à mundi exordio post D
quintum millenarium annos ducentos octo &
triginta pulsa ex Hispania Iudæorum centena
quatuor & viginti millia, indéque discriminatim
illorum maxima pars ad loca nostra exules pro-
fecti, multam in te homine sibi, vt affirmant, per-
quàm notisimo artium disciplinam, multas li-
teras, incredibile ingenij acumen, & philosophi-
ci sermonis expeditam integritatem, præsertim
quoque Cabalisticæ speculationis diuinam peri-
tiam, & vniuersis auditoribus admirabilem inesse E
se prædicant, ita vt in omnium oculis discendi
cupidorũ vltra Sauromatas & glacialem fulgeas
Oceanum. Excepit ille, Tanta de me vestra exi-
stimatio, viri Pythagorei, non mediocrem rubo-
rem mihi affert, qui vereor ne si iudicium hoc
vestrum ex populari rumusculo conceptum fru-
strer aut fallam, quantumuis id contingat fragi-
litate mea, ipse videar in tam diuinum Cabalæ
studium propè mea ignauia dolendam iniuriam
commisisse: quò planè quicquid in me langui- F
dum, fractum & imperfectum deprehenderitis,
id in huius sapientiæ quam desideratis, quandam
vergat ignominiam, quasi opificis defectus ten-
dere debeat in artis indignitatem: id quod mini-
mè omnium velim. Nam ego ipse quantuluscun-
que sim, qui scio quàm sim exiguus, aut mecum
cæteri Cabalistæ omnes quicquid verò esse pu-
tentur, laudati si vultis an despecti mitto dicere,
tamen hac contemplãdi arte nihil est hominum
generi vsquam qui humi degunt, & præ aliis e- G
gregiè pollent ingenio ac mente florent, à Deo
collatum expetibilius, nihil ad salutẽ animorum
commodius, nihil ad immortalitatem cõsequen-
dam aptius, quo congruenter naturæ mens hu-

mana propinquiùs ad deificationem ascendat,
hoc est ad beatitudinis summum, quod τέλος
Græci dicunt, siue id vobis extremum aut vlti-
mum vocare placuerit, seu finem, vnde contin-
gat, nihilo indigentes, absolutè semper absque
impedimento fortunatè, tranquillè, feliciter vi-
uere, cùm artificiosè admodum per quædam
symbola, terrenis omnibus reiectis, semotáque
rerum materia, formam è forma decerpserimus,
quousque ad primam omniformem & infor-
mem ascenderimus formam. De quo intelligunt
Cabalistæ diuinum Geneseos hunc iussum, Pro-
ducat terra animam viuentem ad speciem suam,
scilicet ad diuinam Idæam, quæ & ipsa est terra
viuentium in virtute Dei viui eam vitam in-
fluentis per nomen *Adonai*, vt cognoscatis, au-
tore Iosue, quòd Deus viuus intra vos est, & dis-
perdet in conspectu vestro contrarias fortitudi-
nes. Hæc in libri שער אורה id est, *Porta lucis*
inscripti, cap. 2. leguntur. Quo fit vt omnia vitam
habentia suo instinctu sursum tendant, & omnia
vitam influentia vergant deorsum. Cùm enim in
isto mundo sensibili quicquid elementis qua-
tuor constat, מורכב id est, *mistum*, id omne aut
anima careat diuersi & vagi motus effectrice, ceu
iacens immobiliter & quiescens, vt lapis & fer-
rum, aut vegetet & crescat, vt planta & herba, aut
multifariàm dimoueatur, progrediatur, & tan-
tùm viuat, vt animantia bruta & conchæ, aut e-
tiam rationaliter loquatur, vt homo, quæ solent
adolescentes nostri de libro רוח חן id est, spiritus
gratiæ, sic Hebraicè nominanda discere הדומם
הצומח החי והמדבר id est, Iacens pullulans,
viuens, & loquẽs: nihil profectò eorum est quod
intentum cœlo se non modo quodam arrigat,
quasi eo conspectu quendam sibi virtutis suæ
vsum gliscens, & mores fingens: vt altissimos
terræ montes cœlum versùs ab imis vallibus e-
xurgere cernimus, iuxta Psaltæ carmen, Ascen-
dunt montes & descendunt campi: vt experimur
in altum procellas maris erigi, vt ascendit mare
fluctuans in Ezechiele, vt flatus aëris è cauernis
exuperare sentimus (nam & naturæ Dominus in
illo eodẽ Propheta erumpere facit spiritũ tem-
pestatum) vt deniq; omnia ignea leuari videmus.
Ascendit enim ignis de petra in Iudicũ volumi-
ne. Ita, viri præstantes, quæ vestra ingenij vis est,
intelligitis quadã necessitate coactos fateri nos,
quãto quæq; res nobiliore natura extat, tãto eam
adeptione sublimiori gaudere: ceu granũ frumẽ-
ti iactatum in terrã, quod nõ quiescit donec gle-
bæ viscera frangat, & extra telluris meatus suspi-
ciat, & cœlesti aura fruatur. Eadẽ est ratio in me-
tallicis quoque, cùm id quod generosius est in al-
tiores spiritus ebullit ab *alkimia* sublimatum, vt
puriora semper ea videãtur quę sũt sublimiora.
Sic quę apud inferos esse dicũtur lurida & squalẽ-
tia, sordibúsq; depressa iudicamus, quæ apud su-
peros cãdida & illustria, incredibiliq; decore or-
nata miramur, & præconio laudũ prosequimur.
Quare cũ solers natura rebus iacẽtibus, vegetãti-
bus, spirãtib' ingenia talia ingignat vt altiora pe-
tãt, profectò potiore multò ratione non videtur
ea hominẽ neglexisse omniũ animantium domi-
natorẽ, animal decorũ & venerandũ, animal no-
bilissimum

bilißimum, cæteris præfectum, non modò prudens & ſapiens, verùm & contemplatiuum & religionis capax, quin melioribus & ſanctioribus ipſum dotibus ornauerit, & præſertim id generis donauerit conditione, vt ex inſito ſibi naturæ deſiderio quibuſcunque poſsit viribus ad ſumma & optima tendat. Hominem enim melior natura Deus, vt extat in ſacratißima hiſtoria, ex duobus compoſuit, limo terræ, & ſpiraculo vitæ: vt limo indutus, corporea prudenter curet, & ſpiraculo vitæ præditus, ſapienter amet diuina, producátque terra animam viuentem ad ſpeciem ſuam atque propriam, videlicet illam peculiarem Ideam, non brutorum, non plantarum, non lapidum aut lignorum, ſed ab ore Dei natam, & in faciem eius diuino ſpiritu afflatam mentis ſuæ ipſam illuminationem. Hæc illa eſt, quæ paulò antè à nobis vocabatur Deificatio, quum ab obiecto præſente per medium ſuum exterior ſenſus tranſit in ſenſionem interiorem, & illa in imaginationem, & imaginatio in exiſtimationem, & exiſtimatio in rationem, & ratio in intellectum, & intellectus in mentem, & mens in lucem, quæ illuminat hominem, & illuminatum in ſe corripit. Hinc rectè acceptum eſſe apparet, quòd Cabaliſtæ in arbore decem numerationum *Thiphereth* μικρόκοσμον in medio *Sephiroth* ponendum cenſuerunt, magnum illum Adam, quaſi lignum vitæ in medio Idealis paradiſi, aut quaſi lineam rectam (vt aiunt) mediam. Fecit enim Deus hominem rectum, Eccleſiaſti regio tam ad ſupera quàm ad infera flexibilem: vt per Empedoclis litem & amicitiam, in numerationibus illis ſubter notatam, quæ deſignantur per נצח והוד humana ſe cogitatione agnoſcat elementorum & mundani huius regni eſſe participem. Timore autem Dei, & ſanctificatione, per פחד וחסד quæ ſupra eum expanduntur, trium ſimplicißimæ Deitatis notionum, כתר חכמה בינה pro ſuo captu apprehenſiuum. Igitur ad id natus eſt homo hîc in terris, & ad hoc eum natura finxit atque formauit, vt & pedibus cum beſtiis ambulet in terra, & ſolus ex omnibus animantibus erecto capite, cum Angelis in cœlo conuerſetur. Manus autem vtraſque inter pedes & caput locatas, tum ad victum neceſſarium laborando figat in tellurem, tum ad vitam æternam contemplando leuet in cœlum: ad quarum tutelam, oculorum orbes ſoli ex omnium ſenſuum inſtrumentis homini motabiles inditi ſunt, vt in terram pro corporis, & in cœlum pro animi conſpiciant ſalute. Talis eſt aptitudo atque vis hominis, hæc facultas, hæc potentia, quam non implantauerit vtique ſiue ſummum bonum Deus, ſeu natura, niſi facultas in vſum, & potentia quandoque redigeretur in actum, præſertim in homine induſtrio & ad id ſe præparante. Si enim captus ille diuinitatis non eſſet homini poſſibilis, fruſtra deſiderium eius natura ingenuiſſet: homo namque agilis & idoneus haud vnquam corporeorum ſenſu & rudi cœmentorum tactu ſatiatur, quin & omni cogitatione ad ſeparatorum puritatem & altißimarum rerum cognitionem prouehatur. Ea eſt planè cunctorum

A ſtudioſorum irrequietudo, quibus & vehemens animi applicatio per morales, naturales & mathematicas veritates, ad ſupernaturalium diſpoſitionem agnaſcitur, & tandem ad primam entitatem fidelis aſcenſus indulgetur. Verbi cauſa: Luculentißimum procul ignem exardeſcere videtis, intenditur forma eius per illuſtre medium quod Græci appellant διάφανες, vſque ad oculum corporeum. Expectat intrà ſpiritualis viſio, & obiectæ rei propriæ formam ſuam eſſe

B percipit, quare ipſam ceu affinem ac propinquam libenter hoſpitio ſuſcipit, & per medium apparentiæ, quæ à vobis dicitur Græcè φαντασία, ſpiritualiter iudicio ſenſitiuo ac brutali offert, quam quidem effigiem rurſus ad iudicium humanum ſupernè producit, & paulò ſuperiùs totum illud ad ipſam rationem promouet: tum ea tandem poſt agilem diſcurſum, ita ſublimatam & cribratam corporalis ignis abſtractionē tranſfert ad intellectum. In iſto igitur aſcenſu tres

C inueniuntur regiones, & in ſingulis vnus abſtractionis ſtatus. In prima regione obiectum, διάφανες, ſenſus exterior, & ibi ſtatur. In ſecunda interior ſenſus, phantaſia, iudicium brutum, & ſecundò ſtatur. In tertia, iudicium humanum, ratio, intellectus, & tertiò ſtatur. Horum omnium domina mens, recepto lumine ſuperiori hominis intellectum illuſtrat & perficit. Ecquid aliud opinabimur Cabaliſtas, de *Sechel, Sandalphon*, & *Mettatron* docuiſſe? Status au-

D tem quilibet, duplicem habet differentiam. In primo enim ceſſat corpus, & incipit anima, vnde nominatur animal. In ſecundo, ceſſat anima, & incipit ratio, vnde nominatur homo. In tertio, ceſſat intellectiua potentia, & incipit mens, quæ ſola ſine controuerſia deforis aduenit, vnde nominatur Deus, iuxta oraculum, Ego dixi, dij eſtis. Statuum itaque nomina ſunt ſenſus, iudicium & intellectus. Interuallorum autem media, ipſas ſpecies deferentia ſunt διάφανες, phan-

E taſia, & ratio. Cui rei haud abſimile proferunt in *Mercaua* Cabaliſtæ tres patres, qui ſunt Abraham ſuperior, Iſaac inferior, Iacob medius. Cùm igitur trium regionum duo interualla, ſenſus & iudicium, duplicantur ſecundùm inferiùs & ſuperiùs, & vtraque ad binos reducuntur terminos, reſtant decem ſcalæ gradus, per quos ad cognitionem omnium, quæ ſunt verè, aut ſenſu, aut ſcientia, aut fide ab imo ad ſummum aſcendere poſſumus. De quo

F Abraham Cabaliſta in libro mirabili *Ietſira*, ſic ait, עשר ספירות בלימה י׳ ולא ט׳ י׳ ולא יא׳ הבן בחכמה וחכם בבינה בחון בהם וחקור מהם והעמד דבר על בוריו והשב יוצר מכונו׃ id eſt, Decem numerationes, propter quid decem, & non nouem, decem & non vndecim? Intellige in ſapientia, & ſape in intellectu, inueſtiga in eis, & proba ex eis, & ſtatue rē ſuper puritates ſuas, & repone creatorē in thronū ſuum. Hactenus ita. Intellectus enim humanus quæ ſuprà ſunt intelligit in

G ſapientia, & quę infrà ſint, ſapit in intelligētia. Et ſenſus exterior ſtatuit rem ab obiecto per ſpecies oblatā, & ſenſus interior ſtatuit rem ſuper puritates, id eſt abſtractiones ſpecierū, quæ antè fuerant diaphano, ac demum phantaſiæ ſunt pecu-

liares. Deinde iudicium inter phantasiam & ra- A
tionem, inuestigat ex eisdem apparentiis, & ratio
discursu vario conclusionéque probat in eis. Tûc
redeo ad initium & dico, quòd intellectus crea-
torem vt causam omnium causarum primam,
reponit in thronum suum, quæ est ipsa mens
שכל הפועל Habetis itaque, viri solertissimi,
decem numerationes quibus homini contingit
rerum apprehẽsio, quæ sunt obiectum, διάφανες,
sensus exterior, sensus interior, phantasia, iudi-
cium inferius, iudicium superius, ratio, & intelle- B
ctus, & hæc omnia nõ tam sunt quid, quàm quo.
Suprema verò mens in homine aliud quid est.
Quapropter sicut Deus in mundo, ita mens in
homine, inter decem *Sephiroth* regni, gerit dia-
dema, & rectè cognominatur כתר id est, corona,
quæ vt Aristoteles asserit in secundo de Genera-
tione Animalium libro, Sola diuina est, & sola
extrinsecus homini accedit, à cuius lumine rece-
pto virtutes inferiores diriguntur, & gubernan-
tur עד השכל והמשכיל והמשכל אחד id est, quo- C
vsque intellectus, intelligens, & intellectum sint
vnum & idem, vt scribit Commentator arboris
decem *Sephiroth*, quod magistri super verbis
Prophetæ, In lumine tuo videbimus lumen, ita
diiudicarunt, כי בשפע השכל אשר שפע מבך :
נשכיל ונתישר Hoc est, quòd in influentia men-
tis, quæ influit ex te, intelligimus & rectificamur.
Puto iam esse patefactum omnibus, qui naturæ
humanæ conditionem diligenter scrutati sunt:
primò, quòd desiderio quidem naturali duci- D
mur, vel (si rectiùs libet dicere) trahimur ad ap-
prehendendum res summas & diuinas: secundò,
quòd eas quantum ad nostram beatitudinem sa-
tis est, data opera pro modo & captu nostro ap-
prehendere possumus: ad alterum nos inclinat
natura, ad alterum diuinitas: vtrumque per ignis
figuram sursum tendẽti, & omnia quodammo-
do comprehendentis & lambentis artificiosè à
Cabalistis demonstratum. De quo Rabbi Io-
seph Castiliensis, in Horo nucis, libro secundo, E
inter cætera his verbis ait, תדע לך כי נפש השכלית
הנאצלת באדם ומציירה בו צורת עליונה היא
דקראת אש id est, Scias, quia anima intellectiua
infusa in hominem, & repræsentans in eo for-
mam supremam, ipsa vocatur ignis. Cui applicãt
Salomonis illud, Lucerna Dei, spiritus hominis.
Vt planè tamen fatear, id quod verum esse tum
ratio probat, tum exercitationis confirmat ex-
perimentum, non paucis oportet artibus, non
valde minutis humanorum studiorum scientiis, F
nõ leui doctrina eum prius instructum esse, cuius
industria, promtitudo, & ingenium ad forma-
rum separatarum ac simplicium mundi superio-
ris & intelligibilis substantiarum contemplatio-
nẽ ita mansuescat, vt in ipsa fermè Dei penetralia
irrepat. Ante omnia namque prudentum virorũ
ethicis & bonis moribus eruditos esse nos con-
uenit, vt turpia vitemus, sequamur honesta.
Quod Ecclesiastes admonuit, Custodi pedem
tuum quum ieris ad domum Dei: quia Ethan G
Ezraita in eruditione, sic psallit, Iusticia & iudi-
cium præparatio sedis eius. Quo carmine nõ tan-
tùm opera hominum quæ ipsa debent iusticia
perfici, verùm etiam & cogitationes cordis & o-

A ris verba complectitur, quæ recto iudicio cõsta-
re oportet. Quare vna voce ac consimili sensu
tradunt Cabalistæ, כי בהמשך אחר התאוה לבד כמו
הסכלים יבטלו התשוקות העיוניות : id est, Quòd
indulgendo concupiscentiæ atque libidini tan-
tùm, vt faciunt stulti, corrumpuntur desideria
speculationum. Post mores itaque compo-
sitos & animum purgatum (taceo quidem nunc
penè infinitas siue rectè, seu verè, aut bene loquẽ-
di regulas, quæ solùm vestibula & fores scientia-
B rum sunt, non autem scientiæ) tum opus erit Ma-
thematicis & Physicis, quæ innumerabilia com-
plectuntur, Arabum, & Græcorum, & Latinorũ
vbique voluminibus comprehensa, vel de vni-
uerso numero, pondere, & mensura: vel de omni
motu & quiete rebus essentialiter inhærente,
quam dicunt naturam. Est enim natura, vt Rab-
bi Iuda Ben Leui scribit, in libro *Alcozer*,
ההחלה והסבה אשר בה ינוח וינוע הדבר אשר הוא
בו בעצם ולא בבקרה: id est, Principium &
C causa qua quiescit & mouetur res, in qua est per
se, & non per accidens. In hac terminatione vi-
detis quantæ & quales, quot & quàm intermina-
tæ res congeruntur, vt ferè sint omnia nobis sus-
cipienda naturam inuestigantibus, quæ à supre-
mo cœlo ad infimum terræ centrum continen-
tur, siue suo nitantur robore ac substent, seu quo-
quo modo se habentia innitantur & accidant, vt
non tota ætate hominis vel ipsa nomina singu-
larum inueniri (taceo proprietates, conditiones,
D vires, mores & operationes) queant, propter eo-
rum quæ scire cupimus prope infinitatem, & vir-
tutis nostræ rationalis capacitatem, & rerum in-
uestigandarum difficultatem, & humanæ poten-
tiæ fragilitatem, & desiderij nostri multiplicem
distractionem. Quid enim? nónne Abrahæ di-
ctum fuit, Suspice cœlum, & numera stellas si
potes: nec potuit ipse; quanquam suo tempore,
secundùm Rambam, insignis Astrologus erat.
Vnde tradunt Cabalistæ, quòd כל מה שבשמים לא
E ידע האדם דבר ממנו אלא במה השעור הלמודי
המעט : id est, Omne id quod in cœlis est, non
scit homo aliquid ex eo, nisi ad ipsum modum
Matheseωn, seu disciplinarum vsque adeo mo-
dicum. Quorum hoc dicto admoneor, multa er-
rasse veteres in Mathematicis, etiam in quibus
illi totam penè vitam, vt mos est studiosorũ, con-
triuêre. Quod in suis recordatur scriptis *Abuba-
cher*, posteris nobis attestatus antiquos eo seculo
etiã vsq; Aristotelis post tẽpora nõ plenè Mathe-
F matica sciuisse. Ait enim sic, כי הלמודים לא נשלמו
בזמנו : id est, Quòd Mathematicæ scientiæ non
erant tempore Aristotelis perfectæ. Cùm igitur,
vt Salomon inquit, cunctæ res sint difficiles, &
in ipsis naturalibus, quorum saltem principia no-
bis nota sunt, aut esse possunt, החומר הצורה
ההעדר Materia, forma, priuatio, tanta in homi-
nibus sedeat apprehensionis tarditas, quid
futurum de nobis cogitabimus supremas illas
spiritualium causarum species intueri quærenti-
G bus? Ad quod omnium inferiorum abstractio-
nibus, discursu, ratione ac logicis speculationibus
opus erit, quæ facilè possent totam hominis vi-
tam occupare, vt est non nullius ponderis disce-
re, המאמרות quæ appellamus prædicamenta,

& vt ad

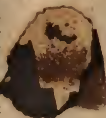
& vt ad illorum consuetudinem loquar, genera generalissima, videlicet quæ sunt עצם כמה איכות הצטרפות מתי אנה מצב לו יפעל יתפעל : Id est, Substantia, quantitas, qualitas, relatio, quando, vbi, situs, habitus, agens, patiens: istis enim & constare putant & intelligi, quæcunque in hoc conditoris orbiculari globo continentur. Inueniri autem nihilominus, & quæ de his ipsis ac eorum comprehensis diuulgentur atque dicantur, ob idque prædicabilia nominari סוג מין הבדל סגולה מקרה : Id est, Genus, speciem, differentiam, proprium, accidens. Horum omnium dies atque noctes aucupia, plagas & indagines instituunt per singulas cuiuslibet rei causas, quæ sunt החומר הצורה הפועל והתכלית : Id est, Materia, forma, efficiens, & finis. Ex quibus vt nobis ipsi molliter blandimur, omnis negocij veritatem venari queamus quadam euidenti (vt aiunt) demonstratione, quam מופת appellant, scilicet de altero ad extremum alterum, tanquam è carceribus ad metam discurrentes, in modum cuiusdam artificij, cui nomen הקש indiderunt. At verò qua solertia & quibus ambagibus illorum hominum, qui hæc plus ostentare soleant, quàm præstare, sophismata præstruantur, nostri sic docuêre, יתחבר כל הקש ומופת משתי הקדמות הגדולה והקטנה כשלשה חלקים והם הנקראים גבולים אחד מהם נושא המבוקש והוא הנקרא הקצה הקטן והשני החלק המשותף והוא הנקרא גבול אמצעי והשלישי נשוא המבוקש והוא הנקרא קצה הגדול ומאלו תולדה : Id est, Componitur omnis syllogismus & demonstratio ex duabus propositionibus, siue præmissis, maiore & minore, secundùm tres particulas, qui vocantur termini: vna ex eis est subiectum quæsiti, & dicitur extremitas minor. Et secunda pars est participans, vocatúrque terminus medius. Et tertia est prædicatum quæsiti, quæ nominatur extremitas maior, & ex illis conclusio. Hoc est illud rete, hic ille hamus, viscum & ilex, hoc vinculum quo illorum opinione libera capitur veritas, & quo vel circa naturæ subiectas res, vt sunt physica, vel naturam comitantes, vt mathematica, vel naturam quodammodo exuentes, vt metaphysica, indistinctè ac quandoque frustra vtuntur. Quæ autem à natura prorsus & ab omni materia & motu sunt essentialiter absoluta & separata, dicimus theologica, quippe istis linguacitatibus & syllogisticis susurris non subiecta, vt quorum tanquam immediatorum non sit propriè loquendo scientia, sed firmior ac validior notitia. Quo absolutiùs Aristoteles in librorum Illustrium, quos post Naturalia scripsit, volumine primo, nobis insinuat, quòd illius quidē notitiæ possessio est nō humana, tum, vt conspicimus, quia rarò & vix è millibus vni contingit, quasi videatur magis illabi quàm humanitus acquiri, tum quòd in summa constituitur difficultate propter tenuem (arbitror) & exilem intellectus nostri ab initio instinctum. Quod figura quadam ingenuit Zophar in libro Iob, Pullus onagri homo nascitur. Deinde, ob naturalis aptitudinis commoda eruditione adiutæ inopiam & defectum. Eo quòd longo iam tempore à malis præcepto-

A ribus delusi, nondum prudentes pueri, tenera in ætate relictis optimarū literarū studiis, ad sordida sophismata compelluntur: illorum suasu, quorum aures præter vtrum hoc, & vtrum illud, cum suis propositionibus & corollariis, aliud nihil admittunt. Accedit in causa, celer promotio discipulorum ad gradus superiores, quibus nondum credenda erant tam excelsa, quando in literis humanioribus parum adhuc olei consumserunt: quare in tot & tantis sentibus & dumetis
B labore molesto frustra defatigati resiliunt antequàm ad venerandæ senectutis annos peruenerint, nempe adhuc ætate virili florescentes. Audite autem vos obsecro verba Iob: In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Ideo motus quondam Rab Eleazar dicenti sibi benignè magistro suo Iohanan, Veni, docebo te opus de *Mercaua*: id est, de sublimioribus contemplationibus, respondit לא קשאי id est, non incanui, quasi nondum consenui. Nouerat enim discipu-
C lus ille sagax & præcocis adolescens ingenij, ad tam sublimem & altam sapientiam nō esse aptos nec idoneos, nisi eos qui iam sedatis & extinctis cupiditatum ardoribus & calore iuuenili refrigerato, annis prouecti, cum quadam tamen naturali probitate senescunt. Nam quid adhuc afferret senium cōmodi, nisi probitatem & constantem vitæ integritatem adderet? Idcirco velim credat omniū nemo, quòd ij sint verè theologi quantumcunque senes, quacumque præditi
D contentiosa loquacitate, qui vitiorum quolibet genere fœdati, superbia, hypocrisi, auaricia, odio, inuidia, & sæpe tecta religione, luxuria, neglecto mentis lumine affectiones sequuntur animales. Assilit huic meæ opinioni Salomon, qui ait, Abominatio Dei est ipse peruersus: hic est ille qui ab altitudine auersus vergit ad decliuia, quam tumuis eum natura erexit in alta. Non ignorauit Algazel, Marrane, tuus ille Mahumetista hos sibi contrarios in anima motus sursum & deorsum
E homini docto quàm infelicissimos fore, quum in libro De scientia Diuina demonstrat, quòd ex contrarietate huiuscemodi attrahentium impressionum fit cruciatus in anima fortissimus & maximè formidolosus. Si præter vitia etiam peruertunt & auertunt secularia negotia, dum fortè parentes, vxor, liberi, res familiaris, amici, inimici, casus, euenta, & quælibet propinquorum necessitudines, haud sinunt vires hominum summos intelligentiæ gradus ascendere. Sed fac quis-
F quis vestrûm erit, nihil in nobis situm esse quod impediat, finge captum ingenij nostri fœlicem & faustum, nulla sit dementiæ aut desipientiæ ne species quidem. Iam parata succurrant omnia quæ ad suscipiendum res altissimas pertineant, vt de nostra fragilitate rectè queri nemo possit: tamen à speculando, nónne plurimos deterrebit excelsior cœlo, profundior tartaro, diuinorum obscuritas illa nec sensu nec ratione peruestigabilis, quæ à studiis nostris non vt cæteræ scientię
G lucem recipit, sed secum affert, & quasi de suo ipsa promptuario in viros non indignos radiat atque lucet, quanquam nec sua sponte vt vilem sese passim prostituit, nec non inuitata se offert, sed à nostra voluntate humanis antè scientiis

perquàm ornatè instituta, non valde repugnans attrahitur, quemadmodum si retusum ferrum, vt ait Salomon, & non priùs politum fuerit, exacuetur multo labore, & post industriam sequetur sapientia, Etenim quæ à sensu prouehuntur ad intellectum, diligentia quadam studiorum & artificiali ratione colliguntur, vltrà verò quæ ab intellectu ad mentem & ad eius lumē pertingūt, quasi diuinam induunt personam, & idolio carēt humano, vt iis queat nihil à nobis cogitari profundius. Super ea igitur re ingemnisse visus est idem Salomon, cùm ait, Alta profunditas seu profūda profūda (ita enim Hebraicè legitur) quis inueniet eā? Nō dixit, quis habebit eam? nōnulli enim habuerunt. Sed quis inueniet? tanquam difficile, non autem quoquo modo impossibile, quia Dominus dat sapientiam, & beati qui inueniunt eam, vt est in sacris oraculis. Paucorum est igitur inuenire illam & eorum quidem beatorum, super quos non suis meritis, sed dono Dei coruscat tam venerandi luminis splendor. Sanè arbitror neminem fore qui nesciat, nō esse multitudinis audire Dei sermones, quapropter clamabānt ad Moysen, Loquere tu nobis & audiemus, nō loquatur nobis Deus. Te, inquiunt, te audiemus: quod Onkelus interpretantur *Nekabel*. Quare in capitulis patrum ita legitur, Mose *kibel*, id est Moyses audiuit & accepit legem de Sinai. Vnde *Kabala* dicitur, ab auditu acceptio. Quod animaduertendum & memori puto mente reponendum, ex tanta fuisse hominum multitudine, tot etiā sanctorum, Moysen ipsum, qui ad veri & æqui agnitionem ab ore Dei recipiendam vnus, & præter eum nec alter aliquis esset destinatus. Sic enim Cabalista ille Azariel Bar Salomo Garonensis scribit, לא כל הנביאים היו יכולים לשמוע הדבור השכינה כי אם משה: Quod est, Non quidem prophetæ omnes fuerūt potētes audire sermonem ab ore Dei, nisi Moyses.

Vos igitur optimi viri, quorum animos meo erga vos amori cōmunia studia mirificè deuinciūt, ex his facilè perspicitis, quæ mihi obiter exciderunt, rem valde necessariam humano generi cœlitus indultam esse Cabalam, sine qua nemo tam raram, tam difficilem adipisci queat apprehēsionem Diuinorum, quę certè non sunt mortalium rationum probationibus, non senticosis inanium verborum contentionibus, non humanis syllogismis propter eorum Diuinitatem subiecta, quin imò tam magna, tam grandia, tam infinita, vt vna hominis ætate, vel (si libeat denique) pluribus, omni quantumcunque indefesso labore superari non possint, etiamsi vitæ nostrę anni tendant in multa secula, nobis planè in hoc luto, in hac argilla & densi corporis cœmento spirantibus, & corporeo sensu cuncta præsumentibus. Aiunt enim sapientes Hebræorum Magistri: כי להגיד כח מעשה בראשית לבשר ודם אי אפשר id est, Quòd ad explicandum virtutem operis de *Bresith* carni & sanguini, impossibile. Quanto magis de *Mercaua*. Quare faciamus oportet vt singulares technographi & artifices docendo solent. Credamus vnicuique in arte sua perito. Nam logicus de parte orationis à Gram-

A matico recepta credit, Rhetor à logico argumētationum assumit locos, Poëta & orator à musico, Geometra proportiones ab Arithmetico mutuatur, Astronomia numeris, figuris ac dimēsionibus mathematicis fidem habet. Transnaturalia vtuntur coniectura naturalium. Et omnis scientia superior rectè præsumit de statutis inferiorum, nihil eorum conata probare quæ ab arte vlla priori audiuerit esse firmata, sed liberaliter dictis credit, ne ante tota homines vita deficiat,
B quàm vnius possit disciplinæ vel minima ratio perfectè inuestigari. Quòd si hoc in humanis fit, & quasi vilioribus ac sellulariis opificiis, vt ab auditu recipiant atque credant eis viris quos præ aliis doctrina esse singulari præditos arbitrantur, an in summarum & diuinarum rerum scientia quam nostris viribus ne vnus item & alter attingere vix possumus, traditionem sanctorum hominum & receptionem fore contemnendam putabimus, quæ Cabala Hebraicè dicitur? Est e-
C nim Cabala diuinæ reuelationis, ad salutiferam Dei & formarum separatarum contemplationē traditæ, symbolica receptio, quā qui cœlesti sortiuntur afflatu, recto nomine Cabalici dicuntur: eorū verò discipulos cognomēto Cabalæos appellabimus, & qui alioquin eos imitari conantur Cabalistæ nominandi sunt: perinde atque circa editos illorum sermones quotidiano labore desudantes. Equidem Philolae, Marranus inquit, si per te licet, opinor hunc Iudęum vno fasce quic-
D quid de Cabala dici potuit Nestorea eloquentia complexum esse, vt pernoscamus quid nomen ipsum designet, ac vnde oriatur, sit-ne in natura vel in hominū vsu aliquid eiuscemodi quod Cabalam vocant, denique cuius causa vel propter quid ita sit, quatenus & ad quid vtilis, & diuinæ contemplationi quàm videatur esse necessaria, quantúmque homini possibilis idoneo & ad eā se præparanti. Quis dici Cabalicus, quis Cabalæus debeat, & quis Cabalista, quid opus est ver-
E bis? totus à capite ad calcem, in hoc laudandus, quòd nullas oculis tenebras offundit. Tum Philolaus, Soluisti funem, Marrane, ingressus mare magnum & vix sulcabile, nondum in portu nauigas, & quæ Simon iste tanquam in breuem tabellam depinxit, videris per caliginem videre, ac per mediam nebulam intueri: adhuc enim ne ad fores quidē eius artis adducti sumus. Quare mi Simon Hebræorum contemplatissime, amabimus te, pergas vltrà, nobis enim hactenus non
F plus profueris, quàm vt ansam præberes de arte Cabalistica latiùs cogitandi, quid illud sit quod reuelatum est, quis reuelauerit, quis receperit, quid commodi afferat ea receptio, quis modus artis huius, per quam (vt rumor) est miracula fiāt: nam id vltimum de longinquo me huc appulit. Expostulabo, inquit Simon, illud omnium primum de Nestorea eloquentia, cuius à Marrano insimulor. Ea enim & Philosopho mihi, & Iudęo esset me iudice, opprobrio futura, tanquam adu-
G lationes amāti, cùm nequeat tanta breuitate sermonis contineri eloquentia, quæ & verborum & rerum copiam desiderat, & Iudæis nobis in more non sit, vt fucos dicendi sequamur. Nam loqui propriè, non eloqui sub ferula didicimus, & causæ veritatem

A ſæ veritatem magis quàm locutionis ornatum quærimus. Sed abſoluam paucis, quod vehementer optatis, ne tot & tam diſcriminoſis itineribus defatigatos, vel nęniarum ambagibus quaſi oſcitantes vos animo pendere ſinam: poſt enim quàm ſine vllo vt apparet tędio audiuiſtis, ego quibus veſtigiis & indiciis, quot & quibus veluti canibus definitionem Cabalæ venatus deprehenderim, ne vos in ipſo nomine contingat errare, ſicut Sophiſtarum quidam irB riſione digni, propria temeritate vel ſi malueritis negligentia diſcendi falſò aſſeruerunt, Cabalam fuiſſe hominem diabolicum & hæreticum, vnde Cabaliſtas hæreticos eſſe omneis (abſtinete obſecro ſi poteſtis à riſu, quanquam eſt ridiculum ingens, at deſinite velim hæc hominum monſtra & portenta ridere) commodùm ea proferam, de quorum certitudine dubitantes me rogaſtis, ſi priùs commonuero Cabalam nec ſenſuum rudi tactu, nec imperioſis loC gici artificij argumentis eſſe quærendam, cuius fundamentum in tertia cognitionum regione conſtituitur, vbi non iudicium vrgens, non probatio euidens, non ſyllogiſmus demonſtrans, quinimò vbi nec ipſa hominis ratio dominatur. Sed nobilior quædam notitia, vbi lumen mentis cadens ſuper intellectum mouet liberam credendi voluntatem. Quæ enim ſenſu percipiũtur, infra ſcientiam ſunt & ratione certiora: quæ autem mens influit, ſupra ſcientiam ponimus, D perinde atque rationali diſcurſu ſolidiora. Conſtiti pauliſper & commoratus ſum, ne res tam diuinas, fragilitatis humanæ inuentionibus & regulis, vt aiunt, logicalibus ſubiectas putetis: ignoſcite amici, nõ affero meditata, ſed vtut cauſæ intercidunt alia ex aliis traho. Iam enim ad id quod vultis propero, quid illud ſit? quod reuelatum eſt, nemo à me impetrabit, vt exiſtimare queam de omni vos id reuelatione propoſuiſſe cunctorum creditorum, quæ propè videntur E eſſę infinita, quin potiùs quid illud ſit primarium vniuerſale atque præcipuum diuinitatis reuelatum, in quod ſingulæ reuelationes diuinorum feruntur & reducuntur. Certè id quidem ipſum, Philolaus inquit. Tum Simon, Rectè verò, & eſt profectò aliud nihil, quàm poſt ruinam primordialem generis humani vniuerſalis reſtauratio, quæ à nobis ישועה, & à Latinis ſalus nominatur. Eius ipſius extat omnium prima noſtræ ſpeciei facta reuelatio, ſi examuſsim vniuerſa mundani F exordij pondero, qua nulla fuit prior: non enim inſomnio correptus quaſi diuinaret Adam per afflatum Propheticum de vxore poſt ſoporem loquutus eſt, Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea: ſed minùs ſe coſtarum alterius lateris experrectus habere ſentiens, poſtquam ad cuncta ſingulatim animantia terræ maris ac aëris facto circuitu perueniſſet, de ſubito intuitus Heuam, vir robuſtus & iuuenis adoleſcentulam ſucci plenam, ſpecie venuſta, vultu blando, & humaG na energia præditam, mutua prurigine cœpit exardeſcere, ac geniali cupidine oppleri, quæ tum ſe nõ erga vllum animal aliud tetigiſſet. Sic enim Eleazar ait, ille Magiſter noſter, & Salomon cõmentator ſacrarum Scripturarum ordinarius,

שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקורה דעתו בהם עד שבא על האשה : Hoc eſt, Quòd venit Adã ad omne iumentum & animal, & non cõmouebatur ſenſus eius in illis vſque dum veniſſet ad vxorem. Quibus è verbis, proh hominum fidem; obtortum ſcelus malignitate peruerſorum hominum contigit, ſi modo ſint homines, ac non magis diaboli incarnati, & laruæ furiales exiſtimandi, qui ſeditionem Chriſtianitatis aduerſum nos, quàm vis ſecundum leges imperatorum innocenter & pacificè viuentes, tamen quolibet genere iniuriarum excitare parati, cùm ſic ſæpe aliàs, tum nuper in iſta vrbe, dicta Magiſtrorum noſtrorum falsò interpretati, expoſuerunt: Quòd Adam tunc cum omnibus beſtiis & animalibus fœdè coiuerit. Deus bone, quanta turpiſsimorum nebulonum audacia, inſantiũ Sophiſtarũ aſſenſu & fauore adiuta! Nunquam enim בא iuxta linguæ Hebraicæ proprietatem luxuriæ coitum ſignificat, tametſi quandoque pro neceſſario materiæ ſubiectæ cõplexu, per quandam illud metaphoram de coitu ſeminali ex verecundiæ modeſtia intelligatur, vt Gen. 16. cap. Ingredere ad ancillam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios: quo in loco בא idest, Ingredere ad ancillam: non autem dixit, Coëas cum ancilla. Quod etiam hîc par non eſt, vſque adeò, vt ab hominibus quantumcunque nequam nequeat accipi conſimiliter, propter negocij eius de quo ſermo fit impoſsibilitatem. Nam certè quî fieri poſſet vt tantus vir & tam magnus Adam cum cimice, pulice, muſca, & cicada ſeminaliter coiuiſſe intelligatur? Hæc eam ob cauſam recenſui, vt his & huiuſcemodi falſariis, maledicis & maledictis ac leuiſsimis trãsfugis, neque in hac neque alia vlla in parte fidem habentibus, nihil contra nos de ſacra, quam non nouerunt, ſcriptura credatur. Redeo ad id vnde digreſſus ſum. Naturæ itaque inſtigatione ſoli cùm vterque in mundo eſſent, vir ſentiebat vxorem ad ſe pertinere, nondum igitur Cabala hæc fuit. Cæterum & hoc ingenij erat videlicet, ſingularis & accerrimi, vt cuique rei protoplaſtus ipſe iam orbis Dominus ſpontaneo poſitu nomen adderet, quo cognoſcamus voluntatis id fuiſſe, non naturæ. Nec illud non rationis extiterit, poſt legis tranſgreſsionem, quòd pœnam mortis in monitorio comminatam formidauerit, quam ductu rationis iudicabat fore non corporalem, eo quòd ſe mox atque de ligno comederat, mori non ſenſit. Ergo iuxta Ramban, moriendum in peccato intellexit, ſicut & nos Cabaliſtæ intelligimus. Iam quid in omnibus his, oro, diuinæ reuelationis fuiſſe putandum eſt? certè nihil hucuſque comperimus, quod non totum aut conſilio rationis aut motùi ſenſus paruiſſe dubitauerit omnium prorſus nemo: at illa tam pernicioſa legis tranſgreſsio, tanta in Deum Optimum Maximum contumelia, tam infeſta temeritas, tam cõtagioſa libido, tam tetra, tam venenoſa peſtis, toxica & fœda lues, generis humani corruptrix, in venarum cuniculis inſidens, & cum ipſo profluuio ſeminis in poſteritatem continuo meatu ſerpens, an qua poſsit via quó ve modo eupiari & auerti nulla valuit humanæ fragilitatis cogita-

tio præsumta concipere. Hic inquam, hic ad imminentis desperationis, quo morbo nihil perniciosius, efficax subsidium diuina reuelatione opus erat, ac ne tunc figmētum suum fictor Deus omnino deseruerat, sed spem quandam iniecit, fore non impossibile hoc ipsum quamuis immane crimen & contra infinitam maiestatem admissum, tamen tractu temporis finito, aboleri, tolli & extingui. Dixit igitur ad angelos audiente Adam, Et nunc ne mittat manum suam & sumat de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum: & emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis. Vox vltima hæc erat, quam ab ore Dei miser audiebat, cùm iam ex horto pelleretur: qua tamen inter tot mœrores atque luctus firmam erga creatorem suum recepit spem illam, quòd tam horribilis sententia successu temporum fieret ex Dei misericordia reuocabilis, istúdque sibi verba indicabant oraculi: ait enim, Nunc, siue iam, ne mittat manum suam & sumat de ligno vitæ. Nempe haud frustrà dictionem nunc, vel iam, addidit Deus, qua præsens tempus designatur, insinuando sententiam non fore perpetuam, sed posse contra eam futuro post tempore abolitionem impetrari, siquando veniret homo ad vescendum de ligno vitæ destinatus, quamuis tum semetipsum suspicaretur, dum spiritus suos regeret artus, irreuocabiliter pendere pœnas, quia non fuisset secum perendie Deus, vt solebat, facie ad faciem locutus, quod iam indignationis erat signum, & alienati ab Adam animi, vt qui antè cum singulis quibusque animantibus atque bestiis loquebatur omnium creator Deus, iam cum homine peccatore loqui ore ad os dedignaretur. Ne tamen illum prorsus omni consolatione destitueret clementissimus pater, continuò misit Angelum, à quo pleniùs tantæ ruinæ futuram disceret reparationem. Sic enim Cabalistæ in commentariis circa librum *Ietsira* scribunt, שהאבות רבותיהם היו מלאכים יודעים רבו של אדם רזיאל: id est, Quòd patrum præceptores fuerunt Angeli noti, videlicet præceptor ipsius Adam Raziel. Hic autem summi Dei nutu expiationis ei viam ostendit, & diuinum sermonem per allegoriam recipiendum, more Cabalistico exposuit, cuius non modò verbum vllum, sed ne litera, quantumcunque minuta & exilis, ac ne apex quidem frustrà ponitur. Te autem appello Philolae, & te Marrane omnium ex doctis doctissimi viri, accommodate hāc veniam, quòd fortè religio me prohibitura fuerit, alienis à secta nostra, & ritu Iudaico non initiatis, tam recondita & tam arcana prodere, quorum cognitio, ita me Deus amet, discipulis etiam propriis sæpe multúmque denegatur, vt vix raris in libris eadē liceat saltem tegumentis ac ænigmatis obuoluta inueniri. Sic enim in Thalmud legitur, אין מוסרים סתרי תורה אלא ליועץ וחכם חרשים ונבון לחש: id est, Non traduntur abscondita legis, nisi consiliario & sapienti magistro iuuenum, & intelligenti mago. Quare dicamne amplius, an taceam? non parum dubitare me faciunt, tum magistrorum interdicta, tum ad scrutandas res altissimas ardor ingēs vtriusque vestrûm (vt arbitror) diuino igne inflammatorum. At audacter tamen indulgētior

A mihi ipsi, temperabo asperitati præceptorū, qui video solis lumen absque discrimine super omnes dispergi, quotquot obicem remouerint, dicámque, tametsi pro more gētis nostræ perquàm ineleganter, tamen vtut potero, quæ homines doctissimos sapientissimósque dixisse, & scripta diuinitus reliquisse acceperim. Et explicabo nihilominus orationem sanè occultissimā à creatore mundi cum beatis Angelis in suæ diuinitatis penetralibus habitam. Dixit namque Deus, B Ecce Adam sicut vnus ex nobis: non ex vobis inquit, sed vnus ex nobis. Nam in vobis Angelis, numerus est & alteritas. In nobis, id est Deo, vnitas infinita, æterna, simplicissima & absolutissima. Nec ipsum vnum in Angelis si quid sit, esse potest sicut in Deo. Non igitur connumerauit sibi Angelos Deus, cùm de vnitate loqueretur, quoniam repugnat idē aliquid esse vnū in natura cum Deo & Angelis: tanta est creatoris & creaturæ distantia. Quid igitur est quod ait, Ecce A- C dam sicut vnus ex nobis? Hinc sanè coniicimus alterū quendam esse Adam cœlestem, Angelis in cœlo demonstratum, vnum ex Deo, quem verbo fecerat: & alterum esse Adam terrenum, repulsum à Deo quem ex luto manibus suis finxerat, & horto exegerat. Iste, vnus est cum Deo: hic nō modò alter est, verùm etiam alius & aliud à Deo. Post miserabilem itaque generis humani casum docuit Angelos suos Deus de restitutione aliquando futura salutis, per quem-nam ventura es- D set: & quidem docuit non quantum ipse docere, sed quantum capere Angelica conditio poterat; in præsentia demonstrans quis esset humanum genus redemturus: tunc enim prædestinata planè fuerat salus hominum; Quapropter, Ecce, inquit, hic est ille Adam, qui non tantùm post orbis & vestri ortum essentialiter est, sed etiam ante omnem creationem in æternitate fuit vnus ex nobis antequam tempus fieret. Quod Onkelus Chaldaicè sic interpretatur הא אדם הוה יחידי E בעלמא מניה: id est, Ecce Adam fuit vnigenitus meus siue vnicus meus in æternitate ex me ipso: quo vocabulo vtitur Deus ad Abraham, dicens, Tolle filium tuum vnigenitum. Cúmque futuri personam redemtoris iam Angelis indicasset, ne fortè putarent eundem ipsum mox perfunctoriè subita quadam intercessione hoc odium tam scelerosi criminis auersurum, remouit ilico dubitationem, & negocium in tempus distulit, subiungens, Et nunc præsenti hoc tempore ne iste F meus in æternitatę vnicus qui subsistit ex me ipso, manum suam mittat, & sumat etiam de ligno vitæ: innuendo, scilicet, quod solùm nunc fieri prohiberet, id olim se concessurum. Quo prudenter intellexerant, quod tametsi non nunc, attamen post, temporis successu per istum Adam cœlestem Deo coæternum ruina hæc veniret de fructu ligni reparanda. Domino itaque vniuersorum sedenti super thronum suum omnes cœli exercitus assistētes ei, vt inquit G Micha, à dextris & à sinistris, pro tāta erga mortaliū imbecillitatē clemētia gratias egerūt. Missus est igitur Angelus Raziel ad Adā collapsū & mœrore plenū, vt cōsolaretur eū, cui sic dixit, Ne supra modū cōficiaris gemitu & molestia, quòd te duce genus

ce genus humanum in summam corruit perditionem. Quoniam originale peccatum hoc expiabitur. Nam ex tua propagatione nascetur homo iustus & pacificus, vir heros, cuius nomen cōtinebit in miserationibus, etiam has quatuor literas I. H. V. H. & ille per rectam fidem & placidā oblationem mittet manum suam, & sumet de ligno vitæ, & eius ligni fructus erit omnium sperantium salus. Quo sermone finito, ille damnatus & ærumnosus Adam inter miserias omnes in quas incidit, inter dolorē, inter luctum, quo in tanta calamitate fuerat affectus, confidens in Deum mutandi delicti spem concepit, & idcirco incredibili erga factorem suum amore actus diuinæ clementiæ gratiam habuit. Hæc fuit omnium prima Cabala, primordialis salutis nuncia. O rem gratam! ô causam desiderabilem! Quid commodius? quid acceptius? quid potuit magis opportunum perditæ conditioni mortalium à superis afferri? quid opis præstari conuenientius, quàm vt salutem publicam captiuis nunciarent? Hæc est illa reuelatio sanctissima & summa, in quam omnes diuinæ reuelationes reducuntur, hæc optatissima traditio, hæc saluberrima receptio, in qua omnes Cabalisticæ receptiones recapitulantur, omnes diuinorum traditiones, omnes cœlestium eruditiones & vatum visiones & beatorum meditationes vniũtur & communicantur. Quam ob rem cùm singula hæc Adam vxori suæ palàm renunciasset, cœpit ea præsente ad posteritatis commemorationem & gratiarum actionē erecto altari Deo sacrificare. Ita enim Magistri nostri tradiderunt, שגם אדם הראשון הקריב שור פר Id est, Quòd tum Adam primus obtulit iuuencum. At Heua iam futura viuentium mater summota desperatione, tandem à viro suo cognita concepit, & peperit primogenitum. Vnde ingenti & incredibili gaudio perfusa, quòd putaret ei mox saluatorem esse natum, sic exclamauit, קניתי איש את יהוה Id est, Acquisiui virum illum quatuor literarum, quas literas ab Angelo iam pridem receperant; & acquisitum nominauit Cain. Quem vbi parentes agnoscerent præter spem prauis moribus peruersum, alteram inchoarunt natiuitatem, & genuerunt Abel. Adolescentibúsque tunc vtrisque filiis, tradiderunt hanc Cabalam, id est ab auditu de salute restituenda receptionem, tum ab Abel ardenter amatam, tum à Cain viliter despectam. Opinione verò ductus Abel, quod ipse foret idem ille, de quo reuelatam expectarēt restaurationem: cùm se Deo gratum, fide recta & oblatione accepta sentiret, eo quòd ad ipsum respexerat Dominus, & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera illius non respexit, toto cœpit pectore mentisque affectu ligni fructum desiderare, quem in oblatione vitæ constitutum esse iudicabat: eaque ratione, lignum vitæ dictum, & ita cognominatum, quòd esset per lignum vita creatori offerenda, qui dedit illam: quare manum suam eò conatus est mittere, quòd de ligno acciperet, absumeret ac aboleret: hoc enim אבל designat. Vnde fratris contra se odium patienter tulit, & quærenti occasionem rixæ, vehementer etiam irato, non blandis verbis expostulauit, vt mitigaret illum, sed prorsus tacuit. Cúq; videret sibi mortē, rapto de arbore ramo, vel lignea claua Cain minantem, quā maxime lætatus est, sperans ligno interfici: non enim tum erat ferri vsus ante ortum Thubalcain, qui primus fuit malleator & faber in cūcta opera æris & ferri. Claua itaque lignea & prægrandi munitus, dixit Cain ad Abel fratrem suum: Et fuit cùm essent in campo & insurrexit Cain in Abel fratrem suum & occidit eum. Romani addunt legendo, dixit Cain, Egrediamur foras: quod non est in sacræ scripturæ contextu. Abel autem inermis armato non restitit, sed volens & libens se morti obtulit. Cùm non tantùm satisdare pro nobis creditori Deo, verùm etiam & originale debitum omnino soluere, si fieri posset, & acceptabilis deuota constitutáque hostia in solutū præstari paratus esset. Post verò quàm iste decesserat sine liberis, sustinuit Adam multo tempore, si fortè quod in filiis non inuenisset, id contingeret in nepotibus. Sed quid iam speraret in reproba Cain generatione, de qua pridem omnis fiducia euanuit? videbat eā omnē sellulariis artibus & opificiis incumbere, studio seruili nauare operam, tenuiora cōmoda & officia corpori necessaria sequi, nihil diuinum cogitare, nihil liberale, nihil heroico viro dignū, quare aliam prolem & aliud semen à Deo petiit & impetrauit, quo planè suprà quàm dici queat exhilaratus est pientissimus pater, sic dicens, Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel quem occidit Cain. Ideoque vocauit nomē eius Seth, quē genuit ad imaginem & similitudinem suam, non quòd cæteri eius liberi non habuissent formam & imaginem humanam, qui & homines quoque erant. Sed quia reliquorum hactenus præter Abel, potius dæmoniorum generatio quàm hominum dicenda fuerat, propter illorum execrabilem maliciam & vitia detestanda. Non igitur quòd dæmones & diabolos substantiuos genuisset id ita nunc additur (vt impij & prophani quidam mentiuntur) sed quòd voluntate malos. Nihil autem est malum nisi vitium & dæmoniū. Pergam itaque si vultis, vt qua ianua sum ingressus, vltrà proficiscar. Et illi, Perge diligenter obsecramus, inquiunt. Denuo Simon ait, Pater noster Adam, rursus ex Seth nepotem suscepit, memor eius Cabalæ quam sibi Raziel tradiderat, quòd ex sua propagatione nasceretur homo futurus saluator. Quare vocatus est Enos .i. homo, tunc putabatur & quidem valde speratum fuit eum appellandum fore iuxta Cabalam angelicam per nomen quatuor literarum I. H. V. H. vel saltem magis Cabalisticè in miserationibus per *Sin* literam de medio quatuor literarū I. H. V. H. Sic enim in sacra historia scribitur, או הוחל לקרא בשם יהוה quod Latini non admodum doctè legunt, Iste cœpit inuocare nomen Domini: sed rari quidam & contemplantissimi Cabalistarum, rectiùs quoad linguæ proprietatem interpretantur, ita de גימטריא *ghematria*, Tunc expectatus est vocari per *Sin* literam, quæ in arte Cabalistica idem quod ברחמים .i. in miserationibus, & ם litera per *notariacon* designat מתוך, i. de medio, scilicet quatuor istarum literarum I. H. V. H. Perinde atque hoc modo intelligi deberet, או

: חוחל לקרא בשין בתוך יהוה id eſt, Tunc expectatus eſt vocari per *Sin* de medio, I. H. V. H. quaſi pro Angeli enunciato Enos ſumeret de ligno vitæ, mundúmque redimeret, heros ipſe nominatus, I.H. in miſerationibus V.H. notate arcanum & animaduertite myſterium. Cùm verò iam nullius Angeli deſtinatione hoc modo appellaretur, tum iſto relicto in alium ſpem ſuam locarunt. Angelorum namque, id eſt Dei núciorum monitu nomina patribus indita ſunt pro quibuslibet euentis, ſiue præteritis, vt, quia poſſedi, vocatus eſt Cain; ſeu præſentibus, vt quia vir, vocatus eſt Enos: aut futuris, vt quia parentibus luctum præbiturus, vocabatur Abel. Expectatio hæc in quartam trahitur Enos progeniē, & de Iared natus eſt Henoch, qui ambulauit cū Deo, ſed diſparuit, quoniam abſtulit eum Deus. Tertio abhinc tractu venit Noe in conſolationem omnium publicam illum auditu receptam ſalutem recta fide ſperantium, quorum ex vniuerſa plebe tantùm octo inuenti ſunt qui placerent Deo. Fuit etenim Noe vir iuſtus & perfectus in generationibus ſuis, & ambulauit cum Deo, qui recepit in mandatis vt faceret arcam de lignis, in qua ſaluaret mundum. Cabalicè igitur ſperauit in lignum, ſic enim Iob ait, כי יש לעץ תקוה id eſt, quia eſt ad lignum ſpes: de hoc fato certior factus quòd in ligno vita homini fuiſſet promiſſa. Sed poſt ebrietatem ſequuta eſt confuſio. Vnde & Babel cognominatur, quæ nunc Babylon à *Balbel*, id eſt Chaldaicè confuſio. Hæc ſub familia & liberis Noe fuit orta. Erant autem filij eius, Sem, Ham & Iapheth. Futuro itaque Dei ſeruo Sem, in quo ſalutem præ cæteris ſperabat, ita benedixit: ברוך יהוה אלהי שם quod Cabaliſticè traducitur, Benedictus quatuor literis Dei Sem: per hoc inquiunt Cabaliſtæ הודיע כי יהיה שם עובד האלהים id eſt, Notum fecit quòd futurus erat Sem ſeruus Dei, vt ſcribit Rabbi Moyſes Gerundenſis. Quo intelligimus deſiderium pij patris fuiſſe, quòd Sem benediceretur appellatione quatuor literarum I. H. V. H. vt fieret originalis peccati redemtor. At ne tunc quidem illud veniſſe tempus à Deo ſtatutum, quo tanti caſus reparatio contingeret, Angelus Iophiel ipſi Sem adnunciauit. Ita enim ſcribunt Cabaliſtæ, רבו של שם יופיאל id eſt, Præceptor ipſius Sem fuit Iophiel. Suſpendebant igitur ea ſecula ſuper eiuſcemodi re cogitationes ſuas, vſque in annos Abrahæ filij Tharhæ, qui primò nominatus fuit Abram. Ei viro erat Angelus quidam familiaris Zadkiel, ſic enim ſcribunt Cabaliſtæ: רבו של אברהם צדקיאל id eſt, Præceptor Abrahæ fuit Zadkiel; qui eandem ei Cabalam tradidit recipienti, quam Adę protoplaſmati Raziel. Denique (vt arbitror) reliqua ſunt haud ignota, quòd quanto ille tempore vocatus fuerat Abram, & vxor eius Sarai, tamdiu nunquam ſibi hæredem genuerant. Poſt verò quàm nomen viri mutabatur Abraham, & vxoris nomen Sara, mox Ishac ſuſceperunt filium, de quo cùm ei iuſſiſſet Deus, vt vnigenitū tolleret quē diligebat Ishac, & eum in excelſo Moriæ quodam monte ſuper ligno immolaret, incredibile videtur quo gaudio & quanta lætitia exultauerit, diuinæ pro-

A miſſionis memor, qua pollicebatur ei Deus his verbis, Statuam (inquit) pactum meum inter me & te, & inter ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis fœdere ſempiterno, vt ſim Deus tuus & ſeminis tui poſt te, atque in te benedicentur vniuerſæ cognationes terræ. Quapropter quam diximus humanæ vniuerſitatis ſalutem, in filio ſe confidebat allaturum, quem ſubitò ad vocem Dei aſſumſit, & oblationis omne lignum ſuis ipſe manibus excīdit. Nempe lapſum originalem per B lignum reparari poſſe, oraculum docuit. Vnde ſcriptura dicit, quòd tulit Abraham ligna oblationis, impoſuitque ſuper Ishac filium ſuum, & poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum, extenditque manum & arripuit gladium vt immolaret filium ſuum. Niſi enim recepiſſet Ishac à patre ſuo traditam humanæ ſalutis Cabalam per lignum vitæ atque hominis cuiuſdam iuſti oblationem futuræ, vt eſt cunctis viuentibus horribile mori, non vtique fuiſſet tanta beneuolentia & C tam alacri vultu animíque hilaritate, viſam impendére præ oculis mortem ſponte amplexus, ſed velut eſt mortalium conditio, aut ſtrictum mucronem declinaſſet, aut verbis ſaltem quibuſdam lenioribus patris ſæuitiam vel mitigaſſet, vel fugiſſet. Atqui ſuſpicatus ſeſe fore illum quo futura eſſet primordialis ruinæ reſtauratio, nihil ſibi ea immolatione duxit iucundius, nihil dulcius ea morte, cuius gratia totum opinione ſua redimeretur genus humanum. Præbuit ſanè illi D hanc ipſam ſpem eo firmiorem, quòd eundem locum Deus ab orbe condito ſacrificiis deſtinauerat. Terra nãque Moria eſt digito Dei Abrahæ demonſtrata, in qua primus Adam ſtruxit altare, obtulítque Deo munera, vbi & Cain & Abel, vbi & Nohe filiique ipſius ſacrificarūt. Sicut Magiſtri noſtri diſputant in capitulis R. Eliezer, aſtipulante Ramban & R. Ioſeph filio Carnitolis in libro Portarum iuſticiæ, & in loco eodem vrbs ſancta Ieruſalem conſtructa eſt, Salomone E Gallo teſte. Re autem infecta cùm è Moria diſcederent pater atque filius, audita eſt vox Zadkielis ad Abraham prolata, Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ. Quo ſalus vniuerſa in futuram generationem cognoſcebatur eſſe protelata. Et vox ipſa Dei per Angelū Raphaelē ſuper Ishac quoque cœlitus delapſa, Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ; ne fortè ſeipſum fore ſaluatorem illum crederet. Nam hoc quoque Cabaliſtarum eſt, qui ſcribunt ſic F רבו של יצחק רפאל id eſt, Præceptor ipſius Ishac fuit Raphael. Ei viro de filiorum altero ſpes non erat, qui iam benedictionē paternam exercitatione venandi amiſerat: Eſau nomen fuit. De altero magna ſibi pollicitus pater prædicit his verbis rei venturæ vaticinium prætendentibus, Seruiēt tibi populi & adorabunt te gentes. Non acciderat igitur ſine cauſa de Iacob (ſic enim appellabatur iſte filius) tā ingens maioribus noſtris vniuerſæ ſalutis expectatio, ſed quia omnium mor- G talium primus ipſe vidit portam cœli apertam, & ſcalam à terra in cœlum porrectam, & in ea conſiſtentes quatuor literas I. H. V. H. quas apprehendere gerebat in votis. Conſonantem quoque *Sin* per notariacon שמן id eſt, vnctionem

nem designantem, operi adiecit, quo delibutũ lapidem in templum quoddam nomine Bethel exædificauit. Augebat suspicionem, quòd Angelus Peliel Iacob erat familiaris, qui multa constanti & opinione & sermone præmonuit: tum quòd Iacob elegit sibi Deus: tum quòd beatus erit ille cui Deus Iacob in adiutorio eius. Scribunt autem Cabalistæ sic: רבו של יעקב פליאל id est, Preceptor Iacob fuit Peliel. Sed edoctus ab Angelo suo Iacob, se non illum fore saluatorem quem hactenus cœlestis Cabala prætulerit, negocium in aliud seculum diuina reuelatione reiecit, sic dicens, Congregamini, & adnunciabo vobis quod continget in postremo dierum, Non auferetur sceptrum de Iuda, & legislator de femore eius, donec veniat *Silo*, & eidem congregatio gentium. Quo vaticinio innotuit aliquem quandoque fore saluatorem humani generis, qui & ex Iuda & in postremis dierum nasceretur, & esset *Silo*, & sceptrum regni gereret, & ad ipsum gentes confluerent. Quare post hoc Patriarchas magnus ille Moyses nõ sua sponte morti se obtulit, sicut quondam Abel, sicut olim Ishac, sed renuit & à cura populi subtrahere se voluit, quanquam loquebatur cum Deo, vt amicus cum amico, facie ad faciem, & baculo vtebatur pro sceptro, & tota Iudæorum gẽs ad ipsum confluebat. Nouerat tamen se non de familia Iudæ, sed de domo Leui ortum esse, nec natum in postremis dierum, nec esse *Silo* quod secũdùm Syriacam translationem Onkeli Chaldæi significat vnctum, quem nos appellamus *Mesiha*. De omni tamen ratione atque modo restaurandi originalis casus satis supérque institutus fuit ab Angelo suo *Metattron*. Ita enim Cabalistæ scribunt, רבו של משה מטטרון Præceptor ipsius Mosis *Metattron*, qui est nũcius *Sadai*. Hanc itaque sanctissimi Iacob reuelationem vniuersitas prophetarum recepit, in postremis dierum nasciturum eum ex semine Iuda qui peccatum originale erat aboliturus, *Mesiham* regem pacificum, desinente tum sceptro ac præfectura Iudæ, conuocatisque simul vndiquaque gentibus. Hæc vsque huc receptio à patribus ad collegium prophetarũ per successionem trãsmigrauit, qui singulatim cũcti tractatione quotidiana inter se conferebant de aureo *Mesiha* seculo, in illa beata Spiritus sancti schola exultantes præ summa lætitia, & imo de pectore gaudia sua promentes, vno quodam societatis vinculo in ipso Messia saluatore connexi, quanquam diuersis à se temporibus de illo eodem venturo rege multifariàm multisque modis differentes, singuli tamen quique parem & planè haud absimilem sententiam absoluerunt. Hic quidem his verbis, Obsecro Domine, mitte quem missurus es: alter in persona Messihæ inquit, Mitte me, hoc est שלחני quod in Arithmetica progressione per artificiosum Cabalæ modum, tum quatriliteram excellentiæ dignitatem, tum ipsum quoque iuxta Razielis traditionem superiùs commemoratam rectum nomen illius Messihæ per æqualitatem numeri trecentorum nonaginta octo significat. Et iterum, Vtinam dirumperes cœlos & descenderes. Alius sic, Excita potentiam tuam

A & veni ad saluandum nos, Deus conuerte nos, & ostẽde faciẽ tuã & salui erimus. Ali⁹, Expectabo Deum saluatorem meum. Alius, Ecce Dominus egredietur de loco suo & descẽdet. Alius, Deponet iniquitates nostras, & proiiciet in profũdum maris omnia peccata nostra. Alius, Veniens veniet & non tardabit, egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Messiha tuo. Alius, qui consolabatur gentem nostram dicens, Abstulit dominus iudicium tuum. Rex Israel quatuor literis
B in medio tui erit, non timebis malum vltrà. Dominus Deus tuus in medio tui erit fortis, ipse saluabit. Alius, qui in persona Messihæ pollicebatur: Et erit sicut eratis maledictio in gentibus, domus Iuda & domus Israel, sic saluabo vos & eritis benedictio, & erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos. Et alius ita, Orietur vobis timẽtibus nomen meum, sol iusticiæ. Quid multis moror? omnes vno corde gaudere, vno ore omnes omnia bona dicere & laudare huius sal-
C uatoris illum diem, & optare illud tẽpus de quo Dauid coram Deo exclamauit, Mitte lucem tuã & veritatem tuam, illa quietabunt me, & reducent me in montem sanctum tuum, & in habitacula tua. Super isto autem lucis vocabulo dixit Rabbi Salomon Gallus, Lucem tuam, id est regem Messiham; secũdùm quod scriptum est, Paraui candelabrum Messihæ meo. Vnde certiores facti sumus nulla de se ductum esse opinione Dauid, quòd ipse idem ille foret rex Messiha, qui ge-
D nus humanum Deo conciliaret, tametsi diuinum emanauerit oraculum, Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum (quia vnctus dicitur Messiha) & ego primogenitum dabo illũ, superiorem regibus terræ. In æternum custodiam illi misericordiam meam: & pactum meũ fidele illi, & ponam in seculum seculi semẽ eius, & sedem eius sicut dies cœlorum. Contulit ergo Dauid spem omnem in semen suum, ob idque filium ex Bathsaba natum appellauit Salomonem,
E ꝙ auditu receperat, crediderátq; Messihã, quo salus mũdo veniret, vtiq; principẽ pacis fore, iuxta Cabalã sibi reuelatã, In dieb. eius erit abundantia pacis donec auferatur luna. De alio igitur semine suo intelligendũ fuit quã de filio Bathsabæ. Is.n. Salomõ adamauit mulieres, per quas cor eius deprauatũ est, vt sequeretur deos alienos, nec erat cor eius perfectũ cũ Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris ei⁹. Quapropter suscitauit Deus satã contra Salomonem, vt ei non esset pax integra
F qui pacis solum nomen haberet. Quotquot igitur Cabalistarum sunt, qui vniuersam salutem in Salomonẽ retorsẽrũt, aliũ quẽdã Salomonẽ intẽdũt quàm filiũ Bathsabæ, & aliud quoque tẽplum quàm eius Salomonis qui tẽplum à se constructũ diruptionis iuri subiecit, cui prædixit Deus, Tẽplũ ꝙ sanctificaui nomini meo proiiciam à conspectu meo. Qua de re peccatũ originale nõ valuerũt abolere, neq; Salomõ hic, neq; tẽplũ hoc, quãtũuis in Porta lucis à Cabalista sic scriptũ ex-
G tet, בתחלת בריאתו של עולם שכינה הית שרויה בתחתונים ובהיות השכינה למטה נמצאו שמים וארץ אחדים והיו המקורות והצינורות פועלים בשלימות ונמשכים מלמעלה למטה ונמצא השם ית׳ ממלא מעלה ומטה בא אדם הראשון וחטא ונתקלקלו

A השורות ונשתכח הצינורות ופסקה הבריכה ונסתלקה השכינה ונתפרדה החבירה אחרי בא שלמה ובנה את הבית ואז חזרו הצינורות והמשכות: id eſt, Initio creationis mundi diuina cohabitatio erat deſcẽdens in inferiora, & cùm eſſet diuina cohabitatio inferiùs, reperti ſunt cœli, & terra vniti, & erãt fontes & canales actiui in perfectione, & trahebantur à ſuperiore ad inferius, & inueniebatur Deus complens ſupernè & infernè. Venit Adam primus & peccauit, & diruti ſunt deſcenſus, & B confractæ canales, & deſiit aquæductus, & ceſſauit diuina cohabitatio, & diuiſa eſt ſocietas. Poſtea venit Salomon & exædificauit domum, & tunc reuerſæ ſunt canales ac deriuationes ſeu ductus, atque reliqua. Vbi de Salomone loquentes Cabaliſtæ rei potiùs videntur, quàm vocabulo alludere, cùm illud intelligant de venturo quodam rege pacifico iuxta Iſaiæ verba, quem nominabit ipſe miraculorum operator, cõſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſeculi שר שלום id eſt, C principem pacis. Sanè putauerunt aliqui Ezechiam regem hîc fuiſſe deſignatum: ſed alij verba legentes ſequentia, Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis ſuper ſolium Dauid & ſuper regnum eius, intelligunt de rege Meſſiha, qui ablaturus ſit vniuerſorum peccata, in animis hominum quotidiana bella & pugnas mouentia, quæ parentes noſtri peccauerunt, vt ſcripſit Ieremias in libro Threnorum, Patres noſtri peccauerunt, & non ſunt, & nos iniquitates eo- D rum portauimus. Ita videri quidem poterat Ionathæ Chaldæo, qui pro *Sar Salom*, id eſt principe pacis traduxit ſuperiore in loco, משיחא דשלמא id eſt, Meſſiha pacis. De quo iterum Iſaias, Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & in cicatrice ac liuore eius ſanati ſumus. Hic erit ille Salomon, qui templum multò ſublimius eriget planè ſempiternum & indiſſolubile. Sic enim Cabaliſtæ ſcribunt, כי בית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה: id eſt, E quòd domus ſanctuarij quæ eſt inferiùs, diſponitur iuxta domum ſanctuarij quæ eſt ſuperiùs. A Salomone igitur illius terreſtris templi conditore vſque ad regem Iehoachin eundem qui & Iechoniah (habent namque ambo nomina eaſdem literas, tametſi tranſmutatas) expectatio ſalutis vniuerſæ apud omnem cœtum prophetarum in venturo Meſſiha collocata fuit: ab Iſaia vſque ad Malachiam, qui aiebat, Statim veniet ad templum ſuum dominator quem vos quæritis. Super quo R. Dauid Kimhi ſcribit, quòd F dominator hic ſit Meſſiha, qui & ipſe nuncius erit teſtamẽti, quem Ionathan Chaldæus *Rabona* interpretatur. Poſt prophetas autem, expectatio ſalutiferi aduentus Meſſihæ, totáque Cabaliſtica exercitatio qualiſcũque extat, quam rectè in eiuſdem Meſſihæ ſempiternam liberationem inglomerant, implicant atque reducunt, omnis ea planè ad ſcribas legis & ſeniores quos appellarunt Capita patrum, qui prę multitudine haud numerantur, & ad magni concilij viros deſcendit, ſucceſsiuè recepta ſcholaſticorum more, ab Ezra G qui Cabalam tradidit Simeoni iuſto, ſacerdoti magno, ſynagogæ præfecto: rurſus ab illo recepit eius auditor Antigonus cũ ſociis ſuis, de quibus fuerunt Zadok & Bethus, radix hæreticorum, vnde dicti ſunt *Zadokai* & *Bethuſai*, vt ſcribit Iudas Leuita in libri *Alcoſder* ſermone tertio. Deinde Ioſeph filius Ioetzer, & Ioſeph filius Iohanã Hieroſolymitanus, ab iis Ioſua filius Parahiah, cuius fuit diſcipulus quidam Ieſus Nazarenus Machabęorum ætate, non ille Chriſtianorum. Et Nithai Arbelenſis, à quibus & Iuda filius Tabai, & Simeon filius Sota, de quibus Semeia & Abtalion: ab his Hillel & Samai qui habuerunt multa millia diſcipulorum: ab iſtis Rabban Iohanan Ben Sdachai, & ille diſcipulos quinque fouit, qui fuerunt Elieſder, quem ſcribunt Eliezer, filius Hircani, Ioſue filius Hananiæ, Ioſeph Cohen, & Simeon filius Nathanael, & Eleaſdar filius Arach. De Rabban Iohanan qui centum & viginti vixit annos ſortitus eſt Cabalam ſuã Rabban Gamaliel, à quo Simeon filius, à quo ex liberis eius Iuda Nagid, qui magiſter noſter ſanctus dicitur: eum filius Gamaliel recipiendo imitatus eſt. Hucuſque Cabalæi, quorum dicta & reliquas ſacræ ſcripturæ allegoricas expoſitiones ſequuti ſunt Cabaliſtarum cœtus, Hanania filius Acaſiæ, Abba Saul, R. Tarphon. Acabia filius Mahalalleelis, Hanania princeps ſacerdotum, Hanina filius Thradionis, Hanania filius Hachinæi, Nehonia filius Hacona, Halaphtha, Duſchai filius Iannai, Hanina filius Duſa, Doſa filius Harchinas, R. Akiba, Eleazar filius Azariæ, Eleazar Haſma, Rab Leuitam, R. Iohanan filius Baroca, poſt eum Simeon ex liberis. Deinde Tzadok, tum Ioſi, hũc ſequitur Iſmael, & de alio genere R. Meir, à quo recepit Eleazar filius Iacob, & Iohanan Sandlar, & Eleazar filius Samua. Deinde Neorai, poſt quem Ianai & Mathathia & Samuel minor, & Eliſſa filius Abuiah, & Eleazar de Kaphar, & Iuda filius Thema, & Ioſua filius Leui, & præter illos alij multi, qui aliquando propter diſputationes Thalmudicas appellantur *Thanaim*, ceu dictatores, & propter ſummarum rerum meditationes ab inferioribus ſingulis ad excelſiora quæque reductas, à maioribúſque receptas, & poſteris traditas, quibus toto ſtudio innituntur, *Mekablim* Hebraicè, ac noſtra ætate à Latinis, autore Ioanne Pico Mirandulano Comite, ante quem nomen eorum Romanæ linguæ incognitum erat, Cabaliſtæ aut Cabalici dicuntur. Tum Marranus, Noſti-ne, inquit, eum virum, peritiſsime Simon, qui primus Latinis Cabalæ vocabulum prodidit. Et Simon, Noui: nempe (vt opinor) ipſum, ait, olim domo exulantem apud Gallos & Allobrogas, pulſúmque patria & fugatum acerrimè ab inuidis, quadam deteſtabili perſecutione, propter eximia philoſophiæ ſtudia ſua & nobile ingenium. Eſt adeò genus hominum (vt ait Terentius) qui eſſe primos ſe omnium rerum volunt, nec tamen ſunt, ex coruo fortè nati, quæ auis vſque ad Coronei annos (vt eſt in fabulis) veſtita priùs albis plumis, poſteriùs nigris, colorẽ indumẽti eis præbet candidi & atri, vnde fratres atrati dicũtur, quippe volucris ea ob impiã delationẽ ſẽper odioſa Phœbo. Sed vtriq; veſtrũm nota eſt hęc Poëſis: Hi tũc fuerũt œſtrũ, hi maſtiges, hi canes tam generoſi & tam eruditi Chriſtiani, noſtro ſeculo multa Hebræorum

arcana

arcana dogmata Romanis auribus perquàm doctè impertiti. Ad hæc Philolaus: Relictis, ait, rebus gestis ad Artem Cabalisticam (si mihi creditis) reuertendum nobis esse consulo, quoniam aliquanto post aduesperascet, & vota nostra vix dici queat, quàm alio tendant. Percurri equidem singula, inquit Simon, nihil falsius de me vltrà expectabitis. Et Marranus, Si sic (inquit) ego certè fregerim sermonem tuum valde incommodè. Nam orationis filum texebas, tum maximè aptum ei rei quam desideramus, & nihil erat quod magis placuerit, quam post rectam Cabalæ definitionem, nosse, quid illud sit quod præter cætera mortalium generi egregius reuelatum fuerit, tum quis, quid reuelauerit, & quis receperit, quo in puncto mea interpellatione abductus es, id quod subdoleo. Quare mi tu, oramus, vt redeas. Ego verò hilare quidem obsequar, Simon inquit, & tandem ad modum Artis, quem optare vos animaduerti properabo, nisi iam vespera imminet, quando & vos audiendo fortè cum fastidio, & ego ipse loquendo defessi sumus. Satis enim multa nobis tam breuibus horis exciderunt, & quæ mea fuit vel temeritas (si vultis) vel (quod verius est) singularis erga vos dilectio, quod in tanta re fieri non debuit, omnia imparatus dixi quidem ex tempore. Tum Philolaus, At obsecramus vterque, compleas abacum calculo authorum, qui Cabalam & tenuerunt & tradiderunt, ne hoc sermonis membro nondum perfecto, ad diuersorium nostrum, vt oportet, cœnaturi abeamus.

Quo dicto, rursus Simon, Extant sanè, inquit, meo arbitratu Cabalistæ innumerabiles (nec enim numero comprehendere refert) Eorum partim sunt, qui audière tantum, alij verò qui & Auditores & Scriptores fuere: tamen, quando ita vrgetis, recensebo perfunctoriè nonnullos, quorum libri de Cabalisticis contemplationibus quotidiano veniunt vsu, quantum mihi suppetit memoria, quanquam non in omni parte omnes integri, aliquorum enim sola fragmenta enatarunt, reliqui, proh dolor, ita extincti sunt vt vix nominum recordatione doctissimorum hominum monumentis innotescant. Nam vt prisca patres volumina iniquitate temporum & longo tractu annorum perdiderunt, cum haud mediocri posteritatis damno, quorum nostri tamen meminerunt, ita nos iam in ipso mundi sexto millenario viuentes, maiorum nostrorum libros vel vetustate, quæ omnia consumit, vel bellorum malignitate, vel inundatione ac vastitate, vel improuiso ignis casu, vel quandoque odio & inuidia turpi & detestanda, quæ incendiarios librorum inertes & stultos etiam æuo nostro sollicitauit, amisimus. Citantur ab hominibus fide dignis Henoch libri & Abrahæ patris nostri, quin & Moyses allegat libros bellorum Domini. Iosue librum Iustorum, & vniuersitatem librorum Kiriath-sepharim, quam Athniel duce Caleb expugnauit. Asuerus libros Memoralium. Ionathas in Machabæis Libros sanctos de Spartiatis. Paralipomena commemorant libros Lamentationum: libros

A Samuel videntis, & Nathan Prophetæ, & Gad videntis, & Semeiæ Prophetæ, & Haddo videntis, & Ahiæ Silonitis, & libros Iehu filij Hannani, qui omnes nusquam sunt. Querimur & bibliothecam Darij, vt est in Ezra: fuit ea in Ecbatanis preciosa. Pari exemplo innumeri nostro seculo autores periere, tametsi non dubitamus superesse plurima quæ ipsi nec dum vidimus, nec istam de me gloriam cum Mirandulano iactare possum, quòd quæ ille quondam Ezra, de Cabalisticis secretis septuaginta conscribere volumina iussit, ea mihi summa impensa conquisierim, cui ne tantidem propè auri & argenti sit, quo eos libros si superarent ac offerrentur licitari queã. Vtimur autẽ non adeo librosi, attamẽ pro nostra virili Abrahæ libro patris nostri, cui est inscriptio יצירה de creatione i. quem non parum literati quidam asignant Magistro Akiba, profectò nobilibus scholiis ornatum, vt qui alioquin existat reconditus & obscurus. Et libro הזוהר de Splendore, quem composuit Simeon filius Iohai, cùm in quadam vasta & tenebricosa specu quatuor & viginti annos delituit. Et libro הבהיר de Candore, qui à vestris Lucidarius dicitur. Sunt & quos edidit in Cabala ille Abraham Alaphia, & insignes commentarij Ramban (nam ita collectiuè nominatur Rabbi Moyses filius Nahmani super arcana legis) quem appellatis Gerundensem, & Commentarij omnium doctissimi receptoris Rabbi Mnahem Racanat super arcana Ramban. Et liber Perplexorum Rambam, in fine per *mem*, id est Rabbi Moysi filij Maimoni, quem vocant Moysen Ægyptium. Et liber שערי צדק id est, portæ iustitiæ, quem conscripsit Rabbi Ioseph filius Carnitolis. Et liber שער אורה id est, porta lucis Magistri Ioseph (vt ferunt) Castiliensis in Hispania. Et liber האמונות id est, de credulitatibus, cuius autor fuit in Asia Rabbi Saadia. Et liber סוד התורה de mysterio legis, quem sapiens ille Abraham Aben Ezra confecit. Et liber R. Hamai filij Hanina, qui dicitur eloquentissimorum caput in Cabala, & eiusdem autoris liber העיון id est, speculationis. Alius denique liber פירוש קדושה id est commentarium sanctitatis, quem scripsit R. Azariel. Et liber שמות id est, de nominibus. Et liber Explanationum alphabeti, cuius est inscriptio כדר פירוש האלפאביתא ex Rabbi Akiba. Et liber R. Ama שער הרזים de recõditis Psalmi vndeuigesimi. Et liber היחיד id est, singularis de vnione seu collectione, cuius meminit R. Abraham Aben Ezra de mysterio legis capite primo. Et liber סודות id est, mysteriorum. Et liber Quæstionum abstrusarum. Et libellus Cabalæ quem edidit Azariel, aliis Oriel Garonensis. Et liber qui prænotatur דרך האמונה ודרך הכפירה de fide & expiatione. Et liber radicum R. Ioseph Albo, cui pariter Cabalæ titulum præfixerunt, quamuis ille magis ethica commentetur quàm anagogica. Extat demum liber elegantissimus in Cabala aduersum philosophastros nomine Alkozer, more Arabico, quem composuit R. Iuda Leui, cuius hæc sunt verba: כי אין קבלה טובה אלא עם הלב הטוב: id est,

Quòd non sit Cabala bona nisi cum corde bono. Vbi plurimum mihi visus est sapiéter à tam sancta contemplatione malignos sophistas repulisse, qui tanquam muscæ morientes, omnis vngenti quantumuis preciosi suauitatem perdunt. Vtimur denique commentariis in librum יצירה Magistri Iacob Cohen, & in eundem librum compositione R. Ishac quam inscripsit explanationẽ nominis sancti. Est liber etiam quem edidit R. Tedacus Leui de decem numerationibus Cabalisticis. Nolo addere librum Salomonis sub nomine Razielis inscriptum, quia est fictio magica. Hactenus quidem rei meæ familiaris penuriam chartaceam quam cæteris non solebam, certè vobis peregrinis planissimè aperui, at mea tamen sententia nemo vnquam de ista scripsit arte vsque dudum artificiosiùs, nemo distinctiùs, nemo lucidiùs quàm R. Ioseph Bar Abraham Castiliensis ciuis Salernitanus, tria huius facultatis volumina studiosè molitus, quibus omnem Cabalistarum institutionem fecit clariorem, primum de dictionibus, secundum de literis, & tertium volumen de punctis. Eius libri titulus extat גנת אגוז idest, Hortus nucis, iuxta Salomonis cantica, In hortum nucis descendi, vt viderem amœna virgulta. Apparet nucem hanc esse vt pomum aureum argenteo retiaculo inclusum, vt legitur in Prouerbiis, Mala aurea in lecticis argenteis verbum prolatum iuxta modos suos. Ita est Cabala pomum illud aureum atque diuinum argẽteis filis, videlicet ingeniosis institutionibus & humanis artibus circumligatum, quale fieri consueuit aurificum opificio, qui subtilibus cælaturis aureum boni odoris pomum non omnino tegunt aut operiunt argento, vt nihil eius videri queat, sed cauatis quibusdam foraminibus & argenteis cancellis tum pomi colorem eminere, tum ambræ odorem efflare sinunt. Aspicientibus tamen longinquè totum id quod reticulatum est videtur argentum esse integrum, propiùs autem intuentes si studiosè rimentur, simul aurum quoque reperient, & quo magis aurum ab argento distat, eo longè plus ab arte Cabalistica probatur differre Cabala, quamuis ambas species vnum genus spiritualis instinctus complectatur. Sed altera præcedit alteram, vt oraculum Hierophãtas, vtque vnius generis aurum id quidem bonum est, illud autem optimum, ad quem modum in Pentateucho de Heuila narratur, quòd aurum terræ illius bonum est, non enim illic scribitur optimum, vt quidam legunt, sed bonum. Et in Isaia de Ophir, Dignabor hominem plusquàm aurum optimum, & aurum de Ophir. Ita quicquid de sacra scriptura homines optimarum artium amatores scientia naturali addiscunt, auro bono par est, & appellatur opus de *Bresith*. Quod verò scientia spirituali recipimus, opus de *Mercaua* dicitur, & auro æquatur optimo atque purissimo. Scribunt enim Cabalistæ ita, שמעשה בראשית חכמת הטבע ומעשה מרכבה הוא חכמת האלהות id est, Quòd opus de *Bresith* est sapientia naturæ, & opus de *Mercaua* est sapientia diuinitatis. Et quoniam vtraque sapientia vtcunque circa mundum & ea quæ consistunt in mundo versatur, éstque Thalmudistarum & Ca-

A balistarum ea in re vnanimis arbitratus, quòd duo sint mundi: primus intellectualis, qui vocatur עולם הבא id est, mundus ille venturus, scilicet quoad nos: & secundus sensibilis, qui dicitur עולם הזה id est, mundus iste præsens, vt ex verbis sapientum nostrorum recepimus, de nominis diuini quadraginta duarum literarũ studioso cultore sic dicentium, quòd talis dubio procul existat, אהוב למעלה ונחמד למטה ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא: id est, Dilectus sursum B & desideratus deorsum & hæreditans duos mũdos, mundum præsentem & mundum futurum: Idcirco diuiduntur Thalmudici & Cabalistæ secedentes in duas facultates, tametsi ex creditis receptionibus ambæ similiter oriantur & emanẽt. Nam vtrique maiorum suorum traditionibus fidem habent, etiam nulla ratione reddita. Sed hac distinguũtur deputationis ordinatione, quòd omne studium, omnem operam, omne cõsilium, laborem & diligentiam, vniuersam quoq; men- C tis suæ intentionem Cabalista fœlix ille atque beatus à mundo sensibili finaliter ad mundum intellectualem transfert & traducit. Thalmudista verò in mũdo sensibili permanet, ac animam vniuersi huius mundi non transcendit: quòd si quandoque licenter ad Deum & beatos spiritus pergat, non tamen Deum ipsum vt immanentem & absolutum accedit, sed vt opificem causámque rerum & circa sua creata occupatum. Angelos autem ad ministeria quotidiana, diuinæq́ue vo- D luntatis effectus exequendos mancipat, altissimarum rerum contemplationes ad hunc inferiorẽ mundum semper referens. Earum tamen facultatum altera sæpe alterius sensa mutuatur, & ad suum desiderium trahit. Enimuero quandoque studia vltro citróque inter se communicãt Thalmudici & Cabalæi, vt actiua vita & contemplatiua, licèt vnum eundémque Sacræ scripturæ cõtextum plerunque alter ad timorem seruilem, alter ad amorem filialem suo more lepida suasio- E ne inuitet. Apparebit enim acri studio Thalmudista ille circa legis pręcepta & mandata residere, illa exponere, illa dirigere, illa venerari & exosculari, vt nihil aliud rectè definiamus Thalmud esse quàm legis explanationem ad intẽtionem autoris. Vnde Thalmudici מפורשים dicti sunt, & פרשי id est, expositores & *pharesai*, qui de suggestu & cathedra Moysi semper instant operi, prædicant, & plebem hortantur cum propheta regio dicentes, Seruite Domino in timore: ac cum F Iosue, Timete Dominum & seruite ei. Quin & hoc ita facite, ac illud sic omittite cum tali & tali moderamine, vnde sexcenta & tredecim præcepta vno verbo תריג comprehensa in duo capita redegerunt עשה לא תעשה id est, fac ne facias, quæ vos affirmatiua & negatiua consueuistis appellare, multum scitu commoda & vsu perquàm necessaria. Cabalistæ autem, quamuis teste veritate viri sint legem piè obseruantes, tamen contemplationi plus incumbunt. Ideóque appel- G lantur אנשי העיון מבעלי התורה id est, viri speculationis ex magistris legis. Hi curam reipublicæ ac priuatorum, domi belliq́ue ritus & consuetudines in iudicialibus & moralibus, cum sua historia penes Thalmudistas relinquentes, ea sibi tantùm

bi tantùm quæ ad animi quietem & tranquillitatem pertinent,& ad amorem Dei reseruarunt. Sic enim aiunt כונת כלל התורה שני דברים והם תקון הנפש ותקון הגוף id est, Intentio vniuersæ legis duæ sunt res, bona dispositio animæ & bona dispositio corporis. Tota namque lex præcipuè ad perfectionem hominis tendit, & secundùm eam duas consequimur perfectiones, mentis alteram,& alteram corporis: longe verò dignior ea est, & præeminentiæ altioris, quæ animam iuuat & vitam perpetuat,quanquam idonea corporis habitudo & debita compositio est tempore naturáque prior. Igitur altiore loco & digniore gradu habendi sunt Cabalistæ illam legis expositionem sequentes, quæ per quædam symbola mentis eleuationem ad superos & ad rem diuinam quàm maximè propellit: hanc appellant Græci vestri anogogicam institutionem, quæ non modò philosophia sit, sed & σοφία ipsa, hoc est sapientia. Vnde meritò sapientes denominãtur, להלוך נגד החיים vt concionator inquit Salomon, quoniam pergunt illuc vbi est vita, & pro mortalium captu adhuc in corpusculis habitantes à tempore ad æternitatem, & ab infimis ascendũt ad summa. Facite periculum si vultis, honorandi aduenæ. In principio creauit Deus cœlum & terram. Sanè cœlum Thalmudicis vocantur omnia visibilis mundi quæ supra lunam sunt,& quæ subter eam appellant terram. Deinde cœlum quoque interpretantur formam, & terram esse volunt materiam, quare in principio aiunt, Creauit Deus formam & materiam, quarum denuo compositionem in singulis quibusque opifice oraculo fabrefecit,& omnia non tam manu tornauit quàm nouies verbo dolauit. Legitur enim ויאמר אלהים id est,& dixit Deus, Fiat lux:& dixit Deus, Fiat firmamentũ:&dixit Deus, Congregentur aquæ: & dixit Deus, Germinet terra:& dixit Deus,Fiãt luminaria;& dixit Deus, Producant aquæ reptile: & dixit Deus,Producat terra: & dixit Deus,Faciamus hominem:& dixit Deus, Ecce dedi vobis omnem herbam. Igitur perfecti sunt cœli & terra cum omni attinentia & tota supellectili eorum, vt sunt quatuor elementa quæ dicuntur tenebræ primò nominatæ, spiritus Domini, aquæ sub firmamento,& arida. Sequuntur pariter & cætera mista, quæ vulgò elementata vocant, vt aues & volatilia, bestiæ ac reptilia, pisces & cete grandia, & eorum omniũ dominator homo, cui ex vniuersis corporeis vni concessum est liberum arbitrium, quo ne malè vteretur figuntur ei leges, promulgantur constitutiones, comminantur transgressionis pœnæ. Cùm item ignis influens nuncupetur cœlum, id est שמים quasi אש ומים id est, ignis & aqua,& nihil ex se producat, sed producta solùm cœlesti, hoc est humido calore foueat, tum recto quidem ordine recitantur in illo constituta fortissimè influentia sol & luna, quibus ducibus omnes reliqui notantur exercitus, luminaria & stellæ, nox & dies, splendor & tenebræ, signa & tempora, dies & anni. Hæc itaque de globo corporeo & reclusis in eo mistis. Duo verò mundi à Cabalistis sunt recepti, corporeus & incorporeus, visibilis & inuisibilis, sensibilis & mentalis, mate-

A rialis & idealis. Inferior mũdus & superior, cùm legunt, In principio creauit Deus cœlum & terram: & ita symbolicè cœlum summa, terram infima designare putãt, hoc modo interpretantes, בהתחלה ברא השם העליונים והתחתונים: id est, Initio creauit Deus summa & infima: quo nimirum arbitrantur simplicem & immaterialem mundum summa continere: compactum verò & cementarium hunc, infima: vnde & legem diuinam *Bresith* de creatione promulgatam cœpisse ab B ipsa litera *beth*, quæ in arte Arithmetica inter numeros duo significat, perinde atque sic notatoriè insinuaret, duo principaliter creauit Deus, totum mundum supremum cum omnibus in eo degentibus,& totum mundum infimum, omniáque ad illum pertinentia. Nam aliâs fuisset vtique satis Moysen ita scripsisse, ראשית ברא אלהים שמים וארץ quod haud secus ac eodem illo more à Latinis legeretur, Initio creauit Deus cœlum & terram. Potuit enim summarium illud crea- C tionis non incipere à *beth* litera. Sicut Salomon in Prouerbiis, Dominus possedit me principio viarum suarum: vbi sine *beth*, & absque vlla alia præpositione ponitur principij dictio. Cæterum præter consuetudinem duobus istis creatis adiunxit bis binos articulos את & ה. Vnum excellentis demonstrationis qui dicitur *ha*, & alterum omnimodæ comprehensionis qui constituitur ex *aleph* primo alphabeti elemento & vltimo *thau*,& est id quod Græci aiũt α & ω,& Romani D prora & puppis, vbi visus est per cœlum, omnia excellẽter simplicia spiritualia, ab *aleph* ad *thau*, id est à primo ad vltimum, & per terram similiter à capite ad calcem omnia excellenter corporalia & iis contenta, nihilo tamen minùs singula in ipso vno principio tanquam vnicum creatum. Sicut Ezechielis rota in rota, cum suis quibuscũque inuolutis visa est vna esse similitudo gloriæ Domini, & vt ipsius Rabbi Saadiæ in libro *Amunoth*, id est credulitatum propriis verbis vtar E כחלמון בתוך ביצה id est, Sicut vitellus in medio oui, seu (vt ego ipse dicere soleo) instar alboris oui vnius, testaceo firmamento contenti, vitellum ipsum inglomerantis, ita primus mundus ille intelligibilis secundum implicat, vt tota virtus eius inde gubernetur, quo fit vt constringantur vtrique vinculis cõcordiæ, adeo vt sæpe tam suas quàm comprehensorum naturas & appellationes mutua sibi libertate condonent. In secundo namque, hoc est sensibili mundo sphæræ nouem F mouentur ab empyreo immobili, cui *Metattron* assiduò præest: at in primo nouem angelorum chori mouentur ab immobili Deo. Sicut in immobili silentio cunctorum creator primò simul omnia creauit, postea nouenario sermone ad proprias singula quæque distinctiones loquendo commouit. Nominãtur & vicissim ignis *seraph*, aer *cherub*, aqua *tharsis*, *ariel* terra,& quæ in mũdo sunt inferiori ea non parum multo meliore nota sunt in superioribus: quapropter hæc G inferiora congruenter appellari queant verorum exemplaria, & adumbratæ supernorum imagines, signa, notæ ac symbola quibus mouemur ad cogitandum de supercœlestibus & angelicis substantiis, virtutibus & ope-

rationibus quodam tramite abstractionis, vel assimilationis via, vel alia quadam ratione ac modo nobis carne indutis possibili. Vnde statuunt duos quoque paradisos, alterum cœlestem, & alterum terrestrem, in quibus præmia virtutum consequantur vtrique, tam homo terrenus quàm homo cœlestis, vt in huius orbis terra quandiu in corpore fuerit hospitatus tanquam in aliquo corruptibili horto voluptatis, gloriam & honorem, gaudium & lætitiam, omnéque desiderium delectationis suæ ob alicuius heroicæ ac præeminentis, & à filiis huius seculi laudatæ virtutis causam lucretur, quæ tamen vmbræ sunt & res caducæ fumo similes. In cœlesti verò terra, & veriùs viuentium supercœlesti, vbi extat amœnitatis æternæ immarcessibilis paradisus, animæ hominis in vita mortali olim secundùm virtutem rectè operati, nunc exutæ, clementissimus ille Maximus & Optimus Deus ostendit omne bonum, quod ne videre quidem antea potuisset tam graui & tam denso cadauere obscuri corporis onerata: illud nominatur & in Cabala & in Thalmud איספקלריא המאירה id est, Speculatio illuminans, hoc est visificans, quam vos cognitionem intuitiuam Dei appellatis, vt quæ contingat animæ separatæ per lumen gloriæ, ac à maturissimè pensitantibus sola esse beatifica probetur. Nam alia fit per species connaturales quæ non est beatifica, & איספקלריא שאינה המאירה id est, Contemplatio quæ non fit illuminans, vocatur. Nunc verò quando clara Dei visio & perpetua summæ diuinitatis fruitio, pro suprema hominis parte, intellectu & voluntate beatis donantur, idcirco iure optimo ea nisi in supremo mundo contingunt nemini. Sic aiunt, Cabalistæ, כי טרם שישיג לראיה תפרד נפשו מעליו: id est, quòd antequàm apprehendat hanc intuitionem separatur anima eius ab eo. Quare mortali homini siquãdo Deus videri dicitur, id per Angelum fieri putatur, במראות המלאכים vt scribit Ramban Gerundensis in Exodo. Quamobrem pro duplici hominis conditione spirituali & corporali, ac pro duplicis mercedis retributione, duplicem, vt audiuistis, paradisum asserunt, ita dicentes, כי גן עדן ונהרותיו עם הענינים שתראה במעשה בראשית כלן מנגד צורות השכליות ועליונות הן מכוונים: id est, Quia paradisus & flumina cum singulis rebus quas cernis in opere *Bresith*, omnia iuxta formas intellectuales & supernas sunt disposita: id ita sentio etiam cum auro de Heuila, bdellio ac onychino, cæterisque infiniti pretij gemmis. Eodem modo & eadem forma duplicem gehennam, scilicet duos tartaros esse deputatos, iidem Cabalistæ asseuerant, superioris & inferioris mundi, ad torquendum nociua corpora in tempore, ac animas prauas in æternitate. Nomen eis commune inditum est ארקא id est *Arka*: hic est tartareæ pœnæ locus, qui præter cętera, septem immaniora durissimarum pœnarum receptacula, criminum reis iusto Dei iudicio destinata comprehendit. Sicut Cabalista ille in Horto nucis, volumine secundo, de septem habitaculis inferorũ tractat his verbis, שני מיני גיהנם הן עליון ותחתון: אחד לגוף בעולם הזה אחד לנפש בעולם הבא אחר זה: והמקום הכולל כל אילו הוא הנקרא ארקא כי בו הם גיהנם ושערי מות וצלמות ובאר שחת וטיט היון ואבדון ושאול: id est, Duæ species Gehennæ sunt, superior & inferior: vna ad corpus in mundo isto, vna ad animam in mundo venturo post istum, & locus comprehendens omnia hæc, est vocatus *Arka*, quoniam in eo sunt, gehenna, & portæ mortis, & puteus interitus, & lutum fæcis, & perditio, & fouea. Hucusque Ioseph Castiliensis. Iam hæc vincula, hic carcer, hæ compedes, hæc seruitus, hæc captiuitas peccata noxiorum manent, tam corporum in mundo præsenti, quàm animarum in mundo futuro, vt iustos æqua comitentur virtutum pręmia, & iniquos debita sequantur vitiorum tormenta. Quid-nam aliud debetur rectis quàm vita & honor? quid aliud prauis quã mors & horror? Nec id vsq; adeo temporaliter intelligendũ est: sed vt Cabalistæ volunt etiam intellectualiter: sic enim scribunt צדיקים אפילו במיתתן קרואים חיים ורשעים אפילו בחייהם קרואים מתים: id est, Iusti etiam in morte sua dicuntur viuentes, & maligni etiã in vita sua dicuntur mortui. Quo peritis in Cabala non erit obscura Dei sententia, In die qua comederis ex eo, morte morieris: videlicet nõ corporali sed spirituali. Nam vixit Adam post esum vetitum vltra nongentos annos, in momento tamen ipso mox atque legem transgressus erat, morte moriebatur. In peccato, inquã suo, toti humano generi & prolis futuræ propagationi æternis inferorum habitaculis destinatę, pontico nimis & contagioso: quousque Dei placito veniret Messiha ille redemtor, qui hominẽ in paradisum reduceret, non terrestrem sed cœlestem, & vitam liberis redderet, quam parens amiserat, æternam, non temporalem, animæ non corporis, illam ipsam Dei familiaritatem & iucundissimum diuinitatis aspectum, omni voluptate plenissimum. In hũc omnes veri Cabalistę non sophistici totam suam fiduciam figunt atq; locant. In hunc omnia sanctarũ scripturarum salutaria vaticinia retorquent: de terra promissionis, de Ierusalem ciuitate, cuius participatio est in idipsum, de monte Dei, & loco sancto eius, & via sancta, & sanctuario, & atriis Domini, & templo Domini, & domo Domini, & porta Domini, & cæteris similibus multis, quæ Rabbi Moses Ægyptius in suo *Misne*, id est Deuteronomio, sic etiam intelligi de cœlesti beatitudine voluit. Qua de causa multum & sæpe cum Thalmudistis certamus, & plurimùm vtrique in duas imus sententias. Illi omnem liberationem regis Messihæ de corporali captiuitate, seu veriùs dispersione nostra conãtur ad tumultum, ad strepitus armorum, ad expeditiones bellicas, ad expugnationes regionum & deuastationes terrarum, & Israelitici exercitus victoriam referre, vt quondam saluatore Moyse legimus aduersum Chananęos & Palestinos nostris maioribus contigisse: aut saltem ad exquisitum euasionis ingenium, quo sunt in aliis liberationibus, vt multi vafrè, vt ego puto sanctè vsi, quando tot seculis sub tot regnis dispersi exularunt, vt sub Babylonico annos septuaginta, sub Persico quinquaginta quatuor, sub Græco centum & triginta, nunc sub Romano mille quadringentos, nec dum finis. Nos contrà, meo arbitratu, rectiùs Cabalisticè Messiham esse ventu-

se venturum .putamus ad liberandum miseros
humani generis mortales, de vinculis iniustitiæ
originalis, ad dimittendum peccata, & ad saluandum
pie Deo seruientium animas in Adam, patre
nostro à vita æterna exclusas, vsque ad satisfactionem
Mesihæ, qui vt consummetur iusticia
misericordis & clementis Dei manum suam
mittat, & sumat de ligno vitæ & comedat de eo,
vt per illum viuamus in æternum. Ea satisfactio
non in fastu regio, nec iactantia honoris ac gloriæ
fieri debuit, eò quòd originale peccatum à
Messia expiandum de superbia & elatione pullulauit:
Quin potiùs in humilitate ac tolerantia:
non in curribus & in equis, sed in nomine Domini
Dei nostri: & non in victoria, nec humano
triumpho, sed in labore, ieiunio, vigiliis, fortitudine
animi, contemtu κενοδοξίας, misericordia
cōpassibili, amore Dei præcipuo, dilectione hominū
recta, & in ipsa tandem heroica liberali ac
spontanea morte, quoniam contra vitium sola
virtute pugnatur, & imperia, principatus, stemmata,
coronas huius seculi, nemo sapiens vnquā
magni duxit. Quin hoc est sapere, gloriam huius
mūdi contemnere: quoniam cùm interierit gloriosus
diues, non sumet omnia (vt inquit Psaltes)
neque descendet cum eo gloria eius. Quicquid
igitur de trophæis & de subiectione populorum
scribitur in literis sacris, id omne post creditam
nihilominus historiam, si quæ facta enarrantur,
de mundo tamen intellectuali & supernis potestatibus
à Cabalistis intelligitur, ita vt Mesiha
rex futurus optimo iure leuia & abiecta hæc istius
seculi deliramenta, magistratus, honores, &
regna tanquam vana & stulta non modò neglecturus
sit, verùm etiam contemturus, vt qui ad
abolendum humanæ speciei reatum, & ad aperiendum
virtuti viam adueniat. Vnde verus ipse
Mesiha, si recta ducimur ratione, de solo Isaiæ
nobili capite clariùs cognoscetur, quod sic incipit
הנה ישכיל עבדי id est, Ecce intelliget seruus
meus, & sic desinit ולפשעים יפגיע & pro transgressoribus
orabit; quo supra quàm dici queat
miror, non absque singulari apud cæteros exterarum
nationum homines verecundia (vobis ego
solis confidenter loquor) Rabbi Salomonem,
& Dauidem Kimhi, aliósque de nostra secta nō
parum doctos viros nescio qua pusillanimitate,
vel si fortè coram gentibus pudore, totum illic
contextum Isaiæ de solo populo Israel nunc passim
disperso torue interpretari, cùm planissimè
sit de illo ipso Mesiha prophetatū, quod Chaldaica
Ionathæ traductio nominatim exprimit,
dicens, הא יצלח עבדי משיחא id est, Ecce prosperabitur
seruus meus Mesiha. Hic est ille ab Isaia
in spiritu prophetico verè visus eo loci, homo
dolorum & infirmitatis expertus, vultu abscondito,
nullius honestæ reputationis vir, diuina percussione
tactus, despectus & vitatus, tonsus vt agnus,
occisus vt ouis, à terra viuentiū abscisus, &
cū sceleratis reputatus, & inter filios hominū inglorius.
At verò quid inter filios Dei? planè multū
exaltatus, & eleuatus, & sublimis valde. Nā generationem
eius quis enarrabit? & Domini Dei
voluntas per manum eius dirigitur, & Dominus
aboleuit in eo iniquitatem omnium nostrûm,

A quia de scelere populi percussit eum. Ipse enim
vulneratus est propter crimina nostra, & attritus
est propter iniquitates nostras, qui certè iniquitatem
non fecit vnquam, & non fuit dolus in ore
eius. Sed Dominus voluit contusionem eiusdem
vulnerati. Quapropter cùm sit ipse iustus Dei
seruus multos iustificabit per agnitionem sui, &
iniquitatem illorum ipse portabit, & peccata
multorum tollet, & pro peccatoribus intercedet.
B De vero Mesiha hæc omnia vidit Isaias, &
profectò non est mentitus. Ista firmiter est illa
cōgregatio Israel iuxta Cabalistarū opinionē, &
illud salutare Dei nostri tam sæpe promissum, vt
iustificemur ברעתו id est, in cognitione eius, non
vt saluemur in tumultu, nec in fuga, sed sub vno
rege ac in vno fidei consistentes exercitu, liberemur
in morte atque cognitione Mesihæ, qua
finitur peccatum, & remouetur obstaculum claræ
visionis Dei, hoc est humani generis originalis
ac contagiosus reatus. De quo sic in libro Cabalæ
C de fide & expiatione legitur, דרך מורה כח
הנאצל שהוא כח הנברא המתנהג בשבע תמורות
שהם י״ג סדרי כליחה שהעולם מתנהג בהם עד שיכלה
החטא ויבא המשיח שהוא כח אלהי ובכח האצילות
שהוא כח המלאכות : ובכח הנאצל ממנה שהוא כח
הנביא : תנוח עליו רוח השם רוח חכמה ובינה רוח
עצה וגבורה רוח דעת ויראת יהוה הרי שבע תמורות
שהמשיח מתנהג בהן להטיב לטובים ולחרוב את
הרשעים כדכתב ברוח שפתיו ימית רשע: id est, Via
D demonstrans virtutem gratificatam seu infusam,
quæ est virtus creata ducitur septem variationibus,
quæ sunt tredecim ordines expiationis, quibus
mundus dirigitur, quousque finitum fuerit
peccatum, & venerit Mesiha qui est virtus Dei.
Et in virtute gratiæ quæ est virtus angelica, & in
virtute gratificata & infusa ab ea, quæ est virtus
prophetæ. Requiescet super eum spiritus Domini
tetragrammati, spiritus sapientiæ & intellectus,
spiritus consilij & fortitudinis, spiritus sciētiæ
& timoris Domini. Ecce septem varietates
E quibus Mesiha vtitur ad benefaciendum bonis,
& ad destruendum malignos, secundùm quòd
scriptum est, Et spiritu labiorum suorum interficiet
impium. Hæc sunt commemorati voluminis
Cabalistici verba, quibus monemur regē
Mesiham non manu sed ore, non armis sed spiritu,
vincere populi Dei aduersarios, donare autem
Dei gratia septemplici pios, interficereque
impios, & hæc omnia spiritu oris, id est doctrina
sua spirituali, quam per viros iustos & electos iusti
F discipulos, sparget ac seminabit in omnes gētes:
per Isaiæ illud ad tempus Mesihæ relatum oraculum,
Haurietis aquas de fontibus saluatoris:
quod Ionathan filius Vzielis Chaldaicè interpretatus
est iis verbis, ותקבלון אולפן חדת
ברעוה מבחירי צידקא id est, Et recipietis doctrinam
nouam in gaudio ab electis iusti. Ea
verò est doctrina illa noua, quæ verum lumen
luceat, quam qui odit in tenebris est, & qui diligit,
versatur in luce. Finis igitur præceptorum
G hic est, vt diligamus inuicem in doctrina Mesihe,
שיורה העמים ללכת בדרכי יהוה id est, Qui docebit
populus ambulare in viis tetragrammati, vt
scribit Rabbi Dauid Kimhi super eundem prophetam
capite quinquagesimo primo eo versu,

A Quia lex à me exibit; quã scilicet qui fecerit, saluabitur, qui contemserit, peribit. Vetera enim timoris sunt, noua charitatis של אהבה יראה מלב שלם quæ est dilectionis rectæ ex corde integro, secundum magistros nostros. Erit igitur Messiha exemplum vitæ omnium liberãdorum, à quo vniuersa dependet mundi salus, quæ dicitur salus æterna, & exponitur à nostris per omnes dies seculorum, vbi legitur Israel saluatus est in I H V H salute æterna. De quo nonnihil scribitur in libro Cabalæ Hacadma
B והוא סוד מלך המשיח שיבא במהרה בימינו שכל פעולתו תחלה על וה וגם יה שהוא סוד השביעי והוא השם שמו שלם והשלם כל המלאכה על ידו: id est, Et hoc est arcanum regis Messihę qui veniet citò in diebus nostris, cuius omnis operatio incipiet in V. H. & etiam I. H. quod est mysterium diei septimæ, & hoc nomen, est nomen ipsius integrale, perficietúrque omne opus in manu eius. Ecce definitum est à sapiẽtibus Cabalistis omnia per Messiham fore perficienda, & totam eius operationem fieri
C sacratissimis quatuor literis I. H. V. H. in mysterio diei septimæ, non à nũmero videlicet dierum sic appellatæ, sed à trãsitu de vita actiua ad vitam contemplatiuam: id est in ipsa quietudine animi & pacata tranquillitate, secedendo ab huius mũdi nimia sollicitudine & à cementariis operibus patratis. Scriptum est enim, Et requieuit die septimo ab vniuerso opere quod patrarat. Quãuis autem Thalmudistæ multa regi huic attribuãt nomina, vt intelligere licet ex plurimorum
D doctorum allegationibus in libro *Sanhedrin* volumine *Helek*, citatis à capite, vbi scribitur: Et Rabbi Iohanan dixit, Messihæ quod est nomen? vsque ad locum, Suscepítque Rabbi Eliezer, dicens, Dies Messihæ. Et pòst in multis eorum scripturis, sicut commentariis in Canticum synagogæ: הוא נקרא ראש וראשין Exponuntur nomina Messihæ *Silo*, *Innon*, Dauid, *Hanina*, Germen, Iustus, Consolator: ea tamen singula putantur agnomina velut imaginaria, instar se-
E ptem exemplorum illic recensitorum, quæ sunt, Arca, Propiciatorium, Tabulæ, Virga Aaron, Vrna mannæ, & Spiritus Dei. Sed iuxta Cabalistas vnum hoc nomen ineffabile יהוה audiuistis quàm sit proprium Messihæ, quod integrabit & perficiet nomen eius substantiuum: docẽt enim credi oportere hoc esse nomẽ ipsius integrale, quod pie sanctéque integratur in miserationibus, cui nemo Thalmudista inficiator
F subrepit, cùm dixerit magnus ille magister in Thalmud commemorato in loco, quòd nomen Messihæ veniet appellandum consimiliter *Hannina*, id est misericordia, citãdo cap. Ieremiæ 16. v. 13. quem tamen licenter ac impropriè Romani sic legunt, Qui non dabunt vobis requiem. Sed ea non est etymologica interpretatio. Ita enim rectiùs me iudice legatur, Quod nõ dabo ad vos misericordiam. Hoc Ionathan Chaldæus traduxit רחמין id est, miserationes, vt qui secundùm
G Thalmudistas dicere vellet, quòd vobis ambulantibus in prauitate cordis, vt Deum non audiatis, non erit Messiha qui nominatur miserationes: quo clarè innotescit ברחמים id est, in miserationibus de medio I. H. V. H. nomen fore proprium saluatoris Messihæ, cuius & dignitas & officium, tametsi rigore ac seueritate constet, iuxta regis Dauid vaticinium absque vllius controuersia de ipso Messiha expressum, Iudicabit populum tuum, inquit, in iustitia, & pauperes tuos in iudicio: tamẽ quoniam iudicium, id est, משפט secundùm omnes Cabalistas cum iustitia etiam admittit clementiam: sic enim legitur in Portæ lucis capite 4. כי המשפט חצי דין וחצי חסד Id est, Quod iudicium est partim rigor & partim clementia: quibus modis primi lapsus reconciliatio per iteratam vnionem, & nouam quandam populi cum Deo desponsationem futura est, vt Hoseas prædixit: Sponsabo te mihi in iusticia & iudicio: in misericordia & in miserationibus, vbi ponitur, ברחמים ne quis putet illum ipsum Messihæ aduentum ex aliqua iuris necessitate, ac non potius de gratia mera & dono Dei liberalissimo esse destinatum, rectè imponetur huic Saluatori nomẽ clementiæ inclytum, quod ex omnibus literis tam vocalibus, quam consonante solam misericordiam & præterea nihil aliud significantibus erit compositum. Idque fore coniicimus per sanctas quatuor literas quibus tanquam notis & symbolis ineffabile depingitur, & per *Sin* consonantem, quo nomen ineffabile nominatur. Tritum enim in Cabala est, quòd hæc nota *Sin* exponitur שין per *notariacon* שם יהוה נקרא Id est, Nomen tetragrammaton vocatum, hoc est prolatum. Nullæ autem sunt literæ aliæ quibus sola nude misericordia designatur, nisi hæ quinque I. H. V. H. & consona *Sin*, id est, S. De vocalibus quatuor in libro Portarum iustitiæ, sic legitur, והו סוד שאמ״ רזל כי הנה יהוה יוצא ממקומו יוצא מִמדת רחמים id est, Et hoc est mysterium quod dixerunt Magistri nostri, quorum memoria sit in pace, quòd ecce quatriliterum (inquit Micha) I. H. V. H. egredietur de loco suo, egredietur per proprietatem miserationum. De consonante autem *Sin*, vniuersi Cabalistæ qui non sunt nescij in Cabalistica גימטריא *Sin* literam totius in se complexus quatriliteri ex Arithmetica proportione rationem continere, haud inficias ibunt, eandem quoque ab ea possideri proprietatem clementiæ ac misericordiæ. Omnium igitur hominum salus de sola Dei misericordia expectãda est, quod palàm expressit Habacuk, Deum sic alloquens, Cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Vbi Dauid Camhi quem nostri appellant Kimhi (sicut alij pronunciant Rabbi, & Alemania dicit Ribi, per facilẽ vocalis a in i conuersionem, vt & de Græcis ac Latinis extat par iudicium, illi enim γραμματικὴ & λογικὴ, nos Grammatica & Logica: illi μήτηρ, nos mater, ita Samsõ Simson, & Camhi, Kimhi, & alia plura) Ille, inquam, Dauid Iudæus Hispaniensis, per nomen רחם id est, misericordiæ illic positum, secundùm Arithmeticam proportionẽ Cabalisticè, hoc est symbolicè intelligendum esse docet Abraham, quasi Habacuk sic diceret, O Deus, cum tu ira peccati nostri tangeris, memento seminis Abrahæ cui promisisti quod in eo benedicentur vniuersæ cognationes terræ. Et rursum, O Deus, tu illum affatus es, benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. Vt autem indicaret Habacuk

ipse

ipſe, quód-nam futurum eſſet illud ſemen, ſubiũ-
xit, Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem
cum Meſsiha tuo: vbi idem D. Kimhi ſic ſcribit,
הוא משיח בן דוד id eſt, Hic eſt Meſsia filius Da-
uid. Aio igitur cum ſapientibus Cabaliſtis o-
mnium noſtrûm veram ſalutem in Meſsiah pen-
dêre quotquot attingimus illum. Quo fit vt ab
omnibus nos rebus creatis quoad poſſumus ab-
ſoluentes per omnes gradus aſcendere ac migra-
re in eum conemur, vt ipſum ſi minùs conſequa-
mur, at vel aſſequamur certè, pro ſingulorum
quorumque virili. Nam hic eſt noſter ipſe, in eu-
ius aduentũ omnis lex à nobis etiam intellectua-
liter refertur, & non Moyſi tantùm ſcriptura, ſed
& prophetarum & quicquid in Hagiographis
continetur. Totum namque id contextum quod
Eſſrim Varba, id eſt viginti quatuor nos dici-
mus, & vos Biblia nominatis, totum itiquã התורה
id eſt, legis appellatione nuncupamus. Vt in Da-
niel. cap. 9. Ambulando in lege Domini Dei no-
ſtri quam tradidit coram nobis per manum ſer-
uorum ſuorum prophetarum. Hanc ſolam ſcri-
pturam decreuimus tam ſtabilem & adeo eſſe
firmam, vt ſuper eam cogitatus omnes noſtros
tutò fundare queamus, & ſublimes ſpeculãtium
hominum contemplationes haud perplexim lo-
care, tum quia ſummi Dei voce promulgata ſit:
tum quia tantis energiæ viribus in hominum
contemplantiſsimorum mentibus ſolet operari,
vt per eam de quibuſcunquelibet miſtis ad ſim-
plicia, de ſimplicibus ad ſimpliciſsima, de cauſa-
tis ad cauſas, & à mũdo deniq; inferiori ad ſupe-
riorem, à ſuperiore ad Meſsiham qui mentis no-
ſtræ obiectum ſupremum & in vltimo gradu
conceptibile ſit, tanquam ad regem ſeculorum
aſcendere valeamus, per quem planè tandem in
Deum trãnſeamus incomprehenſibilem: tum
etiam quoniam per has ſacras literas quaſi per
ſcalam Iacob, cacumine tangentem cœlos, cui
Deus ipſe innitatur noſtri aſcendunt angeli &
deſcendunt, vectores hinc precum, inde do-
norum, qui vltro citróque portant hinc inde
ſuppetias, vt ex veſtris quidam ait. Et profe-
ctò nihil ſentio aliud etiam quod vel fingi poſſet
animum noſtrum arctiùs Deo, perinde atque a-
liquod ſtamẽ introtexere, quàm illam ipſam cu-
ius mentio ſit, ſacram ſcripturam, quæ nos pri-
mò in diuinorum admirationem ducit: tum in
eorum pro humano captu agnitionem, deinde
in illum ardentiſsimum qualitercunque cognitæ
diuinitatis amorem, præ ſe ferẽtem certiſsimum
ſpei effectum. Per hanc cum Ezechielis animali-
bus & rotis de terra eleuamur, vt cum euntibus
eamus, & cũm ſtantibus ſtemus. Hic eſt ſolus ve-
rę contemplationis campus, cuius ſingula verba,
ſingula ſunt ſacramenta, & ſinguli ſermones, ſyl-
labæ, apices, punctáque eius plena ſunt arcanis
ſenſibus, non tantùm nobis autoribus, verùm e-
tiam Chriſtianis atteſtantibus. Hæc eſt Cabala
quæ nos humi degere non ſinit, ſed mentem no-
ſtram extollit ad altiſsimam comprehenſionis
metam, quę tamen nequeat animam Meſsihę ra-
tionabiliter tranſcendere, niſi quodam incom-
prehenſibili intuitu quaſi via momẽtanei raptus,
quo putamus haud impoſsibile Cabaliſtis nobis

A in ſpiritu propè tertium mũdum corripi, vbi eſt
Meſsiha omnibus inferioribus influens. Mundi
enim generaliſsimi numero tres ſunt. Primus
materialis, ſecũdus formulis, & tertius informis.
Seu quãdo ſic vultis primus, inquã, infimus qui &
ſenſibilis, ſecundus ſupremus & mentalis qui &
intelligibilis, & tertius ὑπερτέλειος id eſt, ſuper-
ſupremus, vel ſi dicere licet ſupremiſsimus, incõ-
parabilis & diuinus. Mundum autem cenſeri pri-
mum quoad nos volui hunc corporeum, cæteris
B ſubſiſtentem, ordine fortè peruerſo, qui iuſta ra-
tione in genere cauſarum fuiſſe debebat vltimus,
quaſi receptaculum omnium ſuperiorum. Iſte
conſtituitur primò ex cœlis & cœleſtibus: ſecun-
dò ex elementis & elementatis: tertiò ex natura
humana & ſingularis hominibus, qui dicuntur
Hebraicè עולם הקטן Græcè μικρόκοσμος & La-
tinè paruus mundus. Vniuerſum hoc corpus,
vt Ariſtoteli veſtro placet in libro de Mundo,
eſt globus ex cœlo & terra & iis contentis natu-
C ris conſtitutus, quippe cum ſeptem habitaculis
cœleſtibus, & ſeptem habitaculis terreſtribus,
quæ quidem enumerat R. Menahem Racanat in
capite 25. Leuitici, nominibus iſtis primò ad cœ-
lum pertinentibus, שמים רקיע שחקים זבול מעון
מכון ערבות Secundò ad terram ארץ ארקא גיא
יבשה חרבה תבל חלד: Septem quoque habitacu-
la inferorum Ioſeph Salernitanus in Horto nu-
cis (vt paulò ſuperiùs audiuiſtis) nominatim re-
citauit. De Microcoſmo autem id quoque haud
D clàm eſt omnibus nobis, ad hominis conditio-
nem, quamlibet in partem reſpexeritis ſeptem
attinere, quę ſunt corpus, anima, & ex iis compo-
ſitum, quod נפש appellamus, vt eſt illud regis So-
domorum תן לי נפש id eſt, Da mihi hominem,
ex quatuor ſcilicet potẽtiis animæ compoſitum,
& quatuor qualitatibus mundi maioris, qui ſanè
mundus, cùm ſit animatus illuſtratur mente pro-
pria, quæ dicitur *Metattron*. Secundus eſt mun-
dus ſupremus intelligentiarum ſeparatarum, quę
E à Cabaliſtis appellantur שכלים נפרדים à philo-
ſophis autem Hebræorum דעות נפרדות Eum
quidem mundum & ſpeciebus plenum, & for-
mis, & mẽtibus ſolutis, & Angelis complectitur,
ambit & regit ipſa Meſsihę anima, quæ apud Ca-
baliſtas eſt ideata Idea omnium vitarum, ad quã
refertur omnis vitalitas indiuidualis, ſpecifica, &
generifica. Inde quaſi ex viuario depromitur vita
omnis, & nominatur à Cabaliſtis terra viuentiũ,
לפיכך דרשו בפסוק תוצא הארץ נפש חיה למינה זו
F נפש של משיח: id eſt, ideóq; cõmentantur, in ver-
ſiculo, Producat terra animam viuentem ad ſpe-
ciem ſuam: hæc eſt anima Meſsihæ. Quæ verba
leguntur ita in Portæ lucis capite ſecundo, Et ſi-
cut in mundo humano, qui dicitur Microcoſ-
mus, animæ hominis dominatur mens, ita mun-
do cœleſti dominatur *Metattron*, & mundo an-
gelico dominatur anima Meſsihæ, & mundo in-
comparabili dominatur *Adonai*. Quin etiam ſi-
cut lux mentis eſt intellectus agens, ita lux *Me-
G tattron* eſt *Sadai*, & lux animæ Meſsihæ eſt *El-
hai*, id eſt Deus viuus, & lux *Adonai* eſt *Enſoph*.
Cúmque conſultiſsimis rerum naturalium ſcru-
tatoribus facilè videatur ſuperioris naturæ infi-
mum, cum inferioris naturæ ſupremo commu-

nicare, in tantum quidem vt ſæpius de proximè connexis dubitari poſsit, contigua ſint an continua, & cuius nam exiſtat naturæ illud quo continua vniuntur, haud ſecus atque id quo equi pes & eius vngula cõueniunt, corneúmne ſit an carneum, propter immediatam exiſtentiũ connexionem: idcirco etiam nunc magis ſine iniuria dici arbitror, quòd homo Microcoſmus & mũdus ſenſibilis ille magnus, cõmunicant in mente. Mundus item corporeus & mundus intellectualis, cõmunicant in *Metattron*, qui eſt intellectus agens primi mobilis: vnus cũ natura cœleſti tanquã inferiori, & cũ natura angelica tanquã ſuperiori: mundus autẽ ſupremus cũ mundo tertio incõparabili ac ſuperſupremo cõmunicant in anima Meſsihæ quaſi eſſentia quadã vtrinque & angelico & diuino mundo cõtinua: nec enim interſtitio vllo anima Meſsihæ, & *Elhai* diſtant. Sed eſt *Elhai* fons aquarũ viuẽtiũ, & anima Meſsihæ riuus vitæ. Tertius mundus eſt deitatis, qui conſtituitur ex eo quod *Seraphim* vocauerunt, Sanctus, Sanctus, Sanctus, tetragrammatus. Diciturque in Deuteronomio, Magnus potens & terribilis, ſeu potiùs reuerendus. Magnus ante creationem, potens in creatione, & reuerendus poſt creationem. Et hic eſt אחד id eſt vnus, imò magis propriè, principium vnitatis, quia *Aleph* deſignat principium, & *had*, vnum: quaſi principium vnius, omnia in ſua ſimplicitate vnitatis complicans. Cuius talis eſt emanatio ſecundùm Cabaliſtas רוח דבר קול Id eſt, Spiritus, Verbum, Vox. Sic enim Rab Azariel in commentario ſanctitatis, poſt etiam ea quæ nunc recitaui ſcripſit his verbis, מרוח יוצא הדבר והקול בלא פתוחת שפתים ובלא דבור לשון ולא נשימת אדם: Id eſt, Ex ſpiritu producitur verbum atque vox, non per apertionem labiorum & non per ſermonem linguæ, nec anhelitu hominis. Et hi tres vnus eſt ſpiritus, quia vnus eſt Deus, vt in libro *Ietſira* de creatione legimus his verbis, אחת רוח אלהים חיים ברוך הוא ומבורך שמו של חי העולמים קול ורוח ודבר וזו היא רוח הקדש שתים רוח מרוח: Id eſt, Vnus ſpiritus Deus viuens, benedictus ipſe & benedictum nomen eius qui viuit in ſecula, vox & ſpiritus & verbum, & hoc eſt ſpiritus ſanctus, duo ſpiritus ex ſpiritu. Hæc Abraham pater noſter. Et iuxta id quod Rab Hamai, in libro העיון de ſpeculatione ſcripſit, Hi tres qui ſunt vnum, inter ſe proportionem habent, vt אחד מיוחד יחיד id eſt, Vnus, vniens, vnitum. Quin & paulò ſuperiùs idẽ ait והם ראש ואמצע וסוף i. Et ſunt principiũ, & mediũ, & finis, & hæc ſunt vnus pũctus, & eſt ארון הכל. i. Dominus vniuerſi. Sic in volumine citato. Mundus itaq; ille tertius incõparabiliter ſummus ex iſtis tribus quæ ſunt vnũ conſtitutus, quaſi ex ſumma eſſentia, potẽtia & operatione, in æternum & vltrà extenditur, nec concauus, nec conuexus, nec carinatus, nec ſuperficiem habens. Nam vt ſcribit Azariel in libro pridẽ allegato ſanctitatis, הוא ראשון בלי תחלה והוא אחרון בלי תכלה: i. Hic eſt primus abſq; initio, & hic eſt vltimus abſq; termino: ſane quò nc cogitatus quidẽ noſtri pertingere poſsũt, & nominatur *Enſoph*, i. infinitudo, quę eſt ſumma quędã res ſecũdũ ſe incõprehenſibilis & ineffabilis, in

A remotiſsimo ſuæ diuinitatis retroceſſu & in fontani luminis inacceſsibili abyſſo ſe retrahens & contegens, vt ſic nihil intelligatur ex ea procedere, quaſi abſolutiſsima deitas per ocium omnimoda ſui in ſe ipſa clauſione immanens nuda ſine veſte ac abſque vllo circunſtantiarum amictu, nec ſui profuſa, nec ſplendoris ſui dilatata bonitate indiſcriminatim ens & non ens, & omnia quæ rationi noſtræ videntur inter ſe contraria & contradictoria, vt ſegregata & libera vni-

B tas ſimpliciſsimè implicans: ſic enim legitur in libro de fide & expiatione, כבר אמרתי לך כי המוציא יש מאין אינו חסר וכי היש הוא באין בענין אין והאין הוא ביש בענין יש ללמוד שהאין הוא היש והיש הוא האין: id eſt, Iam dixi tibi quòd producens ens de non ente nullius eget, & quòd ens eſt in non ente quoad rem non entis, & non ens eſt in ente quoad rem entis. Et infrà, Quò diſcas quòd non ens eſt ens, & ens eſt non ens, ita illic ſcriptum legitur. Iſtud autem omnem noſtrum

C intellectum tranſcendit, qui nequit cõtradictoria in ſuo principio combinare viâ rationis, quoniam per ea quæ nobis ab ipſa natura manifeſta fiunt ambulamus, quæ longè ab hac infinita virtute cadens, ipſa contradictoria per infinitum diſtantia connectere ſimul nequit, vt quidã Germanorum philoſophiſsimus archiflamen dialis annos paulo ante quinquaginta & duos poſteritati acceptum reliquit. Temporalium igitur curarum grauamine ſemoto & andium diſputatio-

D num ſophiſmatibus contemtis, fœlix Cabaliſta per Cabalam, id eſt recepti & crediti ſemitam tenebras erumpit & proſilit in ſplendorem quo attingit lumen, & ſic à lumine migrat in lucem & per lucem, quantum humana poteſt capere natura, illud verum luminare comprehendit ſub modo entis, non autem non entis, niſi fiat hoc per omnium abſtractionem quæcũque non ſunt principium abſolutè primum. Cúmque frequenter hac via per ineffabile gaudium & alacritatem ſpi-

E ritus ipſa mens Cabaliſtę intra profundę taciturnitatis ſecretum humilia deſerens atque terrena, ad ſupercœleſtia & inuiſibilia transfertur omnẽ tranſcendentia humanum ſenſum, tunc etſi adhuc mortali in cute hoſpitatus, tamen ſocius fit Angelorum, perinde atque domicilij ſupercœleſtis quidam inquilinus, cuius tam crebra conuerſatio in cœlis eſſe cognoſcatur, & tum quandoq; cum illis tanquam viarum ſuarum comitibus ad altiora ſpatiatur, animámque Meſsihæ viſitat,

F quãdoque autem ad inferiores tam cœleſtes quã cæteras naturæ virtutes angelico ductu, nec tamen ſine propria quoque ratione deſcẽdit, & earum dignitates operationéſque intelligere ac ſingulari honore venerari ſtudet. Vnde oritur intima Cabaliſtæ cum Angelis amicitia, per quã aliquando nomina diuina ritè cognoſcens, res admirandas conficit, quæ vulgus miracula nominat, vt R. Meir per nomen diuinum vel ab ethnico prolatum ipſam vxoris ſuæ ſororem à corru-

G ptione diuerſorij lupanaris præſeruauit, quam vĩ proſtitutam nullus ganeonum verbo dicto etiã quantumuis robuſtus violare ac ſtuprare valuerat. Hæc in Portæ lucis exordio, & alia id genus plurima cũ ſuis autoribus recitantur, Támq; facilis eiuſ-

lis eiuſcemodi erat patrum memoria Cabaliſtis A miraculorum operatio, vt ij ab inuidis & prophanis ſæpius ignominiosè verſuti magici cognominarentur, quaſi non illa opera perfeciſſet Michael, ſed multo maximè Samael, videlicet per incantationes Ægyptiacas & arcana quædã, tametſi virga Cabaliſtarũ ſemper deuorat virgas præſtigiatorum, & ſalubriùs agit quodcunq; diuinum quàm vllum dæmoniacum. Semper enim ad hominum ſalutem tendit Cabalæ artificium, contrà vero ſemper ad perditionẽ vergit magicę B vanitatis veneficium: hoc per nomina tenebrarũ & cacodæmonum, illud per nomina lucis & beatorum Angelorum, de quibus niſi more noſtro Sabbathi feriatus dies iam veſperi hac ipſa hora ingrueret, quoniam huc attinet, tanquam huius artis fructus quem adeo deſideratis, ego ſanè tũ quicquid ſentirẽ magis amplè tractarem. At parũ abeſt quin nox ruat, optimi viri, ſecedendúmque nobis eſt, non modò ne præcepti negligens multa vapulem, verùm ne etiam profeſsioni Ca- C balicæ deſiam, ſi hoc Sabbatho vltra *Sabbathai*, qui eſt Saturnus, ſuprema arcana & recondita labore operoſo effodiam, ac non potiùs ſilentio remorer, & ocio perfruar tantiſper, dum ſequens dies prætereat. Cætera hic perendie vel quotoquoque loco, vtut elegeritis, de arte Cabaliſtica explanabimus. Tum Philolaus, Es, inquit, difficillimas dicendi partes ſortitus noſtri cauſa, qui poſt meridiem adortus nobis tot res, tam admirãdas & tanto numero perpetua oratione protuliſti, quanquam nulla planè moueri viſus moleſtia. Et ille tum, Amor, inquit, erga vos meus vt ſpero mutuus omnem moleſtiam abſtulit. Quòd niſi adeſſent feriæ, nõ putarem meã intereſſe vos tales ac tantos diſcendi gratia huc profectos, ita Cabalæ doctrina ieiunos & inexpletos dimittere, ſed parendum eſt legi. Ad hæc Marranus, Ego verò Simon rectè fateor nunquam me à cuiuſquam conſpectu magis doctum abiiſſe, mihique, vel ſi malis ambobus, vt pro hoc quoque recipiam, abs te quidem cumulatè, quantũ id temporis pati creditum eſt, ſat eſſe factum. Mox Philolaus, Tu ſolius, inquit, tui cauſam Marrane agas velim, ego nondum iſtis quanquam maximis & ad doctrinã Pythagoricã familiariſsimè accedẽtibus, tamẽ auidiori mihi copioſiùs hauriẽdis, fore ſatisfactũ putauero, ſi non comperendinata dies finem artis afferat. Qua de re poſt Sabbatum iſtud tuum, Simon, quando ſingulari tua comitate nos ita fers, redibimus. Et ille, Redite dum, ait, intrepide, ac interea valete bona valetudine.

IOANNIS REVCHLINI PHORCENSIS LEGVM DOCTORIS, DE ARTE CABALISTICA.

LIBER SECVNDVS.

ABEVNTIBVS inde vtriſque, Philolao iuniore, Marranóque domum, varius inter eundum erat ſermo, & non ineptus, quippe F doctis ſupra modum philoſophis de hoc ipſo Hebræo, cuius cũ ſumma doctrina ſingularẽ etiam cõmendabant erga peregrinos humanitatẽ, & in omnibus atq; præ omnibus morum dignitatem. Placuerunt cũcta eius hominis, præter vnũ iſtud Sabbatum, futuro (vt iudicarunt) tædio plenum quo à tanti magiſtri gratiſsimo colloquio diuellerentur, & in diem reiicerentur vſque adeo tertium, non abſque temporis moleſto diſpendio, G cùm quid acturi eſſent luce craſtina, ignorarent. Tum ambulando ita ruminati acceptæ ſuccum doctrinæ, breues dictorum epilogos mutuò percenſebant. Ardentibus autem illis diſcendi feruore, venit in mentem & rediit ſubito in memoriam admirabilis viri Iudæi oratio, diſputandi acrimonia, inſtitutio grauis & erudita quę ſine ſatietate delectet, non fucata, non colorata, ſed quę vbi maximè careat floribus ibi plurimùm pariat fructus. Cúmque ſe iam ab itinere in diuerſorium corripuiſſent, mox in ipſo conſeſſu antequàm reſpiraſſent, cœpit ita Marranus, Omnium ſapientum, quos equidẽ à teneris audiuerim annis, haud ſcio an vllus fuerit vnquam qui argutior in dicendo & ſublimior in ſentiendo viſus mihi ſit hoc vno Simone, quem vel reminiſcens iam memoria teneã, ita ſermone ſuo tametſi plano, ſimplici, non affectato, nõ domi quæſito, miniméque Demoſthenis oleum olente, ſed magis extemporali & quotidiano meũ animum ad ardua contemplanda excitauit, vt nihil cõceperim gratius. Dij boni, homo Iudæus ex Iudæis ortus, alitus, educatus, & edoctus, quæ natio vbiq; gen-

tium barbara, superstitiosa, vilis, abiecta, & à splẽdore omnium bonarum artium aliena est habita: perpetuam crede mihi hanc noctem proclivi desiderio meo viri huius vidissem vultus, audissem verba loquentis, si non miserum hoc vesperi Sabbatum interuenisset. Tum Philolaus, Ne Græci quidem omnes, inquit, quibus omniũ consensu tribuitur multarum artium disciplina, ingeniorum acumen, dicendi copia, tam ascendere potuissent in alta rerum arcanarum fastigia, nisi fortè vnus Pythagoras ille meus, philosophiæ pater, tamen qui non à Græcis eã doctrinæ præstantiam, quin potiùs ab illis ipsis Iudæis receperit. Itaque receptor optimo iure ipse quoque, id est Cabalista nominandus erat, quamuis vt post diuturnam peregrinationem è longinquo aliquid admiratione dignum referret in patriam, quod faciliùs vulgo crederetur, ipse nomẽ illud Cabalæ suis incognitum primus in nomen philosophiæ Græcũ mutauerit. Quod eo argumento rectè coniicimus, quia nullam discipulis suis reliquit aliqua ratione perquirendi facultatem, quin id primum sui dogmatis principium esse voluit, vt quærentibus causam, responderent αὐτὸς ἔφα id est, Ipse dixit, more Cabalistarum, qui fermè haud aliter rerum cognoscendarum rationes citant, quàm quòd aiunt אמרו חכמים id est, Dixerunt sapientes. Sic noster ille αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit. Ipse autem idem est Pythagoras, qui hoc modo philosophiæ nomen indidisse perhibetur, quoniam summi Hebræorum autores *Hachamim* & Græcorum ante se olim *Sophi* cognominarentur, ita veterem disciplinam noui conatus est nominis ornamento vestire. Non autem eò tibi debent minori præconio digna videri, quæ Simon Iudæus protulit, quòd sint ab ignobili Hebrææ gentis doctore, tanquam ex barbaris autoribus desumta, & ab homine barbaro allata, quando idem omnium maximus noster Pythagoras simul cum barbaro quodam nominis Zora, scientiarum prima studia iniit, adeoque id extra Græciam, quo tempore apud Ægyptios secum philosophati sunt, qui tum dicebantur prophetæ, & Assyriorum Chaldæi, & Gallorum Druidæ, & ex Bactris Samanæi, & Celtarum non pauci, & apud Persas Magi, & apud Indos Gymnosophistæ, & ille Anacharsis apud Scythas, & in Thracia Zamolxis antè ipsius Pythagoræ seruus, quod omne Alexander ille cognomento Polyhistor, in libro περὶ Πυθαγορικῶν συμβόλων, id est, De Pythagoricis notis, scriptum reliquit, & apud Indos denique Iudæi quos appellarunt Brachmanas, vt Aristobulus Peripateticus meminit. Sanè licet vera dicere, non est certè vsquam repertus Pythagoras quicquam rerum aut diuinarum aut humanarum vel à Græcis didicisse vel à Romanis. Sed vt Antiphon edidit in libro περὶ τῶ βίω τῶν ἐν ἀρετῇ πρωτευσάντων, id est, de vita eorum qui virtute præstiterunt, Accessit discendi gratia Pythagoras ad Ægyptios & Arabas, & ad Chaldæos, postquàm è Syria, quæ & est & nominatur Iudæa, Pherecidem sibi magistrũ & præceptorẽ nactus fuisset. Vnde Syrius vulgo ipse quoq; tũ appellabatur, quẽ alij Tyriũ

A dixere, alij Tyrenũ ὥς τι βάρβαρον ἀλλ' οὐχ' Ἕλληνα γεγονέναι τοῦτον ὁμολογοῦσι τὸν πρῶτον φιλοσόφων, i. vt barbarũ & nõ Græcũ fuisse prædicarẽt hũc omniũ philosophorum primũ. Hęc Marrane, cõuiua mi doctissime, penès Eusebium Pamphili scripta legisti certò scio, in volumine, si ritè recordor, de præparatione Euangelica vndecimo, qui & hoc addidit, μόνον ὅτι παρὰ τῶν σοφῶν Ἑλλήνων ἔσχεν οὐδέν, πενίᾳ σοφίας καὶ ἀπορίᾳ συνοικοῦντων, id est, Tantùm quòd à sapientibus Græ-

B cis habuit nihil, penuriâ sapientiæ ac indigentiâ cohabitantium. De quibus, vt est in Timæo Platonis, barbarus quondam Ægyptius, isque valde senex, verè admodum visus est Soloni dixisse, O Solon, Solon, Græci semper pueri estis, nullam habentes antiquam opinionem, nullam disciplinam tempore canam. Nec illud non erit maximè laudandum in Pythagora præstanti sapientia & nobilitate viro, quòd in alieno &

C longinquo solo, quæ à barbaris hominibus labore ingenti algu & sudore, multa cõmẽtatione atque meditatione, non paucis etiam annis corrasit: ea, non dicam meliora, sed tamen splendidiora in patriam, ac vsque adeo in Italiam, quæ tunc magna Græcia dicebatur, ceu humeris ipse suis reportauit, cum incredibili cunctorum de se atque suis sectatoribus admiratione, ita vt omnis qui sapientia & doctrina excelleret, Pythagoræ auditor fuisse crederetur. Vnde philosophia Italica potissimùm ab illo nomen accepit. Adstipu-

D latur huic laudi Numenius Pythagoricus in primo volumine de Bono, cùm ait, quòd Plato atque Pythagoras quæcunque Brachmanes Magi, Ægyptij, Iudæique inuenerunt, ea Græcè ipsi exposuerunt. Quo vehementissimè suspicamur, verum esse quod asserunt viri doctissimi, & variarum linguarum periti, Iudæorum quæque tam recepta, quàm inuenta exponi alienis furtis, hinc Græcorum inde Latinorum, nihilque nostrum esse in Philosophia, quod non antè Iudæo-

E rum fuerit, quantumuis hoc seculo adimatur eis merita gloria, & nunc vniuersa eorum contemnantur, quoniam præsens ætas omnium studiorum explicationem magis illustrem perpolitámque desiderat. Tum vera, optime Philolae, refers, inquit Marranus, quo magis assentiar Erupidis Hecubæ, λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν κ' ἐκ τῶν δοκούντων αὐτὸς οὐ ταυτὸν σθένει id est, Sermo namque ex ingloriis progrediens atque gloriosis idem, non idem valet. Nam si Aristoteles aliquis, aut

F Theophrastus quispiam ea protulisset, quæ nos Simon hodie docuit, nihil omniũ sententiâ esset dignius auditu, nihil grauius, nihil memorabilius, addidisset tantummodo dicendi genus magis æquabile & aliquem eloquentiæ fucum. Nũc quoniam Iudæus est, qui suo more agrestiùs paulò & presiùs rem omnem tractauit, haud dubium quin sordida sint futura in auribus illorum nostro æuo Sophistarum, vt ipsi sibi videntur planè persubtilium, si qui audiant, aut sint audi-

G turi, vel potiùs vniuersis nunc aut prauè aut stultè philosophantibus, appareant implicata, obstrepera, hiulca, ieiuna, horrida, rusticam asperitatem & peregrinam insolentiam sonantia, tametsi etiã (vt mos eorum fert) priùs non quantum oportet

examinata

examinata quidẽ, quasi aurũ non sit aurum, quod in luto quærimus. Post verò quàm ab hoc iã homine in diuersorium ecce nostrũ recta via nullo monstrãte rediuimus, quando cœna forte nobis præstinata nondum est, cõsulo vt quisque sua recitemus inter nos, præsertim digniora quæ audiuimus, & figamus memoriæ, ne labãtur, dum recẽs omnia tenemus. Et Philolaus, Quàm prudẽter ait illa præcogitasti Marrane, sic enim ad audiendum paratiores virum accedemus perendie post hoc Sabbathi monstrum,

Cultáque Iudæo septima sacra viro, vt ait Ouid. Interea tu sellam hanc arripias, ego alterã, & cõsidẽtes dicamus celeriter de omnibus, donec apparentur quæ ad cœnam cõgruant. Cæterùm, ne detur frustra cõtentioni locus cùm soli simus, id enim aliud nihil esset quàm tempus perdere, tu prior quicquid in buccam venerit vel præteritorũ aut præsentiũ recordãdi vel cõmentandi gratia quocunq; accidat modo, eloquere. Sic igitur Marranus exorsa texuit: Et quanquam negocium omne, inquit, circa quod postmeridiano hoc tẽpore conuersati sumus mihi singula examussim perpendenti videatur esse altius, quàm vt id nos humi strati suspicere possimus, tamẽ sæpenumero quæ hominibus prima specie apparent ardua & impossibilia, tandem continuis & indefessis exercitationibus duróque labore fiunt & plana & facilia, iuxta Maronis illud,

Labor omnia vincit.

Idcirco libenter in medium conferam quæ ab isto me audiuisse meminero, addámque illis quid ipse sentiam. Hebræus sanè præceptor noster de Cabala nobis petẽtibus tractaturus commodùm ostendebat, eo nomine quid sit intelligẽdum. Nã Cabala receptionem designat: simul & hoc attulit quòd ea nostris animis esset insita semper ad summa cõditione naturali tendentibus, quapropter eius desiderium nobis constaret ingenerari, & quòd summæ res ac diuinæ sublimiores haberentur atque digniores, quàm quòd ratione humana comprehendi ac discerni queant. Id autem triuiale idoneis Peripateticis est dogma. Vt enim principiò meos Arabas, cum quibus mihi extat solita familiaritas citare liceat, Alpharabius in libro quem de scientiis præscripsit, hac vtitur sententia, quòd res diuinæ ac pia fide credibiles, sunt altioris ordinis, cùm sint assumtæ ab inspiratione diuina, quoniam in eis sunt secreta diuina, à quorum comprehensione debilitantur rationes humanæ, neque consequuntur ea. Hæc Arabs ille, quod & Simon noster affirmauit, qui eos ordines appellat regiones, & in animę nostrę tertiam regionem constituit res incorporeas ac substantias ab omni materiæ pensione liberas & immunes, non quæ Antisthenes cogitauit phantastica illa & logica vniuersalia. Sed ipsas, inquã, reales formas, species, ideas, essentias, quę sunt res altissimę, circa quas versãtur Cabalistæ, vt audio, cõtemplationibus suis propè inenarrabilibus, & ea singula quæ nos sentire aut scire arbitramur, huc cõferunt, ac demum vniuersa in vnum, quod est ipsum bonum atq; primum per media reducunt, tãquam ad nostræ mentis saluberrimum finem. Quod Aristoteles in 14. libro eorum quæ

A Postnaturalia scripsit id quod est αὐτάρκης καὶ ἡ σωτηρία, id est, Sibi sufficiens & salus esse dixit, & Simon Hebraicè ישועה nominauit. Sicut & regius Psaltes ait, Domini est salus: & super hanc generis humani salutem, omnium Simon Cabalistarum fundamenta iecit, quæ nec sint à ratione inuestiganda, nec per rationem inuestigata, vt quibus nec sensus præbuit hypostasim, nec intellectus disciplinam: summa enim sunt, & quorum causa nequeat adæquata reperiri, à quo-
B rum cognitione disertissimus sectę Peripateticæ Theophrastus scientiæ abstulit facultatem: sic enim in suis Supernaturalibus scripsit, Μέχρι μὲν οὖν τινες δυνάμεθα δι' αἰτίου θεωρεῖν ἀρχὰς ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων λαμβάνοντες. ὅταν δὲ ἐπ' αὐτὰ τὰ ἄκρα καὶ πρῶτα μεταβαίνωμεν, οὐκ ἔτι δυνάμεθα. εἴτε διὰ τὸ μὴ ἔχειν αἰτίαν, εἴτε διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν. id est, Vsque ad aliquid quidem possumus per causam speculari, principia à sensibus sumentes: quãdo autem ad ipsa extrema & prima tran-
C sierimus, non ampliùs possumus, siue propterea quòd nõ habemus causam, seu propter nostram infirmitatem. De supernis enim & diuinis, quibus nihil est prius, vndénam quæso posset demõstrationis aliquod mediũ sumi? Quare Plato ait in Timæo, quòd illa explicare plus est quàm nostræ vires sufficiant, credi autem iis iubet, qui antè dixerunt, quãquam nulla demonstrationis necessitate loquantur. Hæc ipsa Platonis verba & veri sapientis mandãta ego tanti existimo, vt ea
D oraculi mecum loco duxerim habenda. Et si vlla Cabalæ rata & stata fundamenta sunt, hæc sunt. Quapropter acerrimum diuinę cognitionis mera & nuda fide constantis, hostem & insidiatorem arbitror logicum esse syllogismum, qui Theosophistarum ausu atque vsu, Deum & Angelos mentésque beatas & simplicissimas vltra mundani seculi virtutes & omne simul æternitatis aginẽ, & quicquid est vsquam historiarum de rebus supernaturalibus, id totũ humanę mortali-
E tati subiiciat rationis discursu inueniẽdũ, probãdum, dirigẽdum: perinde atque illas tam illustres substantias in Tullianum aliquod includere conetur. Hoc nimirum est Iouem vincire velle, ac salice viminea, aut resti nautica ligare. Quod ne Thetis quidem (autore Homero) permitteret, aut Centimanus Briareus ille Ægeon. Quo magis contentiosos theologistas & nugiuendos sophistas iudicabo cœlitum & supercœlestium ex-
F pugnatores non minùs esse, quàm Aloidas geminos immania corpora, vt ait Virgilius, qui manibus magnum rescindere cœlum aggressi. Haud secus atque Sinaaritas ac Babylonios olim filios Adam, hoc est, ex humana imbecillitate, quam in se non agnouerunt, prognatos, turrim altissimam exædificantes, cuius culmen pertingeret vsque ad cœlũ, primores בלבל *Balbel*, id est, Confusionis authores: vnde *Babel*, quam vos Babylona dicitis, nec alterum alterius linguam intelligentes. Per hos enim garrulos syllogistas, in re-
G bus credendis pietas erga diuinorum vniuersitatem omnis amittitur, atque vincendi studio fraternum odium concitatur, venaticos canes ad seditionem paratissimos, summæ contemplationis venenum orbe toto expellẽdum. Trium-

phent hæc: si fas est syllogismorum artificia, in natura & humanis inuentionibus atque figmentis. Sed in sacris oraculis locum sibi ne sperent vllum. Hoc enim Parmenides apud Platonem de substantiis separatis Socrati dogma tradidit, ita dicens, ἀλλὰ ὁμοίως ἡμεῖς ἐκείνων οὐκ ἄρχομεν τῇ παρ' ἡμῖν ἀρχῇ, οὐδὲ γιγνώσκομεν τοῦ θείου οὐδὲν, τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιστήμῃ. i. At similiter nos illis nō imperamus nostro imperio, neque cognoscimus diuini quicquā nostrâ sciētiâ. Ei sermoni & Peripatetici astipulātur, & Aristoteles ipse tū artifex tū organum, vt aiunt, sciendi, cùm in resolutiuorum posteriorum volumine primo, Immediatorum scientiam esse indemōstrabilem affirmat. Post paulò inquit, Et non solùm scientiam, sed & principium scientiæ esse aliquod dicimus quo terminos cognoscimus. Principium scientiæ Themistius ibi appellat nostram mentem; terminos verò ex quibus videlicet componuntur dignitates maximæ, subiectum & prædicatum. Sed Philoponus qui vulgò nominatur Ioannes Grammaticus explanauit hæc non parum sublimiùs & veriùs, ita scribens, ὁ μὲν φιλόσοφος τὴν ἐξήγησιν τοῦ προκειμένου ῥητοῦ οὕτως ἀποδίδωσιν. ἀρχὴν μὲν ἐπιστήμης τὸν νοῦν εἰληφώς, οὐ τὸν ἡμέτερον ἀλλὰ τὸν θεῖον καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς. ὅρους δὲ τὰ νοητὰ καὶ θεῖα εἴδη. ὅρους δὲ αὐτὰ καλεῖσθαι διὰ τὸ πέρατα εἶναι πάντων. id est, Philosophus hic quidem enarrationem præiacentis dicti sic tradidit: Principium quidem scientiæ, Mentem accipiens, non nostram, sed diuinam & supra nos. Terminos autem ipsas intellectuales & diuinas formas. Terminos quippe illas vocari, propterea quòd fines sint omnium. Cognitio itaque supernaturalium creditorum à mente pēdet, non à ratione, quæ ratiocinando potest errare. Sic enim idem scribit Aristoteles, ἐπιδέχεται τὸ ψεῦδος, ὥσπερ δόξα, καὶ λογισμός. id est, Suscipit falsum, vt opinio, ita etiam logismus, quod est ratiocinatio. Vnde syllogismus nuncupatur. Idē denique concludit posteriora sic: Scientia, inquit, omnis cū λόγου, id est cum ratione est. Principiorum, scientia quidem non vtique erit. Quoniam autem nihil verius contingit esse scientia quàm mentem, mens vtique erit principiorum. Principia verò dicuntur res primæ: & Hesiodus priscique omnes Theologi deos fecerunt esse principia: igitur hæc cognitio propriè nominatur Diuina. Et vt in Postnaturalium primo, ille idem Stagirita scripsit, eius est possessio δικαίως ἂν οὐκ ἀνθρωπίνη. Id est, Iustè vtique non humana: quòd vel solus vel omnium maximè illā Deus habeat, & indignus sit homo quærere circa eum vllam scientiam. Deus enim solus hunc habet honorem iuxta Simonidem. Sed cùm nobis nihil magis conducat ad beatitudinem quàm summarum & diuinarum rerum cognitio, qua (te rogo) via, Philolae, alia homini ad eas pergendum est, si non scientiâ? quibús-ue modis comprehēdenda tanta summitas? Tum Philolaus, Per ecastor ipse tu, iter ostendisti planum atque patens. Cùm enim quinque sint cognitionem opifices, Ammonio teste, post Aristotelem, qui eorum quatuor tātùm in primo de Anima libro meminit. Sunt autem νοῦς, διάνοια, δόξα, φαντασία, αἴσθησις. Id est, Mēs, discursus, opinio, imaginatio, sensus.

A Mens quidem & sensus non syllogissant: alterum longè superius, alterum multò inferius ratione. Sed nec imaginatio quoque, cùm sit statio sensus & apparitionem inde migrantium reseruatio. Sensibus autem nequaquam ratiocinantibus, ne putandum quidem est apparentia sensuū ratiocinari posse. Restabunt igitur opinio & discursus, at opinio est ipsius discursus conclusio, quapropter ea ipsa non syllogissat: soli ergo discursui quæ διάνοια nominatur relicta est syllogissandi facultas: hucusque Ammonij sententia est in commentariis quę edidit ad Aristotelis prima resolutiua. Et quoniam attigi enumeratione cōprehensiones & comprehensa breuiter, ne vagetur oratio mea longiùs, opinor diuina esse supra syllogismum, nec ratione humana intelligi posse quæ non ducant originem cognoscendi à sensu, sed ex mera dependent fide, tantùm ob amorem reuelantis recepta & hominum beatitudinem credita. Sunt tamen plurima sanè quæ sic diuinæ se speculationi sæpe immiscent, vt vnius familiæ solent quandoque liberti & inquilini commune sibi nomen vsurpare, atque illa crebrò (ita enim fateor) se à theologica facultate tractari patiuntur, quia vel aliqualē ordinē obtinuerūt ad Deū, aut per se aut per reductionē, vel alia fortè ratione vt creationis, cōseruationis, perfectionis, iustificationis, beatitudinis, salutis, & similiū. De illis equidem non cogito in præsentia, quòd sciam ea naturaliter nobis cognita fieri, quorum aut in postnaturalibus affertur ostēsio quod sint, aut in theologicis, propter quid sint. Permitto nimirū illis rationē, quippe à sensu quondam ortis & discursui humano deditis, sed quorum veritas à sola pendet authoritate reuelantis, eorum haud arbitror esse sciētiam, nec in illis dominari syllogismū velim. Sed id tātùm quod omnibus erit præstantius fides, quam qui habet, is ab Aristotele in Prioribus resolutiuis appellatur, βέλτιον διακείμενος ἢ εἰ ἐτύγχανεν εἰδώς. id est, meliùs dispositus quàm si esset sciēs: quod explanauit ita Philoponus, id esse, meliùs cognoscere quàm per demonstrationem. Ad hæc Marranus Assentior tibi Philolae, inquit, & tecū quoque illa ipsa quæ meræ sunt fidei & purè credibilia veto subiecta esse logicis tendiculis, quę planè magis sunt contemplantibus detrimento quàm lucro, idque nostri pariter asseuerant tam Græci quàm Latini. Hieronymus ille Dalmata in Psalmum centesimum quartum scribens, syllogissandi artem theologiæ applicatam comparat plagis Ægypti, & sic ait, Cyniphes dialecticæ artis stimulus intelligitur, quæ licet paruū videatur re ipsa habere seductionis aculeū, grauissimè tamen sauciat mentes humanas. Quapropter doctissimus iste vir hanc technam, quam & vanitatem sensus & obscuritatē mentis agnominat, omnino ab Hebraicis dimouit studiis atque reiecit, cū sæpe alias tū apertissimè ad Damasum de quæstionibus sibi propositis quando in secunda, iis verbis vtitur: De Hebraicis disputantē, nō decet Aristotelis argumēta cōquirere. Et in Psal. 143. de theosophistis ita scribit, Quādo tecū cœperint disputare, sic verba eorū breuia sunt, sic artifici sermone cōclusa, vt euadere tibi difficile sit: cùm enim te ligauerint syllogismis

syllogismis suis, & te clauserint, & quasi maceriã syllogismum tibi texuerint ac ædificauerint, non potest corruere, nõ potes transire, teneris inclusus, non est ruina maceriæ, neque trãsitus. Cùmque ibi tenuerint te quasi quodã giro inclusum, tunc non eris in angusta via quæ ducit ad vitam, sed in lata quæ ducit ad mortem, ἐπεὶ καὶ ἡ τῆς ἀπλότητος πίστις, βελτίων ἐστὶ τῆς ἐκ περιεργασίας πιθανολογίας. id est, quoniam & simplicitatis fides melior est quàm curiositatis persuasiua ratio, vt dixit Athanasius in lib. 3. aduersus Arianos. Confirmat hoc idẽ in opere cõtra Græcos, quod sic incipit, ἡ μὲν περὶ τῆς θεοσεβείας καὶ τῆς τῶν ὅλων ἀληθείας γνῶσις, οὐ τοσοῦτον τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων διδασκαλίας δεῖται, ὅσον ἀφ' ἑαυτῆς ἔχει τὸ γνώριμον. id est, Ipsa quidẽ de cultu diuino & de vniuersorum veritate cognitio, non tam instituta ab hominibus doctrina eget, quàm ex se ipsa habet notorium suum. Sic Athanasius. Hoc nihil esse verius quisque sibi constituat. Quo enim dicendi studio, aut quo persuadẽdi conatu opus erit eius, quod mea sponte paratus sum credere, quódque iam solo erga reuelantem amore meo ac singulari veneratione libenter recepi, ne minimæ quidem rationis vi coactus aut inductus, quam saltẽ tenebricosa in hoc corpus demersi ac vincti animi obtusitas posset excogitare. Multò vberiùs hæc tractat Iustinus ille philosophus Christianus in libro de recta confessione, iambũ priscũ istuc citans, οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισι τῶν θείων σαφές. id est, Nihil enim hominibus diuinorum manifestum: qui & Socratis fluxit ab ore. Fertur ita Xenophõtis Socratici ad Æschinem epistola, vbi omnibus, inquit, patet diuinas res cognitione humana cõprehendi non posse, quare sufficit piè ipsos deos ex animo colere, quales autẽ sunt, nec inuenire nobis possibile est, nec fas quærere: nec enim seruis cõducit, nec eis laudabile dixerim, si dominorum suorum consilia, nisi quantũ ad ministerium suum pertinet, scrutari voluerint. Et vt de Socrate aliorúmque philosophorum sectatoribus, scripsit idem in Memorabilibus, ἐθαύμαζε δ' εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν. id est, Mirabatur autem, videlicet Socrates, si non manifestum ipsis sit, quòd ea non est possibile hominibus inuenire. Talis semper fuit omnium ætatum & omnium fermè religionum sententia, vt humano intellectu non capiantur quę priùs in hominis sensu non fuerãt, & quæ intellectus non capit, ea nec ratio discutit: quæ autem ratio non discutit, ea neque ratiocinationis discursus, quam διάνοιαν vocant, iudicabit, quod tum maximè diuinitus reuelatæ veritati congruit, etiamsi de earum aliqua imaginarios nobis animi conceptus formemus, vt quicquid religiosè piéque receperimus, id argumentationis violentiæ non subdamus, vel vllo nobis phantasmate proposito. Maiores itaque imitatus ille Nazianzenus Gregorius, qui eminet inter omnes nostrates in omni theologicæ facultatis genere, omni verborum & sententiarum venustate simul & grauitate, huic doctrinæ haud absimiliter adstipulatur in libro theologiæ secundo affirmans, τὸ μὴ ληπτὸν εἶναι ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ τὸ θεῖον, μηδὲ ὅλον ὅσον ἐστὶ φαντάζε-

A σθαι. id est, Non comprehẽsibile fore humano discursu diuinum, neque totum quicquid cõtingit imaginari. Ne mi tu Marrane, Christianorũ me prorsus expertem aut negligentẽ susciperis, Philolaus respõdit, memini Athenagoram philosophum Atheniẽsem ad imperatores M. Aurelium Antoninum, & L. Aur. Commodum pro Christianis legatum sic dixisse, ἐπεὶ καὶ δι' αὐτῶν τῶν δογμάτων, οἷς προσέχομεν οὐκ ἀνθρωπικοῖς οὖσιν, ἀλλὰ θεοφάτοις καὶ θεοδιδάκτοις πεῖσαι ὑμᾶς μὴ ὡς περὶ ἀθέων ἔχειν δυνάμεθα. id est, Atqui & per ipsa do-
B gmata quibus innitimur non humanis certè, sed diuinitus missis & Deo doctis, persuadere vos (nõ sicut de prophanis tenentes) possumus. Vbi aliter de prophanis persuaderi, aliter de diuinis insinuat. Tametsi aliquã multos ex vobis nouerim, qui omnia logicis adinuentionibus cõfundunt & susq; déque naturalia mathematicis principiis, ac rursus theologica naturalibus statuũt cõfirmántque. Sed haudquaquã causæ diuinę sunt naturali-
C bus pares, nec valẽt naturalia dirigere diuina, lõgéq; minùs illa quæ sola fide constant vlla ratione possunt demõstrare humanitus scibilia. Sicut nec ea quæ sunt purè credita necessariò inferunt naturaliter scita: præstantissimus enim ille vester Dionysius Areopagita, quẽ ego aut reliquias aut imaginem Pythagoreorũ (vt arbitror) haud insipienter existimauerim, super theologicis istis cognitionibus in libro suo de Diuinis nominibus, ita loquitur, Οὐδὲ γὰρ, inquit, ἀκριβῶς ἐμφέρεια τοῖς
D αἰτιατοῖς καὶ τοῖς αἰτίοις, ἀλλ' ἔχει μὲν τὰ αἰτιατὰ τὰς τῶν αἰτιῶν δεχομένας εἰκόνας, αὐτὰ δὲ τὰ αἴτια τῶν αἰτιατῶν ἐξῄρηται, καὶ ὑπερίδρυται κατὰ τὸν τῆς οἰκείας ἀρχῆς λόγον. id est, Neque enim consequens illatio causatis & causis, sed habent quidem causata illas causarũ receptas imagines: ipsæ autem causę causatis abstractæ sunt, & supernè resident iuxta cuiusq; principatus rationẽ. Quo captiosiùs aliquorum ex vestris retiaculũ & fallacius dogma est, in rebus sola fide reuelata constantibus, syllo-
E gismorum proprietate nedum vtendum, verùm etiam pari dignitate credẽdum esse quicquid ex sacris oraculis per syllogisticum artificiũ sequitur, ac bona, formali, necessaria, logicáque cõsequentia infertur. Nihil enim tã distat quàm esse diuinitus reuelatũ & humanitus inuẽtũ. Vnde in mera fide purè credibilium credere & scire sunt maximè disparata, vbi nunquam conclusio syllogismi fore potest euidentior ex præmissis, etiã si præmissis euidentia certa misceatur, tamen sem-
F per conclusio, partem sequitur infirmiorẽ. Rectè igitur vel hoc affirmamus quòd in eodem subiecto & respectu eiusdem veritatis, nõ potest simul stare habitus fidei acquisitę & habitus sciẽtię per demonstrationem genitæ. Qui ergo contradicit sacris oraculis, is execrabiliter contradicit fidei. At verò qui alicui conclusioni humano ingenio, subtilibus inuentiunculis, Aristotelicis technis, Eleaticaq; disciplina, cuius autor fuit Zenon τῆς ἐριστικῆς φιλοσοφίας ἀρχηγὸς, vt Galenus ait, siue
G Chrysippi tendiculis, aut sophistarum syllogismis ex sacrorum oraculorũ reuelatis collectæ atque illatæ contradicit, is iam non fidei contradicit, sed scientiæ humanæ repugnat, non diuinam illuminationem, sed mortalem industriam ab-

nuens haud execrabiliter, sed erranter fortè, aut quandoque perspicaciter, nō autē turpiter. Quónam modo igitur affirmare quis ausit diuinitus reuelato, & humanitus inuento pari dignitate credendum esse, nisi qui totus pascatur syllogismo, sicut bos fœno? Sanè quæ (amabo te) intercedit dignitatis paritas istius & illius? Credibile illud, at istud scibile. Mens illius sedes est, istius ratio: illud defluit à lumine superno, istud ex sensu ducit originem. In mentis regione aliqua sunt necessaria, quæ in ratione sunt impossibilia. In mente datur coincidere contraria & contradictoria, quæ in ratione lōgissimè separantur. Non est igitur omnino verum, si præmissæ sint de fide conclusionem idcirco fore de fide. Nam execrabilis est propositio hæc, Nullum adorandum est creator. Multò etiā execrabilior ista, Omne sculptile est adorādum. In eis namque ambabus blasphematur fides: attamē & sacra & fidelis non est hæc inde consequens, Nullum sculptile est creator: quam quia naturali ratione demōstrare possumus, veritas eius non pendet ab autoritate reuelātis: sed eius euidētia lōgè creditā fide minor est. Pari suasu fallimur assētiēdo, quia cōclusio sit de fide idcirco aliquā p̄missarū esse de fide. Quis enim ignorat Hebræis, Christianis & Agarenis esse sūma fide creditū quòd sculptile non sit adorādū, ad cuius tamē assertionē inferēdā naturalibus vtar præmissis, nullū lapidē esse adorandum, sculptile autē videmus lapidē esse? Tū Marranus, Cōmodùm mihi Philolae reducis, inquit, in memoriam nostrorū quorūdam elenchos sophisticos, quum dicunt, conclusio est hæretica, ergo aliqua premissarū. Qua in causa miror supra quàm dici potest, quòd isti aliquos vel homines quandoque inueniāt, qui eis talia credāt. Sed quid ego Æthiopē lauare conor, qui nullâ operâ candescit. Sunt præterea quę tametsi reuelantur, tamen etiā sequuntur de reuelatis, quæ si acceptentur à credēte, fides potiùs erunt quòd reuelata, quàm sciētia quòd illata. Sicut quæ præcipit ecclesia mea esse credēda etiā quocunque ingenio composita, præsumuntur potiùs à Spiritu sancto esse reuelata, quàm humana ratione inuenta, quantumuis quadam syllogistica subtilitate inducātur. Sic ille ad ecclesiam Alexandrinam scripsit Imperator Constantinus de cōcilio Nicæno dicens, ὁ γὰρ τοῖς τριακοσίοις ὁμοῦ ἤρεσεν ἐπισκόποις, οὐδὲν ἐστὶν ἕτερον ἢ τοῦ Θεοῦ γνώμη, μάλιστα ὅπου γε τὸ ἅγιον πνεῦμα τοιούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοίαις ἐγκείμενον, τὴν θείαν βούλησιν ἐξεφώτισε. id est, Quod enim trecētis simul placuit episcopis, nihil est aliud quàm Dei sentētia, maximè vbi Sanctus spiritus talium tot & tantorum virorum mentibus incumbens diuinam voluntatem declarauit. De episcopis loquitur hic, ecclesiā vniuersalem Spiritu diuino agitatā repræsentātibus, non de quorumlibet quantumcunque polyphemorum heteroclitis sine cerebro capitibus. Abeāt igitur in officinam suam mixtiones syllogismorum de esse, de necessario, & de contingenti, aut si qua sint alia logicæ curiositatis possibilia seu impossibilia. Nulla enim est orationis fideliter creditæ ad necessariam propositionem æqua comparatio, cùm necessaria possit esse dubitabilis, reuelatâve-

A rò nihil sit euidentius. Ne igitur occupēt eiuscemodi mixtiones adyta sacrorum, ne molestent hierophantas, quin imò secedant (si aliquid posse velint) ad artes sellularias, aut naturas cementarias, aut supputationes mathematicas, ne transeant limites, ne attingant τὴν ἀδίδακτον καὶ κρυφίαν τῶν μυστηρίων καὶ συμβόλων παράδοσιν. Rectà, inquit Philolaus, incedis amice ad Pythagoræ profectò viri diuiniore doctrina imbuti obscuras latebras, nullis humani ingenij argutiolis

B peruestigandas, quæ nobis ambigendi formidinem magis incutiunt quàm generent adhærendi firmitatem. Non enim poterit diuinorum tantus splendor per tam tenues & aniles sophismatū rimulas tā strictim à nostris noctuinis oculis cerni. Sed opus erit amplissimis cogitādi & credendi viribus, maximéque (vt ait Terētius) fide & taciturnitate. Quo motus Pythagoras, omnibus disciplinis toto orbe haustis primus philosophiæ creditor, nihil priùs (vt scripsit Apuleius) discipu-

C los suos docuit, quàm tacere. Nam hoc erat primum contemplatiuæ sapiētiæ rudimentum, meditari cōdiscere, loquitari dediscere. Perinde atque tā augustæ maiestatis Pythagorica sublimitas multo esset dignior, quàm quod pueriliter iactatis gerris loquitando & garriendo cōprehendi posset. Satis verò nobis patet ex iis quæ è Simone accepimus, etiam Pythagoram sicut cętera Cabalistarum, ita hoc quoque genus doctrinę in Græciam attulisse, scilicet quòd de quęstione al-

D tissima discipulus interrogatus taceat. Interrogatus verò solùm respōdeat, αὐτὸς ἔφα, Ipse dixit. Sic Cabalistæ respondent אמרו חכמים id est, Dixerunt sapientes. Et Christiani quoque suis dicūt πίστευσον. id est, Crede. Tum Marranus, Fortasse nos taxas Philolae, quibus id & Imperator Iulianus improperauit dicēs, ὑμέτερα ἡ ἀλογία καὶ ἡ ἀγροικία, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ τὸ, πίστευσον, τῆς ὑμετέρας ἐστὶ σοφίας .i. Vestrū irrationalitas & rusticitas, & nihil vltrà ipsum, Crede, vestrę est sapiētiæ. Cui cō-

E uitio Nazianzenus in prima inuectiua prudenter occurrit, quòd pariter hoc Pythagoreis sit primum & maximum disciplinæ fundamentum, tacere: deinde nullam dictis exhibere rationem, nisi αὐτὸς ἔφα, quapropter is iniquè nos redarguat, quippe εἰς ταυτὸν ἥκοντος τοῦ, αὐτὸς ἔφα, τῷ, παρ' ἡμῶν πίστευσον, ἐν ἄλλαις συλλαβαῖς τε καὶ ῥήμασι. id est, In idem cedente isto, ipse dixit, & apud nos crede, licet aliis syllabis & verbis: ita Nazianzenus. Habemus nunc memoriter eo-

F rum qui præ quibúsque cæteris sacra diligentiùs tractauerunt, vnanimem discendi morem, videlicet Cabalistarum אמרו Pythagoreorum ἔφα, Christianorum πίστευσον. Cæterùm quicquid aliorum est, diuinum non est. Equidem antè multò cogitaui tantùm, Philolaus ait, ea omnia ex Hebræorum fluxisse Cabala, iam certo certiùs scio: clarè namque video, quæcunque Simon nobis ostēderit philosophiæ Italicæ, hoc est Pythagoricis adamussim quadrare, vt haud

G abs re iudicauero Cabalistarum & Pythagoristarum inter se cuncta eiusdem esse farinæ. Omnia namque studia nostra vtrique reducunt ad humani generis salutem, & omnia entia quę subsistunt aut substant, continuò ad ideas referunt

quæ

quæ verè sunt, & idearum ideam. Vnde vtrique ternos esse mundos asseuerant, & tertium infinitum, vel potius non finitum, tribúsque constare omnia, καθάπερ γάρ φασιν οἱ Πυθαγόρειοι τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὥρισται. id est, Quemadmodum enim dicũt Pythagorei, omne & omnia tribus terminantur: vt in libris de cœlo scripsit Aristoteles. Nam alia quidem, inquit, sunt corpora & magnitudines: alia verò habitant & obseruant corpora & magnitudines: alia deniq; habitantium & custodũm principatus sunt & origines. Quod ita intelligo: Quoniam mũdus inferior complectitur corpora & magnitudines, singula cum suis virtutibus & intelligentiis sphęrarum motoribus appropriatis & generabilium corruptibiliúmque curatoribus ac custodibus, qui obseruare dicuntur corpora prouidè, vt est cuique tributa prouincia, quos antiquitas quandoque virtutes, quandoque angelos, tum aliquãdo & deos, item & dęmonas, vel pro rerũ anxiarum sollicitudine quibus allegantur, crebrò dæmonia quoque nominauit. De quibus canit Homerus, Θεοὶ ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες. id est, Dij olympica tecta inhabitantes: scilicet qui rebus naturalibus prefecti sæpe querula turbantur affectione, ac à suminis ad ima relegati laborũ suorum causas dicunt, πολλοὶ γὰρ τλῆμεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες, ἐξ ἀνδρῶν, χαλεπ' ἄλγεα' ἀλλήλοισι τιθέντες. id est, Multi enim patimur olympica tecta inhabitantes à viris, graues dolores inter eos vicissim reponẽtes, vt est in Iliados quinto. Nam Olympũ intelligũt prisci quintã essentiã siue naturã, hoc est cœlum: quare tecta olympica sunt sphæræ cœlestes seu cœli, dicti à celãdo, sicut tecta à tegendo. Denique virtutes cœlestes & vires elementares ac rerum naturalium proprietates Hesiodus deos ex cœlo & terra dicit genitos in sua Theogonia, & Orpheus Græcorum primus theologus ad Musæum scribens eosdem appellat dæmonas his versibus, δαίμονας οὐρανίους καὶ ἠερίους καὶ ἐνύδρους καὶ χθονίους καὶ ὑποχθονίους ἠδ' ἠ πυριφοίτους. id est, Dæmones cœlestes, & aëreos, & aquaticos, & terrestres, & subterraneos, & ignisequos seu igni assistẽtes. In operum quoq; ac dierum libro Hesiodus, Dæmones inquit, boni sunt terrestres custodes mortaliũ hominum. Ipse quidem Apollo se suiq; similes dæmonas roganti quondã Theophilo respõdit angelos esse pro incumbente sibi administrationis officio, vt est in oraculis. Sic enim cecinit vt fermè solet omnia heroicè, οὔνομα μηδὲ λόγῳ χωρούμενον ἐν πυρὶ ναίων, τοῦτο θεός, μικρὰ δὲ θεοῦ μερὶς ἄγγελοι ἡμεῖς. id est, Nomen ne ratione quidẽ capiẽdũ in igne habitãs, hoc Deus, Parua autẽ Dei portio angeli nos. Erigamus si libet ad altiora ingeniũ nostrũ, quippe ad vniuersi huius globi vitales influxus. Nam mũdus superior complectitur superos, essentias incorporeas, diuina exẽplaria, & orbis huius sigilla, quorũ instar, omniũ rerũ inferiorũ facies sunt factę, quæ Pythagoras appellauit ἀθανάτους πρῶτα θεούς .i. Immortales prima deos, velut principia rerũ ex mente diuina productas ideas, vt sint essentiales ἀρχαὶ principatus & origines habitãtium corpora, id est specierũ, compositas huius mũdi res informantiũ. Quo

A planè intelligitur alios etiã illic esse immortales secunda deos (prima enim secunda referunt) entia incorporea singularia & indiuidua, nõ materiali numero sed formaliter formali inter se differentia, puta spiritus ab omni materia liberos, simplices & impermixtos, suapte natura extra cœlũ sensibile cõmorantes, & vt ait Aristoteles, nec tẽpori nec loco astrictos, vnde nec senescant nec transmutẽtur, multò magis nulla variatione nec alteratione, nulla deniq; passione affecti sufB ficientissimam sibi & optimam ducãt vitam, habitẽntque æternitatem, quod nuncupatur æuum, & Gręcè αἰὼν quasi ἀεὶ ὤν, id est, semper ens, quoniam idem illud seculum semper fuit, est, erit, intemporaliter, in mente diuina, ex energia tamen Dei foras creatum, & extra cœli nostri conuexa cõstitutum, pro domicilio splendidissimo spirituũ beatorum, quos Pythagorei veros deos existimant in sublimi ætheris vertice locatos cùm prorsus obiectu, tum retro partu æuiternos, sciliC cet æuo immortali & diuino præditos. Ab ipso autẽ eodem æuo etiã aliis dispensatũ est & tributũ esse & viuere, his quidem clarius, his vero obscurius, vt idẽ dixit Aristoteles. Quid autem id sit per quod dispẽsetur & tribuatur, ab hoc æuo diuino & immortali rebus aliis, hoc est inferioribus, esse ipsum non fortuitum obiter, aut perfunctoriè illapsum, sed cuiuslibet speciei cõsimiliter substantiuum, certè primi omnium Pythagorei Socrates & Plato sequentes præceptorem suum, D discipulos illius familiæ docuerunt, cùm audiuissent Pythagoram semper de diuinis obscurè loquentem, dicere solitũ, quòd Tetractys traderet animæ nostræ fontem perennis naturæ, tunc planè intellexerunt Tetractyn esse ideam in mente diuina tradentẽ, & fontem esse ideã exemplarem traditam, & perẽnem naturam esse ideam rerum essentialem receptã. Quare Alcinoo teste dixerũt hoc modo, ἔστι ἡ ἰδέα ὡς μὲν πρὸς θεὸν, νόησις αὐτοῦ, ὡς δὲ πρὸς τὸν αἰσθητὸν κόσμον παράδειγμα. ὡς E δὲ πρὸς αὐτὴν ἐξεταζομένη, οὐσία. .i. Est idea quoad Deũ quidẽ cognitio sua, quoad sensibilem autem mũdũ exẽplar, quoad se ipsã verò considerata, essentia: ceu loquẽtis vox (vti est apud Areopagitã) vna cùm sit atq; eadẽ, à multis aurib⁹. vt vna percipitur. Est enim vox primò in vociferatore, secũdò in vocalitate, & tertiò in quolibet auditore. Quomodo autẽ in mũdo sensibili semper sphæra prior in omnes eã sequẽtes influit, ita in mũdo intellectuali nõ tãtũ singulos choros superiores F influere arbitramur in omnes choros inferiores, verùm etiã totũ mundũ superiorẽ influere in totũ mundum inferiorem, vt omnia pro suo captu, quantũ fieri potest, momẽtanea ad æterna, & infima reducãtur ad sũma. Nihil tamẽ merè creaturarũ ad tertiũ mundũ reduci potest, nihil enim tantæ sublimitatis suapte natura capax est, nisi Deus: atqui tertius, inquam, mundus ille supersupremus omnes alios mundos continens solius Deitatis est, vnáque diuinã constat essentiã, vt G planè mihi videtur rectè cognominata παντοκρατορικὴ ἕδρα. id est, Omnipotens sedes locata, imò existens super omne æuum & super omne seculum (est enim seculum seculorum) ὑπάρξεως, ὑποστάσεως, οὐσίας, φύσεως, ἐντότης καὶ

ἑνότης προῦσα. id eſt, Exiſtentiæ,ſubſtantiæ,eſſen-
tiæ,naturæ, entitas & vnitas præexiſtens. Quod
Pythagoras noſter ἓν appellauit, & Parmenides
Pythagoreus ὂν, vterque haud abſimili ratione,
ὅτι ὑπερούσιον,ἓν,καὶ τὸ ὄν,ἕν. id eſt, quòd ſupereſ-
ſentiale vnum, & ens, vnum. Sed nemo antiqui-
tatis tam peroſus aut tantus cõtemtor maiorum
eſſe optauerit, vt tantum & tam ſapientem Py-
thagoram exiſtimet tam anili amentia corre-
ptum fuiſſe, quòd putaret abaci numeros aut
pueriles talos quibus iactarẽt vulturios quatuor,
aut mercatorum calculos cæteráque id genus eſ-
ſe rerum omnium principia, quæ non ſolùm re-
bus non præſint, verùm etiam ſecundùm res ac-
cidant. Quin potiùs intelligi voluit ipſum eſſen-
tialiter & ſimpliciter vnum, à quo, & ex quo, &
per quod, & in quo, & ad quod omnia ſunt, &
ordinantur,& permanent,& continentur, & im-
plentur,& conuertuntur: idémque eſſe primum
vnum & primum ens, quod in ſecundo Poſt na-
turalium teſtatur Ariſtoteles his verbis, Πλάτων
μὲν γὰρ καὶ Πυταγόρειοι οὐχ ἕτερόν τι τὸ ὄν, οὐδὲ τὸ
ἕν. ἀλλὰ τοῦτο αὐτῶν τὴν φύσιν εἶναι, ὡς οὔσης τῆς οὐ-
σίας ταυτὸ, τὸ ἓν εἶναι καὶ ὄν τι. id eſt, Plato namque
& Pythagorei non aliud aliquid ipſum ens, ne-
que ipſum vnum, ſed hoc eorum naturam eſſe,
ceu exiſtentis eſſentiæ idem vnum eſſe,& ens ali-
quod. Sanè Xenophanes ille Parmenidis præce-
ptor & idem Pythagoræ coæuus, quanquam o-
mnia celare mos illorum fuit,tamen viſus eſt cla-
riſsimè nobis explanare quid ipſum vnum eſſe
intellexerunt, de quo in rerum principiis verba
fecerint. Dixit autem illud vnũ, eſſe Deum, quo
liquidiùs Pythagorę arcana nobis patefiunt,cùm
ſtatuit infinitum & vnum & numerum eſſe pri-
ma rerum principia. Per infinitum nihil aliud ſi-
gnificans quàm ipſum poſſe: nihil enim quis vn-
quam ne cogitauerit quidem priùs ipſo poſſe,
quod maximè infinitum in Deo eſt, imò ipſum,
infinitus Deus eſt, in quo non ſeparantur eſſe &
poſſe, quod omnium producibilium & ſingulo-
rum quorumque continet eſſentias virtutes &
operationes cum omnibus proprietatum & ac-
cidentium connexilibus differentiis & vnioni-
bus. Cæterùm Pythagoræ aſſentitur etiam ea in
re Anaxagoras, ante quos viros nullam Græcos
omnes Dei habuiſſe cognitionẽ, Euſebius Pam-
phili autor eſt. Dixit enim Anaxagoras, Quo-
niam erant omnia ſimul. Et Democritus, Erant,
inquit, omnia ſimul potentiâ, videlicet δυ-
νάμει. id eſt, in ipſo poſſe. Hæc eſt illa quoque
mixtura ſiue rerum commixtio Empedoclis &
Anaximandri, nequaquam tamen in aliquo He-
ſiodi aut Ariſtophanis chao nocte & erebo con-
fuſa, ſed in Deitatis pleno lumine diſcreta, & in
ipſo infiniti luminis intimo penetrali ordinata:
quanquam ſi haud iniquè intelligatur Heſiodus,
certè chaos noctem & tenebras non eſſe rerum
principia, ſed ex principiis orta ſtatuit. Id enim
in Theogonia protulit, ἐξ ἀρχῆς καὶ εἴπατ᾽ ὅτι
πρῶτον γένετ᾽ αὐτῶν. ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένε-
το. Deinde ſequitur, ἐκ χάεος δ᾽ ἔρεβός τε μέ-
λαινά τε νὺξ ἐγένοντο. id eſt, Ex principio & ſi
quando aliquid primo factum eorum eſt, certè
primum chaos factum eſt. De chao autem ere-
A bus nigráque nox nata ſunt. Ariſtophanes verò
aliter in Auibus ſcripſit, χάος ἦν καὶ νὺξ ἔρεβός
τε μέλαν πρῶτον. id eſt, Chaos erat & nox ere-
búſque nigrũ primò. Sed ita fingit poëticè Mu-
ſarum more, alludens ſuis auibus, vt ex ouo poſ-
ſet amorem excubare, ac ſimul Orphei ſuppara-
ſitatur in Argonauticis, non abſimiliter ſentien-
ti. Quapropter hoc idem repetendo rurſus ite-
rúmque meminerim, omnia & ſingula in illo i-
pſo poſſe, non confuſè, non in chao, non in ere-
B bo,nec obſcura nocte,ſed diſcretè ac ordinatè in
pleno lumine, ſcilicet in ipſa luminoſa & omniũ
fulgentiſsimorum radiorum ſplendidiſsima cla-
ritate ac illuſtris & illuſtrantis eſſentiæ diuinæ
intuitu notitia cognitione verſari, quæ optimo
iure ab antiquiſsimis philoſophorum idea no-
minatur ἐκ τοῦ ἴδω, τὸ γινώσκω, cuius quidem poſ-
ſe eſſe, cùm omnia complectatur mentalia ratio-
nalia, intelligibilia, ſenſibilia, vitalia,ſubſtantia-
lia, adhæſibilia, & adhæſiua,non tantùm eorum
C quæ ſunt, verùm etiam quæ non ſunt: tum verè
illud poterat infinitum appellare Pythagoras,
quod & à ſapientiſsimis dictum erat ἀπειροδυνά-
μαθαι. id eſt, Infinitè poſſe,quoniam & ipſum eſt
infinitum, & vna eadémque infinita & eſſentiali
idea complectitur res infinitas. Nihil enim vel
fuit, vel eſt, vel erit in ſupercœleſtibus, cœleſti-
bus,terrenis,corporeis aut incorpòreis, in ange-
lis,in hominibus, in brutis,in plantis, in minera-
liis, in tota vniuerſi natura quod non poſsit, vel
D (vt Grammaticè loquamur) potis ſit. Ex hoc o-
mnia prodeunt, & hæc eſt, ἀπειροδύναμος καὶ
παντοδύναμος δυναμοποιὸς δύναμις. id eſt,In-
finitè potens & omnipotens potentifica poten-
tia,quæ nihil aliud eſt quàm diuina eſſentia, intra
quàm antè omnia vnum producit duo. Hîc te-
nes,Marrane, totum meum Pythagoram. Duo
primus numerus eſt, vnum verò principium nu-
meri. Quia ſi credis Xenophani vt antè audiſti,
vnum illud Deus eſt, & cùm intra eſſentiam di-
E uinam productio duorum manſerit (numerus e-
nim ſe ipſo conſtituitur,Boëtio peripatetico au-
tore, iuxtáque vnum ſolus binarius naturaliter
eſt) tum neceſſariò, duo quoque illa, Deus ſunt,
quoniam intra Deum nihil niſi Deus eſt. Tres
igitur hæ res principium & primum cùm ſint, &
vnam Dei eſſentiam non exeant, tum Deus pla-
nè vnus ſunt,nõ enim eſſentia eo ſcinditur, quòd
ex vno duo producta numerantur, ſicut in re-
bus quoque corporeis ſæpe fit vt vnitas mota
F in duitatem (ſit venia comparationi) vſque ad
terna progrediatur, manente rerum ſubſtantia
vt ſtipitis & ſurculorum, vel æquiùs,vt hominis
corpus,brachium & digitus.Ex vno itaque in di-
uinis producente, duobúſque productis,trinitas
oritur, quibus rebus ſi addatur eſſentia ab eis
formaliter diſtincta, erit formalis quaternitas
quæ eſt infinitum, vnum & numerus duorum,
omnis numeri ſubſtantia,perfectio,& finis.Nam
vnum, duo, tria, quatuor, collectiuo progreſ-
G ſu decem conficiunt, & extra decem nihil eſt.
Quare hoc ipſo intellexit Pythagoras omnium
quoddam rerum principium eſſe, quod Tetra-
ctyn nominauit. Nam τέτρας Græcè, quater-
nitas eſt,& ἀκτὶς,formale ſolis,ſiue radius ex qua-
li for-

li formalitate licèt iam supersubstantiali, Deus ipse, vnum illustre nomen constituit quaternitatis, veluti quatuor inter se formaliter distinctorum. Vtque sacrum à prophano segregaret, optima ratione nomen sanctum per ypsilon scripsit, cùm ἀκτὶς vulgò per iota scribi consueuerit. Adhuc autem & ipse quoque Tetractyn, vt Deum aliquem hoc loco excellenter in genere masculino protulit, quo more Latini veteres Cupidinem aut Venerem masculinè pronunciarunt, cum aliàs instrumentalem quaternitudinis numerum ipsam Tetractyn genere fœminino eloquantur. Deum autem se illum ostendere voluit per quem ipse iurauit μὰ τὸν τετρακτὺν quo nihil haberi debeat veneratione dignius. Nam vt Aristoteles ait, ὅρκος τὸ τιμιώτατόν ἐστι. i. Iuramentum est honorabilissimum. Ego sanè hoc in loco Hierocli non astipulabor, qui aurea carmina Pythagorã ipsum conscripsisse opinor. Atqui pariter optarem propter mirificæ sanctitatis reuerentiam, quòd Tetractis Romana lingua non quaternarius nec quaternitas, sed voce mutata quaternio aut quaternitudo nominaretur, quale apud vos Christianos obseruatis, sacrum à prophani vulgi vsu secernẽtes: cùm enim à ter ternus & ternitas populariter legi debeat, vos sacrosanctam hypostasin alterato vocabulo trinitatem appellátis, quasi trium vnitatem, scilicet enim literã ab ipso vno propter vnitam singulorum naturam mutuantes. Sed vt receptui canam, omnium rerum, inquam, vna quædam summa res est Tetractis, Pythagoricum principium. Tum Marranus, bellissimum recordor ab hoc exemplo Philolae, illud quatuor literarum charagma, in quo vniuersa generis humani salus præsto sit. Quod nobis Simon tanta scripturarum vbertate confirmauit, vbi profectò mihi Iudæorum Tetragrammaton ac potius ipsas quatuor literas ex quibus nomen Saluatoris componatur, non malè visus est Pythagoras in Tetractyn græcum symbolum cõmutasse. Mox tum. Ego verò, inquit Philolaus, illo Tetragrammato & illa salute ad quam totum penè genus humanum reduxit Simon, planè nondum satiatus discessi, quare cùm ad eum rediero de istis rebus, si volet ampliora quæram, præsertim de illo homine qui salutem singulis quibusque nobis allaturus sit tanquam vniuersorum rex vnctus, ideoque Messiha dictus. At vide modò, velim nũ sit Æsculapius denuò vel per trãsanimationẽ, vt aiunt, in hunc mundũ venturus de quo Iulianus Imp. in lib. 2. contra Galilæos ita scribit, ὁ γὰρ ζεὺς ἐν μὲν τοῖς νοητοῖς ἐξ ἑαυτοῦ τὸν ἀσκληπιὸν ἐγέννησεν, εἰς δὲ τὴν γῆν διὰ τῆς ἡλίου γονίμου ζωῆς ἐξέφηνεν. οὗτος ἐπὶ γῆς ἐξ οὐρανοῦ ποιησάμενος πρόοδον, ἑνοειδῶς μὲν ἐν ἀνθρώπου μορφῇ περὶ τὴν ἐπίδαυρον ἐφάνη. πληθυνόμενος δὲ ἐντεῦθεν ταῖς προόδοις ἐπὶ πᾶσαν ὤρεξε τὴν γῆν τὴν σωτήριον ἑαυτοῦ δεξιὰν ὅπως πανορθώσηται τὰς ψυχὰς πλημμελῶς διακειμένας καὶ τὰ σώματα ἀσθενῶς ἔχοντα. Id est, Iupiter enim in suis intelligibilibus ex se ipso Æsculapium genuit, & in terram per solis genitalis vitam destinauit, hic in terra ex cœlo faciẽs progressum vniformiter quidem in hominis specie circa Epidaurũ apparuit, auctus itaque illic suc-

A cessibus super vniuersam porrexit terram, salutarem eius dexteram, vt restauraret animas malè dispositas & corpora inualidè habentia. Qui si compositum ex illis quatuor literis quouis etiam alio legendi charactère addito nomen habuisset, prorsus Saluator ipse putandus esset. Aut certè quantusquantus ille fuerat Hercules Alcmenæ filius à Ioue prognatus diuinum semen quem Thasij Saluatorem nominarunt, & monetæ publicæ inscripserunt sic ἡρακλέυς σωτῆρος θασίων.

B Id est, Herculis saluatoris Thasiorum. Eiuscemodi nummum argenteum prisce percussum ego, nuper, vt soleo, erga res antiquissimas incredibili voluptate his meis digitis verti legens & reuerti. Quo non ab re coniectabam, omnium voce ac consensu Herculem inter deos relatum, & saluatorem esse promulgatum. Prêter eos fuisse alioquin aliquam multos, qui mortalibus opem tulerint saluatores, haud dubium quidem est, quorum è numero meminimus Ptolemæum

C regem Ægypti, cui nomen Soter, id est, Saluator extitit. Romanis quoque Curtius ipse sua morte terram reddidit saluam, & sua capita Decij pro patria seruanda fortiter deuouere, communis salutis mirifici autores. Tum Marranus, Libenter, inquit, te interpellando monerem, vt quæ nobis à Simone tradita sunt, perspicacius animaduerteres & paulò equius intelligeres. Post enim quàm multa de Cabala ille vir omnifariàm sectè suæ peritus disseruisset quid modò

D esset, & ad quid vtilis, ostendissetque & quòd esset recepta reuelatio, & quòd facile nobis iter aperiret ad beatitudinis fastigium & summam fœlicitatem: tum rogatus à nobis quidnam illud esset quod præcipuum diuinitatis reuelatum fuisse putaret, ad quod generatim omnes diuinorum reuelationes reducerentur: aiebat id esse quod dicitur, post ruinam primordialem generis humani vniuersalis restauratio quæ salus

E nominatur, & quam daturus foret homo iustus & pacificus, vir heros: cuius nomen quatuor contineret in miserationibus literas, ad quem nos ipsos cunctis negociis secularibus absoluentes libere conari debeamus, per omnes gradus idoneos ascendere ac migrare in ipsum, pro sua quisque virili: quodque sint huc omnes actus nostri formandi, huc omnis contemplatio dirigenda, huc tendat omnis sacra Iudæorum scriptura, quæ nobis quasi scala Iacob fore

F queat super terram sita & cacumine tangens cœlos, per eam trãscendere nos mundũ hunc posse corporeum vsque in alterũ mundũ angelicum, etiam ad ipsam Messihæ illius Saluatoris animã, quæ sit omnium animarum saluãdarum requies & satietas, extremusque finis, omniũ quem progredi nusquã valeamus: quoniã terminet summũ habitaculum mundi supremi, & communicet cum mundo supersupremo, siue dum per Grammaticos dicere liceat supræmissimo: quin potius

G incomparabili, ad summum, hanc esse omnium hominum perpetuam salutem cunctorum bonorum aggregatione completam. Quæ si meminneris à Simone sic esse proposita, quanquam per ambages, mea quidem sententia non dubitabis, nec illos tuos saluatores, nec etiam Iudæorum

quosdam de quibus vigintiquatuor Biblia sæpe honorificam fecere mentionem, in tanta vnquã fuisse dignitate constitutos, vt generi humano salutem vniuersalem afferre potuissent, per quam homines in omni orbis terrarum spacio quotquot essent, sempiterno æuo lætè frui, & cum Deo post lapsum redire valerent in gratiam. Quid enim de tuo Æsculapio complures senserint alij, tu videris, qui asserunt illum meretricio incestu natum ex Coronide venusta muliercula, de qua canitur, *Pulchrior in tota quàm Larissæa Coronis* Non fuit Æmonia, & eam sæpe in templo Apollinis subegerint atque compresserint sacerdotes, qui adulterinis complexibus à se genitum Æsculapium, finxerunt Dei filium esse illo loco culti. Apis autem Ægyptius, qui artem medicinæ primus Græciæ intulit tam insignis eo seculo templarius, vt etiam mortuus in templis pro Deo coleretur, singulari erga sacerdotes Apollinis fauore ductus infantem suscepit alendum & instituendum, quem discipulo quondam suo Chironi Centauro deinde commendauit medico peritissimo, vt artem curandi tuendique corporis in Æsculapium transfunderet. Quo facto, in virum enasit Æsculapius & fama & opibus magnum. Auaricia verò tum instigatus, & cupiditate honoris diuersas mundi regiones ad pecunias arte medica corradendas peragrauit. Iámque diuitiis plurimum abundans, & fama ingenti præditus, stultè se Deum nominauit: promittens non solùm ægrotis sanitatem, verùm etiam mortuis denuo vitã, super quo Ioui superbiæ suæ pœnas dedit, nam fulmine ictus periit. Sic enim Pythagoreus ille Pindarus Pythionicarum tertio super Æsculapio cecinit, χερσὶ δ' ἄρα Κρονίων ῥίψαις δι' ἀμφοῖν, ἀμπνοὰν στέρνων καθεῖλεν ὠκέως, αἴθων δὲ κεραυνὸς ἐνέσκιμψε μόρον, id est, Manibus ergo Iupiter proiiciens ambabus, respirationem præcordiorum desumsit subito. Ardens autem fulmen inflixit mortem. In hanc sententiam Apollo querulus super Æsculapij filij morte Euripidi fingitur, Ζεὺς γὰρ κατακτὰς παῖδα τὸν ἐμὸν αἴτιος Ἀσκληπιὸν στέρνοισιν ἐμβαλὼν φλόγα. Quare nisi planè in diuinis plumbei sumus, hominem tam alienum à dignitate, saluatorem esse humani generis non putabimus, & ne in vniuerso quidẽ sanatorem, qui opem non alibi, quàm in Pergamum, & Ioniam, & Taranta, & Romam, & Con, & Ægas, ac in eas circa regiones contulit. Nimio tu victus amore tuorum Marrane, Philolaus inquit, plus quàm veritate, omnis homines minoris æstimas, imò quàm minimi censes, qui non Galilæi sunt. Peruersus hic mos est, meâ sententiâ (sit venia verbo) non modò laudem alienis nõ admittere, sed & vituperare, nec tibi vt video satis fuerit tuique similibus, optimos viro suo seculo virtute claros quos antiquitas ob egregia facta in Deos retulit non esse Deos contendere, nisi & se diabolos tartareos feceris. Ita Lactantium tuum hoc in loco imitatus, qui decimo capite libri primi ad Constãtinum Imperatorem sic scripsit, Æsculapius & ipse non sine flagitio Apollinis natus, quid fecit aliud diuinis honoribus dignum, nisi quòd sanauit Hippolytum? mortem sanè habuit clariorem quòd à Deo meruit fulminari. Hæc ille. At lingua omnis quæ felle inficitur, vero gustu caret. Fatetur is tamen rem esse diuinis honoribus dignam, largiri sanitatem, quod & secum omnes fatentur ægroti. Sed quid aliud fecerit Æsculapius, si nesciat Lactantius, Socratem sapientissimum interroget, qui gallum ei offerendum vouit, vt est in Platonis Phædone, non vt sibi corpus sanaret, qui iam morti adiudicatus venenum biberat, sed vt parenti Apollini, hoc est primo & incorporeo Soli æternę vitæ dispensatori, animum tranquillè morientis cum lætitiæ iubilo & pæane redderet. Nam gallus Apollini Phœbo, qui Sol nominatur sacer est, horarum & diei lætus nuncius. Æsculapius autem dictus est à veteribus Iubilatio Apollinis victoria & triumphus, qui pæan appellatur, eò quod pauam, cessationem & quietem post liberationem nominarint. Ea enim ætate consueuerunt inituri pugnam priùs Marti, & post pugnam victores Apollini pæana referre. Quàm aptè igitur Socrates in Æsculapio qui est pæan, solem vitæ datorem veneratus sit, iam iámque moriturus, doctissimorum hominum recta iudicia viderint, dignum sanè ratus & optimo cuique officiosum, huius mundi Pythone maximo serpente victo & pedibus calcato, quãdo per mortẽ celeriter ad verã vitã iter capessitur, Æsculapio quidem gallum offerre, id est Pæana celebrare. Sic Orpheus vetustissimus vatũ & coetaneus istorũ Deorũ, nã (cum Tyndaridis & Hercule nauigasse perhibetur) in hymnis cecinit, ἰητὴρ πάντων Ἀσκληπιὲ δέσποτα παιάν, ἐλθὲ μάκαρ σωτὴρ βιότης τέλος ἐσθλὸν ὀπάζων. id est, Sanator omnium Æsculapie domine Pæan, Veni beate saluator, vitæ finem bonum præbens. Multos se Iulianus Imperator nouisse asserit in maximis periculis Æsculapio adiutos, & se ipsum ægrè laborantem sæpe medelis eius saluum euasisse fatetur, ad hoc testem citans Iouem. Sed quid hæc ad vniuersum mundum, respondit Marranus, cuius Mesiiha prædicatur Saluator, nec corporum modò sed animorum. Et Philolaus ad id, Tu verò Marrane quid de Hercule? nónne morum formator & omnis ingenuæ disciplinæ in cunctis orbis terrarum locis præceptor fuit? Inde illa imago Herculis apud Celtas peruetusta quidem & vero similis, vbi senex ipse homines innumerabiles singulos cathenulis aureis colla reuinctos à lingua pendẽtibus trahit quò vult cũq;. Celtæ vernaculo sermone Ogmion nominant. A Luciano fit eius memoria in alloquio de Hercule Celtico, super quo illi dicunt, ἡμεῖς τὸν Ἡρακλέα λόγῳ τὸ πᾶν ἡγούμεθα ἐξεργάσασθαι, σοφὸν γενόμενον. id est, Nos Herculem verbo & ratione omnia opinamur effecisse, cùm sapiens fuerit. Nã virtute domare vitia, & ignorantiam auferre doctrinâ, nihil aliud est quàm calcare monstra, & angues necare, leonẽ Nemeęum claua percutere, hydram Lernæam interimere, aprũ Erymanthiũ occidere, ceruam in Menalio nemore aurea cornua gerentem capere, stymphalidas aues in nube sagittis confodere, Antæum intra vlnas strangulare, columnas in Oceano figere, Geryonem tricipitem vincere, boues abigere, taurum perimere, Acheloum monomachia superare, omitto &

to & Diomedis equos, & Cerberum & aurea Hesperidum mala, idque genus facinorum cætera quàplurima, totum virtutis fuit, totum rectæ institutionis officium, & bene viuendi exemplum. Tum Marranus, Dicerem (inquit) aliorum de illo existimationem, nisi tu prius eiuscemodi tulisses ægrè, breuíque ostenderem fuisse hominem, vt nos sumus, vel paulò indigniorem, licet Prœti Agenorísque prosapia nobilem. Siquidem ex Agenore Prœtus erat, Agenoris autem Belus frater, quo natus est Ægyptus, quo Lynceus, quo Abas, quo Danae, cuius fuit Perseus, cuius Alcæus, cuius Amphytrio, cuius (vt putabatur) Hercules, quem tamen reuera Iouis aiunt, id est adulteri cuiusdam fuisse filium. Nam ex Alcmena Iphiclus Amphytrioni & Hercules Ioui, vno partu, si famæ creditur, editi sunt in lucem. Hercules verò incensus igni sacro periit, quoniam Deianiræ vxoris attentatam pudicitiam in Nessum Centaurum iaculo vindicauit, quam ipse in Iole captiua puella non exhibuit, perquàm iniquè suspicionem adulterij solam vultus, qui ex adulterio conceptus adulterium pariter ipse commisit, in cæteros nescio quàm iustus, in se ipsum certè iniustissimus. Tu ne talem mundi saluatorem fore credas Philolae, qualis fuit Hercules aut qualis Æsculapius, si non aliam ob rem vel ob id saltem quòd vterque turpi nota decesserit, nam vt de ambobus apud Lucianum in ecclesia deorum Momus ait, ἔτι τὰ σημεῖα ἔχουσι τοῦ πυρός. id est, adhuc signa tenent ignis, quod exusti ambo sunt. Curtium & Decios magnanimitatis laudant alij, ego imprudentiæ accuso. Quid quòd aliqui blanditiis & adulationibus ducti, aut vi à tyrannis coacti eum saluatoris nomine ornarunt, qui non modò illos non sanauit, nec seruauit, sed prorsus deuastauit ac perdidit, vt Siculi Verrem publica statua in Syracusis inscripserunt σωτῆρα, id est qui salutem dedit: Ciceronis testimonio in accusatione quarta Verrinarum. Sed nihil ad hunc locum, vbi de vera hominum salute agitur, quam illi nõ præstiterunt, vera nanque salus est, sempiterna permanentia quæ in Deo est, & à Deo tribuitur, vt in libro de mundo ad Alexandrum scripsit Aristoteles. Ex Deo, inquit, & per Deum nobis omnia cõsistunt, nullaque natura per se sufficiẽs est carens illa quæ ex eo est salute. Dein adiungit, τῇ γε οὐσίᾳ, σωτὴρ μὲν γὰρ ὄντως ἁπάντων ἐστίν. id est, Ipsa quidẽ essentia, saluator eterum enter seu essentialiter vniuersorum est Deus. Vnde in F libro 14. post naturalia, rursum sic ait Aristoteles, θαυμαστὸν δ᾽ εἰ τῷ πρώτῳ καὶ ἀϊδίῳ καὶ αὐτάρκει μάλιστα τοῦτ᾽ αὐτὸ τὸ πρῶτον οὐχ ὡς ἀγαθὸν ὑπάρχει τὸ αὔταρκες καὶ ἡ σωτηρία. id est, Mirum si primo & sempiterno & sibi sufficiẽtissimo hoc idẽ primum non vt bonum inest, ipsum sufficiens & ipsa salus: per quod monemur, veram nobis salutem in primo sempiterno & sufficiẽtissimo bono, qui est Deus Optimus Maximus cõstare, nec aliunde quærendam. Solus enim ille summus G mundi opifex & rector de supereminentis liberalitatis clementissima voluntate corruptibilibus dare potest incorruptionem, & tempori subiectis æternitatem, & insolubilem transitoriis

A permanentiam, quorum tamen propria natura est vt orta occidant & aucta senescant. Sic enim in Timæo Platonis loquitur Deus, Quæ à me facta, indissolubilia sunt, me volente, alioqui ligatum quidem omne, dissolubile est. Ecce non tantùm Peripateticis, sed etiam Platone ipso & Platonicis testatum recipimus sola Dei voluntate permanentiam cõcedi rebus quibuslibet pro captu suo, & hæc est vera salus. Nam saluari dicimus, à læsione seruari vt res tranquillè perma- B neant. Quod vnanimi consensu Græcorum quondam magnifici & ornatissimi legati anno à natiuitate Iesu, 1438, vniuersali concilio Basiliensi illustri quadam & disertissima oratione exposuerunt his verbis dicentes, Τὸ γὰρ σωθῆναι καὶ σώζεσθαι καὶ ἡ σωτηρία ἁπλῶς οὐδὲν ἄλλο παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ τῇ ἡμετέρᾳ βούλεται γλώττῃ, ἢ τὸ διαμένειν καὶ εἶναι. id est, Ipsum autem saluare & saluari & ipsa salus simpliciter nihil aliud apud Græcos & in nostra sibi vult lingua quã permanere & esse. C Homines igitur qui de sui natura morti sunt obnoxij vt cessent esse, cùm ita se Dei conformãt voluntati, vt futuri sint immortales, & beato æuo fruantur, rectè dicuntur salutem consequuti, & qui eis illam largitur immortalitatis beatitudinem, is rectè dicitur saluator, quod vocabulum vsu cepit Ciceronis posteritas antea inauditum, vt nunc Saluator Latinè dici queat. Sanè omnis alia impropriè ac imaginariè nominatur salus. Quid enim? quòd animanti bruto medicus ho- D die confert sanitatem, & illud perendie relabitur in pestem, moriturque nunquam rediturum, num ea vocabitur salus? Quid illud quòd flori marcescenti hortulanus opitulatur, qui flos postridie casurus sit, & in puluerem conterendus, num hæc tridua conseruatio rei prorsus inconstantis salus nominanda est? Sic Hercules Thassios semel adiuuit, quo salutem illis dedisse dicitur, qui post sæpe interierunt, & hodie nihil eorum nisi nomen extat. Sic Ptolemæus Ægyptum E seruauit, tot postea bellis & incursionibus hostium deuastatam. Sic Decij Romam liberauerunt, attamen sequenti subuersione atque incendio dirutam. Imperfecta (crede mihi) salus est omnis quæ tempore frangitur, perfecta est quæ caducum æternat, vt de Helena morte sublata in Euripidis Oreste Apollo docuit, cùm sic ait, ἥδ᾽ ἐστίν, ἣν ὁρᾶτ᾽ ἐν αἰθέρος πτυχαῖς σεσωσμένην τε, κοὐ θανοῦσαν πρὸς σέθεν. ἐγώ νιν ἐξέσωσα. i. Ista est, quam cernitis in ætheris conuexitatibus, saluata quidẽ, F & non mortua iuxta te, ego eam saluaui. Vtque non simus ignari salutem illam non ab Apolline, nec à diis aliis nisi tanquam mediatoribus prodiisse, quin veriùs à summo Deo cui propriã ipsa se insigni virtute dicauit, tum ita subiungit, Ζηνὸς γὰρ οὖσαν, ζῆν νιν ἄφθιτον χρεών. id est Iouis enim existentem, viuere eam incorruptibilem decebat. Per Castorem Helenæ fratrem, Marrane vera prædicas, inquit Philolaus, & sapienter videris de vera salute locutus, assentiorque Saluatorem de quo tam magnificè ac tam perpetuò G sacra vaticinantur eloquia, eum fore oportere, qui non tam huius grandis mundi, non regionum & vrbium, non infimorum elementorum & syderum, non lignorum & lapidum, non

plantarum & arborum, non piscium, non volucrum, non pecorum, quæ omnia naturam ducẽ & suæ conditionis instinctum inerranter & probè sequuntur, & ad constitutum sibi finem manent quotquot sunt, quàm istius minoris mundi seruator & restaurator sit, hoc est hominis, qui ab æquitatis sibi tradita norma & rectæ rationis sententia sępe decidens, generositatem suam coaceruatione vitiorum in stagna profunda malorum & sempiternæ corruptionis barathrum voluntariè præcipitat, vnde reuocare gradum propriis viribus & sua ope nequeat. Hîc Marrane, hîc inquam salute, nobis hic saluatore opus est. Hoc genus creaturarum appellat Pythagoras ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας. id est, Homines spontanea electione detrimenta habentes. De quibus ita scripsit in aureis carminibus, τλήμονες οἵτ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὐκ ἐσορῶσιν, οὔτε κλύουσι, λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασι· τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας, οἱ δὲ κυλίνδροις ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πήματ' ἔχοντες, i. Miseri, hi quidẽ bona prope existentia non aspiciunt neq; audiũt, solutionemque malorum pauci intelligunt, talis sors mortalium lædit mentes, hi autem rotis ex aliis in alia feruntur infinita damna habentes. Sanè noster ipse philosophorum princeps hoc nimirum à Cabalistis Hebræis sumptum, vt è Simone accipere possumus, sensit rationalem esse hominem rebus aliis nobiliorẽ vtputa diuiniorem, non tantùm vna operatione, nec vniformi effectu contentum, vt cętera quæ sola natura trahuntur semper eodem modo agente, sed variis dotibus instar Pandoræ præditum, quibus sponte vtatur in omnem euentum pro libera voluntate: ob quam libertatem ait, θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν, οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα. id est, Diuinum genus est hominibus, quibus sacra promouens natura ostendit singula, quippe illa sacra natura est anima intellectiua. Secũdum igitur intellectum Deo accedit homo vt mero syncerum: atque secundùm sensus inferiores à Deo recedit tanquam impurum à puro, quo fit vt ratio quæ nobis (vt inquit ipse) ostendit singula, dũ se ad mẽtis fruitionẽ cõuertit, beatos nos faciat: cõtrà verò dũ ad sensuũ discurrit libidinẽ, miseros, vt inter virtutẽ & vitium medius homo positus videatur, velut substitutus apex in litera Pythagoræ discrimine secta bicorni, ad quem Hercules ille Prodicius tenera tum ætate cogitabundus resedit. Quemadmodum verò, vt Solõ apud Herodotum Crœso affirmauit, ante obitum nemo supremáque funera debet dici beatus, ita nemo certè miser putandus est, dum hanc vitam viuit. Sed scilicet vltima semper expectanda dies homini est, qui si abiecto corpore tunc vitiis permanserit oneratus, incipiat esse verè miser, & eam miseriam vt superiore oratione accepisti, Pythagoras in duo genera diuidebat. Nam post mortem miseri, aut bona propè habent, quę sunt beatitudinis dona, quamuis ea nec aspiciãt, nec audiant, quia Dei visione nondum fruantur. Hi de saluandorum numero sunt, non extrema miseria grauati, vt tandem aliquando pœnas euadant constitutas. Aut denique ab eis bona longissimè distant, vt mala nunquam vllum habitu-

A ra sint finem, & ij appellantur infinita damna habentes. Duo igitur inferiorum habitacula hîc describuntur, Elysius campus, id est transitorius, illorum quibus bona prope sunt, supera vt conuexa reuisant. Et tartarus ab horribili sono, quasi tortor teter terror vocatus, illorum quibus sua damna sunt infinita, qui kylindris radiisque rotarum districti pendent, vbi sedet æternúmque sedebit infelix Theseus, & ei similes, ὅθεν οὔποτε ἀναβαίνουσιν, vt est à Platone Pythagoram imitante
B scriptum, id est, Vnde nunquam egrediuntur. Hic mihi accedant obiurgatores qui blaterare in eundem Pythagoram non desinunt tantum & tam præcipuum virum, cuius dictamini ceu oraculo deorum creditum est. Quare dictator veritatis velut alter Apollo illi seculo nominabatur, quod ipsum vocabulum Pythagoras designat. Rumorem autem de illo passim diuulgant, hanc eius fuisse opinionem quòd anima humana quorundam post mortem corpora
C brutorum informet, quod viris ratione vtentibus incredibile videri debet, de tam excellenti philosophiæ autore & abundantissimo scientiarum fonte, vnde ad nos emanauit diuinarum & humanarum rerum cognitio. Quin potiùs ea suspicio transanimationis ex hominibus Pythagoricorum mysteriorum partim ignaris, partim ob inuidiam perosis orta est. Non enim caruit æmulorum liuore præstantissima eius viri virtus, innocentissima vita, egregia doctrina, cele-
D bris fama, vtque sit nihil non pollutum reliquerunt inuidi carptores, Timon, Zenophanes, Cratinus, Aristophon, Hermippus, & alij quorum non exigua multitudo est, qui de Pythagora suis in libris mendacia plurima scripserũt, ac ea prodiderunt quæ nusquam ab illo vel dicta vel scripta fuere: aut eiuscemodi si qua dixisset, tamen ita in peiorem ea sensum peruerterunt, vt facilè crederetur talis ac tantus vir inconsideratè docendo aberrasse, de rerum principiis, de nume-
E ris, de faba non gustanda, de abstinendo ab animatorum esu, de inferis, déque metempsychosi & transitu animarum, de quo nunc tractamus. Qui enim exemplaria & species rerum ita distinxit, vt mutuò transmutari confundíve nequeant, quónam modo humanam essentiam quę sua est forma communicaret bruto? cùm & autore se ipso ne vnitas quidem substantiua certi numeri secundùm naturam est vnitas alterius numeri. Quare ait, αἱ δὲ μονάδες ἐν τῇ δυάδι αὐτῇ,
F πρὸς τὰς ἐν τριάδι αὐτῇ ἀσύμβλητοι. id est, Vnitates in duitate ipsa, ad eas quæ sunt in ternitate ipsa, sunt incõiectiles. Ita in physicis constat, quãquam lõge secus agitur in Mathematicis, de quibus nihil in præsentia nobis est negocij. Vnum autem cuiusque rei est essentia participata, quæ alterius rei essentiam non occupabit, ἑκάστη μὲν οὐσία ἑνὸς εἴδους μετέχει. id est, quælibet enim substantia vna specie participat. Ideo in disparis animantis vitam transire non potest, vel vlla qua-
G liscunque bestia, quin potiùs manet in suæ lege naturæ, suum tenens munus, ὡς τὸ τὸ εἶδος εἴδει οὐ συνέρχεται. id est, Itaque species speciei non coincedit. Tametsi namque vnum sigillum multis impressum plures ceras effigiat, non tamen plurium

rium sigillorum formas diuersas eadem cera
ferre poterit. Haud igitur sigillum formæ hu-
manæ quæ est imago Dei, naturam inferiorem
sigillare permittitur, quod vt omnia sua Pytha-
goras ænigmaticè proposuit, sic & huius opinio-
nis certam sententiam nota propria designa-
uit, cum inter alia symbola istud, sibi gratissi-
mum celebraret, ἐν δακτυλίῳ θεοῦ εἰκόνα μὴ περι-
φέρειν. id est, In sigillo Dei imaginem non cir-
cumferre, quod meo arbitratu recte intelligitur
ad hunc ferme modum, Imaginem Dei quæ est
anima hominis naturas alias circumcirca non
sigillare neque formare posse. Sic enim Hermes
Trismegistus Ægyptiorum doctor in libro ad
Asclepium. Hominis, inquit, vna pars simplex
est quam vocamus diuinæ similitudinis formã,
& paulò inferius ita, duæ sunt imagines Dei,
mundus scilicet & homo. Quòd inique igitur
explanauerint eum vel inuidi vel ignari, de tran-
situ animarum post mortem, simul etiam de il-
larum descensu ante hominis generationem,
profectò nullus modo extat qui non id mecum
sentiat vel vlla mente præditus. Quando nan-
que multi animam hominis de potẽtia materiæ
putabant educi, statuit noster ipse magis creden-
dum esse, infundi eam corpori ab ipso Deo, &
ob id eam asseruit ante corpus esse, quod non
tempore intelligendum est, sed puritate & natu-
ræ dignitate. Hanc itaque infusionem appellauit
animæ descensum, quem postea multis ambagi-
bus varie sectatores tractauerunt sua quisque
via, non semper pro autoris voluntate, qui des-
censum animæ humanæ in corpus non secun-
dum situm accipi præcepit, nec iuxta motum à
mundo intellectuali per singulas sphęras ad mũ-
dum elementarem vt Proclus & astipulatores
alij, sed pro naturalium formarum serie, in qua
corporis humani vltima perfectio est anima ra-
tionalis, quæ ita totum perficit vt homo animal
diuinum optimo iure appelletur. Voluit igitur
Pythagoras animãtia sola quorum sacra natura,
id est ratio demonstrat singula, diuinum esse
genus, scilicet à Deo propagatum vt aureis edi-
dit carminibus, cuius species nec mutetur nec
conuertatur, sic generum singulorum formas
esse permanentes, licet in eadem sua forma dis-
similes. Post hominis vero mortem si iustus de-
cesserit animam eius transcendere purum æte-
ra, & æuum degere cum beatis, tanquam Deum
cum diis. Ita enim ait, ἡνίοχον γνώμην στήσας καθ'
ὕπερθεν ἀρίστην, ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα, ἐς αἰθέρ'
ἐλεύθερον ἔλθῃς, ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς ἄμβροτος οὐκ ἔτι
θνητός. i. Aurigã iudiciũ statuẽs superne optimũ,
cũ relinquẽs corpus in æthere liberum venies,
eris immortalis Deus, incorruptibilis, nec vltra
mortalis. Sin autem iniustus & scelerosus in
peccatis insanabilibus & mortalibus decesserit
homo, tunc animam eius omnem suum reatum
variis diluere pœnis docuit, easque pœnas pro
magnitudine ac multitudine criminum magis
atque minus fore duras & durabiles, quibus de-
legata sint loca hæc naturæ inferiora, & corpora
tum imaginaria seu figuralia, tum quandoque
vera, non quæ informet vt essentialis portio, sed
quæ inquilini more, pœnarũ sustinendarum cau-
A sa inhabitet, aut quibus per indistantiam loca-
lem assistat, velut motrix intrinseca mobili, vel
circa quæ cruciatibus subiecta torqueatur, vt
Tityus circa vultures, & Ixion ad serpẽtum rotas,
& Tantalus in flumine, & Sisyphus apud saxum,
& Prometheus cum aquilis. Quandoquidem
dæmon Tartaræus potest corripere ac obsidere
corpus, cur non anima turpis ad inferorum pœ-
nas damnata, vel verum cuiuscunque speciei
corpus ingrederetur Dei dispẽsatione, vel ae-
B rem induta, ostentaret quamlibet aspectibus no-
stris formam, vt Dido moritura Æneam allo-
quitur, Sequar atris ignibus ardens. Et Plinius
iunior rẽ scribit creditã, de domo quã Athenodo
rus Tharsensis philosophus coemerat, eam fuisse
importuno strepitu infamẽ, ꝙ ibi simulacrũ hor
ridi senis aspiciebatur, & quotidie nostra quoq;
ætate similia occurrunt terriculamenta, modo
crassioribus exuuiis. Tum variæ illudunt spe-
cies atque ora ferarũ, fiet enim subito sus horri-
C dus atraque tigris, squamosusque draco & fulua
ceruice leæna, aut acrẽ flammæ sonitum dabit,
omnia transformat sese in miracula rerum, i-
gnemque horribilemque feram, fluuiúmque li-
quentem. Hæc sane corpora vocamus phanta-
stica, hoc est apparitiua, quæ assumere possint
tam animæ hominum solutæ quàm dæmones,
vt de Lamia nouimus Menippi Licij philoso-
phi procace proca in pulchram mulierem apud
Corinthum conuersa, quam Apollonius Tya-
D neus publice deprehendit lemurem esse, vt deni-
que senex ille pannosus & mendicus Ephesiis
quondam causa pestilitatis, hoc genere Meta-
morphoseos notatur, quem lapidibus obrutum
aiunt visum esse canem quasi Molossum. De
vtrisque scripsit Philostratus secundus, in libro
de vita Apollonij quarto. Eius autem quod Py-
thagoras dixisse fertur, se quondam Euphor-
bum fuisse alia ratio est: non enim talem dicen-
di morem ipse primus instituit, sed longe prius
E in populari cõsuetudine apud vetustissimos vsur
patũ fuit, ꝙ qua esset quisq; virtute aut vitio præ-
dit⁹, alteri assimilaretur, qui eminẽter eadẽ cõdi
tione olim fuisset, virũ enim quẽ libuisset robore
præstantissimũ dixerunt esse Herculem. Ita M.
Varro, Rusticellus, inquit, Hercules appellatus
mulum suum tollebat. Et Numenius Pythagori-
cus aperte scribit nihil aliud esse Platonẽ quàm
Moysen Attica lingua loquentem. Sæpe quoque
Cicero dictus est Latinus Demosthenes esse,
F omnes à virtutum & operum paritate ac simili-
tudine morum, non autem ob vnius substantiæ
communionem: ita Liranus Plauti seruus Argy-
rippum dixit esse Solonem qui pariter leges
conscribat, de illo in Asinaria sic ait, Nunc ete-
nim est negociosus interdius, videlicet Solon
est, leges vt conscribat. Ista Plauti verba ino-
litam priscorum loquendi consuetudinem in-
dicant, vt hunc hominem, dixerint illum esse
quendam, qui fuerit natura, ingenio, mori-
G bus, amore, affectione, & opere similior.
Vnde Romani solebant huic adagio particu-
lam Alter, adiungere, vt tu es alter ego, & ego
sum alter tu: licet scientes & videntes quòd reue-
ra nec ego sum tu, nec tu es ego. Sed in vtrisque

nobis sentientes esse idem ingenium, par studium, eandem voluntatem, eundem conatum, spiritum, animum ού τῆ οὐσίας αὐτῆς μεταβαλλομένας. Nam animos antiqui dixerunt motus hominum & voluntates, quare vnius moris, curę ac diligentiæ, consimilis propositi, æqualis motiui, ac paris motus & sensus eiusdem homines vsitatè appellantur vnanimes. Est autem à priscis philosophis haudquaquam alienum, vt dicatur anima esse motiuum & sensitiuum in homine τὸ ἔμψυχον γὰρ τοῦ ἀψύχου inquit Aristoteles δυσὶν μάλιστα διαφέρειν δοκεῖ, κινήσει τε καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι. id est, Animatum enim ab inanimato duobus maximè differre videtur, motu & sensu. Quicunque igitur erga rem eandem afficiuntur & mouentur, idémque sapere ac sentire videntur, vnius esse ψυχῆς id est, animæ, vulgo dicuntur. Vnde illa famosa μετεμψύχωσις. id est, transanimatio nihil aliud reuera est viris rectè doctis, quàm æqualis cura, similis motus & par studium alicuius hominis mortui, post aliquo tempore, in altero vel eodem repertum homine viuo. Tali æmulatione triti & vsitati sermonis, Pythagoras quondam rediens à Persarum Magis (ita enim sapientes illi suos nominant) fortè inter amicos exhilarandi conuiuij gratia more Magorum vti poterat, & dicere se Euphorbi olim militis Troiani, Callidis, Hermotimi, Pyrrhi, Pyrandri, Calidonæ, Alces, & demum suam Pythagoræ animam in seipso continere, quòd inclinatam ad quædam præclara in singulis illorum præcipuè sita gereret affectionem, studium & voluntatem, ad quæ illi ipsi propensiùs in vita eorum fuerunt moti. Omnium autem maximè cùm in Euphorbo Troiano claruisset bellica virtus, ipse Euphorbi animã nactus esset, quasi iam cor Euphorbi haberet. De quo nimirum se iactare potuit, cùm laudarent eum pugiles studij bellici, cernentes laterum & brachiorum, totiúsque corporis sui robur, & incredibilem erga fortissimos Athletas amorem pensantes, quem illis tum & precioso apparatu & magnifico sumptu ostendebat, antè enim caricis siccis & molli caseo triticóque nutriebantur athletæ, ipse verò noster eos carnibus tunc primus nutriisse compertus est. Admirantibus igitur illis quòd in philosopho literarum studioso esse posset tantus amor pugnæ, quid mirum si responderit Euphorbi animam in se vigere, hoc est, ingenium, studium, motum, & voluntatem Euphorbi apud se residere, qui tametsi esset pacis præceptor & quietæ contemplationis autor, tamen in se ipso sentiret belli tanquam Troiani desiderium? Quo audito, mox rumor inter temerè credulos ortus est & fama percrebruit, vel ignorantia mysteriorum Pythagoricorũ, vel malignitate inuidorum qui semper optima quæque peruertunt, & recitant audita secus multo quàm sint dicta, quòd Euphorbi anima in bello Troiano perempti transmigrauerit in Pythagoram. Quę opinio postea fuit adiuta scriptoribus atque poetis. Inde Ouid. in Transfigurationis lib. 15. hæc inter alias nugas à Græcis κρητίζειν assuetis more suo mutuatus, sic de Pythagora cecinit,

Morte carent animæ sempérque priore relicta
Sede, nouis domibus viuũt habitántque receptę.
A Ipse ego (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram, cui pectore quondam hæsit in aduerso grauis hasta minoris Atridæ. Cognoui clypeũ læuæ gestamina nostræ nuper Abanteis templo Iunonis in Argis.

At noli obstupescere præstans Marrane, nihil horum in Pythagoræ libris scriptum inuenies. Nam tria ipse solùm edidit volumina, primum παιδευτικόν, secundum πολιτικόν, tertium φυσικόν, quem Lysi-B di quidam ascribunt, sit igitur tertium nobis aurea carmina. Percurre singula quæque, & nusquam reperies in eo viro de transanimatione quicquam, quo credas faciliùs rumore falso seminatum esse per inuidos quicquid de illa μετεμψυχώσει fingitur, quod diuersitas narrationis planè indicat, cùm alij clypeum hunc esse in templum Iunonis relatum apud Argos. Alij dicatum Palladi Athenis affirment, & quòd eius clypei hæc ipsa fuerat inscriptio, παλλάδι Ἀθηνᾷ, Μενέλαος ἀπὸ Εὐφόρβου. id est, Palladi Mineruæ C Menelaus ab Euphorbo: autor est Tyrius Maximus disputatione 16. Quantam nunc eiuscemodi testimonio habere fidem oporteat Iurisconsulti viderint. Equidem adduci non possum vt credam Ouidij de transitu animarum fabulam, tam excellentem in omni scientia & grauem virum docuisse, atque eo minus credendum putauerim quo magis præstantes autores aliter tradidere. Nam quòd asserunt multi, ápud Græcos D Pythagoram inuenisse primum animas esse immortales, manifestè falsum dicunt. Homerus enim Græcorum ferè antiquissimus longè prior hoc dogma prodidit, cui apud inferos animæ defunctorum de multis rebus disserunt, & vaticinantur multa: ecquid aliud (oro te) viri eius tam admirabile carmen insinuat, δι' ὅλης τῆς νεκυΐας quàm animas nostras post mortem permanere. Deinde in sociis Vlysis palàm ostendit, imprudentes hominum animas à corpore separatas, E non quidem bestiarum naturas, sed tantùm habitus brutorum induere, atque cum tali horrore pœnas luere, quas Circe iusserit. Quicunque autem radicem & florem tenent Moly eorum animas, autore Mercurio, fore securas, vt est in Odyssææ decimo libro. Sed ad illam de Euphorbo ironiam reuertamur, de quo idonei quotiẽs scribunt omnia Pythagoræ diuina dogmata fatentur, αἰνίττεσθαι hoc est allegoria obscuriore tradi. Quod Apollonius Tyanensis ille Pythagoreus F tractatu cũ Thespesione archiphilosopho gymnosophistarum habito in Philostrati volumine sexto confirmat, ita loquens, εἰ δ' αἰνιγμάτων ἅπτομαι, σοφία Πυθαγόρου ξυγχωρεῖ ταῦτα, παρέδωκε γὰρ καὶ τὸ αἰνίττεσθαι. i. Si ænigmata tango, sapientia Pythagoræ concedit hæc, tradidit enim & ænigmatizare. Quando autem cum Indorũ Brachmanibus in libro eiusdem tertio disputabat, quærens de anima quomodo sentirent: Iarchas inquit, sicut Pythagoras quidem vobis, nos autem Ægyptiis tradidimus. Suscepit Apollonius. G Num igitur te aliquem Troianorum fuisse dices? vt se Pythagoras Euphorbũ. Audi iam Marrane quàm Thespesion cate responderit prius interrogans, quemnam ex Græcorum ducto Troiam exercitu, admiratione digniorem existimaret? Cui

Cui Apollonius, quòd Achilles primas Home- A ro nactus esset. Tũ Iarchas, πρὸς τοῦτον ἔφη Ἀπολλώνιε καὶ τὸν πρόγονον θεώρει τὸν ἐμόν, μᾶλλον δὲ, τὸ πρόγονον σῶμα. τουτὶ γὰρ καὶ Πυθαγόρας, εὔφορβον ἡγεῖτο. id est, Ad istum, inquit, Apolloni etiam progenitorem æstima meum, magis autem progignens corpus, hoc enim & Pythagoras Euphorbum putauit. Deinde recitat Gangen Indorum olim regem Gangis fluuij filium multis virtutibus Achillem superasse, illúmque ipsum fuisse B illud progignẽs corpus, quod ipse iam esset. Verba hæc non animarum transmigrationem, sed corporum transmutationem indicant, instar cuiuslibet materiæ quæ sit apta istius vel illius formam recipere. Perinde atque comœdia diceret ego prius tragœdia fui, quia ex eisdem tragœdia nascitur & comœdia literis ac elementis, vt Aristoteles ait in libro de Generatione primo. Aut canis quidam si diceret, ego ante diu equus fui, propter cuiusdam equi corpus quod C depastus est canis, quo alimento in substantiam rei alitæ conuerso, equus ille plebeio sermone dicatur ipsius canis πρόγονον σῶμα, id est, progignens corpus fuisse, videlicet vnde prognatus sit. Nõ autẽ equi animam in canem trãsiisse, quispiã ex hoc sermone arbitrabitur. Quare igitur Pythagoram docuisse crederem animas transire in alia corpora, eo solùm, quòd se Euphorbum priùs fuisse dixerit? cùm hîc manifestè constet atque conueniat non quidem animam, sed ipsum cor- D pus iudicatum fuisse Euphorbum, & nihilominus hoc ipsius dictum non fuisse planum, sed merum ænigma, quo arcanum quoddam illi seculo incognitum voluerit innuere, scilicet materiam primam omnium formarum non solùm capacem, sed auaram etiam esse ac semper desiderio motam nulla forma satiari. Quod M. Antonino Imperatori philosophissimo æquè visum fuit, cùm in libro ad se ipsum tertio scripsit, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις, ὡς τὸ τὰ πάν- E τα μεταβάλλειν καὶ ποιεῖν νέα ὅμοια. σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ὂν τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐσομένου. id est, quòd nihil ita cupit vniuersi natura, vt entia transmutare & facere noua similia. Semen enim modo quodam omne, ipsum est ens ex se futuri. Et idem in libro septimo, ἡ τῶν ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας ὡς κηροῦ νῦν μὲν ἱππάριον ἔπλασε, συγχέασα δὲ τοῦτο εἰς δένδρου φύσιν, συνεχρήσατο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ. εἶτα εἰς ἀνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλο τι. id est, Vniuersi natura ex vniuersa essentia tanquam cera, nunc qui- F dem equuleũ finxit. Confundens autem id in arboris naturam, simul vsa est materiâ eius. Deinde in homunculũ, tum in aliud quippiam. Vnde nominatur ab Orpheo natura istis epithetis, πολυμήχανος μήτηρ. idest, multum machinatrix mater. Et ἀλλοτριομορφοδίαιτος. i. alienarum figurarũ decretrix. Quicquid fuerit, equidẽ lõgè potiùs opinabor Pythagorã si Euphorbũ, aut aliũ quẽpiã se fuisse dixerit, exẽpli causa id ænigma introduxisse. Sin autẽ credatur historiã texuisse, profectò non aliã ob rẽ fecisse putãdus est, quã vt ostẽderet pos- G se animã separatã à corpore, rursus eãdẽ ipsã, autore Deo, in idem ipsum corpus redire quod penitus iam reliquit & deseruit, atque non in aliud vllum: vnum namque & idem fuisse corpus

quantumcunque diuersis nominibus appellatum, in quo totiens reuixerit Pythagoras ab Iarcha Indorum sapientissimo iampridem discere potuimus, non in magnitudine & quantitate, sed in substantia & entitate, vt mare quanquam est ὁμογενὲς atque vnum, tamen hoc esse dicimus Ægæum, illud Ionium, istud Myrtóum, aliud Crisæum. Ita & vnum hominem sæpius renatum primò nominarunt Æthaliden, deinde Euphorbum, post Hermotimũ, tum Pyrrhum, demum Pythagoram illum nostrum qui tot regenerationes tanquam philosophus maximè speculatiuus & diuinus, non attribuit naturæ viribus, sed soli Deo, quem, vt refert Heraclides Ponticus in hac Palingenesia, Mercurium nuncupauit, vt ostenderet neminem reuiuiscere, nisi virtute diuina. Nam vt Iustinus recitat ille philosophus & martyr Christianus in Parænetico ad Græcos, hoc Deus cognomento à Pythagora est honoratus præcipuè, vt dicatur ψύχωσις τῶν ὅλων. id est, Animatio vniuersorum, eo quòd animam infundat hominibus vniuersis & infusam auferat & ablatam restituat, quoties & quando voluerit, quale sæpius etiam in aliis hominibus visum & experientia certa compertum est referentibus nobilissimis scriptoribus. Nam Aristeas quondam Proconesii mortuus fuit in officina cuiusdam fullonis. Deinde septimo post anno, eius vrbis ciuibus idem viuus apparuit, & ipse tunc carmina de Hyperboreis Arimaspis composuit, cuius in quarto historiarum Herodotus egregiè meminit. Cæterùm vixit & in Armenia Er, genere Pamphylus, qui cùm occubuisset in prælio, sublatis aliis decimo die cadaueribus iam corruptis, integer quidem incorrupto corpore repertus fuit, domúmque delatus pro officio sepulturæ, vbi duodecimo à morte die dum pyræ esset impositus, resurrexit, & quę interim viderat, retulit. Hęc Plato scripsit de Republica, volumine decimo. Huc etiam illud occurrit, quòd legimus puellã Romæ mortuam, cũ sepulchro afferretur à Tyanensi Apollonio vitæ restitutã, in quarto Philostrati libro, & Alcestis quoque narratur ab Hercule resuscitata rursum diu vixisse.

Tum Marrauus inquit, Quàm propè accedis ad nostra, Philolae: nam si coràm astaret Simon, recenseret nobis de libris Hebraicis, quòd Deus olim abstulit de spiritu, qui erat in Moyse, & dedit septuaginta viris. Post aliqua denuo tempora sublato ex hominibus Elia, spiritus eiusdem inclinauit super Elisæum, & item filium Sunamitidis ipse mortuum reuiuiscere fecit. Addo nunc Samuelem mortuum, quem suscitauit quædam mulier in Endor, qui post resurrectionem suam cum Saule Rege locutus est. Audi verò quid Ezechiel viderit ille propheta, campum scilicet plenum aridis ossibus mortuorum, & accesserũt ossa ad ossa, vnumquodque ad iuncturam suam, & ecce super ea nerui & carnes creuerunt, & extenta est in eis cutis desuper, & ingressus est in ea spiritus, & reuixerunt, steterúntque super pedes suos. Hæc in sacris literis continentur Hebræorum: multo plura verò in historiis Christianorũ descripta leguntur. Equidem pro me tibi hoc

affirmare ausim, absque parabola, sine ęnigmate, & omni remota ironia, quòd verè & planè Iesus Nazarenus fratrem Marthæ suscitauit Lazarum nomine quatriduo ante mortuum. Adhuc cuiusdam etiam viduæ filium extinctum, vitæ reddidit. Et Iairi synagogæ principis filiam, aliósque in sancta scriptura commemoratos. Hunc ipsum quoque Iesum resuscitauit Deus, & in eius morte corpora multa eorum qui vita defuncti erant surrexerunt, & exeuntes de monumētis venerunt in sanctam ciuitatem & apparuerunt multis. Paulus denique Tarsensis Eutychum qui casu è vita migrauerat, luci restituit viuum. Martinus nondum episcopus, imò nōdū baptizatus, tres mortuos suscitauit. Possem catalogum proferre hominum ab interitu ad vitam pristinam reuocatorum, nisi tu non ignorares Christianis nobis esse creditu facile, animos hominum redire in corpora, qui generalem omnium corporum humanorum resurrectionem rursus ad viuendum futuram planè confitemur. De qua pulchrè disertissimus Athenagoras Atheniensis philosophus pro Christianis librū integrū περὶ ἀναστάσεως certe doctis auribus dignum composuit. Et Turcis, Mauris, Agarenis, Mahometh in Alcoran sic loquitur, Illis dicentibus, cùm eritis ossa, vel ad nihilū redacti, qualiter efficiemini homines noui? Respōde. Licet lapidei vel ferrei vel si quid est durius essetis, qui vos prima vice creauit, ad vitam denuo vos resuscitandos reuocabit. Hucusque in Azoara 26. Et rursus in 45. sic ait, Qui vos primò plasmauit, secundò viuificabit. Vnde Pythagoram tanto maiore velim prosequamur veneratione, quanto is propiùs quàm cæteri Græcorum philosophi ferme in omnibus aliis, non solùm in hac causa, nostræ accessit fidei. Aristoteles enim videmus quàm nihil eorum credidit quæ nō vel manu tetigit, vel oculis cernere potuit, vel apprehendere syllogismo. Propterea in fine tractatus de generatione & corruptione, reditum mortui hominis nullatenus admisit, debili admodum argumento vsus, & Alcmæoni magis quàm suis præceptoribus assensus, contra tritum suo tempore prouerbium, κύκλον εἶναι τὰ ἀνθρώπινα. Quem sequuti sunt alij, quippe cohors philosophantium, in hoc reprehendendi quod se omnia scire, alios omnia ignorare præsumentes, Pythagorā post reliquos irrident, & illud Luciani exclamant, τίς ὠνήσεται, τίς ὑπὲρ ἄνθρωπον εἶναι βούλεται, τίς εἰδέναι τὴν τοῦ παντὸς ἁρμονίαν, καὶ ἀναβιῶναι πάλιν. i. Quis emet Pythagoram, quis super hominem esse vult, quis scire vniuersi harmoniam & reuiuiscere denuo? Ita eum ridiculè sub hasta licitātur, quasi contemnendam iumentorum mercem, aut vile mancipium. Illis ego multa nosse libenter permittam, dummodo patiantur & alios nonnihil didicisse. Id adeo nunc stomachum ego commotus aduersum eos qui solēt antiquissimis præceptoribus & philosophiæ principibus facilè detrahere, prolixius quàm oportuit excandui, vt pernoscas, me Pythagoram quoque tuum non secus amare quàm par est, & calumniatores suos vehementer odisse, non homines sed monstra hominum. Tum Philolaus, Quidam, inquit, sunt quibus ignoscendum est quòd tam recon-

A dita & arcana mysteria nesciant, non enim omnia possumus omnes. Ideóque redeundum cum illis in gratiam erit si qua imprudentes infamauerint. Qui autem in eo quandoque silentio exercitati, Pythagoreorum togam candidam abiecerint, & contumelia cœperint eius doctrinæ maiestatem lædere, ac tanti philosophi caput minuere, eos ego non solùm arrogantes, verum etiam homines impurissimos iudicauero, quorum è numero Xenophanes est qui de illo in E-

B legia sua lusisse ita perhibetur, vt cùm vidisset aliquando Pythagoras canem cædi, miseratus dixerit, Sine hunc, est enim cari sodalis anima quam eius ex verbis agnoui. Sed ea quidem manifesta Diogeni Laertio extat sugillatio, quódque item Plutoni apud inferos Pythagoræ discipuli conuiuantur, qui ipse viderit animam Hesiodi æneæ columnæ alligatam, gementem & stridentem. Tum Homeri quoque animam de ligno pendētem, & serpentibus circundatam. Hæc & istis

C similia sycophantiarum crimina diffamationes & calumnię sunt leuissimorum sophistarum, qui contactu omnia fœdant immundo & polluunt ore dapes & vestigia fœda relinquūt. Quod autē de carnium & animatorum omnium esu diuulgant, quem asserunt prohibuisse Pythagoram, ferè nihil me perturbat, quoniam sunt clarissimi autores qui ea mendacia refellant. Ait enim Aristoxenus ille insignis scriptor Pythagoram non abstinuisse ab animatis, sed carnes comedisse,

D quod Porphyrius in libro primo περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων probat, eo quòd athletas ab aliis caseo, ab aliis ante ficubus nutritos, ipse prior omnibus cibo carnium aluerit, dixeritque carnes habere virtutem ad acquirendum robur incredibilem: ita Porphyrius. Et Apollodorus arithmeticus testatur illum boues centum immolasse, cùm reperisset, ὅτι τριγώνου ὀρθογωνίου ἡ τὴν ὀρθὴν γωνίαν ὑποτείνουσα ἴσον δύναται ταῖς περιεχούσαις. id est, Quòd trianguli orthogonij subiectum latus tantun-

E dem valeret quantum quæ continerent. Fuit tamen modestissimæ vitæ, mediocris nutrimenti, paucissimi potus, vt scripsit Lycon Iaseus de Pythagora. Vnde rarus fortasse carnium sibi vsus erat, sępe enim solo tenui melle pascebatur. Hæc omnia Athenæus de cœnis doctorum hominum libro 10. Atque ob id si studiosos literarum ea quæ grauis cibi forent diligenter vitare commonuisset, ne cerebrum ab incauto stomachi o-

F nere læderetur, quò valerent contemplationi vehementiùs incumbere, quis hoc nō laudi daret tā fido præceptori? vt quæ didicisset apud Hebręos duri alimenti esse in corū lege prohibita, quæ itē apud Indos fugiēda cognouisset, veluti pisces marinos, ne stomacho quidē vtiles, nec deorū oblationibus acceptos (nemo enim vnquam in sacrificiis immolatum esse piscem audiuit) quæ deniq; apud Ægyptios accepisset de faba, quòd non sit mundū legumē, vt in Euterpe sua notauit Herodotus, ea planè in pabulū non sumerēt, trāquilli-

G tatē mentis perpetuo literarū studio quærentes, quāquā eiuscemodi pia monita noluit tā exactè & ad vnguē veluti legem duodecim tabularum obseruari. Nam & ipse porculis minusculis & hœdis teneriorib' victitasse à Xenophilo & Aristoxeno

stoxeno, quibusdámque aliis natu maioribus, suis prope coætaneis proditus est, quem & nullo esse legumento sæpius vsum quàm fabâ, vt aluum sensim leuigaret, in quarto noctium Atticarum A. Gellij comperies. At de fabis pòst inter cætera symbola explanabitur, nunc de numeris veniant tibi priora in mentem quæ dixi, & posteriora quæ dicturus sum, vt agnoscas quàm impiè turpes quidam philosophiæ Sanniones primatem philosophorum Pythagoram postica sanna subsannant, quòd numerum docuerit esse omnibus rebus principium, qui cùm sit quantitas discreta, veriùs sequatur res quàm antecedat, quasi proiectiles fuisse calculos intellexerit ipse, à quibus omnia sint orta. Quos miror pariter non sine risu, quòd cùm audierint crebro testantibus sapientissimis hominibus, omnem fermè philosophiam Pythagoricam, & eam maximè quæ de rebus diuinioribus extet, mysticam esse, ac per ænigmata propositam, nihilominus tamen hanc sapientiæ diuinissimam partem de numeris, imitando Tyrrhenorum stultitiam, planè ac citra omnem metaphoram accipi iubeant. Fuit autem id priscis & vetustissimi æui sapientibus in more, per arcanarum literarum allegorias & sensuum mysteria sapientiæ profundam inquisitionẽ tradere. Sic omnia sunt antiquissimorum tam philosophorum quàm poetarum ænigmatibus plenissima, & propter rerum obscuritatem & propter leuem vulgi contemtum, πραγμάτων γὰρ ὑπ' ἀνθρωπίνης ἀσθενείας οὐ καθορωμένων σαφῶς, εὐσχημονέστερος ἑρμηνεὺς ὁ μῦθος: inquit Maximus Tyrius in disputatione decima: id est, Rerũ enim ab humana infirmitate non perspectarum manifestè, aptior interpres est fabula: Ea verò philosophos rectè decet quæ sub pio figmentorum velamine honestis & tecta rebus, & vestita nominibus enunciatur, Macrobio autore, quã ego curiosissimè scholasticorum ingenia in rerum admirandarum notionem excitare ac introducere arbitror: minori enim diligentia quæritur quod ante fores præsto est, quàm quod longè situm in abysso profundi reconditur, ita facilitas apprehendẽdi (experto crede) discipulis studiorum negligentiam parit, & frigidè petitur quod facillimè obtinetur. Euenit & quandoque nos vlla verborum proprietate res abstrusas effari non posse, quas longis ambagibus & variè composito sermone cogeremur enunciare, nisi fuisset commodè repertum breui ænigmate vti. Necnon illud in rem est: nam assolent aduersis castris belli duces quædam syntagmata edicere, quæ tesseras nominant, vt suos quisque dux internoscere milites, & se quoque inter se queant, quemadmodum in bello Cæsaris Venus genitrix, & Syllę Apollo Delphicus, & Marij Lar Deus, & Iephthæ *Siboleth*. Ita non fuerit vtique indecorum symbola doctrinæ peculiaria & arcana familiaribus tradere, vt quicunque discipulorum ea magis vsurpassent, dilectiores fierent magistro, intérque se plus cæteris diligerent. Vnde Pythagorei symbolis quibusdã arcanis sibi quandam indissolubilis amoris & amicitiæ catenam fabrefecerunt. Erat enim Pythagoras conciliandæ amicitiæ in primis studiosissimus, ac si quem didicisset symbolis suis com-

A municasse, eum cõtinuò socium amicúmque cõsciscebat, subscriptore Laertio. Eóque factum est vt ardentiùs cuperent omnes Pythagoricis symbolis, hoc est mysteriorum notis vti, tum quòd futuri essent præceptori gratiores, tum vt cunctis apparerent nobiles esse Pythagorei. Quo motus apud Plutarchum in octauo conuiualium Philinus, ex omnibus conuiuis Syllæ Carthaginiensis, ipse solus inter epulas ab animatis abstinuit, vt agnosceretur esse Pythagoreus. Quare is à Leu-

B cio patria Tyrrheno Moderati Pythagorici discipulo reprehensus fuit, plus illius dogmatis sequi scriptum quàm sententiam, quod & in aliis Pythagoristis fuerat reprehensione dignum, qui immodestè affecti, moribus separatis & singularibus, vel in sociorum & amicorum cœnis panem non frangebant vt cæteri, vel cerebella nõ edebant, vel surgentes ab epulis stragula conuoluebant, vel nudis pedibus sacrificabant, vel locuturi, à sole se auertebant, vel relicta populari via,

C per diuerticula discedebant, vel cum ridentibus nunquam aut parum ridebant, vel à fabarum esu prorsus abstinebant, similiáque egregiè vsurpabant, magis superstitione quàm recta ratione ducti: sola imitantes ad corticem symbola, negligentes voluntatem, vt talibus notis innotescerent, & vulgo Pythagorici eiusdem ordinis viderentur. Sũt igitur eiuscemodi symbola vnius collegij signa. Cæterùm addamus etiam quòd diuinarum & humanarum rerum amplissima spacia

D dimetientibus nobis, & innumera tractantibus, memoriæ plurimum conferant ęnigmatica symbola, hoc est notæ quæ figuntur animo, vt quotiẽs recordari libuerit, citò nostris obtutibus offerantur. Symbolum ergo de rerum principiis commodissimum erit, vnum & duo: quid enim citiùs occurrit res singulas intuentibus quàm vnum & duo, cùm causas & originem vniuersorũ scrutari volumus. Nam primo aspectu cernitur oculis id quod est idem ipsum, & non est alterũ.

E Ex quo ante omnia mente concipimus quòd idẽ & alterum sunt vnum & duo. Alcmæon autem Crotoniates qui Pythagoræ vixit ætate, duo appellauit multa, quæ dixit esse contrarietates, tanquam litem fortè Empedoclis, vaga tamen posuit illa sine fine diuersa, vt album & nigrũ, dulce & amarum, bonum & malum, paruum & magnum: Aristotele in primo Postnaturalium teste. Pythagorici autẽ diuersa illa rerum inter se vltrò citróque contrariarum, quas Alcmæonij contrarietates appellarunt, propter arithmeticæ artis a-

F morẽ in numerũ coartarunt denarium, celebrẽ illum & omnia continentẽ, vt finitum & infinitũ, impar & par, vnum & multa, dextrum & sinistrũ, masculinum & fœmininum, quiescẽs & motũ, rectum & curuum, lucem & tenebras, bonum & malum, quadrum & oblongum. At hæc ita sunt vtralibet, quòd duo sunt, idcirco diuersa sunt, quoniam duo sunt. Nam si vnum essent, contraria non essent. In decem verò vniuersa rede-

G gerunt, quòd iste numerus omnium est perfectissimus, quo cunctæ nationes & omnes populi præter Thracas, cùm Græci tum barbari singulas res numerant non sistentes citrà, nec progredientes vltrà, tanquam naturalibus calculis de-

cem digitorum. Sanè illius perfectionem osten- A
dit iste ornatiſsimus mundus quem cernimus
decem tantùm ſphęris iuxta Pythagoreos moue-
ri: tanto etiam reliquis eſt perfectior, quanto
plura numerandi genera cõtinet, par, impar, qua-
dratum, cubum, longum, planum, primum in-
compoſitum, & primum compoſitum, quo nihil
abſolutius, quòd in decem proportionibus qua-
tuor cubici numeri conſummantur, quibus di-
cunt Pythagorici vniuerſa conſtare. Architas
quoque nobilis Pythagoreus ille Tarentinus B
omne quod eſt, denario numero conplectitur,
quem Stagirita imitatus Ariſtoteles Peripateti-
corum gymnaſiarcha, decem genera entis no-
minat decem categorias, quo nomine ſibi volu-
men inſcribere placuit, oſtendenti philoſophicè,
vt Euſtrathius voluit, decem πράγματα, id eſt,
entia realia, vt Alexander Aphrodiſeus decem
φωνὰς, id eſt voces, vt Porphyrius decem νοή-
ματα, id eſt intellectus ſiue conceptus: vel vt
Iamblichus fortè rectiùs decem voces ſimplices, C
non vt voces, ſed vt ſignificantes res ipſas ſimpli-
ces medio decem conceptuum ſimplicium. Aſ-
ſentiuntur huic Alexander Ægeus, Ammonius
Hermiæ, & Simplicius, inſignes ſapientiæ ama-
tores qui etiã gnauiter arbitrati ſunt in iſtis decẽ
generaliſsimis entibus duo quędam præcipua re-
periri poſſe in quæ diuidantur, tametſi ab vna eſ-
ſentia ortis, veluti ſubſtantiam & accidens, ſiue
corporeum & incorporeum, ſeu materiale &
immateriale, aut ſimplex & compoſitum. Ita D
namque duo amat denarius, vt ab vno progreſ-
ſus naſcatur per duo, & per duo redeat in vnum.
Primus enim incompoſitus ternarius eſt ex vno
& duobus, non quidem compoſitus ſed con-
ſtans, quia vnum non habet poſitionem ſecun-
dùm Iamblichum, non facit ergo compoſitio-
nem, quando verborum ſequi volumus proprie-
tatẽ, οὔτε γὰρ ἡ μονὰς μένουσα ἔτι μονὰς θέσιν προσλαμ-
βάνει, οὔτε ἡ στιγμὴ μένουσα στιγμὴ τὴν θέσιν ἀποβάλλει.
vt inquit Simplicius in cõmentariis ſuper prædi- E
camentum quanti, id eſt, Neque enim vnitas ma-
nens adhuc vnitas poſitionem aſſumit: neque
punctus, manens punctus poſitionem abiicit.
Ex quo differentiam cognoſcere poſſumus quàm
diſtat vnitas à puncto. Cumque nihil ſit ante
vnum, rectè dicimus vnum eſſe primum. Bina-
rius autem non eſt compoſitus ex numeris, eò ꝙ
ex ſolo vnitate vna & vna coordinetur, & ideo
primus numerus eſt, quia prima multitudo eſt,
à nulloque poteſt numero metiri, præterquàm à F
ſola vnitate omnium numerorum mẽſura com-
muni, ſemel enim duo, nihil aliud quàm duo eſt:
quamobrem ea multitudo quæ appellatur terna-
rius, veriſsimè ab arithmeticis numerus primus
incompoſitus nuncupatur, binarius enim hunc
præcedens non eſt incompoſitus numerus, ſed
magis proprie non compoſitus. Cupiens itaque
ternarius non eſſe ocioſus, quin potiùs bonita-
tem ſuam in omnes creaturas abſque inuidia
multiplicari, de virtute progrediendo ad opera- G
tionem, illud fœcundum quod eſt in eo multum
multitudinis, productiuum tanquam numeri de
numero, & illud eſſentiale, quod eſt in eo vnum
omnis productionis fons & origo, ſimul & om-
nis proceſsionis initium, & omnis ſubſtantię im-
mutabilis permanentia, perpetua mente intue-
tur ac reſpicit, & ita ſeſe in ſe ipſum retorquet,
per modũ vnitatis & duitatis ſemetipſũ multipli-
cans atque dicẽs, ſemel bis duo ſunt quatuor. Ec-
ce Tetractys illa quaternitudo de qua mihi te-
cum antè ſermo fuit, hęc eſt omnium quæ creata
ſunt idea, quoniã, vt aiũt arithmetici, quaternario
omnis progreſsio perficitur. Vnde oritur decas
illa quã appellamus decẽ omniũ rerũ genera ge-
neraliſsima. Nã vnũ, duo, tria, quatuor, de omni-
potẽte potẽtia ad energiæ actũ exeũtia producũt
decẽ, quorũ dimidiũ eſt quinq;: pone igitur in me
diũ quinq; tanquã aliquẽ ſigniferũ in medio exer
citus, & in eius latere dextro numerũ proximè ſu-
periorẽ qui eſt ſex, & in latere ſiniſtro numerũ, p-
ximè inferiorẽ qui eſt quatuor, hęc duo iũcta etiã
cõſtituũt decẽ: pone iterũ in latere ei⁹ dextro nu-
merũ proximè ſuperiorẽ qui eſt ſeptẽ, & in late-
re ſiniſtro numerũ proximè inferiorẽ qui eſt tria,
hæc duo iuncta ſimiliter cõſtituunt decem: pone
rurſus in latere dextro numerũ proximè ſuperio-
rẽ qui eſt octo, & in latere ſiniſtro numerũ pro-
ximè inferiorẽ qui eſt duo, hæc duo iũcta conſti-
tuũt quoq; decẽ: pone demũ in latere dextro reli
qua nouẽ, & in latere ſiniſtro vnũ, itaq; reduc illa
nouẽ ad vnũ reſurgũt decẽ, quæ rurſus ad viginti
relata incipiũt denuo eſſe vnitas, & deinceps ad o-
mnes numeros cardinales vſq; ad cẽtũ: ſicut enim
bis vnũ faciunt duo, & ter vnũ tria, & quater vnũ
quatuor, & ſimiliter vltrà, ita bis decem faciũt vi-
ginti, & ter decem, triginta, & quater decem
quadraginta, & ſimiliter vltrà: non aliter de cen-
tum, non ſecus de mille, ac vltrà. Hæc quidem
ratio erit cur decem per *iota*, quæ virgula eſt ere-
cta, Græcè ſcribimus, aut per ſolum punctũ He-
braicè notamus, quæ tamen ſigna tam barbaris
quàm Latinis alioqui ſimplicẽ repræſentant vni-
tatẽ, quippe à qua numerus denarius oritur, & in
quã deſinit, cuius Pythagoricũ extat ſymbolũ, vi-
delicet vnũ duo, quæ Zaratas Pythagoræ præce-
ptor per nomina propagationis pronunciare cõ-
ſueuit, vnũ appellando patrẽ, & duo, matrẽ, teſti-
monio Plutarchi Cheronẽſis in Timæi Pſycho-
gonia. Nã vt antè accepiſti vnũ & duo cũ eſſentia
diuina producunt quaternitudinẽ illã Tetractyn
ideã omniũ rerũ denario numero cõſummatarũ.
Eam Pythagoras affirmat eſſe πηγὰν ἀενάου φύ-
σεως: id eſt, Fontẽ perpetuæ naturæ, quæ nihil a-
liud eſt quàm cognitio rerũ in mẽte diuina ratio-
nabiliter operãte. Mentẽ verò ipſam Dei Pytha-
goras numerũ allegoricè nũcupauit, cùm diceret
numerũ eſſe vniuerſorũ principiũ. Ita enim Plu-
tarchus in libro de placitis philoſophorũ quarto
ſcribit, τὸν δ' ἀριθμὸν Πυθαγόρας ἀντὶ τοῦ νοῦ
προσλαμβάνει: id eſt, Numerum autem Pytha-
goras pro mẽte accipit. Signũ planè haud iniquũ,
quia in incoporeis nihil diuinius mente: in ſe-
paratis nihil ſimplicius, numero. Nec prӕterea co
gitari aliquid poteſt mẽti ſimilius, & ab hoc per-
petuæ naturæ fonte per riuos & canales defluit
numerus Pythagoricus vnum & duo, id quod
ab æterno in ipſo fonte immenſi Oceani, fuit,
erit, imò ſemper eſt, vbertim ſcatens, quod ho-
mines priſco ſeculo nominarunt Zena: ipſum
illud

illud vnum (vt Aristoteles voluit hoc Homeri citans, *εἷς κοίρανος ἔστω*: id est, vnus princeps sit) dicentes *Zena* pro *Zena* videlicet à viuendo, quem Romani Iouem quasi *Zena* nuncuparunt: & Cornutus in libro de Græca theologia illum asserit totius mundi esse animam. Duo autem, nominata est *Hera*, illius *Zenos*, hoc est Iouis & soror & coniunx, de quo sic Homerus in decimo quarto Iliados, *ἥρη δ' εἰσεῖδε χρυσόθρονος ὀφθαλμοῖσιν αὐτοκασίγνητον καὶ δαέρα, ζῆνα δ' ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς πολυπίδακος ἴδης ἥμενον*. i. *Hera*, hoc est Iuno aspiciebat aurithrona oculis eundẽ fratrẽ & leuirũ *Zena*, h. e. Iouẽ in summo cacumine plurifontanæ Idæ sedẽtẽ. Quo faciliùs sese possumus sapientissimorum poetarum de origine rerum cognoscere, quòd in multifontana Ida, qui mons sic à prospectu nominatur, *ἀπὸ τοῦ ἰδεῖν* à præcognitione *ἐν τῇ ἰδέᾳ τὸ γινώσκειν* Iupiter & Iuno resident; tanquam vnum & duo in quaternionis idea illa riuosa. Vnde fluũt omnium rerũ principia quæ Philosophi ætate posteriori formam & materiam nominarunt. Idémque apud nos est forma & materia prima, quod apud vetustissimos philosophos vnum & duo, apud idoneos illustrésque poetas Iouis & Iuno, qui coeũt in Gargari montis Ida, & conueniunt in diuinæ mentis idea, binis ambo bigis & quatuor ambo equis ducuntur, sed descendendo Iupiter in Olympo manet, Iuno ad inferiora tendit, Homero teste, sic dicente, *εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης. νῦν δὲ σεῦ εἵνεκα δεῦρο κατ' οὐλύμπου τὸ δ' ἱκάνω*. id est, Vado visura pabulosæ extrema terræ, nunc autem tui causa huc per Olympi istud venio. Neuter tamen alterum omnino deserit. Hoc igitur modo exit à mẽte diuina vniuersi exordium. Respiciens enim Tetractys ad sui essentiam quæ est prima vnitas, omnium productrix, & simul originem suam à primo producto reminiscens quoniam binarius est, sic ait semel vnum bis duo, mox constat quaternarius, habens in cacumine verticis sui summam vnitatem, fitque subitò pyramis, cuius basis est quaternarius planus apud arithmeticos superficiem significans. Super quam diuinæ vnitatis iam memoratæ lux radians formam & speciem facit ignis incorporei. Propter Iunonis, hoc est materiæ discessum ad inferiora, vnde confestim oritur natura luminis essentialis, non vstiui, sed illuminantis. Et hæc est creatio mundi medij, quem Simon Iudæus appellauit supremum, quia Deitatis mundus comparationem non patitur, ideóque se iudice supersupremus & incomparabilis ille nominatur. Rectè verò medius hic dicitur Olympus, quia totus lucidus & separatarum formarum plenissimus est *ἵν' ἀθανάτων ἕδος ἦεν*, Iliados octauo, id est vbi immortalium area, superficies, siue pauimentum extat; cognominatur enim habitaculum Deorum, seu vt rectiùs Maro in Æneidos decimo, *Deûm domus alta*: cuius quidem culmen est vnitas, parietes trinitas, & superficies quaternitas. Idque clariùs cernitur cùm iã numerus à diuinitate sua emanando paululum declinauerit & diuerterit ad creaturarum figuram: tunc etenim ponamus simul & pro Tetractys tetragonum, & in quolibet eius angulo pun-

A ctum instar vnitatum, & pro vnitate fastigij quæ nunc cœpit habere positionem, eleuemus quantum fieri potest summum apicem. Eo peracto, quatuor latera in altũ erecta, quatuor erunt triãguli super latitudine sua quadrangula constructi, & in vnum punctum excelsum ducti, ecce pyramis ipsa, quæ est forma ignis, testimonio Timæi Locri Pythagorei in libro de anima mundi, Doricè sic scribentis, *ἐξ οὗ ἁ πυραμὶς τέσσαρας βάσιας καὶ τὰς ἴσας γωνίας ἔχοισα συνίσταται, εἶδος πυρὸς εὐ-*
B *κινατότατον καὶ λεπτομερέστατον*. id est, ex quo pyramis quatuor bases & æquales angulos habens componitur, forma ignis perquàm mobilissima & tenuissima. Est ea sane absque materia, lux essentialis separata, proxima Deo & vita sempiterna, vt in duodecimo libro qui Postnaturalia inscriptus est, & in secundo de Cœlo legitur sic, Mentis opificium est vita, Dei autem operatio est immortalitas, istud autem est vita ęterna. Hęc à Pythagoreis mutuatus est Aristoteles. Atqui
C Deus ipse non est lux creata, sed lucibilis autor omnis lucis; quare pyramidem absolutissimam & tetractissimam à triangula basi in altitudinem sese erigentem, quæ similiter igneum vigorem significat, Deus Opt. Max. in diuina secum trinitate incomparabilis mundi continet. Vnde & Chaldæi & Hebræi Deum esse ignem perhibẽt. Quam verò pyramidẽ quaternio producit, ignea lux est incorporei & immaterialis separatarum intelligentiarum mundi, extra cœlum visibile,
D qui à Græcis vocatur *αἰών*, à nobis seculum, æternitas & æther. Vnde & æthra, fulgor æternitatis dicitur, vbi nõ est corpus, neque locus, neque vacuum, neque tempus, neque senectus, neque trãsmutatio, sed ibi sunt entia inalterabilia & impassibilia optimam habentia vitam, qua toto æone, id est æternitate seu ęuo fruũtur. Hæc fermè sunt ipsa verba Stagiritæ Aristotelis, quę tã ipse quàm Platonici & Socratici ex Pythagora suxerunt, qui sic in aureis carminibus scripsit, Si relicto
E corpore in ętherem liberum perueneris, eris immortalis Deus, & his scilicet in hac vita superatis cognosces immortalium deorũ & mortaliũ hominum cohabitationem, quam eleganter ipse appellat *εὐστάθειαν* à simul stando, per quod tres nobis proprietates medij ostendit mundi, quem liberũ æthera nominat, vt quia à materiæ potẽtia segregatus & præseruatus in libertate calescat Dei ardore, ac insensibili motu inferiora calefaciat, dicitur enim æther *ἀπὸ τοῦ ἀεὶ θέρειν ἤτοι*
F *θερμαίνειν* hoc est, à semper calefaciẽdo. Proprietates autem illius sunt hæ, conditio, chorus, & ordo. Mundi eius conditio est quòd totus quicquid est, plurisima forma est, cuius asserunt Iouialem esse naturam, quæ immortalia & mortalia informet, & fotu specifico cuncta vtriusque mundi in suo esse conseruet, de quo extat illud Maronis,

O pater, ô hominum diuûmque æterna potestas,

propterea ob fomẽtarium calorem spiritalis sol veterib' Iupiter dict' est. Vnde Salij Martis Gradi
G ui sacerdotes, eũ appellarũt Luceciũ, & Cretẽses Phosphorũ, ab eóque denominatus est Olympus quòd tot' fulgeat, in quo Iouis tot' præsidet & præest imò totũ quod est, ipse est. Hinc illud quoq; in 9. Ænei. *Annuit & totũ nutu tremefecit Olympum*,

Eius inquam conditio est receptare formas simplices, immateriales, separatas, per se existentes, tam vniuersales quàm indiuiduas. Continet enim omnes ideas ideatas generũ & specierũ, ceu exẽpla ipsa contractioribus exemplariis imitanda, quorum exemplar signatorium cõsistit in mente diuina. Sic enim nominari volumus, quod est in mundo, Deitatis exemplar absolutum. In mundo intelligibili exemplum abstractum, & in mundo sensibili non exemplum, sed exemplarium illud contractum, quomodo sigillum, figura, & cera sigillata. Huc accedit secundò chorus altera proprietas ἀπὸ τῆς χαρᾶς: id est, à gaudio beatorum spirituũ infinito & voluptate immutabili Deorum dictus, qui vernæ illius habitaculi & ciues olympionicæ, myrtea corona ouantes, ambrosia & nectare diuini conuiuij perpetuò fruuntur, ridentes risum inextinguibilem. De quo sapientissimus poetarum Homerus, ἄσβεστος δ᾽ ἄρ᾽ ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν: i. Inextinguibilis certè excitabatur risus beatis diis; quod omnino lætitiam illorum sempiternam ostendit, quam iugi concentu citharis & cæteris musarum instrumentis, tripudio, choreis, symposiis, quietis cubilibus, & interdum dulci somno, præclarus ibidem Melesigenes eleganter in Iliados primo libro expressit. Quid-ni Marrane? Quænam potest maior cogitari voluptas quàm Deũ volentem, & post eum rerum omnium ideas atque formas aspicere puriùs & transparentiùs quàm secundarum creaturarum vlla: deinde visiones quoque suas inferioribus pandere, quod omne deorum est proprium atque suum. Ideoque Dei quandoque vocantur Latinè, qui & Græcè θεοὶ ἀπὸ τῆς θέας, id est, à speculatione ac visione, vnde θεᾶσθαι significat aspicere videreque: nominantur & quandoque angeli, dum visa cæteris enunciant, vt Orpheus Mercurium inuocans ait, κλῦθί μου ἑρμεία διὸς ἄγγελε μαιάδος υἱέ, ἑρμηνεῦ πάντων: id est, Audi me, Mercuri, Iouis angele Maię fili, explanator omniũ. Nam ἀγγέλλειν nunciare ac explanare dicimus. Crebrò autem alterum pro altero vsurpamus, non consideratis officiis, ita vt promiscuè diis & angelis in communi sermone vtamur. Cùm enim Porphyrius in Isagogis scripsisset quòd & nos simus rationales & angeli, Boetius Latinè vertens, Sumus, inquit, & nos rationales & dij: Hoc modo reperitur in libris aliorum quàmplurimis. Quare nemo putet, cùm deos nominamus, ipsos æquari summo & ineffabili Deo, qui nomen non habet: supremam namque maiestatem eò appellamus Deum, quòd entia cuncta infinitè penetrat & singula percurrit ἀπὸ τοῦ θέειν, id est, currere. Vnicuique nempe rei multò interior est Deus & magis intimus quàm ipsa sibimetipsi, vt qui cùm nullibi est, vbique sit. At non sic deos appellamus, qui terminatam sibi tantùm exequuntur prouinciam, & ad destinatum mittuntur opus. Dæmones autem quantumcunque boni, tamen à Pythagora sectatoribusque eius in hunc medij mundi chorum non admittuntur. Sic enim Plotinus qui, testantibus Porphyrio & Longino mysteria Pythagoreorum perfectissimè sectari visus est, in libro de amore Deorum, inquit, ge-

A nus esse passionis expers dicimus & putamus. Dæmonibus autem passiones adiungimus, dicentes etiam sempiternos esse, sequenti post deos gradu. Præstat sane, nullum in mundo intelligibili dæmonem appellare, quinetiam si ibi ponatur ipse dæmon, esse Deum existimare. Hactenus Plotinus, certè in omni doctrina sua breuis, at animo attento ponderandus, præsertim hoc in loco tam difficili quo poetarum arcana de diis loquentium poterunt absque moleB stia & sine plurimorum exacerbatione legi. Tertia intelligibilis mundi proprietas ab eodem Pythagora dèmonstrata est, cùm ipse dixit, Si rectâ ratione vixeris, malè acta dolendo, & benè acta gaudẽdo, deósque oraueris vt opus tuum perficiant, tum exuto corpore profectus in æthere, eris immortalis Deus. Ordo nobis hîc considerandus est, quem in consequenda hominis beatitudine Pythagoras obseruat. Istud namque medij mundi cœlum incorporeum, ac C iste beatorum inuisibilis Olympus nihil impurum admittit: fugienda ergo vitia sunt, & amplexandæ virtutes. Deinde salus hominum, misericordia Dei est: quare diuinitas colenda, & superi sunt exorandi, vt opus nostrum perficiant: tum demum nihil istuc materiæ, nihil corporis, nihil permixti recipitur, antè igitur moriendum est & sanctè corpus exuendum quàm in deos referaris. Hic est ordo seculi seculorum, vt vita functis hominibus puris & electis, deoD rũ indigenarũ supercœlestis quoq; aula cõcedatur, & communis fit pariter humanæ naturę cum sacrosanctis angelicis spiritibus perpetuæ vitæ conuersatio in inuisibili & tamen omniformi supercœlesti cœlo & orbe requieto extra sensibilem mundum, vbi verus est Olympus, non imaginarius neque poeticus, non qui voluatur, qui rotetur, nunquàm-ve quiescat. Tum Marranus, Quàm proximè, inquit, sectis nostrorum temporum, accedit vnus maximè omnium Pythagoras. E In lege namque Christianorum similiter legitur quòd homines mortui de numero resurgentium sunt sicut angeli Dei in cœlis, vbi tabernaculum Dei cum hominibus. Non intrabit aliquid coinquinatum aut abominationem faciens & mendacium. Erit istic vox citharœdorum citharissantium citharis suis, cantusque nouus, & mortui qui sunt scripti in libro vitæ vident cœlum nouum & terram nouam. Prius enim cœlum ac prior terra eis abierunt. Ibi etiam ciuitas beaF torum habens claritatem Dei, & illius muri ex iaspide constructi, fundamentaque eius omni lapide precioso ornata. Et Dominus omnipotens templum istius ciuitatis est, & de sede eius producitur fluuius aquæ viuæ ceu splẽdidus crystallus. Ciuitatis verò eius fundamentum & superficies est tetragonus: verba enim Apocalypsis vnde illa sumuntur sunt hæc, καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται: id est & ciuitas quadrangularis iacet: quod explanauit Hippolytus Papa sic esse διὰ τὸ ἑδραῖον G καὶ πάγιον: id est, propter solidum & firmum. Id tu mihi reducere videris ad Pythagoræ tui numerum, & figuram pyramidis, à tetragona basi erectam, quam mathematici solent inter solida reputare: planè quem virum iure optimo

mo non modò tuum, ſed veriùs noſtrum Pythagoram appellarem: & appellabo quidem noſtrũ, dum viuam, quòd ipſe ſolus ex omni veterũ philoſophorum turba magis aptè, magis concinnè propriéque noſtra ſapuit, neque valde & à Perſis quoq; & à Paleſtinis ac noſtra ætate Arabibus in doctrinæ ſuæ fundamento diſtat, idem ipſe Italicæ philoſophiæ autor. Sic enim in lege Mahometh Azoara prima legimus Deum paradiſo bonos inducturũ, vbi dulciſsimas aquas, pomáque multimoda, fructus varios & decētiſsimas ac mũdiſsimas mulieres, omnéque bonum in æternum poſsidebunt. Et in Azoara quinquageſima prima, Credentes autem (inquit) & benefacientes pulcherrima loca paradiſi poſſeſſuri, omne ſuum velle perficient, hócque lucrum eſt maximum, huiuſmodi quidem pollicitum illis ſummam lætitiam denũciat. Deinde in doctrina Mahometh ita ſcribitur, Si vllum oblectamenti genus iſtic deeſſet, beatitudo minimè plena eſſet. Fruſtra ergo deliciæ adeſſent, ſi voluptas deeſſet. Et paulò ſuperiùs, Incolis quidem eius (ait) quicquid deſiderari poteſt ſtatim aderit, qui & perfecti erunt omnes in ſtatura quidem Adæ, in forma verò Ieſu Chriſti, nunquam incrementum aut detrimentum aliquod patientes. Et in Alkoran cap. 64. Illic credētes accubabunt tapetis ſericis ſtramentíſque purpureis, omnibúſque ſibi dilectis perpetuò potientur, ducéntque puellas formoſiſsimas, vt ſunt hiacynthus & margaritæ, ab hominibus atque diabolis nunquam deuirginatas nec menſtruatas. Erunt & illic arbores colore inter viridem croceúmque nitentes, fontéſque fortiter emanantes & palmæ pomáque Punica. Nónne hîc ſentis, Philolae, quòd pars maxima horum ſymbolica eſt & inſtar Pythagoricorum allegoricè narrantur quæ audiſti ferme omnia, id quòd palam fatetur Mahometh in libro de doctrina, cum ait, Seculum aliud poſt mundum iſtum, cuius nulla ſimilitudo exponi poteſt, nec enim coloni eius mortales, nec dies eius ſub numero. Quo ſe ipſum declarat, quæ ſcripſerit de diuinis allegoricè ſcripſiſſe, non autem omnia planè ac apertè, quando numerauit dies beatitudinis, dies mille annorum, & annos quadraginta millia annorum: Et paradiſum habere docuit pauimentum aureum ſmaragdis & hiacynthis crebro interpoſitis diſtinctum, omni fructifera conſitum arbore, decurrentibus per amœna arua fluentis, quorum alia quidem lac, alia mel album, alia vinum puriſsimum fundunt. Hæc in libro de doctrina Mahometh, vbi per ſenſibilem paradiſum deſignat illum quem ratio non capit intelligibilis mundi hortum. Duos enim paradiſos Mahometh in Alkoran nobis propoſuit, cùm in Azoara ſexageſima quarta ſic ait, Qui timuerit coram Deo ſtans, duos paradiſos rerum multiplicium omnimodíque boni fœcundos, hæreditatem accipiet. Ita duas quoque oſtendit ciuitates Ieruſalem, cũ in libro de doctrina quærit Abdias, Quare Ieruſalem dicatur domus benedicta, Reſpondit Mahometh, quia in directo cœleſtis Ieruſalem ſita ſit. Hæc ad noſtri Simonis Cabaliſtica quæ audiuimus haud parum alludũt de duobus ſcilicet paradiſis, altero cœleſti & al-

A tero terreſtri, geminos mundos ſignificantibus, viſibilem & inuiſibilem, illum nobis præſentem, hunc nobis futurum, eũ quidē de quo ſatis multa paucis expoſuiſti, quare oro Philolae, vt de noſtro quem incolimus reliqua proſequaris. Faciam ſedulò, Philolaus ait, ſi priùs te cõmonuero ne cum rudibus philoſophaſtris erres, qui ea tãtũ ſapiunt quę oculis cernunt, vt de Antiſthene ſcripſit Ammonius Hermiæ, cùm dixiſſet, hominem quidē video, humanitatē autē nõ video. Vnde pu-

B tabat humanitatē, nihil rerũ eſſe niſi cogitationis figmentum, ταῦτα ἐκεῖνος ἔλεγε, τῇ αἰσθήσει μόνῃ ζῶν. καὶ μὴ δυνάμενος τῷ λόγῳ εἰς μείζονα εὕρεσιν ἑαυτὸν ἀνηγκεῖν. interpretatur ſic, Hæc ille dixit, ſenſualitate ſola viuens, & non potens ratione ad maiorem inuentionem ſe ipſum extollere. Ita Hermiades in Iſagogis. Haud aliter tam ſunt quidam obtuſo ingenio, qui acutiùs contemplari nequeant, niſi quantum pupilla comprehendat, aut manus palpent, & quęcunque de vita cœleſti,

C de diis ſuperis, animabus in cœlo, aut de cœlitibus audiũt, ea mox ad cœlum viſibile ſtellarúmque ſphęras, firmamentum mobile, & quos ſenſu percipimus orbes referunt, ac ſi in tanta turbine motuum, & irrequieto mutationum tumultu, vita beata conſiſtere poſſet: ſequentes verò ſpiritalem ſenſum & ſubtilem mentis illuminationē, ipſi quidem intelligunt maiorem eſſe veritatem in iis quæ non videntur quàm in iis quæ videntur. Ad hoc Pythagoreorum propenſa eſt vo-

D luntas vt credant hunc mundum & quæcunque in eo locantur adumbratam eſſe imaginem eius qui extra cœlum ſit veri mundi, comprehendentis ſolùm intelligentias, formas, & animas à corporibus, ſubſtantia, virtute, & operatione ſeparatas. Vnde animas hominum ab omni ſorde turpi defecatas abiecta corporali mole firmiter tenent & nullatenus dubitant extra hoc viſibile cœlum omne ac vltra qualemcunque incommoditatis aleam in æternitatis Olympo habitare, omni li-

E bertate donatas & nulli neceſsitati obſtrictas. Sic enim Plotinus ille inſignis Pythagoriſta in libro de proprio cuiuſque dæmone quarto inquit, Animas extra ſenſibilem mundum profectas exiſtimandum eſt naturam dæmoniacam tranſcēdiſſe, omnéque generationis fatum, omnémque huius mundi neceſsitatem quamdiu in mũdo intelligibili habitant; Hucuſque Plotinus. Quotiens igitur de veris diis, intelligentiis ſeparatis, formis purioribus, ſpiritibus diuinis, ſupe-

F ris, angelis & beatorum animabus mentio fit, ſemper recordare ac animo tecum verſa, mundum illum ſupremum, intelligibilem, immaterialem, ſimplicem, abſtractum, cœlum incorporeum, Olympum inuiſibilem, paradiſum mentalem, ſupernaturalem æthera, nec ſenſu nec ratione perceptibilem. Eo nunc dimiſſo ad noſtrum deſcendamus corporeum & ſenſibilem mundũ, cuius exemplar eſt in mũdo incomparabili Deitatis, & exemplum in mundo intelligibili forma-

G litatis, & exemplarium τὸ αὐτοτύπωτον in ſcipſo. Vtque vnum origo eſt mentalis mundi, ſic duo nobis exordium erit mundi corporalis, qui non eſſet corporalis, niſi quatuor iſtis conſtaret, puncto, linea, ſuperifice, craſsitudine, ad exemplum

cubicæ figuræ quam cōſtituunt, vnum, duo, tria, quatuor. Vnum enim poſitione fixum creat punctum. Linea de vno puncto ad alterū protracta è duobus fit. Superficies ex tribus oritur lineis. Craſsitudo ex quatuor naſcitur, antè, retrò, ſurſum, deorſum. Ideóque ſicut binarius per ſe multiplicatus numerādo bis duo quaternionem producit: ita binarius ſemetipſum in ſeipſum replicans atque retorquens dicendo, bis duo bis, primum cubum facit. Ergo poſt quinarium quæ tetragonica eſt pyramis, quippe principium intelligibilis mundi, accedit ſex laterum octonarij cubus, quem mundo ſenſibili architectum præficimus. Nam inter rerum principia, non habetur ſeptenarij vlla memoria, quoniam virgo eſt nihil pariens, idcirco Pallas nominatur. Ad cubum ergo primum diuertimur, ſanè fœcūdum numerum, multitudinis varietatiſq; principem, vt qui per duo ſit & per quatuor conſtitutus. Vnde ſicut Pythagoræ præceptor Zaratas duo nominauit matrem, ita nos cubum inde progredientem appellamus materiam, omnium rerum naturalium fundum & fundamentum, ſedémque ſubſtātialium formarum. De quo Timæus Locrenſis ille Pythagoreus in libro de Anima mūdi ſcribit, ἐκ δὲ τῷ τετραγώνῳ γεννᾶσθαι τὸν κύβον ἑδραιότατον καὶ σταδαῖον πάντη σῶμα. ἓξ μὲν πλευρὰς, ὀκτὼ δὲ γωνίας ἔχον. id eſt, Ex tetragono naſci cubum ſolidiſsimum & ſtabile omnino corpus, ſex quidem latera, octo autem angulos habens. Huic fundo ſi qua forma demerſa innitatur, huic ſolido receptaculo ſi fuerit illapſa, & in hanc ſedem materialem repoſita, non vagè nec communiter recipitur, ſed ſtabiliter & ſingulariter fit indiuidua & incommunicabilis, tanquam aſcripticia glebæ, tempori & loco ſubiecta, & quaſi de libertate in ſeruitutem materiæ proſcripta. Igitur gemina profluere ab vno fonte rerum temporalium principia cernimus, pyramidem & cubum, id eſt formam & materiam quæ ex eodem tetragono deprehendūtur prodiiſſe, cuius idea, vt antè oſtendimus, eſt Tetractys, Pythagoræ diuinū exemplar. Symbola igitur primordialia quantò potui breuiùs explanaui, quæ reuera nihil deſignant aliud quàm materiam & formam. Cúmque oporteat tertium aliquid ponere quo vniantur, nec enim ſponte confluūt, nec contingit fortuitus quarumlibet formarum concurſus in materiam, neq; vnius rei materia contingenter formam alterius recipit: non enim ex corpore humano mox atque deceſſerit anima generatur æs aut ferrum, nec ex lapide fit lana: cùm itaq; oporteat ponere tertium aliquod quo vniantur, erit, vt opinor, neceſſe principium aliud quàm priuationem Ariſtotelicam adducere, quo moueatur materia ad formæ deſiderium, ita vt ceſſante hac & hac forma, introducatur viciſsim iſta quædam & iſta. Nam priuatio & potentia nihil ſubſtantiuè agūt, cùm ſint nullius actiuitatis realis, ob idque minimæ entitatis, quantò magis certam formam alicui materię nequaquam iungere aut vnire poſſunt. Vnde inuenti ſunt qui dicerent loco priuationis motum eſſe tertium principium, qui cùm ſit accidēs quomodo erit principiū ſubſtantię? aut quis eius motus erit motor? Quare ſapientiùs cōtemplati Athenienſes ambo, Socrates Sophroniſci, & Plato Ariſtonis, pro motu ſeu priuatione agilſimum actiuorum poſuerunt Deum dicentes, tria eſſe rerum principia, Deum, ideam & materiā, quod ante Pythagoras occultè ſymbolizauit arcanis his notis aſſerendo principia vniuerſorum eſſe, Infinitum, Vnum & Duo. Infinitudinis Deum, Vnitatis formam, Alteritatis materiam deſignans autores. Infinitum in mundo ſuperſupremo & incōparabili, Vnū ſeu identitatem in mundo intellectuali, Duo ſeu alteritatem in mūdo ſenſibili: eſt enim materia quidem alterationis mater. Coniungit autem Deus materiam & formam per legem ipſi naturæ impoſitam. Idcirco ante Pythagoræ tempora vetuſtiſsimus ille Orpheus in libro Hymnorum, poſt Iouem, id eſt formam, qui ab eo nominatur ἀρχὴ πάντων, id eſt, principium vniuerſorum: & poſt Iunonem, id eſt materiam quam vocat Διὸς σύλλεκτρον παντογενέθλον, id eſt, Iouis cōthoralem omniparentem, (Iunonio enim cognomento materiam alloquitur his verbis, χωρὶς γὰρ σέθεν οὐδὲν ὅλως ζωῆς φύσιν ἔγνω. κοινωνεῖς γὰρ ἅπασιν κεκραμένη περὶ σεμνῶς: id eſt, Abſque enim te nihil omnino vitæ naturam agnouit: communicas quidem vniuerſis permixta ſupra quàm pudicè.) Itaque poſt (inquam) Iouem formam, & Iunonem materiam, addidit idem Orpheus legem, id eſt diſtributionem, vt eſſet tertium naturæ principium, cognominauitque id φύσεως τὸ βέβαιον, id eſt, naturæ confirmatiuum. Nam lex dicitur νόμος Græcè, vt noſti, à νέμω, τὸ μερίζω, id eſt, partior & diſtribuo, perinde atque diſtribuens omnibus quod ſuum eſt vel quod ad ſe pertinet. Hoc eſſe ait, οὐράνιον νόμον σφραγῖδα δικαίαν (Sic in hymnis ſuis concinuit) id eſt, cœleſtem legem, ſigillū iuſtum: Lex enim naturæ ſigillat vnā formâ multas materias, ſicut tabellio vna effigie annuli multas ceras. Iam verò quælibet ſigillatæ in materiam formæ non vltrà vocantur ideæ, hoc eſt ſpecies, ſed τὰ εἴδη hoc eſt ide, ſcilicet formæ ὡς τὰ ἐν τοῖς κηροῖς ἐκτυπώματα ἀχώριστα τῆς ὕλης: id eſt, Ceu illæ in ceris expreſsiones inſeparabiles à materia, vt ſcripſit Ammonius. Proinde aperta nobis iā extat ſenſibilis huius origo mundi, quem pyramidis & cubi coniugium lege naturæ celebratum peperit. Earum figurarum tetragónæ baſes continuò vnitę dodecaedron efficiunt, Pythagoricum quippe ſymbolum, quo deſignatur ipſum vniuerſum ex materia & forma compoſitum. Illius rectè meminit Alcinous de dogmate Platonis, ſic dicens, τῷ δὲ δωδεκαέδρῳ εἰς τὸ πᾶν ὁ Θεὸς κατεχρήσατο: id eſt, Dodecaedro ad vniuerſum Deus vtebatur, ſcilicet cùm hūc mundum fabricaret. Octangulo namque cubo ſi pyramidem ex quatuor triangulis æquicruribus eleuatam ſuperpoſueris, ædificium dodecaedri artificioſè conſtruxeris, vbi ſuccumbit cubus ſeu talus, vti mater, & incumbit pyramis vti pater. Sic enim Timæus Locrus ille nobilis Pythagoreus in libro de Anima Mundi, τὸ μὲν εἶδος λόγον ἔχει ἄρρενός τε καὶ πατρὸς, ἁ δ᾽ ὕλα, θήλεός τε καὶ ματέρος. τρίτα δὲ τὰ ἐκ τουτέων ἔκγονα: id eſt, Forma quidem, inquit, rationem habet maris & patris. Materia verò fœminæ atque matris: tertia autem

eſſe

esse horum genimina. Ex his igitur omnia huius mundi quæ sunt, non perperam affirmamus certis seminibus & secreta facultate fieri, sanè mira varietate apparentia propter variam formarum ad suas materias commensurationem, & infinitorum penè accidentium quæ συμπτώματα Epicurus vocat, admixtionem, per abundantiam & defectum, litem & amicitiam, motū & quietem, impetum & tranquillitatem, rarum & densum. Vnde oriuntur orbes & stellæ, quatuor item elementa, ex quibus euaporant calidum & humidū, B & frigidum & siccum, tum quælibet etiam sensuum obiecta. Inde aliis aliud contingit, & efficit omnes res vt conuertant formas, muténtque colores, Lucretij testimonio. Sentisne quantum nos iam cum plebe philosophorum ambulamus, & vulgariam terimus viam quando in hæc physica lapsi sumus? quare cùm multi multa de natura scripsere, minus virium nobis adhibendum est, vt quid de rebus naturalibus senserit Pythagoras ostendamus, à nobilioribus & diuinio- C ribus sumētes initium. Naturales sunt dij, supernaturales verò dij deorum: illos mundus inferior alit, hos mundus superior fouet, vnde & superi dicuntur, de quibus antè haud parum multa disseruimus. Dij deorum simplicissimi & purissimi, quia nusquam sunt, ideo supercœlestes sunt: quia vbique sunt, ideo nobiscum sunt, istic indigenæ, hìc aduenæ. Nunquā enim in nostro mundo sunt nisi missi, quare angelorū nomine gaudent cùm ad hæc ima deuergunt, quoniam regis D regum nuncij sunt: habitu tamen & facie nobis apparent quali volunt iuxta libertatem arbitrij, semper beneficiorum erga nos amantissimi. Sed inferiores dij ad supercœlestia nunquam migrāt, ad nos verò & ad nostra quandoque legationem assumunt, vnde & pari modo est quando angeli nominantur. Deus autem Opt. Max. tam infima quàm suprema & media singula penitissimè inhabitat, ita vt nihil sit entium sine Deo. Præterea dij orbis nostri præstantiores sunt. Inferiores au- E tem in corpore humano animæ, quanquam illi apud corpora, hę in corporibus. In medio autem horum sua loca tenent dæmones & heroes. Dæmones prope deos, heroes prope animas. Quorū Pythagoras in aureis carminibus meminit, & singulis quibúsq; suum tribuit cultum. Nec illis tamen aras sanguine fœdari, nec animalia immolari permisit, nisi publicæ vtilitatis causa, magis autem thure atque hymnis quotidiana & priuata sacrificia fieri voluit. Vnde illud extat, F

Thure Deum placa, vitulum sine crescat aratro.

Cúmque homo sit quędam mūdi huius effigies, vnde μικρόκοσμος, hoc est paruus mundus nuncupatur, in multis paria recepit mundana nomina μεταφορικῶς & more translatitio. Mens enim in homine Deus appellatur, instar mentis summæ ac primæ, aut per homonymian, aut per participationem. Et anima rationalis quæ per mentem ad virtutes & optima quæque volūtatem inclinat, dicitur dæmon bonus siue genius: quæ ve- G rò per phantasiam & prauas affectiones voluntatem ad vitia & pessima quæque trahit, nominatur dæmon malus. Quamobrē Pythagoras Deū orat vt homines à malo liberet, & omnibus o-

A stendat quo dæmone vtātur. Exuto demum corpore si fœdata vitiis manserit, fiet dæmon malus, & vita eius δυσδαιμονία id est, infœlicitas vocatur. Sin verò abiecerit vitia, nihilóque minus impressus ei duret sollicitudinis character, nec penitus omnem erga humanos & mortales etiam quantumuis virtutis, mores affectionem reliquerit, aliquanto erit tempore bonus dæmon, & in huius mundi amœnitate fœliciter fortunatéque deget singulari semper cum lætitia, tanquam quæ bene gesserit adhuc memori secum mente voluptans, ad eadem rectè gerenda nondum extinctam retineat voluntatem, cuius vita Græcis εὐδαιμονία, id est fœlicitas dicitur. Vnde illud Virgilij Maronis ortum est,

Quæ gratia currûm
Armorúmque fuit viuis, quæ cura nitenteis
Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.

Illam animam priscos lemurem nuncupasse accepi, cuius generis si quis sit qui beneuolentia erga nos ita ducatur, vt nostri & nostrorum curam sortitus, pacato & quieto numine domum possideat, lar dicitur familiaris. Sin autem propter aduersa vitæ merita nullis bonis sedibus, interuagatione ceu quodam exilio punitur, terriculamentum bonis hominibus inane, at noxium malis, larua nominatur. Cùm verò incertum est qua sortitione fruatur, lar ne sit an larua, nomine Manem deum nuncupant: cui honoris gratia dei vocabulum addidere, quoniam eos pronunciant etiam deos qui iustè ac prudenter vitæ curriculo gubernato, mortem sanctam obierūt. Cęterùm promiscuè deos, angelos & dæmonas etiam eos nominamus ingenuos spiritus, qui singulis quibusque hominibus custodes addicti, minimè conspicui, semper adsint non modò actorum testes, verùm etiam cogitatorum, qui nos quoque post mortem sequantur vsque ad summi dæmonis potestatem, iudicium, atque tribunal. Omnia hæc ad nos ex Pytagora fluxerunt, quæ ipse partim ab Ægyptiis, partim ab Hebręis atque Chaldæis, & apud Persarum sapientissimos Magos didicit, posterisque tradidit, quorum meminere præstantissimi autores, Mercurius Termaximus Ægyptiorum illustris legislator, & contemplantissimus scriptor in sermone perfecto ad Asclepium. Timæus Locrus in libro de Anima mundi. Hesiodus in Operibus & diebus. Plato per Diotimam in conuiuio, Per Socratem in Phedro, Itidémq; in Philebo, Per Atheniensem hospitem in legibus, & Epinomi, aliisque librorum suorum locis. Porphyrius de abstinentia animatorum. Iamblichus de mysteriis. Proclus in Alcibiadē. Plotinus in libro de Amore, & in libro de Proprio cuiusque dæmone. Maximus Tyrius in binis disputationibus de dæmonio Socratis, multique Græcorum alij, quos è Latinis Cicero in voluminibus de Natura Deorum, de Diuinatione, & in sexto de repub. & ille quoque Madaurensis Apuleius libro de Deo Socratis, & reliqui post illos imitati sunt. Nec desunt ex Peripateticis qui de motoribus orbium, syderum atque stellarum, & præsidibus elementorum tractauere, siue corporibus illis assistant, seu illorum cuique pro cuiusque anima insint, mitto di-

cere. Iam solùm quæ restant de mundo sensibili paucis enumerabimus. Mundum igitur hunc, qui est æternitatis imitator, dixit Pythagoras, continentiam esse omnium totorum secùndùm ordinationem quæ sit in eo, qui tametsi est corporeus, tamen incorporea habuerit prima principia, cui Stoici non sunt in hoc assensi: putauerunt enim ea fuisse corporea, quia spiritualia. Eundem ipse & genitum & corruptibilem asseruit, sed prouidentiâ & indulgentiâ Dei nunquam corrumpendum. Dixit quoque corpora elementorum esse rotunda, præter ignem qui coni figuram præferat. Colorem esse corporis apparentiam. Tempus, circulum, mundi extimum, motum, differentiam quandam seu alteritatē in materia, generationi & corruptioni passibilem materiam subiici. Necessitatem incumbere mundo, & quædam de necessitate fieri, quædā ex fato, quædam electione, quædam à fortuna, quædam casu: horū causam esse humanæ rationi occultam, cui astipulatur & Anaxagoras. Mundū cœpisse ab igne, arbitrabatur ipse noster. Dexterum eius in oriente, sinistrum esse in occidente. Tum sequutus Thaleta cœlum in quinque zonas diuisit, deinde in æquinoctia & solstitia, vtraque bina, & ἄρκτον. Haud aliter etiam terrarum orbem. Præterea omnium primus reperit obliquitatem zodiaci iuxta solis meatum. Lunam videri aiebat solum terrestre ignitum, in se habens campos, montes & valles. De anima, hoc modo pronunciauit quòd sit numerus se mouēs: quam per vires ita distribuit: Vitale circa cor: rationale & mentale circa caput. Totam interire non posse: nam rationalem esse sempiterni Dei opus: irrationalem verò corruptibilem. Eidem autori referenda videtur diuinatio verior ad sacrificia. Humanum semen vtilissimi sanguinis spumam esse voluit materiæ corporeæ, sed incorporea virtute præditam. Cæterum fœminam pariter semen emittere. Deinde non solùm hominem sed alia quoque animantia rationem habere absque tamen mente. Quòd autem magna pars horum non rationaliter agere videntur, certè corporum δυσκρασία culpatur, quia debitis non sint dotata instrumentis. Ideo verba non habent siue cicures seu feræ, sed symbola & notas certas pro verbis tenent, quibus signis inter se cogitatus suos exprimant. Sic igitur bestiæ loquuntur, non dicunt, quod Græcè significantiùs aiunt λαλοῦσι μὲν, οὐ φράζουσι δέ: omnium illorum Plutarchi volumina de placitis philosophorum testes cito valde bonos. De reliquis mundi huius siue substantiis seu accidentibus scriptores extāt penè innumerabiles in omni philosophorū secta, quorū alij generaliter sunt loquuti de vniuersi natura, vt Aristoteles, Theophrastus, & tui Arabes, Mauríq; propè omnes, alij particulariter de singulis quibusque rebus, veluti Iulius Pollux, Dioscorides, C. Plinius, & his similes. Capita cunctarum tamen disciplinarum quotusquisque posteriorum à Pythagora philosophiæ thesauro, tanquam hæres apprehendit, & eam hæreditatem literario studio excoluit, próque peculiari quisque bonitate ingenij quantum valuit maximè adornauit, & pro virili extendit. Sed quid cuncta vel

A scire vel opinari iuuat, si non in hac nobis vita omnem adimant mœrorem & cruciatum, in altera post vacuitatem malorum non addant cumulatissimam omnium bonorum complexionem, quæ tam studiosè didicimus? Quid iuuat denique quòd bene sciendo malè facimus, & malè faciendo non omnino metu vacare, ac ita nullo animi trāquillo statu frui possumus? Quid rursum quòd monitis probè obedientes instar iumentorum semper iussa exequimur, alioqui omnibus in
B rebus stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blēni, nihil à bruto distantes? Quare opportunum videbatur Pythagoræ omnem philosophiam ad beatitudinis exoptatæ fastigium & expeditam æterni gaudij securitatem destinare, quam in contemplatione summarum & diuinarum rerum collocauit. Eum fructum ceu fœlicis arboris indefessa philosophandi studia nostra proculdubio sequuturum putauit, si nos priùs animâ purgatâ vehementer declinemus à vitiis, & colamus virtutes
C diligenter, quo planè nullius mali nobis ipsi conscij, læta mente hilarique studio mathematicis speculationibus incumbamus, quæ nobis mediæ obuersantur inter res naturales & diuinas: sunt enim à materia partim inseparatæ, vt naturalia, partim separatæ, vt diuina. Circulus namque, seu harmonia quanquam absque materia non subsistit, tamen absque materia esse intelligitur, quin imò nullius materiæ agitur cura, cùm quælibet mathematica tractamus. Cùm igi-
D tur difficile, ne dicam impossibile fuerat intellectum nostrum subitò à naturalibus ad supernaturalia, & ab omnino materialibus ad penitùs immaterialia transilire, idcirco voluit Pythagoras discipulis suis quasdam res in medium ponere, quas & sensu aliquo modo possent, & intellectu comprehendere, demonstrationésque illarum ob hanc causam μαθήματα seu μαθήσεις, hoc est disciplinas nominauit: quem verò de iis librum composuerat Eruditionum siue Institu-
E tionum inscripsit, quasi iuuenibus ac pueris aptū, propter quos & id nominis elegit παιδευτικῶν: in quo totum quicquid dici poterat de numeris, de figuris, & de harmoniis explanauit. Inde tāquam ex vno illustri fonte quatuor lympidissimi riui emanauere, quas nos quatuor liberales artiū facultates appellamus, Arithmetica, Geometria, Musica, Astronomia: sanè Astronomiā inter naturalia cōnumerās, ꝓ maxima parte in librū quē appellauit physicū, coēgit, quòd in motu corpo-
F rū consisteret. At quoniā de illis apud quàm plurimos nostra ætate literarum peritissimos, tā lata est expeditio, vt quælibet earū rerū singularē facultatē faciat, & quælibet facultas propriā classem ducat, vnâquamq; suis præceptoribus cōmittā, & propter multā modò noctē, cœnæque nostræ apparatus præsentes, finē loquēdi faciā, qui tot verbis hactenus tolerātissimas aures tuas immodestè ausus sum obtūdere. Tū Marranus, Iuro superos, inquit, tanta me dicēdo voluptate oppleuisti,
G vt nulla mihi sit Musa gratior, & nūc cœnæ oblitus omnē penè famē, ad doctrinæ tuæ cupiditatē retuli, quanquā video cauponē circa magnificentiā & sumtus epularū esse curiosum, tu velim tamē cōtentiùs reliquam Pythagoræ philosophiā explices

explices eam quæ ad virtutes, mores, & reipublicæ industriam pertineat, idque vtcunque potes quàm breuissimè, dum structores cœnaturis nobis triclinium sternant, & cætera parent. Igitur audi, Marrane, omnem (Philolaus inquit) hanc partem sub nomine vrbanitatis contineri Pythagoras voluit, quocirca vnum inter reliqua volumen composuit, quod πολιτικὸν nominauit, id est ciuile, seu vt fortasse haud satis propriè verterunt Latini, De republica, perinde atque non solùm explanet quæ multitudinem concernant, verum etiam singula cuiusque sua quæ morum sunt & virtutis. Qui enim ciuitati præficitur, nisi dignus sit etiam qui domum suam regat & seipsum quoque, is planè inauspicatò eligitur, μέρος ἐστὶν ἄρα ὡς ἔοικε καὶ ἀρχὴ ἡ περὶ τὰ ἤθη πραγματεία τῆς πολιτικῆς i. Portio est igitur vt videtur & principium circa mores tractatio, ipsius politicæ: vt in libro magnorum Ethicorum ait Aristoteles. Quæ quidem ciuilitas ex omni virtutum numero consistit, cuius partes sunt virtute præditi homines in vnam consuetudinem admissi. Nam malorum conuersatio non iam ciuitas reputanda est, sed conuenticula vbi vitia sunt sicut inter bonos virtus, vt Theognis ille Megarensis in libro ad Cyrnum, Disces rectè quidem à rectis: at si socieре prauis, tum perdes teque animumque tuum. Omissa itaque contẽplatiua sapientia quam ad naturam retulit Pythagoras, & in librum physicum reclusit de principiis & causarum modis, quòd ex Monade indefinita dualitas, ex illis numeri, ex numeris puncta, ex punctis lineæ, ex lineis planæ figuræ, ex planis solidæ figuræ, ex quibus solida corpora & sensibilis ille mundi globus cum suis orbibus, mixtorumque elementis, igni, aere, aqua & terra fiant orianturque, singula penè (vt ipse solet) per allegoriam obuoluta, tum denique relictis pariter mathematicis quæ per librum παιδευτικὸν, hoc est de institutione, suis ostendit, recensendum arbitror strictim quæ de moribus docuit, de quibus in politico diffusiùs scripsit, & in carminibus aureis instar summæ contractiùs. Quæ cùm ætate nostra legantur pubicè, nunc sola prosequar eiusmodi symbola sine scriptis tradita, vt discipuli memoriæ viribus freti cõsuescerent ad signa prolata bonis moribus viuere, professumque philosophiæ ordinem quotidie inter se arcanis tesseris affirmare. Quorum è numero haud quaquàm pauca illustris Erasmus, patriâ Reterodamus, professione Theologus, eloquẽtissimorum nostro seculo facilè princeps & dulcis siren, cum ingenti sua laude quam de politiorum literarum studiosissimis quibusque optimo iure meretur, in libris suis vel posteritati admirandis Adagiorum luculenter expressit. In consequẽdis sanè virtutibus Pythagoras haud parum consuetudini tribuebat, adeo à teneris consuescere multũ est. Vnde mores dicti sunt ἤθη quasi ἔθη hoc est, consuetudines, quod Stagirita ille sæpe in ethicis approbat, & noster ipse, iussit optimam vitæ rationem eligere: illam namque iucundam (inquit) reddet consuetudo. Vniuersam itaque moralem philosophiam ordinabat in treis metas. Principiò in Dei diuinorũmque cultum. Secundò in singulorum quorumque hominum ad se ipsos respectum. Postremò erga cæteros officium: Nam quod ad diuina præstantiùs attinet, in primis nihil esse gratũ superis docuit quod nõ sit sordibus vacuũ, & planè purgatũ quare id Adagionis tradidit crebro habendũ in ore μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων: i. non esse libandum diis de vitibus non putatis. De purissimo quoque odore statuit sacrificia fieri. Vnde est illud, Ne sacrifices absque farina. Sacrificium hoc Pythagoricum máximè vetustum est, quod vino & pane fit. Quæ autem Deo dicata sunt, vltrà non debent ad humanos vsus transferri: admonebat igitur sæpe dicens, A gallo candido abstineas. Perseuerandum vero esse in humilitate veris adoratoribus hoc symbolo præcepit, καθῆσθαι προσκυνήσαντας: id est, sedere adoraturos: nam quòd in adoratione oporteat circumquaque prospicere, de quo illud ortum est, Adora circumactus, prudentiam circa diuinas preces indicat, ne iure in nos ita retorqueri possit, Nescitis quid petatis. Cæterum quoad nos ipsos rectè viuendi norma consistit in hominis decoro, quod extremorum est medium, inter abundantiam & defectum, vtrolibet enim vitiosus est, & mancus & centimanus. Inde symbolum hoc, Stateram ne transilias, præcipit studiis & actis omnibus moderameh adhiberi: apertiùs autem quod ipse dixit, Salem apponito, id ad affectiones nostras, quæ passiones appellantur, rectè pertinet. Est enim sal nota modestiæ, quoniam in cibatu hominis admittitur nec nimius nec minimus: vtrumque sanè respuitur & quod insulsum est, & quod salsissimum. Igitur Salem ne transgrediaris, prouerbium quoque fuit. Proinde affectiones in nobis passionesque vniuersæ quadam mouentur apparentia boni aut mali, bonis lætamur, præsentibus tristamur malis, rursum bona concupiscimus futura, mala timemus. Ergo gaudium & mœror elementa sunt passionum, ex quibus omnes animorum nostrorum motus oriuntur, quorum rectitudo virtus dicitur, obliquitas vitium. Apparent tamen sæpe nobis bona quæ mala sunt, & econtrario quæ bona sunt, videntur non bona: multum enim, vt ait Seneca, verum & verisimile inter se differunt, quare contingit error facilè in imperito vulgo cuius magna copia est. Eum Pythagoras suis discipulis auertere studuit symbolicè admonẽs, Per viam publicam ne ambules, id est ne vulgi sequaris errores. Nã quòd vsurpari etiã hoc volebat, Extra publicã viã ne vadas, iã insinuauerat loquẽdũ esse vt multi, potiusque quod apud omnes cõstat, tu ne impugnes. Vnde istud est, Aduersus solem ne loquaris, ne videlicet incidas in pericula, quod rectè monet illud, Acutum gladium declines. Id fit si honesta verecundia vtaris in publico, cuius hæc nota est, Aduersus solem ne meiito. Nunc igitur sublato circa bonum & malum errore, temperandum esse statuit voluptati & mœrori, cupiditati & timori, quare dixit, Risui æquè atque tristitiæ manus non dedendas. Nam gaudiis & voluptate nos frui secundũ harmoniam iussit, hoc est cum honesta quadam tẽperantia, quam appellauit lyram. Vnde hoc

symbolum ᾠδαῖς χρῆσθαι πρὸς λύραν: id est, canticis vtendum ad lyram, nõ prorsus inane mysterium fuit, quo semper ante initium soporis vtebantur, ne perturbatis molestarentur insomniis, quæ dum irruissent, surgentes iussit lectū stragula excutere ac conuoluere, hoc est insomnia glomerare in vnum & reiicere, ne rememorata grauarent. De mœrore sic loquebatur, Arctum annulum ne gestato, per quod exclusit cunctum animi dolorem, nisi super admisso peccato, quapropter in suis ita cecinit carminibus, Mala quidem si feceris dole. In cæteris Pythagoras, Cor ne edendum mandauit, id sic est, ne te excrucies, quin vbi efferbueris in irā, Ollæ vestigiū in cinere confundito, quod designat ab ira deferuescendum & præteritorum malorum tollendam esse memoriam. De cupiditate hoc modo, Quę vncis sunt vnguibus ne nutrias, idque cōtra manus rapaces constituitur, imò neque de quotidiano victu sis abundè sollicitus, quare ait, Chœnici ne insideas: est autem chœnix cibus diurnus, quam vocant prębendam, alij sportulas appellant. Pariter verò ne vllum auaritiæ in animo tuo reconditæ argumentū ostentes, ita cōmonuit, Quę deciderint (inquiens) ne tollito, per quod vetuit etiā suarum quemque rerum non decere ardentiorem esse amatorem. De formidine ita, Ne reflectas vbi ad terminos perueneris, quo symbolo non tantùm trepidare mortem prohibet, verùm etiam quicquid in fatis est, quantumcunque terreat. Hi namque sunt termini definiti & determinati quos transire non poteris. Frustra igitur times quod reflectere aut vitare nequeas, ab eiuscemodi quippe casu nusquam resilire, fortitudinis quidem laudatæ ac egregiæ magnanimitatis est. Enumerauimus perfunctoriè notas Pythagoricas. Primùm quæ ad diuina pertinent: deinde quæ ad homines singulos quosque. Nunc alter erga alterum quibus moribus vtatur, ausculta paucis, cumque nihil amicitiā sit optabilius, incumbit summa post deos cura, virtute amicos parare, vt est in carminibus aureis, tamen non transeunter quoslibet. Idcirco ipse dixit, Ne cuique inieceris dextram. Et dum penetralibus tuis dignum amicum inueneris, omnium tuorum participem eum facias. Ob eam rem Ipse Pythagoras hoc alios ante omneis vsurpauit adagium, Amicorum omnia communia, Timæo & Cicerone attestantibus. Est enim amicus alter ipse, quo fit vt amicitia sit ἰσότης id est, æqualitas & eadem anima. Minimè autem admittendi sunt in amicitiam homines alioquin internè albi, tamen nigram caudam foris gestantes (experto crede) quibus nihil fert terra pestilentius, picę mendicæ Cyanoleucæ cauda inter scapulas nigricante, omnia simulantes & dissimulantes hypocritæ. Dixit itaque Pythagoras μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. id est, Ne gustes ex iis quibus est nigra cauda: ij sunt falsi fratres quos atratos vocant, τὸ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται, vt scripsit Tryphon grammaticus, id est, Falsum enim in extremis nigrescit. Reliquos leuioris amicitiæ parū vtiles siue cognatos siue amicos supra modum nec cōtemnas nec acceptes. Quod instituit allegoria hæc, Vnguium criniúmque præsegmi-

A na nec commingito, nec insistito. Neque abest quin omnem ingratum cōuictorem, & singulos nobiscum susurrones hominésque garrulos catè vitare iubeamur, vnde illud extat, Cohabitantes nobiscum hirundines ne habeamus. Porrò amicus consultò recipiendus est, at receptus non facilè abiiciendus. Frangere nempe amicitiam inhumanum est, quare dixit, Panem ne frangito. Tu verò ita velis amicus esse, vt amici omnia perinde cures atque tua, cui non blandis verbis &
B sermonum fuco placeas, sed studio veri. Sedes enim amicitiæ veritas est, non adulatio, propter quod ipse dixit, Oleo sedem ne abstergas. Vtque conciliandus est bonorum amor, sic nō est commouenda malorum iracundia, hoc ipsum admonet, Ignem gladio ne fodito. Est præterea viri boni officium prodesse omnibus, nocere nemini. Nam si vel molestiæ autor, vel oneri imponendo socius accesseris, non profuisse quidē, magis autem grauasse dicēris, vt ita vitio locum de-
C disse videaris. Tunc autem virtuti potiùs tuę gratiam mereberis, quum onus deponenti succurres vt leuetur pondere velociùs, hoc illud est quod dixit φορτίον συγκαθαίρειν μὴ δὲ συνεπιτιθέναι: id est, Onus simul deponere, non autem simul imponere: haud secus atque si dicat, ad id coadiuuato, vt homines molestiā leuentur, nō grauentur. Indignus verò & peruersis vir moribus, sicut nō est interimendus subitò, ita tibi veniat minimè fouendus. Quare interdixit, Cibum in matellam
D ne immittas. Eam denique ferocitatem deponamus oportet, vt prorsus nemo sæuiat in quemuis innocentem. Præcepit enim & illud Pythagoras, Mitem arborem non violandam nec lædendam. Vnde illud extat in symbolis, Pisces ne gustato. Est profectò piscis animal eiusmodi, quod ipsa natura nullo pacto lædit hominem. Nunc quantum ad Rempublicam attinet adhuc id restat citādum, quod ipse dixit, Coronam ne carpseris, significans legem nō violandam. Et illud item, In
E via ne feces ligna. Quo monemur publica, & quę sunt vniuersitatis, non esse turbanda. Quàm verò sapientem haud deceat fastus & maiestatis inflatio, publici-ve honoris tumor, arcanū hoc symbolum nos exhortatur, A fabis abstinendum. Magistratus enim fabis eliguntur priscorum more. Innumerabile autem desiderat malum quisquis anxiè occupatus est in capessenda Republica. Quo magis ne populum dehortando malè offenderet, maluit discipulos recondito
F mysterio tanquam fidus magister ab omni ambitione auertere, vt memoria semper tenerent, videlicet ὅτι οὐ δεῖ πολιτεύεσθαι: plura horum non dubium est quin Hipparchus & Lysis Pythagoræ auditores memoriter tenentes præcepta doctoris, quæ illi cum cæteris conscholasticis ingenio suo pro libris seruarunt, in auditorio Thebarum prodiderunt. Ea tamen & non omnia vidi, & ad finem properans non omnia perstringere volui. Hoc vnum volui ne-
G scius ne esses & obliuioni haud committeres, omnem fermè Pythagoricam philosophiam esse notis verborum & tegumentis rerum plenam, eúmque tradidi morem vt antè dixi, ab Hebræis creditur & Ægyptiis ipse ad Grecos primus trāstulisse,

tulisse. Solebant enim Ægyptij quibusdam fictis inter sacerdotes literis sacra communicare, vt essent plebi secreta, quo & diutius admirationi forent & attentiùs caperentur. Vnde illi Colossi, statuæ, aræ, arcus, & æra publicè incisa literis Ægyptiorum sacris, prominebant spectanda vniuersis, sed non nisi mystis & initiatis hieroglyphiis intellecta, vt de iis Chæremon & Orus, Ægyptiorúmque multi scripsere. Sic Pythagoras meus esse non putabat viri sapientis asino lyram exponere, aut mysteria quæ ita reciperet vt sus tubam, & fides graculus, & vnguenta scarabæus. Quare silentium indixit discipulis, ne vulgo diuinorum arcana patefacerent, quę meditando faciliùs quàm loquendo apprehendantur. Tum Marranus, Nę inquit, vnus tibi posideas oro Pythagoram mi Philolae, sed nostrum esse patiaris, non solius tuum. Equidem ipse mihi videor de tuo sermone haud admodum surdus, neque immemor Pythagorista euasisse, qui vt cuncta mysteria, metaphoras, ænigmata, sententias, apophthegmata, allegorias, symbola, notas, signa, sacramenta, tanti viri & omnium primi philosophi quæ tu obiter & perfunctoriè catalogi specie recensuisti, commendarem memorię, locis Tullianis & Arte rhetorum in te audiendo sum vsus. Quin vis periculum faciam? Asseruisti enim si ritè recordor Pythagoram tribus voluminibus omnes philosophiæ partes complexum fuisse physico, pædeutico & politico, id est naturali, disciplinari & morali, quæ moriens (vt aliàs audiui) filiæ testamento mandasse fertur, ne vel extra familiam ederet, imò nullatenus publicaret. Ipse verò dignis tantùm & numero paucis, dum viueret omnia quæ illic continebantur, maximè autem mathematica, viua voce nullo vtens inuolucro plane demonstrauit. Cæteris cætera in parabolis. Ergo aliter loquens, aliter sentiens (etsi semper idem sapiens) per quædam symbola ceu memoracula doctrinam suā suis impertitus est, ita vt ad priscorum imitationem aliud dictum, aliud r[illegible]rret intellectum. Ab eo namque, vt de primis [illegible]ordiar, pro Deo ponitur infinitum & vnum, pro rebus incorporeis numeri, pro corporeis figuræ, pro mistis harmonia, pro sordibus & peccatis, vites non putatæ, pro eo quod est in vita purissimum, farina. Gallus candidus nota est Deo dedicati. Sedere designat humilitatem. Circumactio, prudētiam, & hæc quoad diuina. Istud ad rem priuatam & virtutes spectat, Statera symbolum est iustitiæ. Sal notat moderamē. Via publica, errores vulgi. Sol ponitur loco manifesti & aperti. Acutus gladius significat pericula. Lotium, inuerecundiam. Cantus, voluptatem. Lyra, harmoniam. Stragula lecti, insomnia. Annulus strictus, dolorem. Esca cordis, cruciatum. Olla, ebullitionem iræ. Vngues recurui, rapinā. Chœnix, alimentū. Res decidentes, fortunam. Termini, fatum. Ista sunt hominis quoad se ipsum. Illud iā sequitur quod versatur erga alterum. Dextra notat amicitiam. Nigra cauda, falsos fratres. Vngues & crines symbola sunt propinquorum. Hirūdines, garrulorum, & eorum qui excedunt ingrati. Panis mysterium est veræ amicitiæ. Oleum adulationis signum. Ignis, iracundiæ. Gladius,

A exacerbationis. Onus molestiā insinuat. Matella figurat indignum. Arbor mitis, hominē vtilem. Piscis, hominem innocentem. Hactenus de re priuata. Nunc de republica. Corona signum est legis & regiminis. Ligna viæ, res vniuersitatis. Ambitionem faba demōstrat: omnia symbolica, omnia figurata & allegorica. Quòd nisi plura in discipulis Pythagorę putares inueniri posse, profectò hæc omnia reducerem ad eius viri mathematicas proportiones, quoniā vnum & duo prima progresione fiunt tria, ecce rempublicā: ter

B tria sunt nouem, ecce rē diuinam: & ter quatuor sunt duodecim, ecce rem priuatam quoad alterū: & quater quatuor sunt sedecim, ecce rem priuatam quoad se. Est igitur respublica trigonus, & res priuata tetragonus, & sicut se habet sedecim ad duodecim, ita se habet duodecim ad nouem, singula in proportione hemiolia, hoc est sesquialtera. Vide quàm docilis te præceptore sum, & quàm egregiè Pythagorisso. Tu verò quem me-

C ipsum facis? Tum Philolaus, Planè Pythagoreū, inquit, iam enim tibi permitto rumpere silentiū, satis disciplinarum habes, si omnia formalia intellectualiter intelligas. Ad hæc Marranus, Ego certè, quid hoc sit ignoro. Dicā, ait ille, Si omnia quæ tibi apparent, à sensu ad mentem transferas, hoc est si corporeas pasiones omneis reiicias & mentis cōtemplatione perfruaris. Iam verbi causa in latissimo campi spacio longè distantem à te hominem videre te velim, tu verò ignorans quid

D rerum sit, existimabis vel agri terminum, vel truncum esse. habet enim figuram rectam, & materiā tua opinione immotam: propiùs cùm aspexeris, cogitabitur in arbusculā succreuisse: reiecta igitur penès te cementaria mole, vegetare id putas vita plantæ: tū si motu progresiuo iuxta vos ambo accedatis, cōtinuò arboris forma euanescente, succurrit tibi animalis cuiusdā imago nescienti atq; dubitāti sit-ne gryphes an ciconia, vel alia quælibet ingens auis, bipes enim est. Iámq; factus

E propior cernis quòd caudam & alas non habet, & ambulat erecto capite, mox relinquis omnes formas priores, & formam cogitas humanam. Ergo vnā cùm obuiam fueritis, salutem prior dicis, & respondet iste loquens rationaliter, tum neq; Fauni neque Satyri aut alius tibi phasmatis oritur suspicio: sed planè hominem esse agnoscis vel vicinum vel amicum, quem vbi de parentibus suis & propinquis, vt fieri solet, interrogas, ipse omni quæstioni tuæ satisfaciens recedit.

F Eóque discedente, solus tecum meditaris hunc hominem & ex parentibus esse natum, & parentes rursum ex parentibus, & illos ipsos pariter è semine humano, & semen illud ab homine quodam esse, tandémque cùm natura respuat infinitum, videbitur fortè haud admodum imposibile vnum aliquem asignare hominem qui fuerit ortus sine semine humano. Ita in 12. libro Post naturalia scripsit Aristoteles, & eum appellat τὸ τέλειον: id est, perfectum. Cúmque accepto

G feras dari à philosophis hominem talem perfectum, cuius corpus non sit natum vt cæterorum hominum, tūc discurres per rationem ad hominis animam, semper de perfecta ad perfectiorem & nobiliorem. Eadémq; posibilitate arbitrabe-

ris concedi quoque animã certam, non ita crea-
tam vt cæteras animas, sed fortè quæ se ipsam
concreauerit,& eam esse non solùm perfectã aut
alijs perfectiorem,verùm etiam cunctarum quæ
fuerunt, sunt, erunt aut fore possunt, perfectis-
simã:hãc in hominis mortalis corpore sitã sepa-
rabis à corpore, ac supra reliquas animas separa-
tas(quãdo ipsa est nobilissima)locabis in nobilis-
simũ non locũ,sed habitaculũ. Nobilissima verò
mãsio est ꝓxima Deo,quod Stagirita latè prose-
quitur in libro ad Alexandrũ de mundo.Illã autẽ
nos in horizonte mũdi supersupremi qui dicitur
incomparabilis,habitare iudicamus, vbi est vnio
Dei & creaturę.Sicut in horizonte æternitatis po
nimus motorẽ primi mobilis immobilẽ, in quo
mundus corporeus & incorporeus conueniunt.
Hac iam via humanam formam, intellectualiter
vertisti in formam separatam, & eandem menta-
liter ad æternitatis supremam duxisti mansionẽ.
Vnde omnibus angelis & animabus gratio-
sis summa instillat beatitudo, & omnes animæ
salutiferæ ad eandem animam ceu ad regulam
quandam regulantur. Quod vtique de corpo-
re illo perfectissimo,cuius antè meminimus, Py-
thagoricè non negarem. Nam ipse dixit homi-
nem posse fieri Deum immortalem, per quod
sententiam suam clarè ostendit, quòd vna gloria
partem hominis vtramque glorificare posit, &
totum hominem facere beatum, quando maxi-
mus ipse Deus aut vtramque insorbent, ac sua
Deitate imbibit,aut animæ committit,vt corpo-
ri sublimato claritudinem & glorificationẽ suam
influat,ὡς ὁμοζύγῳ καὶ ὁμοπορεύτῳ,συναπογραφέν-
τι καὶ συναθλήσαντι. id est, Tanquam coniugato
& viarũ comiti, simúlque censito,& quod simul
certauerit. Hoc Pythagoræ dogma repullulauit
ab Orpheo,quod in exitu hymni ad Mercurium
deprehenditur. Iam tibi præ oculis pendentem
cernis Homeri catenam auream in Iliad.8.à Ioue
cœlitus fragilitati nostræ demissam in terras,per
quam temetipsum ope diuina in sublime leues
cùm agendo,tum contemplando. Necesse nam-
que fuerit priùs secundùm mentem viuere, post
tandem mente contemplari & contemplantem
ardenter ascendere : quoniam vita est contem-
platione prior, quarum cùm vtramque deceat
esse puram ad cõsequendum id quo nihil est pu-
rius,certè purganda priùs vita,deinde illuminan-
da contemplatio. Quod igitur in ea quam attu-
limus rerum à rebus abstractione vidisti,tu id in
te ipso experire, vt per rationem ad mentem
redeas, & externis te omnibus explices,quod M.
Antoninus Imperator imperat, ἅπλωσον σεαυτόν:
id est, explicato te ipsum. Oportet enim ex hac
vita migrantem in alteram, omne indumentum
exuisse ac nudum proficisci, non modo ab om-
ni materia & corporeis appendiciis, verùm etiã
ab vniuersa perturbationum,affectionum & pas-
sionum mole profugũ atque liberum, quod sci-
tè admodũ Lucianus Samosatẽsis in dialogo Ca-
ronis & Mercurij omnium philosophissimo do-
cuit,quem nisi legisti lege & imitare. Quid aliud
est obsecro quod Pythagoras in tria diuisit quæ
nos in diuinæ virtutis vestigia ponant, nisi pur-
gatio,illuminatio & perfectio.Sic enim ait,ταῦτα

A πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα, τούτων χρὴ ἐρᾶν σε, ταῦτά σε
τῆς θείας ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει. id est, Hæc labo-
ra, hæc meditare, hæc oportet te amare, hæc te
diuinæ virtutis in vestigia ponent : quod Hiero-
cles de viribus animæ nostræ rationalis æquè in-
telligi voluit amori diuinorum applicatis, & hæc
nos,inquit,Deo similes facient. Verba Pythago-
ræ consideremus. Tria namque posuit quibus iũ-
ctis anagogicè possumus ad summam beatitudi-
nem peruenire. Laborem virtutis quæ in actione
B consistit, Meditationem quæ multis disciplina-
rum studiis nutritur, & Amorem qui nos vt ne-
cessarium vinculum Deo connectit: primũ mo-
ralis,secundum naturalis cum mathematica, ter-
tium studiosis theologia vbertim exhibet,nec v-
num sine altero per se satis est, sed tria hæc con-
uenire oportet. Id doctè quidem vt omnia Por-
phyrius, maximus Pythagoricorum explorator,
in libro primo de Abstinentia animatorum, tra-
ctat his verbis quæ ob grauem testimonij au-
C toritatem afferre libuit, Οὐκ ἔστιν,inquit, ἡ εὐδαι-
μονικὴ ἡμῖν θεωρία,λόγων ἄθροισις,καὶ μαθημάτων
πλῆθος, ὡς ἄν τις οἰηθείη, οὐδὲ συνισταμένη κατὰ τοῦτο,
οὐδ' ἐν τῷ ποσῷ τῶν λόγων λαμβάνει τὴν ἐπίδοσιν. οὕτω
γὰρ οὐδὲν ἐκώλυεν, τοὺς πᾶν μάθημα συνάγοντας, εἶναι
εὐδαίμονας. i.Nõ est beata nobis contẽplatio,ver
borum accumulatio & disciplinarum multitu-
do, quemadmodum aliquis fortè putauerit,ne-
que constituta secundùm hoc,neque pro quanti-
tate rationum ac sermonum accipit incremen-
D tum. Sic enim nihil prohiberet illos qui omnem
congregarent disciplinam fore beatos. Et ali-
quanto post, vt omittã reliqua breuitatis gratiâ,
sic ait, καὶ ἡμᾶς δεῖ ἐντεῦθεν εἴπερ πρὸς τὰ ὄντως οἰ-
κεῖα μέλλομεν ἐπανιέναι, ἃ μὲν ἐκ τῆς θνητῆς προσει-
λήφαμεν φύσεως, ἀποθέσθαι πάντα, μετὰ τῆς πρὸς αὐτὰ
προσπαθείας δι' ἧς ἡ κατάβασις γέγονεν, ἀναμνησθῆναι
δὲ τῆς μακαρίας καὶ αἰωνίου οὐσίας καὶ πρὸς τὸ ἀσώ-
ματον καὶ ἄποιον σπεύδοντας ἐπανελθεῖν, δύο μελέτας
ποιησαμένους, μίαν μὲν καθ' ἣν πᾶν τὸ ὑλικὸν καὶ θνη-
E τὸν ἀποθησόμεθα. ἑτέραν δὲ ὅπως ἐπανέλθωμεν καὶ ἀνι-
ελθώμεθα ἐναντίως ἐπ' αὐτὰ ἀναβαίνοντες, ἢ ἐνταῦθα
κατήλθομεν. i. Et nos oportet hinc siquidẽ ad ve
rè propria velimus redire quæ de mortali assum
psimus natura abiicere vniuersa,cũ ipsa erga illa
affectione per quã descẽsus nobis cõtigit,remini
sci autẽ beatæ & æternæ essentiæ, & ad incorpo-
reũ ac impassibile studẽtes ascẽdere,duas medita
tiones faciẽtes, vnã quidẽ secũdũ quã omne ma-
teriale & mortale deponam˚,alterã autẽ quaten˚
F reuertamur & redeamus, aliter ad ea ascendẽtes
quã hic descẽdimus. Et iterũ post sermonẽ haud
valde multũ iubet nos illic Porphyrius à sensu &
imaginatione omniq; irrationali quę sequitur
inde conditione, passionibusq; eiusmodi,animũ
penitus segregare,quatenus permittit naturæ ne-
cessitas, ritè verò disponere articulatimq; cõpo-
nere quæ ad mentem pertinent, tranquillitatem
pacẽque ex bello quod aduersum irrationalitatẽ
gessimus parantes, vt non solum de intellectu &
G intelligibilibus audiamus, verùm etiã pro viri-
li simus fruentes eius contemplatione, tum in
naturam incorpoream translati, tum viuentes
cum veritate per mentem,non vltrà falsè cũ cor-
porũ cognatis. Soluere itaque multa nobis indu-
menta

A menta debemus, tum visibile hoc indumentum carneum, tum ea quibus interiùs sumus induti pelliceis proxima. Hucusque Porphyrius qui ea de re longè plura disserendo prosequitur, omnia istuc tendentia vt per sensibilia veniamus ad intelligibilis & mentalis boni fruitionem, honestè viuendo, purè contemplando, & diuinè amando, quæ omnia de Pythagora nostro tanquam è quodam ingenti cunctarum disciplinarum flumine duxit. Ego verò, Marranus aiebat, ab iis B quæ mihi ordine recensuisti planè in eam moueor opinionem quòd flumẽ illud suum Pythagoras ex infinito Cabalistarum pelago, cuius felicem nobis Simon nauigationem pollicetur, in agros Græcorum limitauit, vnde nostra tandem studia irrigare queamus. Ita pares mihi videntur esse inter se Simonis de Cabalistis, & tui de Pythagoricis tam sermones quàm sententiæ. Nam quid aliud intendit vel Cabalæus vel Pythagoras, nisi animos hominum in Deos referre, hoc est ad perfectam beatitudinem promouere? Quę autem alia via, quàm similis vtriusque tradendi modus & ambobus ęqua exercitatio per symbola & notas, adagia & parœmias, per numeros & figuras, per literas, syllabas & verba? Sic hypsilon Pythagoræ iuuentutis symbolum extat. Sic prima syllaba Iliados signum est & nota omnium librorum Homeri, quot sint numero in vtroque opere. Sic verbum candidi significat bonum, atri malum. Haud aliter & Simon noster primam Pentateuchi literam, & pentagrammati mediam ad alias res transtulit, & Raham, autore Dauid Kimhi, allegoricè pro Abraham mutuatus est, & cætera quæ de sermone ad nos habito satis meminimus. Sed audi quanto clamore nos caupo ipse ad cœnaculum vocat, Heus ad epulas. Et Philolaus. Equidem, inquit, cupienter edam: quin imus.

IOANNIS REVCHLINI PHORCENSIS LEGVM DOCTORIS, DE ARTE CABALISTICA.

LIBER TERTIVS.

POST *vbi digressi, luménque obscura vicissim*
Luna premit, suadéntque cadentia sydera somnos,

ambo soluuntur in soporem, præmissa adhortatione alterius erga alterum, ne vltra primum manè obdormiscerent, expergefaciendos igitur fore curarunt. Et postero die dum de more induuntur, interea meminerunt eius diuersorij cauponis verba longa & varia, quibus ad hesternas epulas hospitibus recensuerit, fuisse quasdam superiori die à Romana curia Francofordiam missas propositiones & conclusiones, contra inhibitionem apostolicam ab Astaroto quodã fictas & concinnatas aduersus Ioannem Reuchlinum, propter libros non comburendos iam plus quinquennio crudeles persecutiones innocenter ac simul animo forti & infracto passum, præ foribus sapientiæ ac templorum vestibulis Romæ affixas, & mox in lutum, stercus & cœnum ibi proiectas & conculcatas, iustis ex causis: tum quia præter Summi Pontificis voluntatem & absque reuerendissimorum Iudicum notitia, corã quibus ea lis post Astaroti appellationem hactenus triennio in Curia pẽderet, tale facinus fuisset attentatum: tum quod vniuersis innote- E sceret eam conscriptionem apertissimis scatere mendaciis. Principio namque polliceri Astarotum in præsentia Papæ conclusiones eas fore disputandas, & Papã tamen negauisse ac certè prohibuisse, quoniam in multis æstate proxima publicis Romæ sessionibus habitis ea causa plenè fuisset disputata & discussa corã doctissimis mũdi luminibus, Ecclesiæ catholicæ prælatis, archiepiscopis, episcopis, generalibus ordinum, & eorum procuratoribus, pœnitentiariis, doctoribus, F magno numero, Theologiæ Iurisque peritissimis viris, qui Capnionem esse absoluendum decreuissent. Deinde, quòd ignominiosè appellauerit Oculare speculum, scandala & erroneas continentias, quum tamen Liber iste sit per Apostolicã sententiam definitiuè admissus. Tum etiam quòd de eodem Libro ita scripserit, quòd sit à quinq; Vniuersitatibus dudũ igni addictus: quæ certè sunt meræ nugę, clara & candida mendacia, quia nulla in omni terrarũ orbe sit aut fue- G rit Vniuersitas quæ Oculare speculũ condemnauerit, sed tãtùm singularia quędã capitosa capita, vertiginoso cerebro heteroclita, & supino errore decepta, cõuẽticulariter & cõspiratiuè cõtra Iuris & iusticię formã in Oculare speculũ liuore ta-

buerint,& ſua,vt aiunt, ſentimenta conflauerint. Poſtremò eos aiunt qui luto & cœno corollaria illa inuoluerint & reuoluerint affirmare ſolitos, in eiſdem conſcriptionibus nihil contineri ab α ad ω,quod non antea in defenſione publica Ioannis Reuchlini contra calumniatores ſuos Colonienſes iuſtificatum, ſolutum & reſolutum fuiſſet, quod lectori cuique lucidiùs ſtellis claruerit. Aſtarotum itaque ſemper eandem cantilenam pro turpi ſua lingua canere. Hos cauponi ſermones fuiſſe cum hoſpitibus & conuiuis ſuis dixerunt,Philolaus iunior & Marranus graue nimiũ putantes,in re tam parua & pueriliꝰ,tot annis tam ferociter digladiari. Et ſimul atque veſtiti erant, tum Simonis domum vti conſtituerant, velociter ſeſe corripuerunt. Cúmque inter ſe, vt ipſorum vſus ferebat,amiciſsimè cõſalutaſſent, Marranus ſic incipit, Quàm nos delectauerit pridiana diſputatio tua, venerande Simon, incredibile admodum eſt,& vix dici poteſt, ita ſumus te nobis abſente impatientes moræ, qui præter vllam erubeſcentiam mox atque præterijt ſabbatum tuum antelucani aduenimus. Et ille, Veneritis proſperè,inquit,amici optimi,an non & vos hodie feriæ tenent, quem diem Soli nuncupatis? Tũ Philolaus, Pythagorica ſumus turba, inquit, dies omneis feſtos agimus, quando hilari mente contemplamur, nec ſabbatum aliud quippiam cenſemus, quàm relictis negociis ſecularibus dare operam,vt adhereatur diuinitati.Sic enim nobis Pythagoras iuſsit, autore Laërtio, ξυνλῶν δεῖ τοῖς θεοῖς: id eſt,conuerſari oportet cum diis. Niſi quòd tu numerum venereris ſeptimum, ocio aptiſsimum, qui etiam nobis Pythagoreis nihil rerum parit, & Minerua nominatur. Tum Simon, Legi auſcultandum eſt, quæ ſua cuique diſtribuit,& naturæ ipſi pro anima eſt, voluit enim ea & viribus corporum ſeruire, ſine quibus nec ratio ſana eſſe, nec mentis lumen conſeruari validè poſsit, quapropter mediationem menſis lunæ, hoc eſt ſeptimam vitæ partem quieſcere conſtituit, in qua nihil agere liceat, niſi quod omiſsũ irreparabiliter noceat. Hæ nominantur, ſi rectè memini, Romanis, feriæ ſtatiuæ, vniuerſi populi communes & faciundis rebus diuinis cõſecratæ: vtque non ſemper philoſophari Neoptolemus permittit ille apud Ennium, ita non ſemper, non omnibus, non omnia de Deo meditari, vel ex veſtris ſunt qui præcipiant, ſed eſt & quando,& quibus,& quantũ,Nazianzeno ad Eunomianos autore, quem aliquando Græcè legi virum & doctiſsimum & eloquẽtiſsimum, in Achaia cùm degerem. Ita non vileſcet quod eſt optimum, & infinitum finitè pro noſtra menſura concipietur. Sex ergo diebus operamur, at ſeptimo quoque die & corporaliter ociamur, quantũ permittit viuendi neceſsitas, & mentaliter poſt voluntatis purgationem diuinis intenti ſumus,& feſtiuiter cum omni tranquillitate res ſacras laudamus, ſolíque tunc Deo ſeruimus. Huc vergit quod dicunt Cabalæi noſtri שבת הוא סוד אל חי id eſt,Sabbatũ eſt myſterium Dei viui:vt in Porta lucis capite ſecũdo,extat. Namque eſt ſymbolum mũdi ſuperioris,hoc eſt Iobelei æternitatis, vbi ceſſat omnis labor: quare gemino dicẽdi vſu

A legibus indicitur,5.Deute. Obſerua diem ſabbati: quod vult intelligi de actionibus exterioribus iuxta mundũ inferiorem. Et Exodi 20. Memora diem ſabbati ad ſanctificandum illum: videlicet animæ vires coniungendo menti ad contemplationis profectũ iuxta mundũ ſuperiorem. Agnoſcitis iam ne? quòd ſabbatum eſt nota diuini ſeruitij, quo ſenſus & ratio abſoluuntur ab occupationibus materialibus, quãtum permittit humana imbecillitas,& energia mentis alligatur occu- B pationibus formalibus, ad conſiderandum quæ ſurſum ſunt. Iſtud lex voluit per hæc duo verba innuere שמור זכור id eſt, obſerua, memora, quibus intelligunt ex magiſtris noſtris quidam præceptum ſabbati eſſe affirmatiuum & negatiuum, dicentes, obſerua, id eſt caue, quod ſemper eis vitare ſignificat, quatenꝰ nos arceat ab omni quod ſanctitati cõtrarium eſt. Alij obſerua, explanant cuſtodi, vt nocti cuſtodiam attribuant, & recordationem diei: ac illud haud obliquè ad Cabali- C ſtarum quadrat fundamentũ, qui hunc mundum eſſe noctem,& mundũ venturum, id eſt ſuperiorem ac intellectualem eſſe diem putãt: hîc ſeruos degere, iſtic viuere liberos: his dicẽdum caue, cuſtodi, obſerua, illis reminiſcere, recordare, memento, quoniam hæc vox זכור id eſt reminiſcere, continens præceptum affirmatiuum, procedit ex amore, verbum verò caue, præceptũ negatiuum impletur ex timore: liberorum autẽ eſt amor, ſeruorũ timor, ita omnium præceptorũ reputamus D alterũ altero nobilius. Fermè in hanc ſententiam longiore tractatu Moyſes Gerundẽſis in Exodo ſcripſit: quibus duo eſſe ſabbata recipimus ducti ſcripturę teſtimonio Ezechielis 20. Sabbata mea dedi eis. Nam pluralis locutio duorum numero contenta eſt, quippe non ſolùm vt generaliter vno vocabulo ſingulas feriarũ ſpecies in lege numeratas Deus exprobrare nobis voluerit, quemadmodum Dauid Kimhi, & Thalmudici opinãtur, verùm etiam vt peculiari hoc nomine da- E tum optimum & donum perfectum à Deo nobis conceſſum, quod Iobeleum ſuperius appellamus, memori ſemper mente complectamur. De quo Porta lucis ſic זו היא שביעית עליונה שנקראת יובל: id eſt, hęc eſt hebdomada ſuperna quæ vocatur Iobeleus. Vnde omnis remiſsio, propiciatio & infuſio gratiæ deſcendit, quam ſatis nemo eloqui valeat, cùm nec oculus quidẽ viderit vnquam, ô Deus præter te. Eſt enim שבת שבתון ſabbatum quietis, & ſabbatum ſabbatorum, quo a- F nimæ humanæ omnes puræ reiecta labe tandem redibunt liberè ad hæreditatem patrum, & mittentur in poſſeſsionem verè noſtram atque propriam quam acquiſiuimus & retinemus per animam Meſsihæ de tribu Iuda ſeptimi ab Abraham patriarchæ, procuratorio nomine in horizonte mundi ſuperſupremi iuxta ſcripturam, Et ſuprà Iubileum mittet radices ſuas Iere. 17. Quæ interpretatur Cabaliſta ille præſtantiſsimus *Sopher Ama* in libro חדרים id eſt reconditorũ, Pſal- G mi vndeuigeſimi ſuper verſu, Dies diei: כל איש אל משפחתו ואל נחלת אבותיו ישוב כלומר שיתעלו כנשמות אל מקום אצילותן שהוא פלג אלהים מלא מים: id eſt, Vult dicere, vnuſquiſque ad familiam ſuam & ad hæreditatẽ patrem ſuorũ reuertetur: quaſi diceret,

ret, quòd ascendent per angelos ad locum desti-
nationis suæ, quod est flumen Dei repletum a-
quis. Hæc Rabi Ama, & sunt aquæ quæ supra
cœlos sunt, in mundo intelligibili שהרציאסרח
חקדוש vbi obseruantes sabbatum, fruuntur & ci-
bantur hæreditate Iacob patris eorum, vt dixit
Isaias. Sanè illud ipsum quidem est sabbathum
Cabalistarum omni tempore sanctificandum, in
quo non carnis, sed animæ sequimur voluntatem
& meditamur diuina, nihil contra Deum inten-
dentes, quod pro lege omnibus gentibus extat,
quoniá ex ipsa natura pullulauit. Vos enim qui-
bus lex Moysi lata non est, Iudæorum cerimo-
niæ haud astringunt vt numero seruiatis, quod
& Iarchas quondam rectè Apollonio negauit.
Nec à vobis numerum extorquebo, sed quietum
& tranquillum animum posco, soli Deo diuiniś-
que deditum, qui maximè in anagogica specula-
tione consistit, vti est ista inter nos disputatio à
vobis tantopere desyderata. Tum Marranus, O-
mnino perficiẽdum est, inquit, nam cœpisti Ca-
balam venustè admodum tractare qui iam nobis
plusquam clarè ostenderis non tantùm posse nos
hodie, verùm etiam debere de altisśimis rebus
dissertare. Id tu nónne mecum postulas Philo-
lae? Ac ille, Certè quidem. Enimuero nunc eius
disciplinæ intrauimus nauim, & mox in ipsa pro-
ra sentimus, Cabalam nihil aliud esse nisi (vt Py-
thagoricè loquar) symbolicam theologiam, in
qua non modo literæ ac nomina sunt rerum si-
gna, verùm res etiam rerum. Quo animaduerti-
mus Pythagoræ philosophiam ferè omnem esse
à Cabalæis ortam, qui pari modo symbolicum
tradendi morem ad Græcos transtulit, quin ego
ipse quoque cum sodali hoc meo te vehementer
oro, vt dicendo ac potiùs docendo pergas. Tum
Simon, Non mihi tantum iactãtiæ vsurpauerim,
vt docere vos audeam: nec bene tutum fuerit in
re tam perplexa, nondum extraneis cognita, prę-
sertim Romanè doctis, præter admodum pauca
quæ annis superioribus Ioannes Picus Mirandu-
læ Comes, & Paulus Ricius quondam noster e-
diderũt, etiam vsque ad hodiernum Latinis non
satis intellecta. Vereor enim si docerem tam pe-
regrina dogmata, ne mihi haud secus atque mul-
tis antè bonis contigit viris, inuidorum turba i-
gnominiosè obstrepat, qui omne quod nesciunt
improbant, & facilè malignandi studio verba in
alienum sensum detorquent cõtra loquentis vo-
lũtatem, quos Cicero calumniatores vocat, ego,
si dici grammaticè liceat, Calumnienses appella-
uero, quoniam vos ipsi æquè meos Theologistas
Pharisæenses nominare consueuistis. Sed palàm
testor vtrumque vestrum me nihil docere velle,
dicere autem magis & recẽsere, si quid apud Ca-
balistas legerim quod vobis haud displicere pu-
tem. Exequar igitur primum, quod illi vltimum
intendunt: nam omne studium suum & vniuer-
sam operam vni huic proposito impendere cu-
rant, vt in hac vita fœlicitatem & futuri æui pro
captu quique suo perpetuam beatitudinem con-
sequantur. Quod maximè omnium hoc medio
fieri posse confidunt: Si tandẽ aliquando id quod
sibi sentiunt pro vtriusque mundi statu esse opti-
mum, sedulò & grauiter apprehendãt, cuius pos-

A sessio adeptis iucunda & perfecta sit quies: nimi-
rum cùm etiam quęque alioquin animalia quan-
tumuis bruta fœlicitatem suam gestire tum visa
sint, cùm quę optima sibi existimant, iis fruantur,
& ad ea pertingant quæ cupiditati suæ afferunt
satietatem. Cernitis bouem depascere floridum
aliquod & viride pratum, non quidem totum,
sed deliberata electione nunc hác inquirere her-
bam, nunc illam. Subitóque aliam quidem facilè
relinquere, aliam autem prorsus obmittere, do-
B nec ad consentaneum & vescum sibi alimentum
perueniat quo consistat & requiescat. Hoc mo-
do Cabalistæ post campos sciẽtiarum latisśimos,
& prata contemplationum omni amœnitate or-
nata, multas & varias qualitercũque olentes her-
bas degustant, vt demum toto gramine perlu-
strato illud diuinum Moly reperiant, cuius quan-
quam radix nigrescit, tamen flos Homeri opi-
nione albus enitet, lacti similis, quo inuẽto cun-
ctas repulisse miserias videntur, appetitus sui fi-
C nem in hoc mundo consecuti fœlicem. Virtus
verò Moly est, opera difficilia, radix, flos, animo-
rum tranquillitas: hoc omne nisi præsentis seculi
vera felicitas esse aliud nihil ne credi quidem
posśit. Futuri autem beatitudo est apprehensio
summi boni, supra quod nullũ bonum, & à quo
est omnis bonitas, quod à nulla mera creatura
comprehenditur. Sed tum apprehendi asseritur
cùm pro cuiusque captu proximè acceditur, vt si
quis fimbriam vestimenti apprehendat, homi-
D nem indutum apprehendisse dicatur. Ad illud
bonum quod Deus nominatur non planè à no-
bis poterit ob nostræ conditionis fragilitatem,
nisi gradibus atque scalis ascendi, quæ quidem vt
vos loqui consueuistis instar Homericæ catenæ,
vt verò Iudæi nos secundùm diuina eloquia dici-
mus, certè ad speciem scalæ Iacob patris nostri
de supercœlestibus porriguntur in terram, tan-
quam restis quædam aut funis aurea cœlitus ad
nos directa, veluti linea visualis varias penetrans
E naturas. Aspicitis namque solem cuius radius ad
visum nostrum proficiscitur per orbem Vene-
ris, per orbem Mercurij, per orbem Lunæ, per
orbem ignis, per orbem aëris, & tangit corpus
opacum speculi concaui, reflectitque inde ad stu-
pam aut lanam aridam, quam splendore suo in-
cendit vehementer vsque in cineres, eiusdem ve-
rò flammę species ad oculos peruenit nostros, &
à sensatione interiori suscipitur, suscepta iudica-
tur ab æstimatione, tandem discurritur à ratione
F redeundo viam qua præsens operatio omnis est
progressa, tum hęc prudenter nobis ostẽdit quo-
nam modo formæ interiores deferantur per spi-
ritus animales ad imaginationem & æstimatio-
nis iudicium, quo etiam modo externæ ab intra-
neis recipiantur, quo item à flamma species in
perspicuo vsque ad pupillam intẽdantur, qua via
ex incendio speculi concaui orta sit flamma, &
quomodo radius incendere potuerit, quo deniq;
modo per multa media sibi nõ cõnaturalia con-
G tinuetur splendor, qua rursus sit proportione cõ-
parandus aër ad ignem, ignis ad sphæram lunæ,
& reliqui orbes ad reliquos. Singula hæc ratio
nostra disputat per iter compositionis & resolu-
tionis vltrò citrò súsque déq; gradiens, & modò

hæc, modò illa cogitans, neque cessat ratiocinari vsque dum per phantasma, effigiem, intentiones, splendorem, lumen, lucẽ, ad luminare, scilicet ad ipsum de quo loquimur solem reuerterit. In primis imaginem lucidam agnoscit, deinde iudicat ipsam esse propriam illius flammæ stupeæ quam pridem oculi viderant, tum quòd intentio eius à re visa per διάφανες ad oculum foris producta etiam intra fuerit recepta, quòd item stupa sit terrestris, quòd splendor sit aereus, quòd flamma ignea, quòd candor accidens diaphano inhærens, quòd transeat per lucidum atque perspicuum, siue aer illud sit, seu ignis aut cœleste aliquid, secundùm formæ substantialis energiam & operationem peculiarem, deinde meditata sua nobiliori cuique semper accommodans, relicta materia, secum de forma disputare incipit, non iam artificiali, vt cuius scrutinium huc non attineat, quæ rectiùs figura nominetur quàm forma, sed naturali tantùm aut superiore. Pergit itaque ratio & formarum aliquas reperit esse particulares, nunc & hîc, reliquas verò vniuersales semper & vbique, tum ex particularibus quasdam corporibus inexistentes quibus dent vt sint, alias autem formas coassistentes quibus præstent vt sic sint, alias omnino separatas à corporeis essentia, virtute, ac operatione, quæ tamen idcirco nomen quandoque formæ amittunt, atque vel dij, vel angeli, vel intelligentiæ, vel animi beati, vel mentes, aut alio quolibet vocantur nomine. Quæcunque autem sunt vniuersales eæ non vltrà formæ, sed Ideæ siue species dicuntur à multis qui perquàm propiè loqui didicerunt. Sic ratio sanè tantisper ascendet dum poterit: cùm autem ita fuerit discurrendo extenuata, vt formas quæ corporibus nec insunt nec adsunt, tanquam naturæ non subiectas comprehendere nequeat, mox subsidiarium accersit intellectum, qui planè vt hanc materiam abstrahit ab hac forma, ceu asini cuiusdam in agro sepulti, quam natura induit graminis forma ex cadauere illo florescente, ita rursus formam quoque simpliciter à materia conatur abstrahere, id verò experitur arduum esse ac laboris plenum: facilè enim est abstrahere materiam à forma, sed formam abstrahere à materia difficile, quapropter intellectus ille purgatiorem se eleuat, vt menti occasionem in se influendi præbeat, cuius claritate fretus formas agnoscit nonnullas esse penitus à corporeis essentia, virtute, ac operatione absolutas, & ob id neque loco neque tempore conclusas, quo verè oporteat eas arbitrari supra cœlos esse, vbi cessat motus & tempus. Hinc voluntatem nostrã instruit vt esse quædã credat extra cœlos entia optimam vitam ducentia, qua toto æuo fruantur, ibique illum secundum inchoare mundum, luminibus viuis & mentibus purissimis offertissimum, quem possit intrare animus humanus fortiter contemplando, certè multò potiùs quàm oculus corporeus transcendere orbem solis acutè videndo. Vtque solem non aspicimus nisi sol nos respiciat, ita mundum superiorem videre nequimus nisi & ille nos videat: est enim totus oculus ipse, quoque sole clarior. Vt Solem autem comprehendimus per lu-

A men solare, ita diuina comprehendimus per lumen diuinum, & qui visu corporeo possumus non solùm orbem solis, verùm etiam superiores stellas & summum cœli capere, cur non posset mens nostra quæ virtutem corpoream modo quodam infinitè præcellit altiùs suspicere ac mũdi archetypi contenta videre, cùm tanta propinquitate concauum, & conuexum supremi cœli vniantur, à quo conuexo æternitatis horizon nihil distare videatur? Intuemur itaque (mihi cre-
B dite) alteriùs mundi diuina mutuò, & illa nos vicissim intuentur, veluti duo directè oppositi oculi per vnicam lineam visualem reciprocè circumacti. Tum Philolaus, Omnia, inquit, quæ doces, Simon, Pythagorica sunt, & Italicæ philosophiæ propria, quam inter nos heri discussimus parumper ego & Marranus mecum. Ad hæc ille, Vos equidem quid appellare duxeritis Pythagoricum ignoro, at hoc scio hæc esse Cabalistica quæ hactenus proposui, à priscis Cabalæis tradi-
C ta, & omnia lege diuina Hebræorum complexa. Hinc nascitur illa enumeratio quinquaginta portarum intelligentiæ, circa quas tantopere Cabalistarum studia desudant, diuinitus à Moyse Dei seruo receptarum, quarum cognitionem ipse quoque posteris nobis tradidit vniuersitatis conditionem explicãtium, וכבר אמרו רבותינו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכלן נמסרו למשה חוץ מאחד שנא ותחסרהו מעט מאלהים: id est, Iámque dixerunt Magistri nostri quinquaginta portæ in-
D telligentiæ productæ sunt in mundo, & omnes illæ traditæ sunt Moysi, præterquam vna, quia dictum est, Minuisti eum paulò minùs à diis. Super isto Cabalistarum sermone dixit Ramban in Geneseos exordio, quòd eiuscemodi omne Moysi traditum per portas intelligentiæ, contẽtum est in lege diuina Iudæorum, vel sensu literali vel allegorico, per dictiones, vel arithmeticas supputationes, vel Geometricas literarum figuras siue descriptas seu transmutatas, vel har-
E moniæ consonantias ex formis characterum, coniunctionibus, separationibus, tortuositate, directione, defectu, superabundantia, minoritate, maioritate, coronatione, clausura, apertura & ordine resultantes. Et per illam quoque legem à diuino Spiritu adeptus est Salomon rex sapientissimus omne quod nouerat: de quo scriptũ est in libro Regum quòd Deus ei dederit sapientiam & prudentiam multam nimis quasi arenam in litore maris, & creuerat sapientia Salomonis
F super sapientiam omniũm Orientalium & Ægyptiorum, & erat sapientior cunctis hominibus, & disputauit super lignis à cedro quæ est in Libano vsque ad hyssopũ quæ egreditur de pariete, & disseruit de iumentis & volucribus & reptilibus & piscibus. Vltra hæc confirmat nostrã sententiam Gerundensis, & concludit ita, וכל זה ידע בתורה והכל מצא בה בפירושיה בדקדוקיה באותיותיה ובקוציה: id est, Omnia hæc cognouit per legem, & omnia inuenit in ea per expositiones suas, per Grãmati-
G cas subtilitates & per literas eius, & per calamistrationes illius. Contigit autẽ ei hoc, postquã ad plenũ fuisset duodequinquaginta portarũ intelligentiæ rationem consecutus, quæ aperiunt omnium creaturarũ cognitionem. Sunt enim cunctæ res

ctæ res vniuersaliter in quinas conditiones distributę. Nam aut elementa sunt, aut elementata, aut animæ, aut cœlestia corpora, aut supercœlestia incorporea. Horum fortasse quodlibet decem recipit considerationes, quarum capitula sunt quæ sequuntur. Genera generalissima, genera specialia, species generales, species specialissimæ, res indiuiduæ, quæ vlteriùs constant materiâ & formâ, vel quibusdam vtrique proportionalibus, contrahuntúrque singulariter differentiis, proprietatibus & accidentiis. Decem hi tam essentiarum quàm intelligentiarum modi per quinque multiplicati quinquaginta ianuas aperiunt, per quas intramus in creaturarum penetralia illa eminentibus notis in operibus sex dierum designata, & à Cabalistis studiosè deprehensa receptaque. Iam isto artificio ænigmaticus scrupus à Comite Mirandulano inter noningentas conclusiones suas propositus, facilè in enodem scirpum explanabitur. Aiebat enim sic, Qui sciuerit quid sit denarius in Arithemetica formali, & cognouerit naturam primi numeri sphærici, sciet secretum quinquaginta portarum intelligentiæ, & magni Iobelei, & millesimæ generationis, & regnum omnium seculorum. Hæc Mirandulanus. Ducatur itaque velim sphæra plana siue circulus decem figurarum numeralium super centrum quod sit quinque, est enim medium denarij, & in eius circumferentia particulariter denariæ supputationis numeri singuli describantur, transeatque diameter à minimo ad maximum, hoc est ab vno ad nouem, cuius diuisio duos semicirculos efficiet (à parte siquidem dextra sphæræ, post vnum & ante nouem superiùs commemorata ponantur duo, tria, quatuor, quinque: à parte autem sinistra post vnum, & ante nouem, reponantur quinque, sex, septem, octo, & trahantur lineæ per centrum à duobus ad octo, à tribus ad septem, à quatuor ad sex, à quinque ad quinque) Tum si maximo cuique tantum subtraxeris quantum abundat supra quinque, quod est sphæræ denariæ centrum, atque idem suo minimo addideris qui à quinque defecit, semper ex vtrisque oppositis numeris quinque & quinque adæquata surgent, quare comparatis inuicē linearū pūctis quælibet lineæ descriptio Numeralis, quinque & quinq; obtinet. Quinarius igitur Numerus in circulo denarię reuolutionis dicitur sphæricus, quia, vt vidistis, omnes numeri sphæræ ad quinque rediguntur, id autem fit per quinque lineas in sphæra ductas, quarum singulæ decem continent. Eo itaque sphærico numero per decem multiplicato nascentur quinquaginta siue portæ intelligentiæ, seu anni Iobelei, cuius proportio dupla quæ est Arithmetica formalitas, in se multiplicata, millesimam generationem procreabit: quòd si perpetuò sic facies, apparebit infinitudo, quæ est regnum omnium seculorum à Cabalistis אין סוף *Ensoph* nominatum, & est Deitas ipsa sine indumento. Reliqua enim Deus produxit amictus lumine sicut vestimento, vt esset lumen de lumine, ac inde cum vestimenti sui lumine creauit mundum intelligibilem spirituum separatorum & inuisibilium,

A quod Cabalistæ vocant cœlum, vt ex me sæpius accepistis. Ad hunc modum intelligo verba sapientissimi & maximi Rabbi Eliezer, qui cùm istam proposuisset quæstionem, vnde creatum sit cœlum respondit, מאור לבושו לקח id est, de lumine vestimenti sui sumsit. Recitantur hæc à Moyse Maimoni ostensore Perplexorum in 26. capite libri secundi, & à Rabbi Ioseph iuniore Castiliensi, ciue Salemitano in Horti nucis volumine secundo. Vsque huc ascendit B Moyses Dei seruus, vt cognosceret lumen vestimenti eius, & sabbatum sabbatorum, & Iobeleum superius, & millesimam generationē, quod totum nil aliud est quàm mundus superior Idearum, angelorum, fœlicium animorum. Igitur cùm indumentum Dei transcendere ac faciē eius videre nequiuerit, rectè dicetur et quinquaginta portis intelligentiæ vnâ caruisse, quam aliqui nostrûm fuisse opinantur תחיית id est, viuificationem tamen iis haud assentior, magis verò esse C puto Dei essentiam, quam symbolum indicat Tetragrammaton, & est mundus incomparabilis nulla comprehensibilis proportione. Dixit namque Mosi Deus, Faciem meam videre non poteris. Seu veriùs sic, Et facies meæ non videbuntur, sed vocabo nomen Tetragrammaton coram te, 33. Exodi, quod explanant Cabalistæ, שאקרא לפניך השם הגדול שלא תוכל לראותו: id est, Vocabo coram te nomen illud magnum, D quod nō poteris videre: ita enim Ramban Nahmani scribit, Quo planè apparet Deum iuxta ipsum esse suum Tetragrammaton, à Moyse non fuisse visum. Hoc sanè portarum est omnium principium supra omnem creaturam ante creationis exordium, de quo legitur, Creauit Deus cœlum & terram. Et Chaldaica Onkeli translatio sonat ita, Creauit Terragrammatus cœlum & terram. Deus ergo Tetragrammatus creauit omnia, quem vos Tetractyn nominare audiui. Dixit autem Rabbi Eliezer, vt in capitulis E eius extat, עד שלא נברא העולם היה הקב״ה ושמו בלבד id est, Vsquequo non fuit creatus mundus, fuit Deus & nomen eius solūmodo. Alij quoque Cabalistæ asserunt testimonio Moysi Ægyptij, capite 29. libri secundi Perplexorum sic: תחלה שלא היה שום דבר נמצא כלל אלא השם וחכמתו id est, Ab initio cùm non esset vlla res, erat penitus nisi nomen Dei & sapientia eius. Ergo antequàm esset creaturarum quicquam iuxta Cabalæ doF ctrinam, nihil erat nisi Deus, & nomen eius Tetragrammaton, & sapientia eius. Sola certè tria hæc, receptio nostra continet, quæ prima creationis porta magistro nostro Moysi nequaquam fuit aperta. Quare dicitur legem diuinam peruestigasse tantummodo per nouem & quadraginta portas. Iosue autem denuo vnâ minùs, scilicet per octo & quadraginta. Sic enim in libro Explanationum Alphabeti à R. Akiba recepimus, ואחר מיתתו של משה נעלם מיהושע שער אחד ונשארו מ״ח שערים ושלמה נתקשה על אותו שער G לחדשו ולא היה יכול: id est, Et post mortem Moysi abscondita fuit de Iosue porta vna, & relictæ fuerunt quadraginta octo portæ, & Salomon laborauit super illa porta ad reducendum eam, sed non erat potens: Hoc ita receperunt Ca-

balistæ, quoniam de Moyse scriptum est 34. Deuteronomij, Non surrexit propheta vltrà in Israel sicut Moyses. Non igitur Iosue valuit tantum ascendere quantum Moyses ascenderat, idcirco haud abs re affirmatur vno fuisse gradu inferior. De Salomone autem Ecclesiastis 12. legitur quòd quæsiuerit vt inueniret res beneplaciti, sed addunt Cabalistæ Deum ei præcepisse sic, Scribas rectè verba veritatis: ea esse dicimus tradita & recepta per viam Cabalæ, quatenus aliud conscribere non auderet nisi quod recepisset, idque fuit duobus gradibus inferius quàm Moysi receptio. Post Deum porta secunda est mundus archetypus, & dicitur, Cœlum à Deo Tetragrammato in sapientia creatum, iuxta Thargum Hierosolymitanum, quod loco בראשית id est, in principio, posuit בחכמתא id est, in sapientia, quippe confirmans quæ diximus, quòd in sapientia creauit Deus Tetragrammatus cœlum, conclaue angelorum, de quo planè nihil à Moyse fuit expositum, ne rudi & agresti populo vel non intellecta vilescerêt, vel idololatriæ præberent occasionem. At visibilis iste mundus terra intelligitur, quem inter portas tertiam esse affirmamus. Per inane autem symbolicè notari materiam putabimus, portam intelligentiæ quartam. Per vacuum, hoc est priuationem, quintam. Est & sexta horum appetitus, naturalis abyssus. Deinceps pro quibusuis sex dierum operibus reliquæ portæ sequuntur. Iam enim quatuor elementorum signacula portas quatuor indicant: purum namque elementum ignis secundùm Moysen Ægyptium libri Perplexorum secũdi capite vigesimo sexto tenebræ nuncupatur, spiritus, aer: aqua, humor elementaris: lux, forma substantialis: dies, accidentia quæ maximè nobis cõferunt ad cognoscendum quod quid est. Nox sunt proprietates occultæ: Vesper, corruptionis via: Manè, generationis: Dies vnus, qui certa ratione nõ dies primus nominatur, sed dies vnus, significat compositum in lucem editum. Die secundo, aquæ supra firmamentum sunt species rerum vniuersales. Firmamentum, horizon æternitatis & temporis. Aquæ sub firmamento, influentiæ cœlestium corporum naturales. Die tertio sequitur aliud cœlum visibile ac materiale, porta scilicet vndeuigesima: inde terra quã terimus, deinde maria quæ nauigamus, sic herbæ, semina, ligna, fructus. Quarto autem luminaria, signa, tempora, dies, anni, splendor, sol, luna, quibus planetis cæteri communicatione caloris & frigoris, siccitatis & humoris comprehenduntur. Calet & siccat Saturnus, Mars ac Iupiter cum suo Sole: humectat & infrigidat Mercurius ac Venus cum sua Luna, etiamsi septem hæ sphæræ distinguantur specificè. Designant præterea portam reliquæ stellæ nonam & trigesimam. Tum die quinto prodeunt animæ viuentes quæ est vita mortalium, & in aquis reptilia, & cete, & pisces, & generatim volatilia, & particulariter aues. Sexto animal progressiuum in terra, & reptile terrestre, & iumenta, & bestiæ. Tandem porta quinquagesima quæ est homo. Hi sunt quadraginta nouem creaturarum cognoscendarum modi שערי בינה &

A suprema porta vnus creator omnium à nullo homine nisi à Messiha planè cognitus, quoniam ipse est lux Dei & lux gentium, ideoque & cognoscit Deum & Deus cognoscitur per eũ. Regius enim propheta Dauid ad Deum sic exclamat, Mitte lucem tuam: quod interpretatur R. Salomon Gallus המשיח שנמשל לאור שנ׳ ערכתי נר למשיחי id est, Messiham qui comparatur luci, quia scriptum est, Paraui lucernam Christo meo. Et Isaias ait, Dedi te in fœdus populi, in B lucem gentium. Et rursus, Ambulabunt gentes in lumine tuo. Scripsit autem Aristoteles id quod esse verum arbitror, visionem fieri non posse, nisi cum lumine, vt legitur in libro de Anima, οὐχ' ὁρᾶται ἄνευ φωτός, id est, nil visibile sine luce. Quapropter ambulantibus nobis ad rerum omnium inspectionem, conducit admodum itineri adhibere lumen, vt viam qua possimus absque pedũ læsione proficisci, matura cum prouidentia eligamus. Ad quod receperunt Cabali- C stæ tramites quosdam luminosos, & illustria experimenta quæ nominarunt לב נתיבות חחכמה id est, triginta duas semitas sapientiæ, quarum meminit Abraham, in libro de Creatione, quem sic incipit, בשלשים ושתים נתיבות פלאות חכמה חקק יה יהוה צבאות שמו: id est, Triginta & duabus semitis mirabilibus sapientiæ excussit seu exculpsit Deus Tetragrammaton Zabaoth nomẽ suum. Super quo scripsit R. Iacob Cohen, quòd dicit mirabilibus, eo significat has semitas esse ar- D canas, reconditas & occultas, hanc suam interpretionem confirmando per Thargum. Et commentator Rab Ishac in eundem librum יצירה testatur, quòd prisci sapientes viri cordati, mites & recti per fundamenta legis in Cabala plurimum exercitati docuerunt nos, quòd maiores nostri & patres ambulauerũt per vias multas, vt tandem starent in semitis istis, quæ dicuntur admiranda sapientiæ, tradita per Zadkiel Abrahę patri nostro in traditione fœderis. Hæc ille. E Recensebo itaque vobis, auditores optimi, si modò dignum aliquid existimatione vestra iudicabitis. Et Philolaus, Perge obsecro: & Marranus, Imò confestim exorsa pertexe obtestor, inquit. Tum ille triginta duæ, ait, semitæ, à summo culmine ad ima basis tendunt, hoc modo notandæ, quarum prima est, שכל מופלא id est, Intelligentia miraculosa, sic à quibusdam dicta, sed rectius multò nominabitur, Intelligentia occulta. Nam R. Salomon Gallus in libro Deu- F ter. cap. 30. probat hoc verbum מופלא significare מכוסה in versu, Quoniam mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est: vbi docet legendum esse, non occultatum à te est, idque per Caldaicas translationes illic citatas. Est autem lumen dans intelligere præcedẽtia sine principio, nominatúrque gloria prima, quoniam nulla creaturarum mera essentiæ ac veritati eius valet appropinquare.

Secunda שכל מקודש id est, Intelligentia G sanctificans, est fundamentum sapientiæ æternæ, quæ vocatur fides & nominatur parens fidei, eo quòd de eius virtute fides infunditur.

Tertia שכל שלם id est, Intelligentia absoluta, est intentio principiorum, quæ non radicauit ad redu-

ad reducendum ſibi aliqua in penetralia maieſtatis ſuæ, quæ infundantur ab anteriore.

Quarta שכל טהור id eſt, Intelligentia munda purificat numerationes Cabaliſticas & figurationem earum emendat, diſponitque terminos & extremitates ſuas, vt ſint abſque detruncatione aut diſperſione.

Quinta שכל מזהיר id eſt, Intelligentia fulgida, dicitur Cabaliſtis gloria ſecunda.

Sexta שכל מתנוצץ id eſt, Intelligentia reſplendens, ſedet ſuper throno ſplendoris, & illuſtrat fulgorem luminarium, & infundit influxum ſuũ præfecto ſuperficierum & eminentiarum.

Septima שכל מניג id eſt, Intelligentia inductiua, eſt ipſe thronus gloriæ, perficitque veritatem communicationum ſpiritualium.

Octaua שכל נשרש id eſt, Intelligentia radicata quæ conueniens vnio dicitur, & eſt proprium ipſius prudentiæ quæ infunditur à ſapientia ſuperiore.

Nona שכל נצחי id eſt, Intelligentia triumphalis vel æterna, vocatur paradiſus voluptatis paratus ſanctis.

Decima שכל ההרגש id eſt, Intelligentia diſpoſitiua, aptat ſanctis in fide apparatũ vt induantur Spiritu ſancto, & eſt illud quod vocatur *Thiphereth* in ſtatu ſupernorum.

Vndecima שכל בהיר id eſt, Intelligentia claritatis, eſt ſpecies ipſa magnificentiæ dicta, חזחוית quoniam ex ea oritur viſio vatibus viſionem videntibus.

Duodecima שכל קבוע id eſt, Intelligentia notata, inſignis raptus, à qua defluunt virtutes ſpirituales inſtar infuſionis vnius ab altera ſecundũ primi influentis energiam.

Tredecima שכל נסתר id eſt, Intelligentia recondita, illuſtrat ſolũ potentias taliũ intellectuũ, qui per cogitationem fidei creditæ vident.

Quartadecima שכל מאיר id eſt, Intelligentia illuminans, quæ eſt ipſe Haſmal Angelus Ezechielis, quaſi ſpecies electri, inſtitutor arcanorum, animalium ſanctuarij, & intentionum corũ.

Quintadecima שכל מצוחצח id eſt, Intelligentia ſubtiliata, diſponit ordinem quo conceditur acceſſus per gradus aſcenſionis.

Sextadecima שכל נאמן id eſt, Intelligentia fidelis, qua augentur virtutes gratificatæ iuxta vitas eorum in quibus habitant.

Septimadecima שכל נסיון id eſt, Intelligentia probatoria, eſt tentatio & probatio antecedens, in qua conſiſtit donum Dei benedicti erga omnes ſanctos eius.

Octauadecima שכל קיום id eſt, Intelligentia confirmans, eſt virtus reſtaurans in numerationibus Cabaliſticis, ſi quid illis deſit, veſtiendo eas de Spiritu ſanctitatis ſuæ.

Nonadecima שכל הרצון, id eſt, Intelligentia voluntatis prouidet omnibus creatis, & per eam cognoſcunt Cabaliſtæ veritatem ſapientiæ ſuperioris.

Vigeſima שכל מעמיד id eſt, Intelligentia conſtituens, facit ſtare ipſam creationem in caligine munda. Et magiſtri Cabalæ dicunt quòd ſit caligo, iuxta illud, Caligo in circuitu eius.

Vigeſimaprima שכל מחודש id eſt, Intelligen-

A tia innouans per quam reparantur & innouantur omnia creata in hoc mundo.

Vigeſimaſecunda שכל בית השפע, id eſt, Intelligentia domus largitatis, de medio infuſionis illius trahuntur arcanum & abſconditum, quæ habitant in vmbra eius & adhærent eductionis ſtudio atque diligentiæ promouentis ad alta.

Vigeſimatertia שכל הפעולות, id eſt, intelligentia actiuitatum, eſt collectio & vniuerſitas operationum ſpiritualium, ſic dicta propter influxum

B qui congregatur in ea de fonte pelagi ſuperioris & gloriæ excelſæ.

Vigeſimaquarta שכל נבדל id eſt, Intelligentia medians, qua colligitur influentia gratiarum, & ipſa infundit largitatem in omnia ſtagna ſeu piſcinas benedictionum à ſe appropriatarum.

Vigeſimaquinta שכל כללי id eſt, Intelligentia collectiua, qua colligunt aſtrologi iudicio ſtellarum fatales euentus, & notitiam eorum perficiũt ſphæris & orbibus ſuis.

C Vigeſima ſexta שכל נעבד, id eſt, Intelligentia adminicularis, concurrit in ſubſidium ad omnes operationes planetarum & alios influxus cœleſtes.

Vigeſimaſeptima שכל תמידי id eſt, Intelligentia perpetua, quotidie continuatur per meatum ſolis & lunæ ſecundùm conditiones eorum.

Vigeſimaoctaua שכל מוטבע, id eſt, Intelligentia corporalis, informat omne corpus quod corporatur ſub orbibus, itémque magnitudinem il-

D lorum.

Vigeſimanona שכל החפץ המבוקש id eſt, Intelligentia complacentiæ quæſiti, recipit diuinam infuſionem vt participet de irrigatione eius ſuper omnia creata.

Trigeſima שכל מורגש id eſt, Intelligentia concitatiua ſenſuum, qua fiunt entia ſub orbe ſupremo & omnia genera mixtorum.

Trigeſimaprima שכל דמיוני, id eſt, Intelligentia imaginaria, qua variantur & alterantur omnes

E figuræ ac imagines creatæ iuxta ſuperficies rerũ & naturas earum.

Trigeſimaſecunda שכל מוטבע, id eſt, Intelligentia naturalis, qua conſummatur natura rerum materialium ſub ſphæra lunæ ad perfectionem ſuam.

Complexus ſum breui catalogo, viri externorum dogmatum cupidiſsimi, quæ noſtri maiores & de quinquaginta prudentiæ portis, & de duabus atque triginta itineribus ſapientiæ multis in

F libris difficiliore ſtudio tractant, & eſt res profectò meliore digna magiſtro, ac multi ſudoris ſanè quæ maximam vim habeat ad cohortandum nos, vt fermè ſemper cum angelis verſemur in contemplatione ſummarum & diuinarum rerũ, quibus ſi familiares eſſe cœperimus, nihil nobis erit aut dictu aut factu difficile. Familiaritatem eam literæ conciliant, quæ illorum munus ſunt. Eas ſi adhibuerimus decẽ numerationibus Cabaliſticis, ſtatim conſurgit duorum & triginta

G numerus. Quod ſcriptũ in libro *Ietzira* legitur, עשר ספירות בלימה ועשרים ושתים אותיות id eſt, Decem numerationes *Belima*, & viginti duæ literæ. Quapropter non pauci ſcriptores & decem iſtis proprietatibus ſilentio dignis, & vi-

ginti duabus literis hanc semitarum constant A
summam pro meo quidem more in eum ordinem digestarum, quem tamen alij haud pariter obseruant. At vero illud literarum collegium, si quinquaginta portis diligenter applicuerimus, inde septuaginta duorum angelorum felicem seriem comperiemus, quibus *Sem hamephoras*, id est nomen expositorium illud magnum summi Dei constare perhibetur. Nam ad quinquaginta viginti duo addita, 72. procreabũt, Hi sunt angeli
sortes vniuersæ terræ, per quos putatur Moyses B
ille miraculorum operator manu sua mare vsque ad siccum diuisisse, quoniam ipsi sunt angeli diuisionis: Et diuisit Deus terram iuxta numerũ angelorum eius. Sic enim in libro Portarum iusticiæ, quem R. Ioseph Ben Carnitol, celebris in Cabala magister, conscripsit, inter alia legimus, ונשארו כל אומות מסורות ביד ע שרים id est, Et relictæ sunt omnes gentes traditæ in potestatem septuaginta præfectorum, hoc est principum an-
gelorum, quibus Racanat peritissimus Cabalista C
Gen. 48. septuaginta palmas applicat illas circa duodecim fontes, quos nostis. Quinetiam certũ est, duas ibidem fuisse columnas nubis & ignis, quibus duo præpositi erant angeli. Quare non inaniter existimabimus in eiuscemodi sectione maris, & liberatione filiorum Israel accessisse Moysi septuaginta orbis terrarũ angelos & duos illos columnares in ministerium salutis quæ nobis planè contingit ex nomine Tetragrammato ineffabili, per septuaginta duo nomina, quæ
de sacra scriptura colliguntur explanatò, Exo- D
di 14. à versu, Tollénsque se angelus, vsque in finem, vbi legitur, Diuisaque est aqua. Sunt nimirum ea nobis sacrata signacula hodierna ætate memori mente reposita, quibus symbolis Angeli vocati ferunt opem hominibus, ad laudẽ & gloriam ineffabilis Dei, de quo scripsit R. Salomon in expositione Talmud, testimonio Gerundensis, in Geneseos exordio. Symbolorum
itaque characteres hi sunt, quos digito vobis E
pingo,

והו ילי סיט עלם מהש ללה אכא כהת הזי אלד לאו
ההע יזל מבה הרי הקם לאו כלי לוו פהל נלך ייי מלה
חהו נתה האא ירת שאה ריי אום לכב ושר יחו להח
כוק מנד אני חעם רהע ייז ההה מיך וול ילה סאל
ערי עשל מיה והו דני החש עמם ננא נית מבה פוי
נמם ייל הרח מצר ומב יהה ענו מחי דמב מנק איע
חבו ראה יבם היי מום: Omnia hæc nomina manant de proprietate clementiæ, vt asserunt
Cabalistæ: illa verò vna extat ex decem numera- F
tionibus, quarum vobis arborem demonstrabo, si adnuerint superi, & vos si me audire parati eritis. Quin paratissimi, ambo inquiunt, qui ob id tanta itinerum pericula obiuimus, tot & tantis sumtibus erogatis. Sed perge, aiũt, vt de istis Angelis aliquid discamus, quorum nomina Marrano mihi nunquã audita fuere, credo & tibi quoque Philolao pariter. Certè, ait ille, vt ne visi sunt vnquam isti mihi Angeli quidem, ita ne ipsorum
cognita mihi sunt nomina, sed amabimus te vir G
optime, indesinenter perge. Tum Simon, Fuisse Angelos, inquit, multos qui ad tantum & tam admirandum Moysi opus concurrent, cùm aquas maris ita diuideret, vt Israelitæ siccis pedibus trã-
sirent, id ex ipsa possumus sacra scriptura deprehendere, ne quis me veteratorem putet. Verba namque diuina in eo loci hæc sunt, ויסע מלאך האלהים, id est, & migrauit Angelus Angelorum. Non vt vos pronunciatis Latinè, Tollénsque se Angelus Domini. Non enim *Adonai* positum est hîc, quod interpretamur Dominum: sed *Elohim* quod vos pariter Angeli translatum quotidie legitis, Minuisti eum paulò minus ab Angelis: &, In conspectu Angelorum psallam tibi. At nequaquam etiam hîc scribitur vt aliàs crebrò Angelus *Elohim*: sed memorabiliter sic, Angelus *haelohim*, intercedente articulo demonstrante, perinde atque dicere sacra historia vellet, Per hunc nubis Angelum castra præcedentem, cognoscite hîc plurimos quoque alios adesse Angelos orbis terrarum principes. Astipulatur nobis Talmud in *Mechilta*, vbi R. Nathan à Magistro nostro Simeone Ben Iochai cognato meo, huius quæstionis petit solutionem. Quæso, inquit, quare vbique scribitur Angelus *Adonai*, hîc autem Angelus *haelohim*? cui respondet, אין אלהים בכל מקום אלא דיין id est, Non Deus in omni loco, scilicet significatur, nisi præses siue præfectus. Igitur Angelus ille simul cum septuaginta præsidibus prouinciarum intelligitur affuisse, ob idq; ita dictus *Mallach haelohim*, Angelus illorum præsidum seu præfectorum, & alter item Angelus ignis eorundem præsidum socius, vt iure optimo 72. numerentur, quorum signa vidistis iã pridem à me descripta, quæ si vultis, vel potiùs quia vultis (noui enim vos velle) docebo quãnam via è sacris literis educantur. Iam hos ipsos assumite treis versus ויסע ויבא ויט ac in modum erectæ columnæ singulos more Cabalistico à dextra ad sinistram ita conscribite, vt vniuscuiusque versus literæ à summo ad imum continuò altera sequatur alteram, tunc primi versus characterem primum ponite qui *vau* nominatur. Deinde secundi versus characterem vltimum vsu retrogrado accipite qui est *he*: tum postremò recurrite ad tertij versus initium, quod rursus inuenietis *vau* esse. Cúmque treis characteres ordine isto coniunxeritis, nascetur primi Angeli memoriale *vau, he, vau*. Et secundi *iod, lamed, iod*. Et tertij *samech, iod, teth*. Sic quoque de reliquis semper ternis atque ternis. Præsenti autem modo tribus columnis ritè vt fieri debet erectis quodlibet signaculum Tetragrammati expositorium conflabitur. Eia videte, considerate, contemplamini bene, num hoc ipsum summa lætitia est, omne huius seculi gaudium excellens, recordari sanctos nutus Dei & diuinos vultus quos Hebræi *Malachim* Græci ἁγίους, Latini Deos nominant, tractare animo & manibus tam puras, tam pias, tam consecratas res, conuersari studiosè cũ illis candidissimis speciebus, quarum splendor non nisi perspicacibus generosarum mentium oculis illucescit. Interesse conuiuiis atque colloquiis spirituum beatorum qui nos supra quàm omnium mortalium mos est, fraternè diligunt, nec diligunt modò, sed amant. Gestire mihi parietes videntur, & hominibus nobis gratulari quòd Dei bonitate factum sit, vt per quædam humanæ imbecillitatis sigilla & artificiosa charagmata

ragmata in hilares cœtus admittamur angelorum, pro virium nostrarum capacitate, cum quibus trãquillo corde gaudeamus & lætemur, quos colamus & veneremur, quibus honorem tali & tam sublimi naturæ debitum impendamus, à quibus vicissim & amemur, & instituamur, & custodiamur. Tum Marranus, characteres quidem video, inquit, sed nominum sono non audio, qua igitur pronunciatione inuocentur Angeli nescio. Ad hęc Simon, vt oculis videntur, sic auribus audiuntur, & vt nos vident, ita vocantes audiunt. Id quo modo fieri posit, duobus verbis dicam, In spiritu & veritate: vt quales habent linguas nostræ mentes, tales habeant aures Angeli. Et sicut spiritus diuini linguis Angelorum loquuntur, ita spiritus humani auribus mentium auscultent. Non igitur ea necessitate sibi nomina imponunt, quòd velint palàm nominari & clamari, sed signacula memoratiua tradũt quòd cupiant à nobis recordari, ne omnem putetis vim diuinam in voce latere. Symbola igitur hæc frequentem Angelorum memoriam poscunt, quorum sedula reminiscentia nos in amorem Dei mutuò traducit, & vicissim amor in rememorationẽ. Quẽ enim fortiter amamus, eius frequenter meminimus, vt est in Prouerbio:

Meminerunt omnia amantes.

Idcirco nomen Tetragrammaton nobis Deus condonauit, non vt illo se vocemus quod est ineffabile, rectéque à nobis ἀνεκφώνητον appellatur, id est non vocabile. Quid enim respondit creator quærẽti Moysi quod est nomen tuum? certè hoc aiebat *I, H, V, H*. hoc est nomen meum in æternum, & hoc memoriale meum in generatione & generationem. Est igitur Tetragrammaton, æternitati nomen: generationi autem memoriale tantùm, quia nequit vlla voce humana componi nomen quod diuinitatis naturam æquare posit. Ab operibus Angelos cognoscimus, quare pro eisdem virtutum operibus nomina pariter pronunciamus, vt à medicina Raphael, à virilitate Gabriel, à stupore ac admiratione Michael, quod interpretamur Quis tam fortis? propria verò nomina, quoniã essentiam ignoramus, nostræ mortalitatis infirmitas inuenire non valet, nec inuenta imponere, nisi quantùm nobis diuina est reuelatione concessum. Ex numeris itaque ac figuris diuinitus traditis contemplantissimi quique secundùm volũtates Angelorum nomina sibi formare instituuntur, sicut pueri ex literis voces cõponere docentur, vel Hebraicis, vel Græcis, vel Romanis, vel Arabicis, vel Ægyptiis, non quòd vox enunciáda egeat literis eiuscemodi, sed propter nostræ imbecillitatis memoriam, vt sint nomina quasi notamina quæ sensus nostros incitẽt vel figura vel voce, rursúmque sensus moueat phantasiam, phantasia memoriam, memoria rationem, ratio intellectum, intellectus mentem, mens Angelum. Scripsit huius generis aliquid perquam eleganter ex vestris quidam insigni nomine Philosophus Tyrius Maximus in libro τῶν ἐν ῥώμῃ διαλέξεων τῆς πρώτης ἐπιδημίας disputatione octaua. Vnde id vobis coniectura innotescit, satis esse, si tres versus, per me antè resolutos in Angelorum septuaginta duorum reuerentiam & venerationem legeritis ea serie, qua Spiritus sanctus dictauit, prorsúsque per eorum dilectionem in nominis Dei summi ardentissimũ amorem & extaticam adorationem incubueritis, pensiculatim comemorando quòd sicut ex numero Tetragrammati arithmetica proportione progreditur numerus septuagintaduorum, ita septuagintaduo Angeli ex signaculo creatoris quodam effluxu diuino producuntur. Cùm enim quælibet litera Hebraica numerum peculiarem designet, oriuntur ex *iod, he, vau, he*, duo & septuaginta, hoc modo: *iod* notat decem, *he* quinque, *vau* sex, *he* iterum quinque. Totum hoc ex arte Arithmetica, sic colligatur, *Iod* decem, *iod, he* quindecim, *iod, he, vau*, vnum & viginti, *iod, he, vau, he* viginti sex. Comprehendite nunc singula, Decem, quindecim, viginti vnum & viginti sex, & oriuntur septuaginta duo. Hæc reputantes vobiscum apertè intelligetis ad inuocandos spiritus voce spirituali opus esse, non autem clamore, ceu sacerdotum Baal, quibus ab Helia propheta dicitur 3. Reg. 18. Clamate voce maiore, forsitan Deus in diuersorio est, aut in itinere, aut certè dormit, vt excitetur. At si qua oratione in supplicationibus vtimur, non ideo fit vt Deum vel angelos syllabis aut dictionibus tanquam erga mortales vsi commoueamus, sed vt vires nostras in ardorem illorum incitemus & fiduciam in eos quasi anchoram figamus, veluti appellendo nauim in portum solent nautæ resti eiecta vel fune prolato terram attrahere, quanquam immobilem, quo conatu ad terram seipsos trahũt. Pari ratione per sensibilia nos signa quocunque instituto composita, videmur inuisibilem diuinitatẽ attrahere, cùm tamen reuera nos ipsos mobiles ad immobilem diuinitatem attrahamus. Hoc arcano fundamento sacramenta vniuersa & ceremoniarum ritus perstant. Hinc signis, characteribus, & voce vtimur, hinc hymnis & canticis, hinc tympano & coro, hinc chordis, cymbalis & organo, aliisque id genus musicis, nõ vt Deum quasi fœminam emolliamus, nec vt nostris blandimentis & adulationibus Angeli capiantur: sed vt Deum ac diuina exaltando, nostræ conditionis exiguitatem agnoscamus, subiectionem & obedientiam humillimè profiteamur, & omnem voluptatẽ humanam in res diuinas conferamus. Ad summum autem, hoc pacto amorẽ intensum & ardentem erga diuinitatem concipiamus, qui vnus præter cætera id efficit magis, vt omnium gratiarum capaces simus: propterea palmas tendimus, brachia expandimus, genua flectimus, stantes oramus, iussi quoque vaccam triennem, capram trimam, turturem, columbã, per medium diuidimus, arietem in vepribus hærentem cornibus gladio occidentes, igne cremamus, *Thau* super postes ædium sanguine notamus, Serpentem æneum aspicimus, Cherubim & alias imagines figuramus, Verba composita loquimur atque vouemus, Sanctuarium struimus, Pontificem tam vario & admirando indutum ornatu attoniti respicimus. Vniuersa hæc & similia propter nos ipsos fiunt, vt nos moueãt, nos incitent, nos auertant, nos conuertant, à visibilibus scilicet ad inuisibilia, fidem augeant,

ſpem confirment, & veram inter nos charitatem
Deo gratiſsimam, diligenti ἀνακεφαλαιώσει in
diuinorum amorem transferant. Dogmata hæc
omnia Cabaliſtarũ ſunt, qui vt liber tertius Per-
plexorum Moyſi Ægyptij atteſtatur, ſic dicunt
שכונת העבודות ההם זכרון השם תמיד ויראותו ואהבתו
ושמירת המצות כולן ושיאמין בשם ית רבה שהוא הכרחי
לכל: i. quòd intentio ceremoniarum eiuſmodi
eſt memoria Dei frequens, & timor eius, & amor
eius, & obſeruantia mãdatorũ omnium, & quòd
credatur in Deum altiſsimum, id quod neceſſa-
rium eſt vnicuique. Nimirum graui nos mole
corporis oppreſsi valde quidem egemus ad ſom-
nolenti animi excitationem commouentibus re-
bus, vt generoſus equus itinere iam longo fati-
gatus cũ claſsicũ perſonuit, in robur erigitur, ſta-
re loco neſcit, micat auribus: & elephãtus ſegnicie
torpeſcens, igne oſtenſo reſurgit in audaciam: ita
rebus ſecularibus eneruata virtus noſtra, externis
& corporalibus incitabulis ſiue vocum ſeu figu-
rarum indiget, vt animi noſtri vigor ſpirituali o-
peri robuſtiùs inſtet, & contemplatio noſtra tan-
to acriùs in ſublime prouehatur quanto magis
attoniti antea obſtupuerimus. In hanc vtilitatẽ
clementes Angeli ſæpe figuras, characteres, for-
mas & voces inuenerunt, propoſuerũtque no-
bis mortalibus & ignotas & ſtupendas, nullius
rei iuxta conſuetum linguæ vſum ſignificatiuas,
ſed per rationis noſtræ ſummam admirationem
in aſsiduam intelligibilium perueſtigationem,
deinde in illorum ipſorum venerationem & a-
morẽ inductiuas, non enim ſecundùm inſtitutũ
aut placitum hominis ſignificant, ſed ad placi-
tum Dei. Vnde ad vos illud à nobis trãnſtulit do-
ctiſsimus veſtra ætate atque ſecta Mirandulanus
Comes quod in nongentis concluſionibus ait,
Non ſignificatiuæ voces plus poſſunt in magia
quàm ſignificatiuæ, quælibet enim vox virtutem
habet in magia, in quantum Dei voce formatur,
quia illud in quo primùm magicam exercet na-
tura, vox eſt Dei: hæc Picus. Tum Philolaus, So-
poratos & ſtertentes, inquit, nos homines maio-
ri mouerent excitatione huiuſcemodi nomina, ſi
plures ſenſus & non vnum ſolum mouerent, vt
non modo noſtris obtutibus per figuras & cha-
racteres apparerent, verùm etiam articulata vo-
ce aures ſimul noſtras pulſarent. Quare plurimũ
opto, ſi fieri poſsit, iſta non ſolùm picta videre,
ſed dicta quoque audire. Tum Simon, Valde ſe-
gnes, inquit, putandi ſunt, mea ſententia, ac ſi
cum tua venia dici liceat, valde quidem hebetes
qui extraneo motu egent, quanquam ita ſumus
nati vt ſemper aliud magis alium afficiat, & non
idem omnes pariter. Ad hæc aſſentior tibi, Simõ
doctiſsime vera dicenti, Marranus ait, hoc enim
& noſtri affirmãt, Angelos hominibus apparere
aliter atq; aliter pro cõditione ac natura videntis.
De quo Chryſoſtomus ſuper Matthæum latè vt
omnia, tandem his verbis de Ioſeph ſcribit, κατ'
ὄναρ φαίνεται ὁ ἄγγελος. καὶ διὰ τί μὴ φανερῶς καθὼς
τοῖς ποιμέσι καὶ τῷ Ζαχαρίᾳ καὶ τῇ παρθένῳ; σφόδρα
πιστὸς ἦν ὁ ἀνήρ. καὶ οὐκ ἐδεῖτο τῆς ὄψεως ταύτης.
id eſt, Per ſomnium apparet Angelus, & quare
non manifeſtè, quemadmodum paſtoribus &
Zachariæ & virgini? Vehementer credulus erat

A ille vir, & non egebat viſione iſta. Cui Simon rur-
ſus, Et id tu rectè quidem, ac haud aliter Cabali-
ſtæ ſentiunt dicentes, quòd virtus viſiua in A-
braham fortior erat quàm in Lot, idcirco Abra-
hæ apparuerunt viri, & Lot Angeli. Sed de his a-
lio fortè loco. Nunc quod ad noſtram attinet
cauſam, magna vt pernoſtis, eſt hominum diuer-
ſitas. Quidam ſatis grati & ea ſorte contenti ſunt
Angelos in forma humana vidiſſe, alij in forma
ignis, alij in forma venti ac aëris, alij in forma
B fluuij & aquæ, alij in forma volucrum, alij in for-
ma gemmarum aut mineræ, aut precioſorum la-
pidum, alij in energia prophetiæ, alij in ſpiritu
quodam habitante intra ſe, alij in literarũ & cha-
racterum figura, alij in ſonitu vocis, & ſic de plu-
ribus viſionum ſpeciebus, in ſacra ſcriptura de-
prehenſis: vobis autem dum hi characteres 70.
nominum nequaquam ſatiſfacere videbuntur,
demonſtrabo recta via, non tantùm in characte-
ribus commemoratis, verùm etiam poſt ea com-
C memorandis, quónam modo ex effigie literarũ
dictio fiat quæ poſsit articulatè pronunciari.
Eius artis Deum ipſum habemus autorem. Le-
gimus namque in 23. Exodi, Ecce ego mitto An-
gelum meum ante te ad cuſtodiendum te in via,
& ad ducendum te in locum quem deſtinaui. Sis
cautus à conſpectu eius, & audi vocem eius, ne
exacerbaueris eum, quia non ignoſcet ſceleribus
veſtris, quoniam nomen meum eſt in illo. Per
quod cognoſcimus nomen Angeli optimo ritu
D comprehendere nomen Dei quandoque debere.
Ideóque Cabalæi cùm Angeli cuiuſuis nomen
ſignificatiuè pronunciare nequiuerint, ſubſidio
alicuius nominis Dei, quod illi adiungunt, totum
ſimul proferre conſueuerũt. Sicut enim treis hos
characteres, מיך aut גברי vel רפא ad ſignificandũ
Angeli nomen impropriè vident vſurpari, niſi
addatur nomen Dei *El*, vt Michael, Gabriel, Ra-
phael: ita ipſi quoque in aliis angelicis nomini-
bus ſacram ſcripturam conantes imitari dicunt
E Raziel, Iophiel, Zadkiel, Peliel, Malthiel, Vriel,
& ſimili more cætera. Quin verò vt Romani
Deum ſuum Capitolinum nominant Optimum
Maximum, propter beneficia Optimum, pro-
pter vim Maximum, Ciceronis teſtimonio in o-
ratione ad Pontifices pro domo ſua: ſic Iudæorũ
natio Deum ſuum propter beneficia vocat *Iah*,
& propter vim ac virtutem appellat *El*. Ita enim
Cabaliſtę ſuper Dauid regis ſermone, cùm ait, Si
iniquitates obſeruaueris *Iah*, Domine quis ſu-
F ſtinebit? dicunt, יה שהוא עולם הרחמים אדני שהוא
עולם הדין; id eſt, *Iah*, quòd ſit ſeculum clemen-
tiæ: *Adonai*, quòd ſit ſeculum ſeueritatis, vt in
Portæ lucis capite octauo. De *El* autem ita legi-
tis Numer. decimo ſexto, Fortiſsime *El* Deus ſpi-
rituum omnis carnis, num vno peccante contra
omnes ira tua deſæuiet? Optimus igitur nobis
Deus eſt, quia clementiſsimus: & Maximus, quia
fortiſsimus: quod duo hæc nomina diuina repræ-
ſentant *Iah* & *El*, quorum alterum, ſi quotocui-
G que ſeptuagintaduorum nominum coniunxeri-
tis, nimirum inſigne vocabulum ἔξυλον efficie-
tis. Hoc certè modo ſemper pronunciando, vt
dictiones fiant triſſyllabicæ, ac aſpirationes per
ſingularem hanc notam ſcriptæ h flatu forti, tan-
quam

quam duplici spiritu Latinæ literæ h, ex imo pe-
ctore prodeant, & vbique *Iah* vnicè per i conso-
tem prounūcietur. Similiter & *El.* Nam vtraque
harum dictionum etiam in compositione nomi-
num monosyllabicè profertur, & in eandem ac-
centus cadit. Sunt itaque lxxij. nomina sacra,
quod vnum *Sem hammephoras*, id est, sanctissi-
mi tetragrammati nomen expositorium dicitur
per inuocationes Angelorū ab hominibus Deo
deditis, deuotisque cum timore ac tremore sic
enuncianda: Vehuiah. Ieliel. Sitael. Elemiah. Ma-
hasiah. Ielahel. Achaiah. Cahethel. Haziel. Ala-
diah. Laúiah. Hahaiah. Iezalel. Mebahel. Ha-
riel. Hakamiah. Loúiah. Caliel. Leuuiah. Paha-
liah. Nelchael. Ieiaiel. Melahel. Haiuiah. Nith-
haiah. Haaiah. Ierathel. Sæehiah. Reiaiel. Omael.
Lecabel. Vasariah. Iehuiah. Lehahiah. Chaua-
kiah. Manadel. Aniel. Haamiah. Rehael. Ieiazel.
Hahahel. Michael. Veualiah. Ielahiah. Sealiah.
Ariel. Asaliah. Mihael. Vehúel. Daniel. Hahasiha
Imamiah. Nanael. Nithael. Mebahiah. Poiel.
Nemamiah. Ieialel. Harahel. Mizrael. Vmabel.
Iahhael. Anauel. Mehiel. Damabiah. Maua-
kel. Eiael. Habuiah. Rochel. Iabamiah.
Haiaiel. Mumiah. Præsto iam sunt ad manum,
viri optimi, cum quibus non modo ab imi pecto
ris penetralibus clandestina colloquia mussare,
verum etiam expressas quoque voces miscere, &
quelibet symbolico suo nomine inuocare quea-
tis, quanquam singularum regionum præsides,
tamen nihil non communicatum habentes. Ta-
metsi enim in mundo supercœlesti habitant, ac
ista nihilominus inferiora curant. Si enim hoc
influentiis naturalibus contingit, vt in cœlis cō-
morentur, & simul terrena gubernent, multò
magis virtutibus nobilioribus, tenuioribus &
simplicioribus mūdi superioris, eiusccemodi ma-
gistratus pariter sunt cōcessi, vt penetrēt nostra,
& à nostris vicissim penetrētur. Ad id vtar Plotini
vestri assertione in libro de Intellectu & ideis &
ente, qui ait, Mundus iste sensibilis vno tantùm
loco determinatur, mundus autem intelligibilis
est vbique. Perinde ac si dicat quòd ille hunc
nostrum & ambiat, & ordinet, & conseruet, &
penetret. Animaduertite autem quid admiratio-
ne dignum Cabalistarum sapientes huc afferant,
inquientes ita, אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו
מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל i. Nō est tibi vl-
la herba aut planta inferius, cui nō sit stella in fir-
mamento quæ percutiat eam, & dicat ei, Cresce.
In eam fuerunt ipsi sententiā sacris literis muni-
ti, vt legitur in Iob cap. 38. Num nosti leges cœ-
lorum, si posueris præfectum seu præsidem vel
executorem eius in terra? Non itaque vos retra-
hant orbis terrarum tantæ sollicitudines, ac re-
rum inferiorū curæ, quibus supranominati An-
geli dispensatione creatoris sunt destinati, quo-
minus illos etiam in nouem choros supercœle-
stium hierarchiarū referatis. Cùm enim Angelus
sit alteritas, sicut Deus identitas, prima verò alte-
ritas sit binarius: rectè opinabimur, quòd ex bina-
rij multiplicatione numerus Angelorum oria-
tur. Multiplicatio autem binarij cubica sic fit, bis

A bini bis, & erūt octo primus cubus. Octonos ve-
rò quosq; Angelos in nouē choros si distribue-
ritis, erunt septuaginta duo, tot enim sunt nouies
octo. Redite nunc si vultis per choros ad cubum,
per cubum ad Tetractyn vestram, quam nos Te-
tragrammaton, Romani quaternitudinē appel-
lant, ab ea ad binariū, angelicā naturā significātē,
& inde ad vnitatē Deū Opt. Max. & experiemini
certè si nostrū studiū ad Angelos applicuerimus,
ꝙ etiā per Angelos Deo iūgamur Tetragrāmato
B ineffabili *iod, he, vau, he*, in quo primū resplendet
Angelorū istorū nobilissima natura. Nā si ex qua
tuor illis literis יהוה quater *iod* posueritis, sicq;
descendendo ter *he*, bis *vau*, semel *he*, mox vobis
surget septuaginta duorum summa, expositoria
nominis Dei inenarrrabilis & incomprehensi-
bilis, ad quod omnia sacra nomina referuntur,
quorum ingens copia est, singula tamen appella-
tiua sunt, hoc solum Dei proprium est & appro-
priatum, quare מיוחד cognominatur. Hæc au-
C tem septuaginta duo dicuntur vnū nomen sym-
bolicum, eò quòd intentio illorum sit vnū Deum
Opt. Max. significare, licèt per multas & varias
rationes Angelorum, vt notamus principem per
aulicos, & imperatorem per exercitū. Et ea sanè
venerantur atque colunt magistri Cabalæ pluri-
mum, quibus deuoti homines miranda operan-
tur & mirabiliora quàm eloqui mihi fas sit, ego
tamen virum doctissimum in hac causa testem
citabo Racanat in commentariis Exodi 14. qui
D hos characteres & has literas affirmat esse, אותיות
פורחות למעלה בעיקר המרכבה והם ממונים לעשות
כל דבר בהם ופעולותיהם ידועים למקבלים: id est,
Characteres volantes supernè in fundamento sa-
pientiæ spiritualis, & sunt administratorij spiri-
tus seu præfecti ad faciendum omnem rem per
eos, & operationes eorum sunt notæ Cabalistis.
Hucusque R. Menahem Racanat. Et secundùm
R. Akiba procedunt de throno gloriæ Dei. Sed
ne quis vana superstitione ductus putet ab An-
E gelis omnia humanę mortalitati cœlitus confer-
ri, ac nō potius per Angelos ab ipsa Dei maiesta-
te omnia fieri etiā in Angelis, vt in Daniele Na-
buchadnezer Chaldaicè testatur, וכמצביה עבד
בחיל שמיא ודארי ארעא id est, Et secundùm vo-
luntatem suam facit in exercitu cœli & habitato-
ribus terræ. Ideo receperunt Cabalæi de libro
Psalmorum pias orationes ad Deum septuagin-
ta duobus versibus habendas, quorū vnusquisque
nomen Tetragrammaton cum nomine Angeli
ex 72. continet, vno haud abs re excepto qui prin-
F cipium Geneseos indicat: eleuant autem quantū
fieri potest animos suos istis versibus ad Deum,
fortiter ascendendo de Angelo ad Angelum. Et
semper inter laudes Dei tot & tantas ab altera ad
alteram in sublime tendendo. Ad illud eos iu-
uant Angeli, vt relicta seculari sollicitudine pro
captu suo vehantur in Deū, ceu leuissima pluma
tenuissimi spiritus adiumento ad sublimia cœle-
stiáque sustollitur. Videte & audite orationem
G versuum cum Tetragrammato & Angelis: v-
trumque enim vobis tam digito quàm voce
monstrabo sic,

A ואתה יהוה מגן בעדי כבודי ומרים ראשי
ואתה יהוה אל תרחק אילותי לעזרתי חושה
אומר ליהוה מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו
שובה יהוה חלצה נפשי הושיעני למען חסדך
דרשתי את יהוה וענני מכל מגורותי הצילני .
זמרו ליהוה ישב ציון הגידו בעמים עלילותיו
רחום וחנון יהוה ארך אפים ורב חסד
באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יהוה עושנו
זכור רחמיך יהוה וחסדיך כי מעולם המה
יהי חסדך יהוה עלינו כאשר יחלנו לך
B חי יהוה צורי וירום אלהי ישעי
למה יהוה תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה
הריעו ליהוה כל הארץ פצחו ורננו וזמרו
ויהי יהוה משגב לדך משגב לעתות בצרה
ויהי יהוה לי למשגב ואלהי לצור מחסי
יהוה אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך
יהוה אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ
שפטני כצדקך יהוה אלהי ואל ישמחו לי
קוה קויתי יהוה ויט אלי וישמע שועתי
ובשם יהוה אקרא אנא יהוה מלטה נפשי
C ואני עליך בטחתי יהוה אמרתי אלהי אתה
יהוה שמרך יהוה צלך על יד ימינך
יהוה ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם
רוצה יהוה את יראיו ואת המיחלים לחסדו
אודה יהוה בכל לבי אספרה כל נפלאותיך
קראתי בכל לב ענני יהוה חקיך אצרה
חלצני יהוה מאדם רע מאיש חמסים תנצרני
אלהים אל תרחק ממני אלהי לעזרתי חושה
הנה אלהים עוזר לי יהוה בסומכי נפשי
כי אתה תקותי יהוה אדני מבטחי מנעורי
D אבא בגבורות יהוה אלהים אזכיר צדקתך לבדך
כי ישר דבר יהוה וכל מעשהו באמונה
יהוה יודע מחשבות אדם כי המה הבל
יחל ישראל אל יהוה מעתה ועד עולם
אהבתי כי ישמע יהוה את קולי תחנוני
יהוה אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך
יהוה אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה
כי אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך
שמע יהוה וחנני יהוה היה עוזר לי
למה יהוה תזנח נפשי תסתיר פניך ממני
E יהוה הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה
יהוה ישמרך מכל רע ישמר את נפשך
ואני אליך יהוה שועתי ובבקר תפלתי תקדמך
נדבות פי רצה נא יהוה משפטיך למדני
אם אמרתי מטה רגלי חסדך יהוה יסעדני
טוב יהוה לכל ורחמיו על כל מעשיו
מה גדלו מעשיך יהוה מאד עמקו מחשבותיך
הודיע יהוה ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו
גדול יהוה ומהלל מאד וגדלתו אין חקר
חנון ורחום יהוה ארך אפים וגדול חסד
F יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו
אודה יהוה כצדקו ואזמרה שם יהוה עליון
ידעתי יהוה כי צדק משפטיך ואמונה עניתני
יהוה בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה
ועתה יהוה לעולם תשב כסאך לדור ודור
סומך יהוה לכל הנופלים וזוקף לכל הכפופים
יראי יהוה בטחו ביהוה עזרם ומגינם הוא
ונפשי נבהלה מאד ואתה יהוה עד מתי
ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם יהוה
צדיק יהוה בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו
G יהי שם יהוה מבורך מעתה ועד עולם
ראה כי פקודיך אהבתי יהוה כחסדך חייני
עבדו את יהוה בשמחה באו לפניו ברננה

A הנה עין יהוה אל יראיו למיחלים לחסדו
שובה יהוה עד מתי והנחם על עבדיך
אל תעזבני יהוה אלהי אל תרחק ממני
והתענג על יהוה ויתן לך משאלות לבך
הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו
יהוה מנת חלקי וכוסי אתה תומך גורלי
בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ
אודה יהוה מאד בפי ובתוך רבים אהללנו
שובי נפשי למנוחייכי כי יהוה גמל עליכי

Ostendi iam vobis, optimi viri, qualibet in li-
B nea nomen esse Tetragrammaton, & treis literas Angeli vel recto vel transuerso, vt fieri solet, positas ordine de tribus versibus Exodi 14. ויסע ויבא וית quos tamen Romani hactenus nō sunt interpretati. Psalmodiam autem Latini sic legunt, vt antè forsitan in Capnione de Verbo Mirifico videre potuistis.

ET tu Domine susceptor meus es, gloria mea & exaltans caput meum.
C Et tu Domine ne elongaueris auxilium tuum à me, ad defensionem meam conspice.

Dicam Domino, susceptor meus es tu, & refugium meum Deus meus sperabo in eum.

Conuertere Domine & eripe animam meam, saluum me fac propter misericordiam tuam.

Exquisiui Dominum & exaudiuit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.

Psallite Domino qui habitat in Sion: annunciate inter gentes studia eius.

D Miserator & Misericors Dominus, longanimis & multum misericors.

Venite, adoremus, & procidamus, & benedicamus ante Dominum qui fecit nos.

Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum quæ à seculo sunt.

Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quēadmodum sperauimus in te.

E Viuit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meæ,

Vt quid, Domine, recessisti longè, despicis in opportunitatibus in tribulatione.

Iubilate Domino omnis terra, cantate & exultate & psallite.

Et factus est Dominus refugium pauperi, adiutor in opportunitatibus in tribulatione.

Et factus est mihi Dominus in refugium, & Deus meus in adiutorium spei meæ.

F Domine Deus salutis meæ, in die clamaui & nocte coram te.

Domine Dominus noster quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra.

Iudica me secundùm iusticiam tuam Domine Deus meus, & non supergaudeant mihi.

Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi.

Et nomen Domini inuocabo, ô Domine libera animam meam.

G Ego autem in te speraui, dixi Deus meus es tu.

Dominus custodiet te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam.

Dominus

A Dominus custodiet introitum tuum & exitum tuum ex nunc & vsque in seculum.

Beneplacitum est Domino super timentes eum,& in eis qui sperant super misericordia eius.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua.

Clamaui in toto corde, exaudi me Domine, iustificationes tuas requiram.

Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me.

B Deus ne elongeris à me, Deus meus in auxilium meum respice.

Ecce Deus adiuuat me,& Dominus susceptor est animæ meæ.

Quoniam tu es patientia mea Domine,Domine spes mea à iuuentute mea.

Introibo in potentias Domini, Deus memorabor iustitiæ tuæ solius.

Quia rectum est verbum Domini,& omnia opera eius in fide.

C Dominus scit cogitationes hominum quoniam vanæ sunt.

Speret Israel in Domino,ex hoc nunc & vsque in seculum.

Dilexi,quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.

Domine, dilexi decorem domus tuæ,& locum habitationis tuæ.

Domine Deus virtutum conuerte nos,& ostẽde faciem tuam & salui erimus.

D Quoniam tu es Domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum.

Audiuit Dominus & misertus est mei,Dominus factus est adiutor meus.

Vt quid Domine repellis animam meam, auertis faciem tuam à me.

Domine,libera animam meam à labiis iniquis & à lingua dolosa.

Dominus custodiet te ab omni malo & custodiet animam tuam.

E Et ego ad te Domine clamaui & manè oratio mea præueniet te.

Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine, & iudicia tua doce me.

Si dicebam motus est pes meus, misericordia tua Domine adiuuabit me.

Suauis Dominus vniuersis,& miserationes eius super omnia opera eius.

Quàm magnificata sunt opera tua Domine, nimis profundæ sunt cogitationes tuæ.

F Notum fecit Dominus salutare suum, in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam.

Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.

Miserator & misericors Dominus, patiens & multùm misericors.

Sit gloria Domini in seculum, lætabitur Dominus in operibus suis.

Confitebor Domino secundùm iusticiam eius, & psallam nomini Domini altissimi.

G Cognoui,Domine,quia æquitas iudicia tua,& in veritate tua humiliasti me.

Dominus in cœlo parauit sedem suam,& regnũ suum omnibus dominabitur.

Tu autem,Domine, in æternum permanes,& memoriale tuum in generationẽ & generationẽ.

Alleuat Dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos.

Qui timent Dominum sperauerunt in Domino,adiutor eorum & protector eorum est.

Et anima mea turbata est valde, sed tu Domine vsque quo?

Ab ortu solis vsque ad occasum,laudabile nomen Domini.

Iustus Dominus in omnibus viis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.

Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & vsque in seculum.

Vide quoniam mandata tua dilexi Domine, secundùm misericordiam tuam viuifica me.

Seruite Domino in lætitia, introite in conspectu eius in exultatione.

Ecce oculi Domini super metuentes eum,& in eis qui sperant super misericordia eius.

Conuertere Domine:vsque quo?& deprecabilis esto super seruos tuos.

Ne derelinquas me, Domine Deus meus, ne discesseris à me.

Delectare in Domino,& dabit tibi petitiones cordis tui.

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius.

Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei,tu es qui restitues hæreditatem meam mihi.

In principio creauit Deus cœlum & terram.

Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.

Conuertere anima mea in requiem tuam,quoniam Dominus benefecit tibi.

Tum Marranus, Adeó-ne(inquit)te vna in re tantopere laborantem patimur exspatiari,qui ad artem, si qua est Cabalæ, toto desiderio properamus?Et Philolaus, Non est (arbitror) vna res de qua Simon disseruit, sed térque quatérque plures ac multo plurimæ. Sabbatum enim sabbatorum,quod est requies æterna & finis Cabalæ: pòst autem quibus gradibus ad eam ascendamus, tam portarum prudentiæ, quàm sapientiæ semitarum, & de nominis Tetragrãmati expositoribus angelis & *Sem hammephoras* clarâ nos voce instituit. Ad hæc Simon:Reliqua si bene recordamini, equidem nonnihil de illa digna religione decem numerationum Cabalisticarum præmisi,& fortasse promisi dicturũ me, faciámq; per catalogum,si me attentè audiatis. Tum audimus cupidè(ambo dixêre) quapropter perge incunctanter. Mox Simon ait:Decem numerationes à Cabalæis עשר ספירות appellatas multi ex nobis multifariàm tractant, quidam in arboris modum,alij ad formam hominis,vt sæpe mentio fiat de radice, trunco, ramis & corticibus. Sæpe verò etiam de capite, humeris, cruribus, pedibus, latere dextro & sinistro. Eæ sunt decem diuina nomina quæ nos mortales de Deo concipimus, vel essentialia,vel personalia,vel notionalia, vel communia, & nominantur sic כתר, id est corona, חכמה id est sapientia, בינה id est prudentia siue intelligentia, חסד id est clementia seu bonitas, גבורה id est grauitas vel seueritas, תפארת id est ornatus, נצח id est triumphus, הוד

id est confessio laudis, יסוד id est fundamentum, A מלכות id est regnum. Supra coronam verò ponitur אין סוף id est infinitudo, & est abyssus. *Eloquar an sileam*? Res est nimirum profundæ speculationis & quoddam pelagus immensum, in quod omnis nostra contemplatio demergitur, & demersa quodam hiatu absorbetur. An non meminerit is quantum nouitij iam fermè omnium nationum theodidascali dies atque noctes desudant? ferè solùm in conceptibus attributalibus, quas eorum alij perfectiones in diuinis no- B minant, alij attributa, tum negatiua, tum affirmatiua, tum absoluta, tum relatiua seu connotatiua, quæ facilè nunc (vt arbitror) de libro Cabalistico compendij Portæ lucis, quem Paulus Ricius vir egregiè doctus quondam ex nostris vnus, nunc Christianus, ex Rabbi quodam Castiliensi collegit, & de Isagogis quas scripsit in Cabalam discere potestis. Ea pariter de re magnus ille Magister Cabalæ Rabbi Ioseph filius Carnitolis, librum שערי צדק id est, Portarum iusticiæ con- C scripsit, & scripsêre commentatores circa arborem decem numerationum multi multa, qui causam hanc inuolutam euoluunt, & totam ferè sacram scripturam veterem in has decem numerationes, & per eas in decem ipsa Dei nomina, & per ea in vnum Tetragrammati nomen redigunt atque reducunt, affirmantes quòd *En soph* sit & α & ω, qui dixit, Ego primus, & ego nouissimus. Et quòd כתר id est, Corona, regni omnium seculorum sit fons sine fundo, & אב הרחמים id est D misericordiarum pater: cuius mysterium illud est, quòd אהיה *Ehieh* sigillat per אמת *Emeth*, hoc est essentiam per veritatem. Sicut nobilis ille dictator ait Eliezer Haklir, אמת חותמו id est, *Emeth* est sigillum eius. Probat hoc ratio arithmetica, quam imitantes, si multiplicauerimus *Ehieh* per *Ehieh*, surgent quadringēta quadraginta & vnum, quæ simul sunt אמת *emeth* hoc est, verum, seu veritas: sicut ארני שלום id est, Domini pax. Plura huc reducunt, vt *aleph* magnum, ti- E morem Domini, lucem inaccessibilem, dies æternitatis, vt est illud, Egressus eius ab anterioribus à diebus seculi. Sic scribit insignis Cabalista Tedacus Leui in libro de decē numerationibus, Ad secundam autem numerationem, quæ est sapientia referūtur hæc, ex attributis aut proprietatibus, primogenitura: *Ies*, id est ens: lex primitiua, *Iod* litera prima tetragrammati, terra viuentium, trigintaduæ semitæ, septuaginta legis species, bellum, iudicium, Amen, liber, sanctum, vo- F luntas, principium, & alia id genus. Et fortè mirum est, quòd secunda numeratio dicatur principium: legitur namque in Racanat excellenti Cabalæ magistro circa Geneseos initium hoc modo ואולי תשאל שהחכמה היא ספירה השניה למה קראת ראשית id est, Et fortè quæres, quum sapientia sit numeratio secunda, quare dicatur principium. Scriptum est enim in libro *Bahir*, אין ראשית אלא חכמה id est, Nihil est principium, nisi sapientia. Cui equidem rectè mihi vi- G dear respondere, quòd infinitudo ipsa trium summarum Cabalisticæ arboris numerationum, quas vos treis in diuinis personas appellare consueuistis absolutissima essentia, quum sit in abys-

A so tenebrarum retracta, & immanens ociosáque, vel (vt aiunt) ad nihil respiciens, idcirco dicitur אין id est nihil, siue non ens, ac non finis: hoc est, אין סוף quia nos tam tenui erga res diuinas ingenij paupertate mulctati, de iis quæ non apparent haud secus atque de iis quæ non sunt, iudicamus. At vbi se ita ostenderit, vt sit aliquid, & reuera subsistat, tum *aleph* tenebrosum, in *aleph* lucidum conuertitur: scriptum est enim, Sicut tenebræ eius, ita & lux eius: & appellatur tunc qui-
B dem *aleph* magnum, quando exire cupit, & apparere omnium rerum causa per *beth* proximè sequentem literam: de qua sic scribit Menahem Racanat, על כן תמצא האות הזאת פועלת הדברים כלם id est, Sic reperies literam hanc, scilicet *beth*, facientem res omnes: quapropter *aleph* candem vti propinquissimam, & fœcundiorem literam sibi recipit, nominatúrque אב pater omnis generationis & productionis. Deinde assumtum *beth*, rursus ablegat in vniuersitatem entium, ex
C infinito אין finem suum consequi desiderans, quare finalem literam *nun*, coniungendo *beth* generat, בן id est, filium, quæ prima est productio in deitate, ac principium alteritatis, vnde cognominatur ראשית id est, principium: tametsi est secunda emanatio ex infinitudine: hoc est, secunda Cabalistica numeratio, per quam omnia facta sunt. Scriptum est enim: Omnia in sapientia fecisti: hoc modo primus effluxus fit secunda numeratio, quia terminus generationis
D est filius. Restat tertiò medium inter *aleph* & *nun*, quod est *iod*, nota sancti nominis יה *Iah*, cuius ambos characteres, si alternis vicibus nomini בן *ben* intertexueritis, erit בינה intelligentia, prudentia, seu prouidentia, scilicet emanatio in diuinis tertia, cui attribuitur *Adonai*, spiritus, anima, votum, mysterium fidei, mater filiorum, rex sedens in throno miserationum, iobeleus magnus, sabbathum magnum, fundamentum spirituum, lumen mirificum, dies suprema,
E quinquaginta portæ, dies propitiationis, vox interior, fluuius egrediens de paradiso, Litera secunda Tetragrammati, pœnitentia, aquæ profundæ, soror mea, filia patris mei, & alia. Hucusque notauimus tres numerationes, quæ dicuntur à Cabalistis, teste Rabbi Ishac in Commentariis libri *IetZira*, ספירות העליונות כסא אחד id est, Tres numerationes summæ atque supremæ sedes vna: in qua sedet Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth.
F Bonitati, siue clementiæ, quæ est quarta numeratio, cum diuino nomine *El*, appropriantur etiam hæc, gratia, misericordia, brachium dexterum, innocens, dies tertius, ignis candidus, facies leonis, pes primus, Abraham senex, Oriens, aquæ superiores, argentum Dei, Michael, sacerdos, Angelus in specie electri, Hasmal, vestes albæ, Auster, & alia. In quinta numeratione seueritatis diuinum nomen est *Elohim*, & appli-
G cantur ei timor, proprietas rigoris seu grauitatis, præcepta legis negatiua, brachium sinistrū, ignis egrediēs ab aquis, vt in libro de Creatione: Item dies quartus, occidens, Gabriel, Ishac senex, nox, fortitudo, altare aureum, pes secundus, sanctificatio, caligo, Metattron, Aquilo, species fusca. Sextæ

A sea. Sextæ applicatur *Eloha*, speculatio illuminans, lignum vitæ, voluptas, linea media, lex scripta, sacerdos magnus, ortus solis, species purpurea. Et scribit Tedacus Leui, quòd de hoc loco explanantur septuaginta nationes in terra, & sigillum eius est *Emeth Adonai*, & vocatur pax, & forma eius figuratur in luna, & mysterium eius est tertia litera Tetragrammati, & mysterium hoc Pater noster qui est in cœlis, homo supernus seu Adam cœlestis, iudicium, sententia, Michael, Israel senex, Deus Iacob. Ad septimam referuntur,
B *Adonai Sabaoth*, crus, pes, columna dextera, rota magna, visio prophetiæ, Moyses, & cætera. Octauæ conueniunt *Elohe Sabaoth*, Mysterium columnæ ac pedis sinistri & Booz, & inde trahitur serpens antiquus, disciplina Domini, ramus, Aharon, Cherub, filij Regis, molæ molentes, & alia. Nonæ appropriatur *Sadai*, fundamentum mundi, Sion, fons piscinarum, iustus, Deus viuus, Sabbatum integrum, Medium inter custodi & memento, dies quinquagesima de Le-
C uiathan, Aries, Ioseph iustus, Salomon, iustitia, robur, lignum scientiæ boni & mali, fœdus Domini, arcus testimonij, gloria Domini, fundamẽtum prophetiæ Dauid, redemtio, seculum animarum. Reducuntur & ad decimam numerationem, *Adonai*, regnum, vita, Cherub secundus, Speculatio non illuminans, Posteriora, Finis, Ecclesia Israelis, Sponsa in Cãticis canticorum, Regina cœli, Virgo Israel, Mysterium legis ab ore
D datæ, Aquila, Litera quarta Tetragrammati, Regnum domus Dauid, Templum regis, Dei ianua, arca fœderis, & duæ tabulæ in ea, Dominus vniuersæ terræ. Audistis breue rationarium decem proprietatum, siue notionum aut attributorum in diuinis: quę dicuntur à Cabalistis בלימה quod intelligunt alij בלי id est, absque vel præter, & מה id est, quid: vt si diceretur, Decem præter quid: scilicet exceptâ Dei quidditate. Vnde interpretari solent *Belimah* hoc esse præter id quod
E est ineffabile, alij ab ipso בלום פיך ולשונך כלדבר id est, coartando seu constringendo os tuũ & linguam tuam ne loquaris, tanquam verba sacra quę non sint vulgo prodenda. Dicendum nunc esset de angelicis principibus & dæmoniacis præfectis quos ad latera clemẽtiæ & seueritatis ponunt Cabalistæ, rem profectò indigentem multiloquio, si non meridiem transgressi veheremur in vesperum. Quis enim paruo in tempore tam magna exponeret? Quis triginta quinque principes pu-
F ritatis, ac septuaginta principes Ismaelis in latere numerationis quartæ tam citò absolueret? Quis item in numeratione quinta grauitatis atque timoris pariter triginta quinque principes reatus, & septuaginta principes Esau tam obiter & tam perfunctoriè posset satis explanare? quæ propria quidem volumina poscunt, & certè admodum lata: quare his in præsentia intermissis procedamus ad artem. Beatitudo, inquam, contemplantissimorum hominum pro electiore modo
G à meditatione legis, hoc est viginti quatuor librorum, quos *Esfrim Varba* nominamus, diurna & nocturna pendêre, sacris ex literis deprehenditur. Scriptum est enim, Beatus vir (inter cætera)

A qui in lege eius meditabitur die ac nocte: non qui legat, nõ qui scribat, nõ qui loquatur, sed qui mediteturme forte scriptio legis aut lectio quandoque terminata & desinens, etiam beatitudinem cessare ac desinere compellat. Sed is tandem qui cogitationes in corde suo illuc cogit, vt dimissis carnalibus, spiritualia legis meditetur, is (inquam) is beatus est, cum corde mundo Deum videbit. Non enim tanta erat meo arbitratu diligentia opus ad sacræ scripturæ histo-
B rias, quæ tam patent Hebræis, quàm T. Liuius Latinis. Item ad mandata & præcepta quæ numerum habent, tum ad religiones & cæremonias quæ rudi ac indocto etiam vulgo, vel sæpe non sine vitio ac peccato peraguntur, vnde non mereantur tantam beatitudinem quæ corporeis sensibus constant, vt ad illa requiratur tam assidua, tam continua & tam diligens meditatio diei atque noctis. Sed longè maior beatitudo in theoriæ gradibus sublimioribus inueniri posse
C demonstratur quæ ad legis Cabalisticam intelligentiam vsque adeo tendat vt spiritali meditatione mentes nostras imbuat, & quasi in similitudinem sui formet. Hanc esse coniicimus legis meditationem, quę Moysi post datam in igne legem, & fractis iam reparatisque lapideis tabulis tandem ab ore Dei tradita est. Primò namque, vt asserunt Cabalæi, Deus legem suam in globum igneum conscripsit per ignem fuscum super ignem candidum: ait enim Ramban Ge-
D rundensis שבא לנו בקבלה שהיתה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה: id est, Quòd apparet nobis per Cabalam, quòd fuerit scriptura in igne fusco super dorsum ignis candidi. Vnde illud extat Deuteronomij trigesimo tertio, De dextera eius, ignea lex eis. Erántque tum literæ (vt aiunt) confusæ ac inglomeratæ, quas studiosissimi quique speculatiuè intuentes ac diligenter considerantes Spiritu sancto ducti facilè possent hinc & inde, susque déque, vltrò ci-
E trò, prorsus rursus, eligere, legere, colligere, ac in verba quælibet formare sententiam, in bonis bonam, in malis malũ significãtia. A Deo autem Moyses edoctus in ordinem cunctas redigebat populo edendas, vt quæ legis essent, vniuersi scirent & obseruarent, & inde lex in libros distincta & in arcam reposita est, sicut ipse recepit à Domino. Artem tamen ordinandi & variandi literas & sacram scripturam ad mẽtis eleuationem dulcissimè interpretandi à diuina tunc ma-
F iestate receptam, vt rem diuinissimam à rudibus imperceptibilem, vulgo non patefecit. Sed electis tantùm Iosue & septuaginta, ore ad os tradidit, à quibus postea semper electiores quique receperunt, & ea receptio, vt antè audiuistis, nominata est Cabala. Nonnihil astipulantur etiam sapientissimi Christianorum doctores, quorum plurimos ego, quanquam Iudæus, tamẽ libenter in aliena castra tanquam explorator irrepens, legi. De nostro enim Moysi Grego-
G rius Nazianzenus ille Græcus, cognomento magnus, Theologus, in libro de statu Episcoporũ, sic ait, δίχα νόμον, τοῖς μὲν πολλοῖς, τὸν τοῦ γράμματος. τοῖς δὲ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς, τὸν τοῦ πνεύματος. id.

est, Accipit legem, ipsis quidem multis, eam quæ A est literæ, ipsis autem super multos, eam quæ est spiritus. Et in libro primo theologiæ, βούλε) ἐν πλαξὶ στερεαῖς καὶ λιθίναις ἐγχαράττεσθαι, καὶ ταύτας ἀμφοτέρωθεν, διά τε τὸ φαινόμενον τοῦ νόμου καὶ τὸ κρυπτόμενον. τὸ μὲν τοῖς πολλοῖς καὶ κάτω μένουσι, τὸ δὲ τοῖς ὀλίγοις καὶ ἄνω φθάνουσι. id est, Vult ita tabulis solidis & lapideis conscribi, & iis altrinsecus propter manifestum legis & occultum, illud quidem multis & inferiùs manentibus, hoc autem paucis & sursum peruenientibus. Quibus è verbis appa- B ret quibusdam valde doctis, etiam vestris hominibus, ꝙ Moses legis textum plebi tradiderit, at mysteria, parabolas & symbola ipsi sibi ac præstantioribus reseruarit. Eam Cabalæ artem in treis vias diuisam fuisse accepim⁹, Salomonis testimonio, qui 22. Prouer. Certè scripsi tibi tripliciter consultò & è sententia, vt notificarem tibi rectitudinem eloquiorum veritatis. Sic enim gẽs nostra loqui consueuit, cũ habenda est Cabalæ mẽtio, vt appellent eam אמרי אמת id est, eloquia ve- C ritatis scripta, scilicet על דרך האמת id est, Secundùm viam veritatis, quod est Cabalæ. Hic mos fuit Ægyptio ac Gerundensi cæterisque creber. Alij verò quinque Cabalæ partes exhibuerunt, vt Rab Hamai, in libro Speculationis, quas ita nominat תיקון וצירוף ומאמר ומכלל וחשבון id est, Rectitudo, & combinatio, & oratio, & sententia, & supputatio. Vester Mirandulanus in nongentis conclusionibus scripsit his verbis: Quicquid dicant cæteri Cabalistæ ego prima di- D uisione scientiam Cabalæ in scientiam *Sephiroth* & *Semoth*, id est numerorum & nominum, tanquam in practicam & speculatiuam distinguerem. Sed Rabbi Ioseph Bar Abraham Salemitanus, & Cabalistarum multò maxima pars sequuntur Salomonem Regem, in eo quòd tripliciter illam posse artem non tantùm speculari, verùm etiam practicari planè credunt, iuxta triplicem rerum omnium conditionem, numerum, figuram & pondus, quippe illa quinque in E hæc tria reducentes. Cùm enim totum negociũ sit allegoricum, & aliud pro alio per aliud intelligatur, vt ipsa sententia sit alia pro alia, dicemus palã, ꝙ aut dictio pro dictione ponitur, aut litera pro dictione, aut litera pro litera. Principiò nẽpe dictio sumitur pro dictione, vel per transpositionem quæ metathesis nuncupatur, vel per numerum æqualem dictionibus inclusum. Litera ponitur pro dictione, vel in capite, vel in fine, vel vbilibet, per superpositam notam. Litera ponitur F pro litera per alphabeticariam reuolutionẽ, planè totam, vt omnis tandem proportio complecatur, arithmetica, geometrica & musica. Verbi causa, illud Psalmi 21. Domine in virtute tua lætabitur rex: intelligimus Cabalisticè de Messia, dicentes, Domine tetragrammate in virtute tua Messiha rex, subaudiatis, venit vel operatur. Est enim Messiha virtus Dei & operatur in virtute tetragrammati. Ad id me ducit hæc dictio ישמח, *sismach* cuius si literæ transponantur, erit G משיח id est, Messiha. Alio item in loco Dominus dixit ad Mosen, Quoniam præcedet te Angelus meus: Exodi 23. Ecquis ille Angelus iuxta Cabalistas? dicunt alij quod Michael, transponendo

A enim literas מלאכי Maleachi fit Michael: alij accipientes illum secundum artis Cabalisticæ modum, affirmãt quòd sit *Metattron*, eo quòd Deus aiebat, Quoniam est nomen meum in illo. In *Metattron* autem est nomen *Sadai* per numerum æqualem vtrisque dictionibus inclusum, quod mirificè amplectitur Gerundensis in loco antè citato. Cernitis iam duas Cabalæ symbolicas vias? Quin vultis quoque tertiò literam videre pro dictione reponi? Legite Isaiam capite 65. Be- B nedicetur in Deo, Amen. Ecquis est iste Deus? Cabalistæ respondebunt quod est ארני מלך נאמן id est, Dominus rex fidelis: treis enim has dictiones per capita, tres literæ אמן notabunt, vt scripsit Racanat Exodi decimo quinto. Quarta species & tertia Cabalę pars, est cõmutatio literaria, vt dictio certis literis scripta symbolicè designet aliam dictionem per alias literas compositam, & fit per alphabeticariam reuolutionem iuxta librum creationis Abrahæ variationibus viginti C duabus, secundùm quòd ibi tot alphabeta legũtur. Exemplum præbet nobis *Marpaz* nomen Dei quod literis his quatuor conscribitur מרצפץ de quo Mirandulanus vester sic ait, Nomen Dei quatuor literarum quod est ex *mem*, *tsade*, *pe* & *tsade*, regno Dauidis debet appropriari, cumque illud in sacræ scripturæ textu planè non legatur, cuiúsnã rogo esse symbolũ perhibebitur? Respõdẽt Cabalistę, ꝙ sit symbolũ atq; signaculũ tetragrammati ineffabilis & procedit ex alphabeto vl- D timo, quod est vigesimum secundũ libri, qui nominatur *Sepher Ietzira*, diciturque *Ath bas*: illic enim commutantur *iod* pro *mem*, & *he* pro *tsade*, & *vau* pro *pe*, vt sit *Marpaz*, *Adonai*, *iod*, *he*, *vau*, *he*. Dixi modò ad artem pertinentia quæ fit vel transuersis, vel transpositis, vel commutatis dictionibus, syllabis aut literis, secundùm quatuor rationes quibus scripturarum sensa ingeniosè ac artificiosè allegorizantur. Nam de iis quæ sine arte constant & sola E traditione fiunt ἄτεχνα, satis superque vos feci certiores, quanquam antè ipsi ambo, quæ vestra professio est, haud parum multam de illis cognitionẽ proprio studio adepti estis, quo scilicet modo simplicia de compositis & superiora de inferioribus abstrahantur, ac ferè omnia in mundum intellligibilem aut supersupremũ & incõparabilẽ referantur. Possunt & pietatis argumenta nõnulla sæpe nobis legendo sanctas literas, in mentẽ venire quæ ad diuinorũ admirationẽ pri- F mùm, ac etiam tum in amorem eorum nos alliciant, nec tamen certa quauis arte tradi queant, vt quòd Gabriel fortiore sit virtute quàm Michael, quoniam de eo legitur in Daniele, Duplex virtus volando volans. De Michael autem solùm quòd venit in adiutorium: quare inter intelligentias Gabriel philosophicè virtus reputatur intellectus agentis, & Michael virtus intellectus passibilis. Ita scribit Rabbi Leui Ben Gersom, qui à Latinis nominatur Magister Leo de Ba- G nolis. Plurimum cõferre mihi videtur, Philolaus inquit, ad artem Cabalisticam, optime Simon, id quod tu ἄτεχνον appellas, nisi enim habeantur in manibus reuelata maiorum, quæ rectè quidem sub artem cadere non putas, esset omnis

quantum-

quantumcunque temeraria omnibus cõcessa exponendi licentia, & vertendi sacram scripturam quorsum quisque vellet, quemadmodum accepimus vulgarios quosdam sophistas agere vi hac ætate videantur suis syllogismis illa sanctissima diuini Spiritus oracula propè in publicum contemptum adduxisse. Nunc autem quando ad reuelata sunt (vt arbitror) applicanda vniuersa, ducitur quædam linea, quam

vltro citróque nequit consistere rectum,

vt quæ artis sint, operâ pessimorũ hominum non vergant ad inertiam. Tum Simon, Aperte vera prędicas, inquit: ferè namque est aliud nihil quod plùs erranter ad sensa cuiusq; retorqueatur quàm oracula, tametsi nõ id semper maliciâ fit, sed plus sæpe ignorãtiâ: quis enim dedita opera piaculum in sacra committeret? Ita Saul quondam verbi ambiguitate deceptus errauit ab oraculo, cùm promisisset Deus Exodi 17. אמחה את זכר עמלק id est, Delebo memoriã Amalek: credẽs si mares abstulisset satisfieri præcepto, quoniã זכר *Zakar* masculũ significaret. Deus autẽ magis deleri memoriam Amalek, per hoc vocabulum זכר *zeker* voluit, quod memoriam quoque designat. Nondum enim erat scripturæ distinctio per puncta & accentus quæ ab annis Ezræ primum cœpit. Ergo זכר sine pũctis & memoriam & masculum enunciãs, Sauli occasionem dedit ruinæ. Ad hæc Marranus, Contigit & Italis & Græcis simile de verbo φῶς, quod & hominem significat & lumẽ. Vnde quõdam Saturnaliorum cultores amphilogia decepti, hominem aliquem quotannis Saturno immolarunt, cùm æquè sacrificium illud iuxta oraculum accensis luminibus fieri potuisset, vt placaretur Saturnus. Sic enim gens illa tam stulta postremùm Hercule magistro resipuit. Et miserandum est etiam ætate nostra quãtum stolidi homines & superbi quidam sophistæ imperitia linguarum errent, quod esset tamen ferendum, nisi se non errasse contenderent, & monstrantibus viam non etiam vsque ad internecionem inuiderent. Sed, ô noster dux, artem Cabalisticam, cuius exordiũ inchoasti prosequere pleniùs. Tum Simon, Artem hanc rebus constare tribus, inquit, peritiorum vt diximus opinio est. Primùm numerorum supputatione, quę גימטריא *Ghematria* id est, Geometria nominatur, quasi terrestrium characterum inuicem numeralis dimensio, quæ tamen pendeat ab arithmetica illa ob abstractam sui simplicitatem nullis sensibus tractabili, & ideo ne nouitiorum quidem artificio rudi subiecta. Potius igitur nũcupata est prima pars Geometria, quàm arithmetica, quamuis vtrumque reuera vnum & idem in hac arte valeat. Deinde transmutantur quandoque syllabæ vt fit & transmutata dictio, aut conuertitur verbum simpliciter. Secundò quòd litera ponitur pro dictione, & appellatur *Notariacon* ab apicibus notariorum, quoniam ibi quælibet litera in culmine notatur, vt sit alicuius integri vocabuli signum. Tertiò consistit hæc ars in literarum mutatione, cùm altera pro altera ingeniosè locatur, & appellatur commutatio, quo factum est vt R. Ioseph Minor Salernitanus libros de hac arte à se conscriptos Hortum nominauerit, id est גנת propter ternas huius dictionis literas, quarũ singulæ singulas portiones artis Cabalisticæ designãt. Nam *ghimel* significat גימטריא *Ghematria*, *Nun* נוטריקון *Notariacon*, *Thau* תמורה *temura* vt sint partes totius artificij hæ גמטריא id est, Arithmetica, נוטריקון id est, Notariacon quasi notatorium, & תמורה id est, Commutatio elementorum. Huic titulo allegat autor versum Salomonis capite sexto Canticorũ, Descendi in hortum nucis. Pro prima itaque parte exordiar ab eo quod est principium. Et scribitur in Zacharia quòd Dominus Tetragrammatus erit אחד id est vnus, & nomen eius אחד id est vnum, forte multò veriùs Dominus Deus erit *Aleph*, id est principium, vt vos Græcè dicitis α & ω, & חד id est vnum, vt qui sit principium vnius. Ipse namque supra omnem vnitatem & omnis vnitatis sempiterna origo est. Et fortè non dicitur vnum, sicut non dicitur ens, quoniam est supra omne ens à quo emanat quicquid est. Vnde à contemplantissimis nominatur אין id est non ens, vt legitur Exod. 17. היש יהוה בקרבנו אם אין id est, Num est ens *Adonai* inter nos, an non ens? Legitur autem in libro de Via fidei & expiationis, quòd sit vtrumque היש ואין id est, Ens & non ens: quoniã ea quæ sunt, & ea quæ non sunt, ex ipso sunt, & post ipsum sunt. Ita quoque non vnum est, quoniã omnis vnitatis causa est, & vnitas post ipsum est, & nihil eorum est, tam quæ post ipsum sunt, quàm quæ non sunt, vt in libro Speculationis Rabbi Hamai dicitur, qui post multa sic ait, שכלם נאצלים מאחדותו והוא אינו דומה לאחד id est, Quòd omnia ea deriuantur ab vnitate sua & ipse non est similis ipsi vni. Neque id solùm nostri fatentur, verùm etiam asseuerant Marranes vestri pariter quos esse sapientissimos probatis. Dionysius enim Areopagita in libro de Mystica Theologia eidem sententiæ de Deo subscripsit his verbis, οὔτε ἀριθμός ἐστιν, οὔτε τάξις, οὔτε ἕν, οὔτε ἑνότης. id est, Deus neque numerus est, neq; ordo, neque vnum, neque vnitas. Quid tandem est? Respondit Hieroni Simonides, quanto magis cogito tanto minùs intelligo. Et mihi accidit simile, cùm exactis omnibus creatis ascendero supra omne ens, non inuenio aliud quàm infinitum pelagus nihilitudinis, & fontem omnis entitatis ex abysso tenebrarum manantem perenniter. O altitudo! O profunditas! O nostra infirmitas! At satis videri debet, id nos de illo nosse, quod ipse nobis de se reuelauit, quia sit principium, hoc est *Aleph*, & Tetragrammatõ, quod per *Aleph* significatur, notãque essentiam diuinam, nihil vtique aliud quàm הויה videlicet, est, quod certè propemodum erit idem cum essentia יהוה Nam propter æqualem valorem scriptura vtrumque coniunxit, tanquam eius qui est primus & vltimus, Exod. 9. הנה יד יהוה הויה id est, Ecce manus Tetragrammati *hoiah*, quasi dicat est, scilicet finis operum & miraculorum Dei, vt patet in decem plagis Ægypti. Nam alibi ea dictio sic non inuenitur. Indicat autem Salomonis Trecensis testimonio instãtem essentiam. Quòd verò Tetragrammaton à *Iod* cœpit, planè nostri causa factum est, vt agnoscamus ipsum esse punctum infinitum & omnis numeri, hoc est rei cu-

iuscunque complementum. *Iod* enim decem significat. Et in resolutione nominis Tetragrammati est litera decima sic, יהוה יהו יהי Vbi post Tetragrammaton reperitur יהו quod est symbolum ipsius *Ehieh*, hoc est entis per æqualitatem numeri. Et nihilo quoque minùs significat essentiam creatoris, vt Exo. 3. *Ehieh* misit me ad vos, non illa quæ immanet, sed quæ fluit extrà. Est enim sigillum Dei יהו quo *Ehieh* sigillauit mundum, & dicitur אמת id est verum, quippe quod in se ipsum Arithmeticè multiplicando nascitur. Tum sequitur יה nomen essentiæ meriti ac retributionis: vt in Psalmis, Si iniquitates obseruaueris *Iah*. Tria igitur nomina essentialia in Tetragrâmaton cernitis. Ineffabile notat essentiã primam, *Ehieh* essentiam in rebus, & *Iah* essentiam in meritis: & prædicantur in eo quod quid est. Idque appellatur מה id est quid? Nã Tetragrammaton יהוה per æqualitatem numeri significat מה vtrumque enim continet 45. Cúmque dixisset Moyses, Quid nomen eius, quid dicam? respõdebatur ei, *Ehieh*. Deinde considera diligenter Spiritus sancti verba, quæ haud frustra ponuntur in eodẽ Exodi 3. לי מה שמו מה id est, Mihi quid nomen eius, quid? Et videte literas terminales eorũ, habebitisque quatriliterum ineffabile יהוה cuius principium est *Ehieh*: medium, *Iah*: finis, infinitudo. Partes enim eius sunt יהו יהי quas diuidemus in tria interualla. Primum est יה, Secundum והי, Tertium יהי, Omnia ad esse ac essentiam deseruientia. De *Iah* legitur Exodi 15. Fortitudo mea & laus *Iah*. De ויהי eodem in loco, Et factus est mihi in salutem. De יהי Genesis primo, Fiat lux. Hæc ambo verba nouissima plurimùm ad mundi opificium & rerum existẽtiam contulerunt, vt יהי אור ויהי אור Fiat lux, & facta est lux. Et erat vesper, & erat manè. Fiat firmamentum, & sit distinctio, & factum est ita. Congregẽtur aquæ, & factum est ita. Germinet terra, & factũ est ita. Producat terra, & factũ est ita. Fiãt luminaria, & factũ est ita. Semper addito eo, Et factũ est vesper, & factũ est manè. His omnibus (vt reuera sint) deprehẽdimus inesse seminaliter & occultè nomẽ ineffabile. Solũ verò *Elohim*, id est Deus, in illis sex diebus expressum cernimus. Sed cùm iam mundus appareret esse perfectus, pôstque varia & admiranda diuinissimarum virtutum opera consummata, tandem pro merito triumphus esset celebrandus, & festus dies indicendus: ecce cum *Elohim* Tetragrammatus Rex regum & Dominus dominantium incessit, & dictum est tũ primùm, Istæ sunt generationes cœli & terræ, quando creatæ sunt in die quo fecit Tetragrammatus *Elohim* cœlũ & terram. Hic Tetragrammaton publicè auribus omnium creaturarum primò intonuit, quo intelligimus clemẽtiam Dei cum iustitia: nam in quocunque loco sacræ scripturæ Tetragrammaton sibi iungit *Elohim*, ibi proprietatẽ animaduertimus clementiæ simul & iusticiæ. Componitur quandoque cum ארני vt in oratione Habakuk, Tetragrammatus *Adonai* fortitudo mea: & nos sic legendo, virtutem Tetragrammati descendere intelligimus ad ipsum *Adonai* prolatum. Sin ordine conuerso reperitur *Adonai* Tetragammatus, vt

A Geneseos 15. *Adonai* Tetragammate quid dabis mihi? tum mente concipimus quòd numerationes, hoc est diuinæ proprietates ab inferiore ad superius ascendentes, supremam lucem apprehendãt. Fit & quandoque vt reperiatur iunctum nomen *El*. Psalmo 118. *El* tetragrammatus & illuxit nobis, & significat clementiam. Haud absimiliter cùm additur *Elohim*, & dicitur sic, *El Elohim* Tetragrammatus locutus est, & vocauit terram: Psalmo 50. tum denotat nomen ineffabile B gratia & seueritate vestitum. Aliquando legitur, idque tãtùm in Prophetis & Hagiographis, Tetragrammatus *Sabaoth* Psal. 46. Tetragrammatus *Sabaoth* nobiscum, susceptor noster Deus Iacob. Insinuátque hoc modo proprietatem iudicij. Atque ideo prophetæ isto more increpando ad seueritatem vtuntur. De huiuscemodi explanationibus perquirere latiùs poteritis in libro Portæ lucis, & multo latissime in libro Portarũ iusticiæ R. Ioseph Carnitolis. Adhuc & de trede- C cim eiusdẽ Tetragrammati proprietatibus, quas legislator Moyses inuocauit Exodi 34. in hanc sententiam, Tetragrammate Domine Deus misericors & gratiose, longanimis, multæ clementiæ, & verus, custodiens misericordiam in millia, tollens iniquitatem, pertransiens scelus, atq; peccatum, & innocens non innocentabitur, visitans iniquitatem patrũ super filios & super filiorum filios in tertiam & quartam progeniem. Vos hîc appello, vos optimi viri: hoc enim dicere libet D certè sine falso, quoniam multis & studiis & verbis esset opus ei, qui cuncta nominis Tetragrammati mysteria publicare vellet, cuius ne finis quidem vllus reperitur vnquam, sicut nec substantię Dei. Omisso itaque nomine proprio essentiæ diuinæ, ostendam deriuata numero pauca. Sic enim fieri consueuit vt pro grammaticorum decreto appellatiua de propriis formemus. Sũt autem hæc אל אלהים אלוה quorum vnumquodq; originem suã ex ineffabili Tetragrammato sor- E titum est quod literas cõtinet quatuor, ecce quatuor, & designat 26. ecce viginti & sex, quæ omnia sunt vnum Dei symbolũ, ecce vnum. Iunge singula, videlicet quatuor, viginti sex, & vnum, & fit אל cui si addideritis terminationẽ Tetragrãmati וה nascetur *Eloha*. Nunc de *Elohim* sic dicitur quòd eius ם nõ est rei significatio, sed grammatica inflexio, quod inde apparet. Nã si per affixum aut regimen consequentiæ legẽdum illud fuerit, haud dubium quin ם litera carebit: ergo si F principio Tetragrammati *Iah* ordine conuerso *El* addideritis, mox fit *Elohi*, & assumendo declinationem grammaticam, quæ est ם in fine pronunciabitur *Elohim*, quod & sæpe per literas ineffabilis scribitur, & *Elohim* nihilominus punctatur. Est autem in Cabala frequens ordinis cõuersi vsus, & magna eius virtus virtutísque laus, cùm quoquo modo syllabæ transponantur, quòd absque diminutione tamen eædem manent literæ, licèt sæpe non eædem significationes, cuius G rei Abraham in libro *Ietsira* meminit, cùm ait, זכר ונקבה זכר באמש ונקבה באשם id est, Marem & fœminam, marẽ in *Emes*, & fœminã in *Esem*, vbi transpositio literarum, rei quoque mutationem indicat. Verbi causa לא & אל id est Deus,

& non

& non. Quod cùm aliâs frequenti sit in more, tamen hoc est vehementer admirabile in hoc nomine ineffabili, quòd eius literæ quantumcúque hac illácque peruertantur, semper vnam & eandem rem significant, videlicet esse ac essentiam Dei, qui dixit, Ego Tetragrammatus, & nō mutor. Quod isto vobis vsu erit manifestius, Resoluatur Tetragrammaton nomē in 12. variationes (nec enim poterimus vltrà proficisci) tunc quicquid inuentum fuerit nulli alij nisi essentiæ deseruiet, cuius symbola sunt hæc יהוה והוי יוהה B
חוהי הויה ההיו וויה והוה והוי היהו הייה ההוי:
Duodecim igitur ista nomina, vnum nomen apud Cabalistas censentur, tanquam vnius rei significatiuum, quanquam sunt duodecim expositoria, quorum singulis applicant de sacra scriptura vnam clausulam, quæ illud apertè per *notariacon* referat, nō expositionis, sed memoraculi tantùm loco ne subeat eius obliuio, vt si dicerē, Attende & audi Israel hodie, quod legitur Deuter.
C 27. c. Hebraicè sic הסכת ושמע ישראל היום Horum quatuor verborum capita notabitis & facietis הויה quod nomen est essentiæ atque resolutio Tetragrammati, pariter de cæteris fiant cætera. Sed maneamus tantisper in prima Cabalę specie, dum adhuc quædā cognitu necessaria viderimus. Iam enim quod dixi, de secunda parte sumēdum fuit. Aggrediamur autem hanc artem si vultis membratim cęsimque, modò ne diu in vnoquoque immoremur, vt diurna opera cum die transeat. Quin id quod priùs tetigi nunc iterum breuiusculè citabo, vt firmiùs hęreat, quòd Deus ante creationem ineffabilis, in creatione nominatus est *Elohim*, & post creationem habitans in mundo tanquam in templo suo dicitur ארני *Adonai*. Vnde illud legitur Psal. 11. Tetragrammatus in templo sancto suo, Tetragrāmatus in cœlis thronus eius: vt qui dominator in operibus suis. Nam ipse est vt scriptura dicit Deut. 10. Dij deorum & Domini dominorū *El* magnus: quare
E templum Cabalisticè nota est *Adonai*, & conuersa vice per æqualitatem numeri. Perinde atq; in *Adonai* ארני tanquam in suo היכל id est, templo adorādus sit ineffabilis Tetragrammatus, & Deus in Deo amandus, iuxta triplicem mūdum, Ieremię 7. Templum Domini, templū Domini, templum Domini. Restat aliud nomen appellatiuū שרי id est, *Sadai*, Exodi 6. Ego Tetragrammatus, & apparui Abraham, Ishac, & Iacob per *El Sadai*, & nomen meum Tetragrammaton nō
F feci sciri eis, vbi solùm hoc appellatur nomen suū quod est ineffabile, quia hoc tantùm est summo Deo proprium, quatenus ipse est nihil eorū quæ sunt, sed supra omnia est, non habens respectum extra se. Cætera sunt etiam aliarum proprietatum & relationum appellatiua, vt *Sadai*, quod Latini verterūt dicentes Omnipotens, sed aptiùs Hebraicè significatur, Sibi sufficiens, se contentus, & nullius indigens, quod Græci rectiùs αὐτάρκης, interpretantur. Nā ש id est quod,
G & די sufficit vel satis est, Grammaticè dicimus. Cæterum si audieritis solitariè in sacris vocari שם id est nomen, confestim Tetragrammati vobis in mētem veniat, quod κατ' ἐξοχὴν & hyperbolicè nomen dicitur super omne nomen, quan-

A tumuis in sermone quotidiano rei omnis sit quæ habeat existentiam. *Sadai* autem quoniam non est ei opus alterius adiutorio, ideo patribus in *El Sadai*, hoc est in forti qui se ipso contentus sit, Tetragrammatus apparuit, vt qui per se sufficiat miracula & prodigia facere, non autem fecit illos scire quòd nomen Tetragrammaton sit illud nomen in quo possit homo tāquam cooperator & delegatus à Deo efficere miracula: de hoc apertiùs in Capnione de Verbo Mirifico. Est prę-
B terea ipsius *Sadai* ministratorius spiritus *Metattron* per æqualitatem numeri sic nominatus, qui dux & monstrator viarum esse perhibetur, quod postea si me commonueritis tractabimus apertiùs. Accedit aliud nomē *Sabaoth* quod Hebraicè sic legitur, צבאות & ita dicuntur exercitus, quorum primus est intelligētiarum omnino separatarum & angelorū. Secundus motorum orbium & assistentium virtutum. Tertius animarum corpora informantium, & nō inuenitur nisi
C post nomen Dei. Vnde tripliciter quoque legitur Sanctus, Sanctus, Sanctus, Tetragrammatus *Sabaoth*, Isaiæ sexto, ac aliis in locis similiter. Omnis igitur primæ partis Cabalæ status qua procedat institutione audiuistis. Nam cùm totus in sacrorum verborum commutatione consistat, & quælibet verba bifariàm alterentur, necessariò fatebimur ei parti duas subesse species, alterā quę sit syllabarum aut dictionum trāspositio, alteram numerorum æqualitas. Vt si verbi causa legero
D Isaiæ 40. מי אלה ברא id est, Quis hæc creauit? & Cabalisticè transponam duo hęc, conuertámque in אלהים tum actu redibit exordium Geneseos ברא אלהים pro מי אלה ברא vt stet sentētia, quis hæc creauit? Deus creauit. Et Ezechiel sedit ad fluuium Chobar, id est ad influentiam *cherub*, transponatur enim כובר & fit כרוב Et Nohe inuenit gratiam: Gen. 6. conuertendo enim נח fit חן Similia cuncta eueniunt per metathesim, propter literarum primariam confusionem, quæ in
E igneo globo apparuerat, vt licuerit quasi de chao literas educere, atque eas hinc & inde legere, prorsus, rursus, ita primæ partis species prima consummatur. Nunc ipse mecum constitui accessu membri alterius de parte prima nonnihil exempli gratia monstrare, vt pernoscatis rem liquidiùs, & firmiùs quoq; memoria teneatis. Legitur de Ishac & Rebecca 25. Geneseos, ותהר רבקה אשתו id est, & concepit Rebecca vxor sua. Ex quo diuinare commodum nobis conceditur
F quidnam Rebecca cōceperit. Quin certè vt verba indicant concepit Rebecca אשתו Vos autem cōsiderate, viri doctissimi ecquid sit אשתו in hac primæ partis secūda specie per גימטריא *Ghematria* id est numerorum commensurationem, reperietis iuxta æqualitatem numeri significare אש וקש id est, Ignem & stipulam: vtrumque enim in se continet 707. concepit ergo Rebecca ignem & stipulam, quod sacra comprobant eloquia, teste Abdia, qui ait, Et erit domus Iacob i-
G gnis, & domus Esau stipula. Similiter quando audimus legem fuisse latam in sapientia חכמה videamus quæ sit illa sapientia quæ ad legem ferendam congruat. Et certè sunt edicta & interdicta, iussiones & prohibitiones. Symbolum au-

tem est חכמה id est, Sapientia omnium mandatorum Dei: cùm enim quatuor illius vocabuli elementa de propriis scripturis pronunciaueritis, חית כף מם הי conflabitur ex eis numerus sexcentorum & tredecim mandatorũ Dei, quæ doctores nostri תרינ appellant. Ad summũ in hoc genere speculationis primò legis characteres, elemẽta, & literas in confuso fuisse repositas, & hac atque illac legibiles, memoratu dignum erit. Secundò nullis accentibus aut punctis distinctas. Tertiò singulas alphabeti literas primordiales certum significare numerũ, etiam quinque terminales, quas longè pòst ille prudens Ezra simul cum punctis adinuenit. Nam primitiuæ sunt duę ac viginti, quibus solis ab initio scriptura omnis depicta extitit, quas vsque ad hæc tempora Cabalistæ locant & dislocant pro cuiusuis iucundæ contemplationis amœnitate. Vltimò est nobis intentanda vniuersalis hæc meta, quòd tametsi Cabalistæ sit officium, aliud legere ac aliud intelligere, tamen inuiolabiliter istum quisque obseruet canonem, in bonis bona, in malis mala, ne albo nigrum applicet, aut diem nocti. Tum Marranus, Id genus artis, inquit, haud secus cogitauero quàm si quis Dorotheum aliquẽ appellauerit pro Theodoro, aut pro Nicodemo Demonicum, siue pro Demophilo Philodemum: sicut Græci dicere solent, σωματόφιλον καὶ φιλοσώματον.

Ad hæc Simon ait, Certè id quod dicis nonnihil quadrat, sed exempla enumerando admodum breui fatigaberis propter aliarum linguarũ inopiam, quæ ad Hebræã tanquam omniũ linguarũ fontẽ cõparatæ, pauperes sunt, & egestatis suę impatientes, vt quę & reliquarũ nationũ asciscant idiomata. Nec enim plenum numerum accipiũt, nec compositionẽ vtilem admittũt. Quapropter ars ista in alterius gentis sermonẽ traduci minimè potest. Quòd nisi vos pariter Hebraicè peritos nossem, frustra hæc de Cabala quantumlibet paucula vobiscũ egissem, aut iam acturus essem. Sed properè accedamus ad secundam huius institutionis partem quæ נוטריקון dicitur, id est *notariacon*, quod est conuentum quoddam clam receptum inter Cabalistas vt literæ singulariæ sine coagmentis syllabarum, certa verba designẽt, quemadmodum notariis & actuariis est in more, & quondam belli ducum furtiua scripta literis vnicis inconditè repositis arcana mentis protulerunt. Est adeo Probi Grammatici commentarius, vt scribit A. Gellius, satis curiosè factus de occulta literarũ significatione. Haud aliter fortè in huius artificij prosecutione fit, quàm si qui paciscantur inter se *iod* literã, propter indiuisibilis puncti figuram, ineffabile Tetragrãmaton quod vulgo Dominũ interpretamur, notare. Sicut & illud ipsum propter tres עליונות i. summitates in decẽ numerationibus, quæ sunt vna & eadẽ עטרה id est, vnum diadema tribus punctis signare solent. Aiunt enim Cabalistæ פי לסוד זה כתבין השם ג יודין כזה יי i. Quòd ad mysteriũ hoc scribunt nomen tribus *iod*, vti hoc יי Vbi vnicũ quatriliterum tribus vnicis literis conscribitur, quod vsu quotidiano approbatur. Fuit & quondam in diebus Antiochi Eupatoris Iudas Mat-

A tathiæ filius, bellator nobilis, & dux belli pro legibus, templo, ciuitate, patria & ciuibus Iudæorum acerrimus: contra quos cùm iam Antiochus & illius omnis exercitus irrueret, dedit Iudas Angelo monitus commilitonibus suis, ceu belli tesseram, hoc nobile signum, מ.כ.ב.י. vt se quatuor his literis fortiter in pugna exhortarentur, promittens quòd futurũ esset signum victoriæ Dei, quod Iudæorum milites animo læto in vim magnæ consolationis acceperunt, & sub eo signaculo
B validè pugnantes interfecerunt in castris Antiochi virorum quatuor decem millia & ingentem numerum elephantorum cum iis qui superpositi fuerant. Quo factum est vt princeps belli Iudas sic antea dictus, deinceps ab omnibus *Machabæus* cognominaretur, eo quòd hi quatuor characteres syllabicè ita sonarent. Cúmque tanta eius signi virtute tot se crederent præliorum victores fuisse, admirati sunt tribuni militum & sapientes in Israel, rogantes Iudam quónam mo-
C do tot triumphi sub hoc eis dato signo contigissent? & respondit Iudas Machabæus in isto signo præsentiam esse Dei omnipotentis ineffabilis. Ostendítque illa verba Moysi Exo. 15. dicentis, מי כמוך באלים יהוה id est, Quis sicut tu in fortibus Tetragrammate? Hi namque quatuor characteres hæc verba designant, tanquam eorum initia, vbi *Iod* significare nomen tetragrammaton planè deprehenditur, ac esse reuera מ.כ.ב.י. diuini nominis 72 literarum per æqualitatem
D numeri memorabile symbolum. Eo commoti qui erant de Iudæ exercitu iterum pugnantes prostrauerunt non minus 35000, vt scripta indicant, præsentiã Dei mirificè delectati & patriã voce Omnipotentem Dominum יהוה benedicentes. Hinc ergo intelligitis verbum quoddam totum per vnam posse literam significari, vel si ea demum stet singulariter, vel verbum quodlibet aliud collectiuè perficiat: sicut tota dictio fertur integram pariter orationem notare, vt
E Dan. 5. מנא תקל פרשין id est, Numerauit, ponderatum est, diuisum est: quæ quidẽ hoc illi Belsatsar repræsentarunt, Numerauit Deus regnũ tuũ, & cõsummauit illud: ponderatũ est in statera, & inuentũ est deficiens: diuisum est regnũ tuum, & datum est Medis & Persis. Aut igitur vna dictio per literas dispersa plures efficit, aut multæ dictiones per certas earum literas retractæ vnam colligunt, hinc ex multis vnum & ex vno multa. Quod neutiquam mirum esse ostendit duorum
F monosyllaborum frequens vsus, vt aiunt Maronem scripsisse in carminibus

Est & non, cunctis monosyllaba nota frequentant.
His demtis nihil est hominũ quod sermo volutet:

ergo tota ferè omniũ hominum colloquia, est & non significant. Quare in hac arte quis dubitabit vnã literã dictionem integram, vnáque dictione orationem extensam, & vice versa, vna oratione dictionem aliquam electam intentatámque notari posse? vnde oritur occulta quæ-
G dã & admirabilis epistolarũ τεχνογραφία quã sæpe imitat' ego, in grauib' periculis & sũmo rerũ discrimine linguã Germanicã, per epistolã scripsi quę à Latino viro in Thuscia vel Ethruria cognosci desiderabã, & cõuerso more scripsi Latinè quod

quod Alemanũ hominẽ Latinitatis imperitũ scire volui. Accipiatis hoc velim quicquid tamẽ illud est, grato animo, & sensibus imis, res est non parua, diligẽter reponatis. Vsu autem nobis eueniũt si ritè operemur huiusce generis literę quatrifariã. Aut enim sumũtur ab initio verbi ad aliquid aliud significandum, vt in exorsu Geneseos יום הששי ויכלו השמים id est, Dies sextus, & perfecti sunt cœli, ecce Tetragrammaton. Aut à fine cuiuscunque, vt Psal.1. לא כן הרשעים quæ transpositæ faciunt אמן id est, Amen. Hoc namque intelligi voluit, Non sic impij, quoniam non dicẽt Amen, idcirco in gehennam mittentur. Aut sunt quæ se offerãt singillatim quælibet per integram dictionem vnà comprehensæ, vt Psal.3. Multi insurgunt aduersum me. Qui sunt isti multi? Respondent Cabalistæ רבים sunt Romani, Babilonij, Iones, Medi. Aut postremùm non relatiuè ad aliorum verborum constitutionem destinantur, sed earum quælibet secundùm suæ proprietatis significationem sumitur, vt quando duorum seculorum mentio fit, futurum seculum *iod* litera significat, & litera *he* seculum præsens, videlicet istum mundũ, Gen.2. Istæ sunt generationes cœli & terræ בה בראם id est in *he* creauit ea. Nimirum extrema scilicet hæc de literis consideratio ad substantiam characteris attinet quoad se, at nequaquam ad accidentalem relationem vti superiores tres, quantum ad aliud. Sic enim iam hac destinatione significant vel iuxta Grammaticam institutionem res ipsas, positione prima oblatas, vel numeros arithmetica disciplina ordinatos, vel nõnullas rationes verbis magistrorum nostrorum applicatas, vel denique omnem creaturam à prima causa profectam, & rursus in primam causam reducibilem. De primitiua positione literarum ita monstrant, quòd *Aleph* sit via seu institutio: Vnde dicitur Iob 33. Docebo, i. instituam te sapientiam. *Beth*, domus, Psal.23. habitabo in domo Domini. *Gimel*, retributio. Psal. 116. Quia Dominus retribuit tibi. *Daleth*, ostiũ, fores vel ianua. Gen.19. Et propè erant vt frãgerent ostium. *He*, ecce Gen.47. Ecce vobis semina. *Vau*, vncinus retortus. Exo.26. Quarum erũt capita aurea. *Dsain*, arma 3.Reg.22. Et arma lauerunt iuxta verbum Domini. *Heth*, terror. Iob 7. Terrebis me per somnia. *Teth*, declinatio, per metathesim *thet*. Prouerb.4. Ne declines ad dexteram & ad sinistram. *Iod*, confessio laudis. Gen. 49. Laudabunt te fratres tui. *Caph*, vola. Eccles. 4. Meliùs vola plena requie. *Lamed*, doctrina. Psalmo 143. Doce me facere voluntatem tuam. *Mem*, aquæ. Isaiæ 55. Omnes sitientes venite ad aquas. *Nun*, filiatio. Isaiæ 24. Filium & nepotem. *Samech*, appositio. Deuteronomij 34. cap. Quia imposuit, hoc est apposuit, Moyses manus suas super eum. *Ain*, oculus. Exodi 21. cap. Oculũ pro oculo. *Pe*, os. Exod.4. Quis posuit os homini. *Tsade*, latera. Exo.25. Sex calami egredientur de laterib' eius. *Kuph*, reuolutio vel circuitus. Exo. 34. Redeunte anni tempore. i. circuitu anni. *Res*, egestas. Prou.10. Pauor pauperum egestas eorũ: alij tamen hæreditatem interpretãtur. *Sin*, dens. Iob 4. Et dentes catulorum contriti sunt. *Thau*, signum. Ezech.9. Signa *Thau*, super frõtes virorum.

A Ista est literarum Grammatica expositio, quomodo solent rebus quibuslibet nomina imponere vel primitiua vel deriuatiua. Nihil, vt arbitror, ab altiore speculatione alienum si quis figuratę locutionis studiosus extiterit. Tum Philolaus, Nos inquit oportet (vt coniicio) senes elementarios fore, quibus denuo ferula sit opus. Nam interim multo studio ad alphabetũ redacti sumus. Et Marranus, Certè repuerascimus: hæc est, Philolae palingenesia tua illa Pythagorica. B Quibus Simon, Nolite, inquit, respuere, magna profectò res est & digna philosophis, si Platoni vestro creditis, minimèq; ridicula, vt in Cratylo Socrati visum erat, cognoscere literas, non enim habemus quicquã inquit illo meliùs, quo de veritate primorũ nominũ iudicemus, ἐπείπερ συλλαβαῖς τε καὶ γράμμασιν ἡ μίμησις τυγχάνει οὖσα τῆς οὐσίας, ὀρθότατόν ἐστι διελέσθαι τὰ στοιχεῖα πρῶτον. i. Quandoquidem syllabis & literis imitatio fit essentiæ, rectissimum est discernere elementa pri-C mùm. Vnde puto dicta esse elementa, quasi hylementa, hoc est materialia ex quibus minimis maxima fiunt: vt est illud Hesiodi,

Si paruum paruo superaddas, & simul omne
Componas, magnus fors tandem fiet aceruus.

Prouehere Simon, Philolaus ait, omnia enim verè dicis, nos hoc sermone cũ tua venia iocati sumus. Tum ille, Ad disciplinæ arithmeticæ numeros transibo qui literis Hebraicis designãtur. Nec enim est vlla in orbis terrarũ spacio alia lin-D gua, cuius literę quoslibet numeros tam perfectè ostendant. Conati sunt tamẽ nouitij Græcorum Iudæos imitari, vt & similiter alphabeto suo numeros exponerẽt. Sed erat necesse duas sibi figuras intercalare, tam sexti quàm nonagesimi, quæ quidem figuræ literaliter ex ordine alphabeti nõ sunt. Schemata enim duo hæc ς. ϙ. figmẽta sunt hominum nouorum imitãdi studio ductorũ, cui rei testes Homericos libros citamus. Sanè Romani paucos numeros literis explicãt, de qua re Pri-E scianũ Cæsariensem legistis olim ad Symmachũ de numeris, põderibus & mensuris scribentem. Faciamus itaq; numerorũ quatuor gradus, quorum primus est digitorum, secũdus denariorum, tertius cẽtenariorum, quartus millenariorũ. Primus gradus alphabeti figuris notatur ab *Aleph* ad *Teth*. Súntque signacola nouẽ, singillatim numeros nouem referentia, vt א ב ג ד ה ו ז ח ט id est, Vnum, duo, tria, quatuor, quinque, sex, septẽ, octo, nouem. Secũdus denariorum ordo, nouem F quoq; cõtinet Alphabeti figuras, י כ ל מ נ ס ע פ צ .i. Decẽ, viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, septuaginta, octoginta, nonaginta. Tertius gradus cẽtenariorũm habet similiter nouẽ characteres, ק ר ש ת ך ם ן ף ץ .i. Cẽtum, ducẽta, trecenta, quadringenta, quingenta, sexingẽta, septingẽta, octingẽta, noningenta. Quartus gradus est millenariorũ, in quo reuertẽdũ est ad priorũ numerorũ figuras, quãquã esse debẽt statura grãdiores, ita vt dicatur magnũ *Aleph*, quasi G *Aleph* latũ, & pronunciatur per *patha* secundũ a Italicum. Sic *beth* magnum, quod duo millia significat. Inde vsque ad nouem millia: demum *iod* magnum decem millia, quo in ordine quidam pro staturà solent figuras apicibus notare.

Deinceps nõ figuris vtũtur, sed verbis רבו רבתים id est, mille millia, bis mille millia, & reliqua. Viã istam Alphabeti numerorum, maximopere sunt amplexi Cabalistæ, qui dicũt annorum duo millia, initium præcessisse, antequàm hic mũdus fieret. Eo quòd ante ראשית id est initium, scriptura ponit *Beth* magnum dicens, בראשית Ita sapientes nostri exponunt eum locum Prou. 8. Dominus possedit me initio viarum suarum, antequã quicquam faceret extunc. Quicquid verò millia trãsgreditur, infiniti loco habetur. Nam finis numerorum in sacris millia sunt: vt cùm vellet Dauid infinitatem precij ostendere Psal. 119. dixit, Bonum mihi lex oris tui super millia auri & argenti, hoc est sine numero. Tertiam nunc speciem substantiæ literarum breuissimè recenseamus, quæ ad aliquas magistrorum nostrorum intentiones referuntur, vt *aleph*, *beth*, illis significat prudentiam, & *gimel daleth*, remunerationem pauperum, & *mem*, id est *Meamar*, videlicet sermonem apertum & sermonem occultum, & sic de aliis, quæ paulò inferiùs recitabimus Thalmudicis tamen vsu frequentiora. Quarta earum literarum species consistit in rebus conditis atque creatis omnibus, maximè quidem vtilis Cabalæ studiosis, quò faciliùs creaturas reuocare in creatorẽ possint, id quippe quod illius disciplinæ maximum est & singulare studium. Literas igitur in suum quasque ordinem locabo, vt elementa singula singulariter cognoscatis, atque sic incipiam: Ab *aleph* vsque ad *iod* ordines siue chori angelorum significantur, quos intelligentias separatas & formas liberales, incorporeas & insensibiles philosophi appellant, progressas & deriuatas à virtute Dei, qui formam nõ habet, neque imaginem, neq; similitudinem. Dixit enim Isaiæ quadragesimo capite, Cui assimilauistis me & adæquabor? Et paulò antè, Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem disponetis ei? Cæterùm mansio ista nominatur, עולם המלאכים id est, seculum angelorum siue mundus angelicus. Deinde à litera *caph* ad literam *tsade* cœlorum ordines designantur qui Dei creatoris virtute donati ab angelorum influxu dispensantur, & vocatur עולם הגלגלים id est, seculum orbium seu sphærarum. Porrò à *tsade* ad *thau* interueniunt quatuor elementa cum suis formis, & simul omnia mixta tam viuentia, quàm non viuentia, quæ à Dei virtute pendent, quibus influit esse & viuere: vt est in Isaia, Creans cœlos & extendens eos, firmans terram & quæ germinant ex ea, dans flatum populo qui est super eam, & spiritum, calcantibus eam, seu ambulantibus in ea. Diriguntur autem ab influentiis angelorum & sphærarum: atque totum id vocatur עולם היסודות id est seculum elementorum, & in eo est homo qui appellatur עולם הקטן id est seculum paruum, quod Græci dicunt μικρόκοσμος hoc est Minor mundus: seu rectiùs, Paruus mundus. Nam in homine ipso relucent omnium creaturarum proprietates summarum & infimarum. Hæc fortè vtiliùs memoriã repetemus, si quorũmnã literæ singulæ perhibeantur esse symbola, demonstrabimus: rem sanè iucundam, & antiquissimis autoribus celebratam: ne sint futuri

A aliquando, qui hanc artem vt tenuem ac ieiunam cauillentur. Est igitur

א *Aleph*, nota summarum & altissimarum rerum, quæ primo effluxu diuinæ bonitatis subsistunt: vt puta Angeli, qui dicuntur חיות הקדש *haioth hackodes*, id est animalia sanctuarij, vel potiùs vitæ absque medio subter Deum. Hi Angeli virtute Dei, proximè inferiores purgant, illuminant & perficiunt, quę communi vocabulo, illorum dicitur influentia.

B ב *Beth*, secunda litera, secundum significat ab ipso Deo graduum Angelorum qui dicuntur אופנים *Ophanim*, id est formæ seu rotæ, ac secundo loco deriuantur à Dei virtute per intelligentiam priorem, & ipsi à Deo quoque inferioribus influũt. Dixêre simul etiam sapientes quòd *Beth* sit nota sapientiæ.

ג *Gimel* repræsentat ex essentiis superioribus Angelos, qui dicũtur אראלים *Aralim*, id est Angeli magni, fortes & robusti, qui descendunt or-
C dine tertio à diuinæ maiestatis bonitate, illuminantúrque virtute Dei per intelligentiam secundam, & ipsi pariter inferioribus influunt.

ד *Daleth*, symbolum est emanationis quartæ apud superos, eorum qui dicuntur חשמלים *Hasmallim*, & in virtute Dei per medium intelligentiæ tertiæ influuntur, & illa virtute inferioribus influunt.

ה *He*, litera designat entia superiora, quintæ ab ipso Deo emanationis, quæ sunt שרפים id est
D *Seraphim*, & influuntur de virtute Dei per medium intelligentiæ quartæ, ac eadem virtute inferioribus influunt.

ו *Vau*, notat essentiam supernorum emanationis sextæ, qui dicuntur מלאכים *Mallachim*, id est Angeli, & influuntur de virtute Dei per medium intelligentiæ quintæ, ac eadem virtute inferioribus influunt.

ז *Zain*, signaculũ est spirituum beatorum superiorum emanationis septimæ qui nominãtur
E אלהים *Elohim*, id est dij, & influuntur de Dei virtute per sexti ordinis Angelos, ac eadem virtute inferioribus influunt.

ח *Heth*, signum est superorum emanationis octauæ, & sunt Angeli qui vocantur בני אלהים *Bene Elohim*, id est filij Deorum, de virtute *El*, per Angelos septimi ordinis infusi, ac eadem Dei virtute inferioribus influentes.

ט *Teth*, nota est Angelorum emanationis nonæ, qui vocantur כרובים *Cherubim*, & influuntur
F de virtute Dei per medium intelligentiæ octaui ordinis, & eadem virtute inferioribus influunt.

י *Iod*, litera decima significat essentiam intelligentiarum emanationis decimæ, appellantur autem אישים *Issim* nobiles & patricij, suntque omnibus hierarchiis inferiores, & Dei virtute illustrantur per nonum chorum, eadémque virtute influũt filiis hominum cognitionem & scientiam rerum, mirificámque industriam. Vnde dicuntur qui tali sunt prædditi facultate filij איש id
G est, homines nobilis intelligẽtiæ, de quibus Psal. 49. Quique terrigenæ & filij hominum: quod propriè sic legitur, Tam filij plebei quàm filij patricij, quasi diceretur, Tam agrestes quàm nobiles. Eam denominationem ab hoc intelligentiarum

tiarum ordine, uiminus nos ipsi. Est enim in nobis intellectus agens summa pars animæ quam Aristoteles νοῦν, hoc est mentem appellat, quæ nobis sola foris aduenit. Inde procedunt visiones, prophetic æ ac omnia magna & sancta, vocatur autem שכל הפועל quo finitur mundus angelicus. Sequitur

כ Cph, ea litera designat primum mobile ab ipso ש Sadai, tanquam à causa prima immediatè, licet per rationalis viæ spiritum communicatiuum motum, qui est Angelus Metattron, & dicitur intellectus agens mundi sensibilis per penetrationem formarū inferioribus omnibus viam præbens, quare influit virtute diuina in omne quod est mobile. ך Caph finalis significat girum stellarum fixarum, quæ sphæra octaua nominatur quantùm ad nos, sed quoad superiora est orbis secundus in duodecim zodiaci signa diuisus, quæ nos מזלות appellamus, influitúrque de virtute Dei per medium intelligētiæ ipsius caph, similitérque inferioribus influit.

ל Lamed, est signum primæ sphæræ planetarum, & dicuntur לכת quasi ambulones, quos Latini errones appellant, instar Græcorum qui ob id eos asserunt esse πλανήτας. Dicitúrque orbis septimus Saturno attributus quem שבתאי nuncupamus, influit & influitur.

מ Mem, apertum notat sphæram Iouis qui à nobis צדק nominatur, & à virtute Dei per medium intelligentiæ superioris influitur, eadémq; virtute inferioribus influit. ם Mem clausum est symbolum sphæræ Martis, quem appellamus מאדים orbis quinti, & virtute Dei creatoris influitur per Angelum proximè superiorem, & eadem virtute inferioribus influit.

נ Nun, significat luminare maius, quod vocatur שמש id est, Sol, & eius sphæra dicitur orbis חמה influitúrque à Deo per medium intelligentiæ sextæ, quâ & influit in inferiora. ן Nun finale sphærā indicat Veneris, quæ à nobis vocatur נגה Noga, & Dei virtute constat, influitque mediante intelligentia septima.

ס Samech, est symbolū cancellarij, qui dicitur כוכב Cochab & Latinè Mercurius, influitur autē virtute Dei à superioribus, eadémque virtute inferioribus influit.

ע Ain, est nota sphæræ Lunæ, quæ à nobis dicitur ירח Iareah, & apparet quasi oculus sinister mundi. Estque inter astrifera vltimus orbium: & propter albedinem quandoque nominatur לבנה lebana Cuncta hæc facultati astrologicæ committimus.

פ Pe, significat animam intellectualem, singularem & vniuersalem, & dirigitur ab intelligentiis separatis quibus infunditur à Deo tā in sphæris quàm in stellis & in omnibus animatis superioribus & inferioribus sphærarum & elementorum. ף Phe finale denotat spiritus animales qui diriguntur ab intelligentiis superioribus de virtute atque mandato Dei.

צ Tsade, symbolizat materiam tam cœlorum quæ est intelligibilis, quàm elementorum quæ est sensibilis, omniúmque mistorum. Diriguntur autem virtute diuina per intelligentias separatas, & per formas proprias. ץ Tsade finale monstrat elementorum formas, quæ sunt ignis, aër, aqua, terra. Et reguntur diuina virtute per Angelos qui dicuntur אישים Isim, & virtute cœlorum. & virtute materiæ primæ quæ est fons & origo cunctorum elementorum.

ק Koph, est symbolum inanimatorum & mineralium & eorum quæ dicuntur elementata & mista. Dirigitur autem virtute diuina per sphæras cœlestes & intelligentias separatas quæ vocantur אישים isim. Et influunt inferioribus in regione quatuor elementorum.

ר Res, significat omnia vegetantia fructus & fruges ac terræ nascentia, influuntúrque virtute Dei à corporibus cœlestibus & intelligentiis separatis nomine אישים isim, itémque complexionibus elementorum.

ש Sin, designat omnia sensitiua tam reptilia terræ ac progressiua, quàm aquarum, pisces & aëris volucres simul, & quæcunque irrationalia vitalem motum habētia, quæ virtute Dei reguntur à corporibus cœlestibus & intelligentiis quas vocamus אישים isim & complexionibus elementorum.

ת Thau, est symbolum hominis & naturæ humanæ quæ est perfectio & finis omnium creaturarum, dirigitúrque à Deo complexionibus ac qualitatibus elementorum iuxta influentias cœlorum, & per officia peculiaria intelligentiarum separatarum אישים Isim, qui sunt angelicæ conditionis, & sicut sunt finis ac consummatio in mundo Angelorum, ita est homo finis & perfectio creaturarum in mundo elementorum, quin potiùs in mundo vniuersorum: constitutus est enim ex duobus mundis, sicut scriptum est, Formauit Dominus Deus hominem de limo terræ, & spirauit in faciem eius spiraculum vitæ.

TRactantur hæc vberiùs à nostris maioribus, quorum posteris nobis clarè apparet erga sacras literas ardentissimus amor, qui de omnibus etiam minutissimis rationem reddere studuerunt. Verbi causa,

De Aleph scriptum est in libro הבהיר id est de Candore, vbi sedit R. Amorai, & disputauit, Quare Aleph ponatur in capite Alphabeti? & respondetur, Quia fuit ante omnia, quinetiam ante legem, quod de R. Rahumai, eius libri autore, commemorat Mnahem Racanat, in distinctione Geneseos prima. Iterum autem, Quamobrem proximè sequatur Beth, certè quia fuit legis initium. Et quare Gimel, non sit nominatum gidel, cùm in sacris literis præponatur גדל & sequatur גמל Gen. 21. vbi scribitur ויגדל הילד ויגמל Talia & his paria scrutari certè non sunt dedignati sapientes viri. Quanquam sunt etiam aliquo numero, qui breuitatis causa, reddere aliquorum rationes prætergressi, tantùm scripsere quæ simpliciter ad rem attinent, quoniam semper ad subliimiora omni diligentia & studio conati sunt properare, vt R. Iacob Cohen, in libro cui titulus est פירוש השם הקדוש id est, expositio nominis sancti. Nam de Alphabeto strictim sic dicit,

Numeri.	ordo.			
1.	1	א Aleph	אויר	Aura,
2.	2	ב Beth	חיים	Vita,
3.	3	ג Gimel	שלום	Pax,
4.	4	ד Daleth	חכמה	Sapientia,
5.	5	ה He	ראיה	Viſus,
6.	6	ו Vau	שמיעה	Auditus,
7.	7	ז Zain	ריחה	Odoratus,
8.	8	ח Heth	שיחה	Locutio,
9.	9	ט Teth	לעיטה	Infuſio,
10.	10	י Iod	משכב	Cubatio,
20.	11	כ Caph	עושר	Opes,
30.	12	ל Lamed	מלאכה	Negocium,
40.	13	מ Mem	מים	Aquæ,
50.	14	נ Nun	הלוך	Meatus,
60.	15	ס Samech	רוח	Spiritus,
70.	16	ע Ain	שחוק	Riſus,
80.	17	פ Pe	זרע	Semen,
90.	18	צ Zade	הרהור	Suſpicio,
100.	19	ק Kuph	שינה	Sopor,
200.	20	ר Res	חן	Gratia,
300.	21	ש Sin	אש	Ignis,
400.	22	ת Thau	ממשלה	Poteſtas.

(ac ſi enumeraſſet iis verbis.)

HÆc & eiuſcemodi reliqua quæ audiſtis ex patrum monumentis quantò potui breuiſſimè decerpſi, vt vobis vel aliquam deguſtationem literariæ profeſsionis exhiberem. Scripſit enim de iis non negligenter, inſignis autor Rabbi Akiba, quem imitati ſunt complures ex noſtris homines literatiſsimi, quos multo dignamur honore. Dixerunt enim, quòd in expoſitione Alphabeti, latent multi ſenſus. Et Rabbi Abraham Aben Ezra de hoc, in libro qui præſcribitur, סוד תורה i. de Myſterio Legis, itaque inquit, והאמת כי טוב הוא למשכיל שילמד מזאת החכמה id eſt, Et verum eſt, quòd bonum ſit hoc vt intelligatur, quia diſcitur ex eis ſapientia. Non vt omni tamen vitæ noſtræ tempore, in literatoria laboremus arte (ait ipſe) vt dies ac noctes in voluminibus Rabbi Iuda torqueamur, qui primus fertur Hebræis Grammaticus eſſe: vel in illis viginti libris, quos de Inſtitutione literaria Marinus compoſuit: vel quos Samuel Nagid, eadem de re duos & viginti edidit. Hucuſque Rabbi Abrahã Aben Ezra, nec fruſtra ſenſit ita homo prudentiſsimus & literarum peritiſsimus. Ad maiora enim & altiora nati ſumus.

DIxi modò, quæ ad ſubſtantiam literæ pertinent conſiderationes quatuor. Nunc mea opinione terminandum eſt id quod accidentali relatione literarum agere dudum cœpimus, & נוטריקון id eſt *Notariacon* appellatur, quia in parte id conſideramus, quæ litera quam dictionem ſignificet. Habet autem tres quoque ſpecies. Quum enim ſignaculum aliquod ab initio dictionis accipit, & (vt fieri ſolet) apicibus in ſublimi notatur, iam ראש התיבה id eſt caput dictionis nominatur, atque de more ita ſcribitur רת Quãdo item ſumitur à termino & fine verbi alicuius propoſiti, tunc סוף התיבה id eſt, finis dictionis, cognominatur: quod conſueuerunt figurare hoc modo סת Sin autem à ſingulis verbi cuiuſlibet literis notæ ſingula deducuntur, id tunc generali vocabulo *notariacon* appellamus. Ad hæc Philolaus ait, O noſter Simon quàm ſunt hæc externis hominibus arcana & recondita! Tum ille, Multo fortè occultiora, inquit oſtendam vobis in hac tertia Cabalæ parte, quæ תמורה nominatur, vbi mutua fit literæ pro litera poſitio, & totiens fit, quotiens alphabeta permutantur. Permutantur autem iuxta numerum literarum bis & vigeſies, quia viginti duas legimus Iudæorum literas, ſemperque binis quibúſque literis coniugatis licebit alteram ſumere pro altera, & ea cõbinatio dicitur צירוף vt ſi ex iſtis ſex literis Alphabeti Latini, a, b, c, d, e, f, continuò binas & binas coniugauero, quatenus ſub iugo primo ſint a b, ſub ſecundo c d, ſub tertio e f, velimque per epiſtolam, huius artis peritum aliquem hortari, vt ſupplicaturus principi, cadat ante pedes eius, ſic ſcribo, d b c f, quod ille intelliget Cade, ita & de aliis. Totum hoc opificium euenit ex Alphabeticaria reuolutione, vt ſuccedat mutuò litera pro litera proprio ſibi iugo combinata, ſcilicet viciſsim a pro b, & b pro a, ſimiliter c pro d, & d pro c, itémque e pro f, & f pro e. Quod faciliùs in Hebraicis nullo quidem obſtante procedit, quia voces quas Latini vocales nominant nõ ſunt in ordinem Alphabeti Iudæorum repoſitæ. Priſca igitur ætate motus inde pater noſter Abrahã dixit, vt in libri *Ietſira* capite 2. legitur, *Aleph* cũ omnibus & omnia cum *Aleph*, haud ſecus atque *Beth* cum omnibus & omnia cum *Beth*, & ita de ſingulis. Quare vt exemplo id fiat manifeſtius, vigintiduo alphabeta producam in medium, quę in eodem creationis volumine Abraham ſcitè admodum & vtiliter ordinauit.

XXII. Alphabeta R. Abraham.

אל	בת	גש	דר	הק	גצ	ופ	חע	טס	ינ	כמ
אב	גת	דש	הר	וק	זצ	חפ	טע	יס	כנ	למ
אג	דת	הש	ור	זק	הצ	טפ	יע	כס	לנ	במ
אד	בג	הת	ומ	זר	חק	טצ	יפ	כע	לס	מנ
אה	בד	ות	וש	חר	טק	יצ	כפ	לע	מס	גנ
או	בה	גד	זת	חש	טר	יק	כצ	לפ	מע	נס
אז	בו	גה	חת	טש	יר	כק	רצ	מפ	נע	דס
אח	בו	גו	רה	טת	יש	כר	לק	מצ	נפ	סע
אט	בח	גז	דו	ית	כש	לר	מק	נצ	ספ	הע
אי	בט	גח	דז	הו	כת	לש	מר	נק	סצ	עפ
אכ	בי	גט	דח	הז	לת	מש	נר	סק	עצ	ופ
אל	בכ	גי	דט	תח	וז	מת	נש	סר	עק	פצ
אמ	בל	גכ	די	הט	וח	נת	סש	ער	פק	זצ
אנ	במ	גל	דכ	הי	וט	זה	סת	עש	פר	צק
אס	בנ	גמ	דל	הכ	וי	זט	עת	פש	צר	חק
אע	בס	גנ	דמ	הל	וכ	זי	חט	פת	צש	קר
אפ	בע	גס	דנ	המ	ול	זכ	חי	טת	קש	צר
אצ	בפ	גע	דס	הנ	ומ	זל	חכ	טי	קת	רש
אק	בצ	גפ	דע	הס	ונ	זמ	חל	טכ	רת	יש
אר	בק	גצ	דפ	הע	וס	זנ	חמ	טל	יכ	תש
אש	בר	גק	דצ	הפ	וע	זס	חנ	טמ	יל	כת
את	בש	גר	דק	הצ	ופ	זע	חס	טנ	ימ	כל

Elementorum hæc vigintiduorum commixtio, nequaquam erit rusticè ac indoctè intelligēda: omnia enim spiritus sunt. Sic in libro *Iesira* scribitur, Et sculpsit cum illo spiritu Deus viginti duas literas, tres matres, septē duplices, & duodecim simplices: & quælibet illarum est spiritus: ad contemplandum itaque spiritualiter ingenti cum gaudio nobis tradita hæc sunt, non ad obloquendum, non ad irridendum, sed pia fide mysteria Scripturarum amplexandum. Credentes enim literis facilius altiora speculamur, & abscondita confidimus in literis reperire posse, quasi Dei sermonem in medio caliginis, qui dixit ad Moysen: Ecce ego venio ad te in densa nube, vt audiat populus cùm loquar tecum, quin etiam בך id est, viginti duabus, credent in perpetuum. Oportet namque Cabalistam non aniliter, sed fortiter credere, & quę sunt patrum mandata literis, singulari amore ac animo iucundo lætóque recipere cum gaudio & fiducia, vt Psal.70. Exultent, & lætentur בך id est, viginti duabus, qui quærūt te. Nam duas & viginti literas scitote fundamenta esse mundi & legis, vt copiose in libro tractatur Horti nucis secundo: quem vel legistis, vel legetis. Tum Philolaus, Certè, ait, tales libros nec legi, nec vidi vnquam, qui etiam non paruâ vsque huc operâ, vbi-nam laterēt scrutatus sum. Et Marranus, Nescio, inquit, quo pacto illiusmodi librorum tanta Iudæis parsimonia sit, vt ne amico quidem eos liberaliter edant, aut quocumque tamen ære vendant. Tunc Simon, Statutum nobis est, inquit, arcana legis non dari peregrinis, sed ליועץ חכם id est, consiliario sapienti, non domestico etiam consiliario tantum, nec sapienti modò, sed simul consiliario sapienti, qui non sit extraneus, & non sit indoctus. Nec id ægrè feratis, vos obsecro. Sæpe namque imminentis periculi causa in tam diuturna dispersione constitutis nobis conuentus patrum sollicitus

A prouidè statuit, ברח שהוא ברח ממה שנפל בו באחרונה id est, Ea lege vt ipse fugeret ab eo, in quod cecidit posteriùs: Moyse nostro Ægyptio autore, qui causas enumerat, & recitat euenta in capite 71. libri Perplexorum. Sed spero vos hæc & alia nostræ gentis boni cōsulere, quare ista disputatione dimissa partem artis Cabalisticæ tertiam prosequar. Accepistis de Combinationibus literarum ducentis & quadraginta duabus, permutationes coniugationum ducentas triginta v-
B nam, prĕter alphabetum vulgò consuetum, cuius tamen binas quasque suo ordine literas pariter etiam connectere ad mutuas vicissitudines solēt. Rem vulgò exilem, ac fortè prima specie imperitis contemtam, sed quæ tamen veniat plurimū exaltāda hominibus. Vt legitur Psal.12. כרם זלת לבני אדם id est, Exaltando despectiones filiis hominum. Ad quod ibi citat R. Salomō, id quod dicitur à Psalmista, lapidem quem reprobauerūt ædificantes, factus est in caput anguli. Vos equi-
C dem oro, haud negligenter considerate, quòd nō frustrà scriptum est כרם nam de גמטריא *Ghematria* Cabalistice significat ducenta & quadraginta duo, tot enim sunt cunctæ superiùs descriptæ combinationes, & ex illis vnā & triginta ducentásque variationes decenti honore veneremini. Omnia enim ex illis oriuntur quę sunt & quę dicuntur, de ijs namque ianuis quas appellāt, pater noster Abrahā (vt est in libro *Iesira*) dixit ונמצא כל הדבור וכל היצור יוצא בהן: id est, Et existit o-
D mne dictū & omne creatum progrediens ex illis, quæ quidem nobis illorū adminiculo facile possumus in nostram ordinare salutem, quoniā reducēdi sumus per omnium rerum creatarū considerationem in vnius creatoris pro humana virili cognitionē, quæ est salus nostra & vita æterna, hoc fit à Deo per nomē suū rursus in Deum. Ipse est ipsemet nomen suum quatriliterū in secula seculorum semper benedictū, quod ostēde-

rat Psaltes, cùm aiebat: Et cognoscent, quòd tu es nomen tuum Tetragrammaton, solum tibi suprêmum super omnem terram. Idcirco solum hoc nomen dicitur *Sem hamephoras*, id est, nomen expositorium essentiæ Dei. Cuius experimentum sumitur de prima huius artificij parte. Aliud est Dei nomen in istius locum succedens, quod duodecim literis scribitur, eiusque ratio de secunda parte recipietur. Aliud præterea nomen est, quod in hac Cabalæ tertia parte commodissime tractatur, nomen quadraginta duorum characterum: non quòd vnius nominis vna prolatio quadraginta duabus literis constet. Notum enim est apud quemlibet intelligentem (vt docet Rabi Moses Maimoni) quòd vnum nomen inueniri nequeat vsquam tot literis scriptum. Sed plura sunt nomina inter se & in seipsa complexa, ex multis literis aggregata, quæ ducant Cabalistam per quasdam rationes occultas ad veritatem cognitionis Dei tetragrammati *iod, he, vau, he*, ה.ו.ה.יוד quod similiter arithmeticè quadragintaduo significat. Huiusmodi quadragintaduo characteres, per talia nomina sic coniuncti dicuntur vnum nomen, eo quòd finaliter solum vnam rem significant, quemadmodum econtrario alia nomina composita & collectiua sæpe compluria sunt vnicè significantia. Potuit igitur in præsentiarum contingere, quòd ratio illa qua intellectus noster duceretur in Deum, nequiuerit nisi multis & literis & verbis explicari. Nec id mirum, quoniam per multos & diuersos riuulos solent ingeniosi opifices scaturiginem inuestigare. Ita de fontis sui abysso emanare fecit Deus cunctas res & ad infinitam voraginem refluere. להוציא דבר במאמר ומאמר כדבר עד להעמיד כל הדברים במעין השלהבת והשלהבת במאמר כמעין אין חקר ואין מספר לאורה הכתעלמת כתוספת החשך המסותרת בכלל ארבעים ושתים אותיות: Hæc sunt verba contemplantissimi doctoris Hamai, in libro העיון id est, speculationis, ad quæ vtiliter allegat ipse ספר מעין החכמה id est, librum fontis sapientiæ, quanquam vir tam integer testimonio non eguisset. Iam tentabo si ea Latinè interpretari valeam, ita saltem ne quid sententia detrimenti patiatur: Vt produceret (inquit) rem in verbo & verbum in re, quousque restitueret omnes res in fontem resplendentiæ, & resplendentiam in verbum, tanquam fontem cuius nec terminus sit, nec numerus, ad lucem inaccessibilem augmento tenebrarũ reconditã in vniuerso quadraginta duarũ literarũ. Hucusque Hamai. Appellant autem hoc tam venerandum & colendum nomen duabus & quadraginta literis designatum prę̃stãtissimi sapientum, quorum memoria in benedictione est קדוש ומקודש id est, Sanctum & sanctificatum. Ideoque per alphabeticæ reuolutionis commixtionem rudibus & indignis occultatum, atque tantùm sanctis contemplatiuam vitam agentibus, ex alphabeticaria combinatione per Ieremiam est reuelatum, qui sæpe legere solebat in libro *Ietsira*, vt reperitur scriptũ בספר בטחון id est, in libro de spe, cuius autor est Rabi Iuda, qui composuit illum. Cumque Ieremias librum *Ietsira* multum & sæpe nocturna versa-

A ret manu atque diurna, venisse ad eum בת קול id est filia vocis, dicitur, quæ iuberet illum tribus annis volumini eidem insudare. Post itaque annorum trium finem, quando iam ei placuit characterum coniugatio & tractatus, vt operaretur in eis, mox sibi atque sodalibus creatur homo nouus, & in ipsius fronte scriptum erat, יהוה אלהים אמת id est, Tetragrammatus Deus verus: tum sentiens ille homo nuper creatus, scripturam in fronte, haud vltrà remoratus est, quin subitò B citata manu primam dimoueret ac adimeret literam in אמת quæ est *Aleph*. Ita manebat reliquũ his verbis, יהוה אלהים מת id est, Tetragrammatus Deus mortuus. Ob quam rem Ieremias indignatione perculsus scidit vestimenta sua, & dixit ei, Quare tu deponis *Aleph* ab *Emeth*? Qui respondit, Quoniam defecerunt vbique à fidelitate Creatoris, qui vos creauit ad imaginem & similitudinem suam. Dixit Ieremias, Quomodo igitur apprehendamus eum? Respondit ille, C כתבו האלפאביתות למזרע באותו העפר הנורק כבונות לבככם: id est, Scribite alphabeta ad spacium in hunc puluerem dispersum, iuxta intelligentias cordium vestrorum. Et fecerunt ita. Et factus est ille homo in horum conspectu puluis & cinis, atque sic disparuit. Quare Ieremias se tunc ab ipso Deo virtutes & potestates Alphabetorum & Elementariarum commutationum recepisse asserebat: nam dispositionem coniugationis de libro Creationis antè nouerat: D inde ad posteros Alphabeticaria hæc Cabala, id est Receptio, transmigrauit: per quam arcana Diuinorum maxima panduntur. Quum enim per omnes literarum combinationes nomen illud magnum (Tetragrammaton) & pro viribus maximis extollendum, ab vltimo ad primum circumduxerimus: tum se nobis Diuina eius notitia liberaliter ostendet, ac voluntati nostræ suas facultates offeret, clementérque subiiciet, si nos inuenerit dignos, atque animi puritate, fidei E synceritate, spei firmitudine, amoris ardore præditos & munitos. Noluerunt enim patres nostri (vt Rabi Tarphon, Rabi Moyses Ægyptius, & Rabi Hamai, cæterique scripserunt) secundùm præcepta Magistrorum nostrorum illud nomen cuiquam mortali ostendere, nisi admodum digno. Sic enim dixerunt, quòd non tradatur nisi humili, & ei qui stat in dimidio dierum suorum, non iracundo, nec ebrioso, nec prauis moribus fœdato: sed viro pacifico, & qui suauiter F loquatur cum creaturis, & qui custodiat illud cum mundicia: talis enim dilectus est sursum & circa nos desideratus deorsum, & timor eius cadit super creaturas. Vt verò nomen illud vobis patefaciam, more Cabalistarum, primò partiar quadragintaduas literas in septem verba, deinde quodlibet verbum in duas dictiunculas, quarum singulæ contineant iuxta idioma linguæ Hebraicæ ternas literas. Factâ igitur multiplicatione ariG thmeticâ dicendo sexies septem, erunt quadragintaduo, scilicet literarum eius nominis collectio vniuersa quam inspectioni oculorum vestrorum hoc charagmate subiicio sic, שגתבצא שגתתכין מיהאצב ימיפתא צתגהפין תגוהצמא צאגאפש

Equidem

Equidem hoc in versu dum quotas quasque literas comprehendero, confestim mihi altera pars dictionis vnius è septem quæuis dissyllaba nascitur. Vna enim quæque huius tã preciosi nominis dictio sex constare characteribus dignoscitur, tamen Hebraicis tantùm, non autem alterius linguæ: nam Latinè pluribus erit opus, vt *Sagathbama, Sagathrbecaz, Miathazab, lemibatha, Zethaghaphaz, Thegazama, Zaazpapas*: quæ in antiquorum voluminibus inueniũtur vsque hodiernum in diem Romano sermoni peregrina & incognita, sed non idcirco despicienda, quòd dura sunt, & barbara. Nemo enim tam lippis oculis in aspectu sacrorum vtatur, vt recondita contemnat. Nemo auribus in audiendis diuinis tantas delicias indulgeat, vt solùm ea veneretur, ea laudet, ea sequatur quæ sensibus sint iucunda, oculis amœna, tactu mollia & voculatione blanda: sed spiritalia capessat magis quàm corporalia, & cõstantia magis quàm leuia, veráque magis quàm fucata. Enimuero sæpe aspera & horrida præcedunt Dei præsentiam. Recordamini quæ contigerunt Eliæ prophetæ, cùm in monte Dei Horeb intra cauernas & in specu lateret, nonne dictum erat ei sic? Ecce Tetragrammatus incedit & flatus grandis atque fortis, subuertens montes & discindens ac conterens petras ante tetragrammaton, non in flatu tetragrammatus, sed post flatum commotio, & non in commotione tetragrammatus, sed post commotionem ignis: non in igne tetragrammatus, sed post ignem vox submissa tenuis, & in illa voce locuta est ad eum gloria tetragrammati, quæ nominatur כבוד Ita vos post desertum horridum & senticosum, post montem & petras, post flatum & terræmotum, post ignem, post vocem in ipso cauernarum & specuum vestibulo dimissa occupationum secularium multitudine, audietis gloriam Dei ad vos loquẽtem, Quid vobis hîc? Pergite vltrà, vt extat enarratum 3. Regum 19. Igitur non hîc standum est, sed reuertendum nobis cum Elia propheta in viam nostram per desertum, hoc est per has hispidas barbaricarum cõnexionum reuolutiones & perplexas vepres in viam sacræ atque canonicæ scripturæ, viam verè nostram quæ est veritas eloquiorum Dei, vt vngamus regem in Syria qui ab vnctione dicitur Messiha. Tantisper namque per cõiugationes duorum & viginti Alphabetorum ambulabimus, dum ad supremum atq; primum Alphabetum vigilanti sollicitudine ac indefessa diligentia ventum fuerit. Oportet enim nos artificiosè per singulas combinationes tam diu discurrere quousque vox Dei pateat, & apertus se nobis offerat sacratissimarum scripturarum textus. Illa nempe vox Dei omnibus Alphabetis à primo ad vltimum videlicet vigesimum secundum, virtutem suam & valorem largiter impluit, vt combinationes aliquãto maiorem efficaciam quæ reputantur non significatiuæ, quàm nomina primario significatu, præstent, veluti radius solis fortiùs quidem vrit quàm sol ipse vnde manauit. Hinc illud extat Mirandulani Comitis in Conclusionibus, vbi sic ait, Quælibet vox virtutem

A habet in Magia inquantum Dei voce formatur. Præsentis ergo nominis quadraginta duarum literarum virtus, operatio, vigor, efficacia, complementum & perfectio à Dei voce pẽdet, quam intendimus per omnes omnium Alphabetorum connexiones & retia venari, donec septem nomina quadraginta duabus literis comprehensa, vsquam in scriptura sacra comperire queamus. Verbi causa, Si quærantur ex primo & vigesimo Alphabeto similiter septem verba quæ possint

B vel vllius diuinæ scripturæ versus esse symbola, reponantur mihi salua vt sunt memorata superius. Itidem ex ipso & vigesimo, adhuc autem & decimo nono, & eodem modo deinceps omnia percurrendo vsque ad primum quod à suo exordio ceu reliqua, nomen accepit, vt diceretur, אלבת id est, *Albath*, cuius ex combinatione hoc mutuemur exemplum,

הדל גנב תרל לאק גכל בקג כנב צלב קלר וצק לרו קנב קבק צצת Quod simul etiam est nomen

C diuinum quadraginta duarum literarum ex primo Alphabeto libri *Iesira* permutato, receptũ. Sola namque permutata & transposita pater noster Abraham in eo creationis libro posuit, cùm non dubitaret alioquin vulgarij Alphabeti rectum ordinem cunctis esse notum. Solent autem & hunc pari modo combinare dicentes, אבגד vt Rab Hamai docuit in libro illo de Speculatione, noménque describit quadraginta duarum literarum etiam ex eadem sua combinatione

D productum sic, אקכתטש אקבכבו טנכשות נטנחבש ובקמח בקפוטש ושוחהא Quod similiter, vt cætera, Deum benedictum iuxta suam proprietatem symbolicè significat. Sicut enim quatriliterum ineffabile notat Deum vt est super omne esse, & *Ehieh*, repræsentat Deum vt est in omni esse, & *Adonai*, Deum vt est omnium Dominator, & *Sadai*, vt nullius eget: ita pari modo quadraginta duarum literarum siue recipiatur ex transpositis seu rectis combinationibus, quodli-

E bet designat Deum, quatenus est creator cœli & terræ, visibilium omnium & inuisibiliũ. Quamobrem ista viginti tria nomina diuina, quorum quoduis quadraginta duabus figuris pingitur, singula secundùm viginti trium Alphabetorum ordines ducuntur è duobus sacræ scripturæ primis versibus, In principio creauit Deus cœlum & terram: terra autem erat inanis & vacua. Incipiendo à prima litera *Beth*, & in vltima *Beth* litera terminando, quæ cùm sic Hebraicè leguntur, vt sunt à Spiritu sancto dictatæ, quadraginta

F duas figuras absoluunt, semper ponentibus nobis literam pro litera sub vno & eodem combinationis iugo. Inueniũtur & alij Cabalistæ sublimiùs speculantes, qui transcendunt creationem & creaturas, & in sola Deitatis emanatione persistunt, quam sanctè per nomen sanctum 12. characterum & per nomen quadraginta duarum literarum dignissimis & Deo deuotis hominibus sub fido silentio largiũtur, receptum & scriptum

G בספר אגרת הסודות id est, in libro Epistolæ secretorum, vbi ad quæstionem Antonini Romani de sacrosanctis nominibus respõdit Rab Hakados, quòd ex Tetragrammato fluit nomen duode-

cim literarum אב בן ורוח הקדש id est, Pater, Filius & Spiritus sanctus. Ex quo deriuatur nomen quadraginta duarum literarum, quod ita pronunciatur. אב אלהים בן אלהים רוח הקדש אלהים שלשה באחד, אחד בשלשה: id est, Pater Deus, Filius Deus, Spiritus Sanctus Deus, tres in vno & vnus in tribus. O quanta est hæc altitudo! quanta profunditas, quæ sola fide apprehēditur! Tum Philolaus, Quantę verò Simon, inquit, tibi agendæ sunt gratiæ, qui omnia nobis tam dilucidè atque clare ostendis, si modò quicquam in hac arte clarum esse potest, ac non potiùs maxima pars horum inuolucris reclusa, & fugere ad salices visa. Et Marranus, Tace obsecro Philolae, inquit, Sine hunc progredi, an nō vides? vesper ingruit, & hic quasi diurnum pactus est. Porrò tu perpetuò loquere Simon, quicquid rerum erit.

Tum ille, Compleui artem totam & edocui, nisi forte quæ particulatim restare putetis de quibusdam nominibus Dei, & Angelorum & virtutum, & consecratis sigillis, quorum vi ac potestate facturos se multi multa promiserunt, quæ vulgò admiranda videantur. Et Marranus, Obliuio fortè te cepit, inquit, quòd de nomine duodecim literarū quoque dicturus eras, quamuis secundæ partis materiam esse affirmares, quæ iam præteriit. Tum Simon, Parum est quod de illo exponam, nisi quòd postquàm crebro & frequenti prauorum hominum vsu passim vilescebat nomen Tetragrammaton antea cum tanta cura & sollicitudine, cum tanta reuerentia & tam prudenti moderamine idoneis & electis tantùm sacerdotibus septimo quoque anno traditum, vt discerent per illud populo benedicere in sanctuario, tunc ad maiestatem huius nominis conseruandam prohibitum fuit sacerdotibus eo imprecari, solisque summis pontificibus quotannis permissa erat eius pronunciatio in diebus ieiuniorum & propiciationis. Quare illius loco cęteris substituerunt nomen duodecim literarū, quòd esset aliquātò sacratius quàm nomen *Adonai*, & tamē ineffabili Tetragrāmaton longè minùs diuinū, quo sacerdotes in benedictionibus vterētur. Consueuit autē quatuor his literis הקבה cum apicibus in capite cuiuslibet per *notariacon* signatis conscribi, & ita pronunciari הקדוש ברוך הוא id est, Sanctus benedictus ipse. Per quod benedictionem à Deo Numer. sexto mandatam, posteriùs super populum pro Tetragrammaton ita proferebant: Benedicat te sanctus benedictus ipse, & custodiat te. Ostendat sanctus benedictus ipse faciam suam tibi, & misereatur tui, Leuet sanctus benedictus ipse faciem suam ad te, & ponat tibi pacem. Quo in loco Salomon Trecensis commentator sacrę scripturæ ordinarius sic scribit, לכך הכהנים פורסים כפיהלום הקבה עומד אחרינו שנ הנה זה עומד אחר כתלינו משגיח מן החלונות מבין אצבעות של כהנים: id est, Itaque sacerdotes distendunt manus suas dicendo, Sanctus benedictus ipse stat post nos, sicut scriptum est, En ipse stat post parietem nostrum, animaduertens de fenestris inter digitos sacerdotum. Sic in vetusti codicis membrana scriptum teneo, quamuis impressa quædam volumina chartacea verbis istis careant. Firmissimè verò credunt nostri & nullatenus dubitant hac forma expressam benedictionem tantæ prosperitatis esse causam, quantæ fuisset, si nomen Tetragrammaton quod nunc *Adonai* pronunciant, in istis imprecationibus permaneret. Mutatio enim hæc facta est ad honorem Tetragrammati, ne totiens iteratum, neglectui tandem subiaceret, quod Deus Optimus Maximus omnium maximè auertat. Habetis omnem hortum Cabalisticum, id est גנת tribus areolis distinctum, quæ sunt *Ghematria*, *Notariacon*, *Themura*, & radicibus, herbis, floribus infinitis excrescentem cum omni ornatu suo ad vnum hortulanum respicientem, qui rigat, plantat, & incrementum dat Deum Optimum Maximum incomprehensibilem, ineffabilem, innominabilem, cui est quoque nomen incomprehensibile, ineffabile, innominabile Tetragrammaton, ex quo fiunt & deriuatur omne quod est sacris sacrum. Reliqua enim, si qua inueniuntur, rerum diuinarum symbola, notæ, sacramēta, signa, profectò ex hoc ipso ducunt originem. Verbi causa יהוה אחד כוזו significat Deus vnus; per primam huius artis partem גימטריא operando Arithmeticè, vt suprà explanatum est: illud idem tamen nomen כוזו symbolicè repræsentat integrum ipsum nomen Tetragrammaton per secundam Cabalæ partem, vt scribit Ioseph Bar Abraham ciuis præfecturæ Salemitanæ in secundo volumine Horti nucis, his verbis, • חמורתו כ וכן ה המורתו ז וכן ו חמורתו ז id est, *Iod* commutatio eius *caph*, & sic *he* commutatio eius *vau*, & sic *vau* commutatio eius *dsain*, quo animaduertimus Deum in essentia sua vnum esse vnissimum, quo nihil est magis vnum: quanquam multa secundùm alias relationes dicuntur de ipso propter quæ vocatus est *Elohim Kadosim*, id est Dij sancti: Iosue vltimo: & *Elohim Haiim*, id est dij viui, Deuteronomij 5. Et Malachiæ 1. de se ipso loquitur sic, ואם אדונים אני איה מוראי id est, Et si Domini ego, vbi est timor meus? quo in loco se Deus pluratiuè appellat Dominos. Iuxta immanentiam ergo vnus est, iuxta egressiones autem, plures, qui dixit, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Non quòd linguæ sanctæ mos fuerit, vt in summa constituti maiestate de se ipsis pluratiuè loquerentur, vt Rab Saadia scribit in libro אמונות id est credulitatum. Hoc enim tenue argumentum est, quoniā subitò pòst ipse singulariter loquitur ita, Faciam ei adiutorium simile sibi. Hanc vnitatem & hanc pluralitatem in diuinis non inuiti admittūt Cabalistę diuersis rationibus, vnde asserunt tres primas numerationes Cabalisticas כתר חכמה בינה vnā esse summi regis coronā, vt scribit Rab Asse, in libro יחיד singulari vnionū, seu collectorum. Cernitis hoc exēplo quòd omnibus Cabalæ partibus vltrò citrò promiscuè vtimur, videlicet vniuersa literarū, syllabarū, & dictionū metathesi, deinde numerali supputatione, notatione capitali, & cōmutatione literali cum singulis speciebus quas priori sermone patefeci. Sic enim trāsponimus nomen Tetragrammaton, vt fit *Va* & *Ia* oriatur-

oriaturque היה id est essentia, quæ omnium rerum prima est, à qua sunt omnia entia vera & bona. Vnde *Ehieh Adonai*, significat Arithmeticè tantundem quod *Elohim*, cuius summa 86. Sicut & מה nota est ipsius *Elohim*, si sic extendatur, הא מם hoc est 18 id est 86. Et כו nomen Tetragrammaton, quia fit 26. quod si extendatur כף ו facit 112. & designat Tetragrammaton *Elohim*, hoc est Dominus Deus. De quo primùm scribitur, Istæ sunt generationes cœli & terræ, quando creata sunt in die quo fecit Tetragrammatus *Elohim* terram & cœlum. Est autem nominis Tetragrammati principium *Iah*. Et ipsius *Elohim* medium *Iah*, & finis *Ehieh*, *Iah*. Quod totũ est perfectio ipsius היה id est essentiæ, quod significat הו id est ipsum, & יה esse diuinum. Vnde quotidiano tritum est vsu, vt ipsum esse dicatur aliquid diuinum necessarium & incorruptibile. Omne quippe quod est quando est, huius gratia necesse est esse, nec tunc contingit non esse. Virtus itaque illius essentiæ ducebatur in operationem per verbum Dei qui dixit יהי id est fit, quo dicto creatæ sunt in vna summa Ideæ vniuersæ ac virtutes intellectuales absolutissimæ, per hoc quod ipse mandauit sic, Fiat lux, & mox facta est lux. Quam vniuersitatem secuta est Angelorum ad ministeria deputatorum natura, quando dixit ויהי כן id est, & factum est ita: quod principem & sacerdotem magnum designat qui nominatur Michael, lucidum argumentum angelicæ conditionis, quod ex vnitate & numero centenario constituitur. Vnde putant primo die ideas extra causam primam esse productas & formas absolutissimas, quoad esse & operari. Die autem secundo hinc Angelos esse creatos. Non enim in primo die aiebat ויהי כן id est, factum est ita, sed in die secundo cùm firmamentum fieret cœli, iuxta R. Eliezer, de luce vestimenti eius creati. Decem enim vestibus indutus erat Deus quãdo mundum creauit, vt dicũt Cabalistæ, ac de vltimi vestimenti sui luce sumsit & creauit cœlos, non quidem sensibiles, sed illos inuisibiles & intellectuales הוות רוחניות id est, entitates spirituales, de quibus Psaltes ait, Cœli enarrant gloriam Dei, vbi non scribitur, שמים id est, cœli, qui sunt orbiculares, quod memorabiliter notauit R. Ama, in libro Reconditorum, Psal. 19. sed השמים quibus additur articulus *ha*, vt in summario argumento Geneseos legitur, In principio creauit Deus *Hasamaim*. id est, cœlos illos eximios, illos famigeratos, illos admirabiles, nunquam visos nec mortalibus oculis videndos. Alij namque cœli qui non scribuntur per *ha* articulum, sunt quidem firmamentum, sed tamen vocantur nomine cœli, quare scriptum est, Et vocauit Deus firmamentum cœlos: & dicitur ipsius cœli firmamentum inuisibilis, inquàm, quod appellatur Cœli cœlorum: vnde sequitur ita, Fiant luminaria in firmamento cœli. Nimirum illa extensio in modum pellis tanquàm literis inscripta luminaribus & stellis propter localem expansionem dicitur *rakia*, quod nos à firmitudine firmamentum appellamus. Nam cœlum inuisibile non egebat luminaribus, quoniam per se spiritualiter est illustre, ac mẽtaliter à prima cau-

A sa illuminatur. Ideo nominantur intelligentiæ separatæ, de quibus ait autor causarum, Omnis intelligentia plena est formis, quæ dum intelligit dicitur audire & loqui: quare Moyses ait, Audite cœli quæ loquar. Et Dauid, Cœli enarrant gloriam Dei. Et Deus apud Oseam, Exaudiam cœlos, & isti exaudiẽt terram. Vnde lumen propheticum descendit quod dicitur, אספקלריא המאירה id est, visio illuminans quæ fuit Moysi: nam aliorũ prophetarum visio erat, אספקלריא
B שאינה מאירה id est visio non illuminans, & ea dicitur terra: nonnihil mentionis in primo sermone de his habitum est. Equidem mihi rectè videor credere ob id sapientes nostros dixisse, Aspectus Moysi sicut aspectus solis, & aspectus Iosue, sicut aspectus lunæ. In creatione igitur sensibilium vtitur Deus hoc symbolo intelligibilium, ויהי כן vt designetur ministerium Angelorum rebus naturalibus concreatum sub nomine communi Michael, tanquàm speciei angelicæ
C appellatiuo, quæ per eam orationem, ויהי כן in sequentibus quinque dierum operibus recitatam iuxta primam Cabalisticæ artis partem æqualitate numeri symbolicè significatur, per quod instituimur quòd omnes Angeli sunt eiusdem speciei: singula porrò corpora siue cœlestia seu terrena proprios habent rectores virtutũ ac præfectos operationum, tam ea quæ sunt rationalia, vt cœli, stellæ, homines, quàm quæ irrationalia, vt bestiæ ac elementa. Philosophis nempe, tum
D primùm Peripateticis, id probatur, quòd cœlum quodlibet sphæricum præter formã suam essentialem habeat assistentem intelligentiam orbis sui motricem, quæ vocatur Angelus, eo quòd ad hoc officium missa, intelligens & volens cõplet iussa creatoris, tanquam inter Deum & naturam virtus media à qua fiunt operationes in rebus quas natura earum vel non faceret, vel vel non sic faceret, quas alij prouenire dicunt à proprietate occulta, & alij quia tale. Motus
E enim cœlorum & stellarum quanquam naturaliter est circularis, tamen ab Oriente moueri ad Occidẽtem vel econuerso, non naturæ est, sed voluntatis. At habet liberam voluntatem Angelus, natura verò ad certum solummodo instinctum coartatur, vnde semper agit eodem modo, Angeli autem non mouent orbes semper eodem modo. Quo fit vt non semper eodem modo fiant mutationes horum inferiorum. Maximam namque vim ac potestatem angelica exercet cõ-
F ditio in res corporeas: quapropter intellectus agens à quo influunt formæ, nominatur Angelus, teste R. Moyse Maimoni, & appellatur, שר של עולם id est, Præfectus vniuersitati, vt dixerunt sapiẽtes nostri, vocatúrque *Metattron*, à quo quidem gubernantur omnes virtutes singulares, humanæ, animales & naturales, quæ pariter Angeli dicuntur: eorum est multitudo quoad nos infinita, sed quoad creatorem certa, terminata & finita. Cuius rei *Bresith Rabba* meminit, vbi legitur
G quòd creator quotidie creat cœtum Angelorũ, quos alij vocant formas, quę sint substãtię formales quibus tota sphæra generabilium & corruptibilium absque numero plena est. Haud secus atque vester quoque recepit Hesiodus, in operibus e-

nim & diebus sic ait,

τρῖς γὰρ μύριοι εἰσὶν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
ἀθανάτοι ζηνὸς, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων
οἵ ῥα φυλάσσουσί τε δίκας καὶ σχέτλια ἔργα
ἠέρα ἑσσάμενοι πάντῃ φοιτῶντες ἐπ' αἶαν.

id est, Ter enim decẽ mille sunt super terra multos pascentẹ immortales Iouis, custodes mortalium hominum, qui vtique obseruant & iusticias & miseranda facta, aerem induti, vbique euntes super terram. Quorum instar in homine duas voluntatis potentias nominant duos Angelos, יצר טוב ויצר רע id est, autorem boni & autorem mali, vt in מדרש תנחומא legitur, quẽ citat R. Asse in sua collectura. Eiuscemodi autem Hesiodios corpori coassistentes Latini spiritus nuncupant, eorum quisquis sollicitudini negociorũ inferiorum destinatus fuerit, *Mamona* seu *Mamon* dicitur, quem Græcè dæmona vocant, non vtique in malam partem. Sanè aliud quidem est dæmon, aliud dæmonium, quod à nobis putatur diuinitatis extenuatiuũ esse, quapropter diminutiuè à diuinis excluditur: quanquam planè fateor Homero & vetustissimis scriptoribus alium eius vocabuli vsum fuisse, quorum multi de Socratis dæmonio laudanda & veneranda prædicarunt, quod Apuleius de deo Socratis interpretatus est. Quod autem Latini vocarunt Spiritus instar ventorum, à nobis originem sumsit, qui eosdem רוחות appellamus: de quibus Rabi Tedacus Leui, in libro de Decem numerationibus, post explanatos quatuor ventos, Aquilonarem, Meridionalem, Orientalem & Occidentalem: tandem sic scribit, ולאלו ארבע רוחות ברא ארבע מלאכים דממונין עליהון ביומא ובלילה: id est, Et illis quatuor ventis creauit quatuor angelos, qui præfecti sunt super eos in die & in nocte. Deinde sequitur eodem autore, quòd Michael qui est de parte clementię ac miserationum, constituitur *Mammona*, id est præfectus super ventum Orientalem vsque ad dimidium diei, & vsque ad noctem. Regitque ventum Occidentalem Raphael, qui similiter est de parte clementiæ. Tum Gabriel in virtute iudicij & seueritatis præfectus est cum vento Boreali super dimidiũ noctis & duas mensuras mundi. Noriel verò pręsidet Austro. Hucusque Tedacus Leui. Cæterùm plures illi sub se species habent, quas liber סודות id est Arcanorum continet: & in Porta lucis ita legitur כי מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי אלא הכל מלא המונים מהם טהורים מהם בעלי חסר ורחמים ויש למטה כמה בריאות טמאות מזיקות ומקטרגות וכלם עומדים ופורחים באויר ואין מן הארץ ועד הרקיע מקום פנוי אלא הכל המונים מהם לשלום מהם למלחמה מהם לטובה מהם לרעה מהם לחיים מהם למות: וכל זה במדור התחתון שאנו בו; i. Quòd à terra vsque ad firmamentũ non ibi locus vacuus, sed omne plenũ formis: ex illis puræ: ex illis capaces gratiæ ac miserationum, & sunt inferiùs multæ effigies fœdæ, noxiæ, tentatrices, & omnes commorantes & volantes in aere. Et non à terra vsque ad firmamentum locus vacuus, quin totum sint species, ex iis ad pacem, ex iis ad bellum, ex iis ad bonum, ex iis ad malum, ex iis ad vitam, ex iis ad mortem. Et omne id in habitatione inferiori, in qua nos sumus. Hæc Ioseph Castiliensis.

A Sed absit à sancto proposito nostro, vt multa de squalentibus & turpissimis dæmonibus illis humani generis hostibus, quæ dicuntur contrariæ fortitudines, disputare pergamus: vel qui superiorem regionem peruagari putantur, ignei, vel qui propinquo nobis aere oberrant, vel qui terreni terrestria territant, vel qui lacus & fluuios habitant, ac sæpe ipsum mare quatiunt, vel qui sub terra illos quandoque inuadunt, qui puteos effodiunt & metalla,

B item hiatus terræ prouocant, flammiuomos ventos agitant, & fundamenta concutiunt, ad extremũ, qui omnia lucis ac splẽdoris fugiũt, imperscrutabiles & penitus tenebricosi, qui non modò genus humanum, verùm etiam bruta vexant, sermones suos absque sonitu ingerentes. Aduersus quorum machinationes sunt ex nostris qui multa se arbitrantur expertos, ac non dubitant & bonos spiritus mulcendo attrahere, & malignos oppositis passionibus propulsare, sacris &

C diuinis ritè nominibus ac characteribus suffulti. Iubent hominem futuris periculis exponendum recipere membranam tenuissimam, quæ dicitur virginea, tanquam syncera, munda & immaculata, vt præsagiat actoris puritatem: tum deinde hos characteras inscribere sic, אבגיתץ ac extrà in hispidiore folij parte signa quoque hæc במוכ qua ligatura firmissimè sperantem in Deum vniuersitatis creatorem, præcipiunt nullas formidare peruersorum hominum machinationes.

D Id ita pandunt mysterium, sunt enim symbola primorum quinque versuum Geneseos, tam capita quàm termini, iuxta secundam Cabalisticæ artis partem. Scripsit quondam de Physicis ligaturis Costa Ben Luca, res non physicas, tamen experientiâ (vt opinantur) probatas, qui ait: Auricularis digitus abortiui, si mulieris collo suspendatur, non concipiet dum collo hærebit. At nunc verba, quibus Creator omnipotens fecit cœlum & terram alligata, num puta-

E uerit (inquiunt) aliquis nihil posse? Sanè multùm profectò credunt meæ sectæ homines magno magistro R. Asse, qui scripsit in ספר היחיד quòd volens petere ac impetrare optata, conuertat se ad clementiam & miserationes Dei, vtendo iis characteribus, אנקתם פסתם פספסים דיונסים quæ inueniuntur esse digna sacræ scripturæ memoracula: cuiusmodi habentur & alia compluria, quibus fermè omnes Cabalistarum libri sunt referti. Student quoque alij è diuinis

F literis sigilla illustria fabricare, quæ contra hominum aduersas valetudines & reliquas molestias valeant, diuturno vsu probata: veluti est illud verbi causa, quod R. Hama in lib. Speculationis, ex quatuor non magicis, sed solennibus & communibus sacris nominibus composuit, quin potiùs compositum à patribus recepit יהוה אדני יאי אהיה Est autem יאי Cabalisticè idem quod *El*. Accipiunt igitur eius scientiæ artifices primum characterem primi nominis, &

G primum secundi, & primum tertij, & primum quarti, fitque sigillum primum יאיא Deinde operantur pari modo circa secundas quatuor nominum sacratissimorum literas, & oritur הדיה Tertium sigillum ita conficiunt, tertias quasque literas

teras coniungunt, & nascitur ואני Postremum eodem more copulant vltima, & exurgit quartum sigillum, quod est היוה Horum quatuor sigillorum intentio est, יהוה אלהינו יהוה אחד id est, Dominus Deus noster, Dominus vnus: & hæc (inquiunt) esto quatuor simul iunctorum sigillorum superscriptio. Demum in membranæ tergo depingunt sic, אראריתא quod interpretatur אחד ראש אחדותו ראש יחודו תמורתו אחד id est, Vnum, Principium vnitatis suæ, Principium singularitatis suæ, Vicissitudo sua, Vnum. Et intelligitur vicissitudo hæc literaria, secundùm tertiam artis Cabalisticæ partem. Stant itaque cum sigillis & inscriptionibus coram Altissimo mēte Deo deuota, & quam libeat benedictionem de illis decem octo benedictionibus, aut in aliis iustis precibus contentam postulauerint, infallibiliter se impetrare sperant, omnémque vel cœlitus imminentem sæpe sortem frangere, vel ἀδραστείαν, id est diuinarum legum ineuitabilem potestatem orationibus sacrorum verborum mitigare posse confidunt. Nam haud modò characteribus & figuris, verùm etiam verbis & carminibus bene initiatum Cabalistam putant, quæuis quamtumuis admiranda efficere, quod & vestri quidam posse fieri confitentur. Plotinus enim de Dubiis animæ, libri secundi capite trigesimo quinto, enumerat quatuor, quibus mirabilis insit virtus, scilicet qualitates specierum occultas, & figuras, & concentus, & vota. Porphyrius etiam & Iamblichus aiunt, per Deum propriè, pérque bonos Angelos aduersus infimos spiritus imperiū nos habere, nec inuenitur vllum in orbis terrarum ambitu genus hominum, quod in hanc sententiam faciliùs eat, quàm vt fama est, diuiniores Christiani, qui nominibus & figuris dæmonia eiiciunt, & manus supra egros imponunt, & bene habent, & mortifera sanant, & miracula consimilia operantur. Sed (vt asserentibus illis vera loquar) omnia ea fidei potiùs tribuunt, quanquam & orationibus nonnullam esse insitam potestatem opinātur. Dicunt enim, atque credunt, quòd oratio fidei saluabit infirmum: neque aliter idonei Cabalistæ sentiunt, qui pariter affirmant operationes miraculosas ex solo Deo, & ab hominis fide pendêre. Mendaces igitur & stultos esse illos pronunciant, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamentis, solis vocibus aëre fracto natis, tantam miraculorum vim & potestatem concedant, vt testatur Rabi Moses Ægyptius, in libri Perplexorum primi, capite septuagesimosecundo. Ad hæc, Non solùm (inquit Philolaus) Hebræorum Cabalistę, sed etiam Græcorum pręstantissimi, multùm signaculis & sigillis fidei tribuerunt. Antiochus enim cognomento Sother, quum esset in expeditione contra Galatas viros fortes & militum innumerabili concursu munitos, prælium difficillimum commissurus, quando iam, vt de eo Lucianus scribit, πάνυ πονηρὰς εἶχε τὰς ἐλπίδας, noctu vidit per somnium assistere sibi Alexandrum, iuberéque, vt militibus suis ante pugnam, pro bellica tessera signaculum quoddam Sanitatis ediceret, per quod sibi contingere victoriam pollicebatur: id erat eiusmodi, quo in vestibus insignirentur: vt idē Samosatēsis

A de compellationis errore notauit, τριπλοῦν τρίγωνον δι' ἀλλήλων τὸ πεντέγραμμον, id est, Triplex triangulus inter se quinquelinearis. Antiochus autem signo eo leuato mirabilem aduersum Galatas nactus est victoriā. Ego ipse profectò illud pentagoni symbolum sæpe in Antiochi argentea moneta percussum vidi, quod resolutum in lineas ostendit vocabulum ΥΓΙΕΙΑ, aut (quod idem prorsus est) ὑγίεια, Latinè Sanitas.

An non in rem erit, Marranus inquit, id quod B Magno Constantino quondam Dei signum (vt tunc appellabant crucem) in ipsa meridei hora coram omni exercitu supernè apparuit Latinis literis inscriptum sic, IN HOC VINCE? Et vicit quidem Constantinus eodem signaculo, atque tunc plausu populi, Romanorum Imperator lectus ac salutatus, omniúmque Imperatorū Inuictissimus fuit cognominatus. Quantum igitur valuerunt sigilla & signacula, testes erunt summi viri: Iudæis Machabæus, Græcis Antiochus, C Romanis Constantinus.

Nec te fallit, Simon, quod de Christianis paulò antè loquutus es. Nam ea gente nihil sub hoc cœlo est in opificio signorum, characterum & vocum admirabilius, qui figura Crucis, & nomine IESV sistunt maria, ventos mitigant, fulmina repellunt. Est præterea charactere illo & effigie Crucis, nihil etiam fortius, & in periculis nihil magis salutiferum: quanquam non aliam (vt liberè fatear) ob rem, nisi quòd veri Saluatoris sym- D bolum extant, sicut vobis Dei symbolum est nomen יהוה illud TETRAGRAMMATON. Quódq; Cabalistæ possunt in nomine ineffabili, cum nuper à te monstratis sigillis & charagmatis, id multo validiore modo possunt fideles Christiani per nomen IESV effabile, cū proprio signaculo crucis, cùm se arbitrentur nomen Tetragrammatō longè rectiùs pronunciare in nomine יהשוה veri Messię. Ad hoc citant id quod in *Midras Thehilim* vestri scripserunt, אמר ר׳ יהושע בן לוי בשם E ר׳ פנחס בן יאיר מפני מה מתפללין ישראל בעולם הזה ואינן נענין. על ידי שאינן יודעין בשם המפורש: id est, Dixit Rabi Iosue, filius Leui, allegando magistrum Pinhes filium Iair, Propter quid orāt Israel in mundo isto, & non exaudiuntur? propterea quòd non nouerunt *Sem hamephoras*: id est, nomen Tetragrammaton. Hæc ibi. Tum Simon, Fortasse tu. Sed quid verbis? Certè hanc figuram crucis sapientiores Cabalistę ad lignum ænei serpentis in deserto erectum re- F ferre volunt, licèt valde silenter & occultè: idque per גימטריא id est, per æqualitatem numeri. Horum nanque צלם id est, crucis &, עץ id est, ligni, characteres, vtrinque centum & quinquaginta symbolissant, quare facilis de altero ad alterum fit transitus, de cruce ad lignum, & de ligno ad crucem. Sed digito compesco labellum. Temporis angustia coartat, optimi amici, vt minùs quàm volui dixerim. Et me frustror tamen ægrè meo gaudio illo excrescenti de ornamento & G dignitate orationis vestræ, cùm in tam densa nocte quando cubandum est, defecero: qui non tāquam Sophistæ, vulgari, nugatorio & exili sermone, neque gladiatorio certamine verborum, aut contentione opinionum hactenus mecum

disputatò, sed accurata & acuta dicendi ratione, sententiis rei de qua agitur aptis & accommodatis, vt optarem maiora nobis dierum spacia concedi. Nemo enim de arte Cabalistica paruo momento satis dicere potest, tantæ sunt res, tam altæ, tam innumeræ, tam discriminosæ, vt oporteat summis ingenij viribus niti quemlibet eius causæ auidum & studiosum. Et circumspicere non modò qua industria sit addiscenda, sed etiam quo sit periculo moderanda & exercenda. Nam cùm ea scientia sit & rerum spiritualium & spiritualis, nec possit homo facile de spiritibus afferre iudicium, is etiam cui est inter Angelos & dæmones iudicandi concessa potestas qualibet discreta pensiculatione, vel vsque ad æquatam regulam, profectò non sine multa vtique formidine, ac nisi purgatis antè moribus isti facultati & isti exercitio rectè incumbitur, ne Balaam prophetæ sortem patiamur, ne viuentium matrem imitemur, ne sub figura lucis tenebras sequamur. Metuite vobis ab istis fulmine deiectis spiritibus & sæuissimis hostibus nostris: atque credite mihi, ferunt inter nos mortales, vt Angeli, sic diaboli vexilla quique sua. In exercitu Dei, quatuor antesignani מיכאל גבריאל אוריאל רפאל id est, Michael, Gabriel, Vriel, Raphael: instar elementorum quatuor, secundùm quatuor situs, aut iuxta quatuor numerationes spirituales, vt quondam filij Israel quatuor vexillis proficiscebantur, Num. 2. ad Orientem Iudas, ad Meridiem Ruben, ad Occidentem Ephraim, & Dan ad Aquilonē. In exercitu pariter Satanæ latissima gerunt signiferi vltores vela, סמאל עזאזל עזאל מחזאל id est, Samael, Azazel, Azahel, Mahazael: de quibus Menahem Racanat Leuit. 16. & in lib. 1. Pentáteuchi sermonem tractat: quo in loco & Thargum Ionathan ipse super Gen. allegat. Deinde adhuc magnæ crebrescunt turbæ dæmoniorum & legiones, tartari profugæ ac fugitiuæ omnes portionem suam habentes in capro emissario, quæ propter eorū fœditatē & horrorē hîc recēsere omittā, quāquā multa pars in sacra scriptura comprehenduntur. Sed cum prouerbio Cabalistarum dicendi finem nunc facio, המשכיל יבין id est, Prudens intelliget: si etiam hoc addidero, quòd sicut Michael הוא הכהן הגדול id est, ille sacerdos magnus, sacrificans in mundo superiori, animas hominū immaculatas Deo benedicto præsentat, immundas autem & vitiis oneratas ad diabolum mittit: ita pontifex in mundo inferiori, vt scriptum est in Leuit. iubetur animalia munda & insontia offerre Deo, criminibus autem & noxarum mole onerata, tradere Satanæ: quod & Cabalistæ sedulò approbant, dicentes, כי כל הענינים התחתונים הם מנגדיים לעליונים וכפי העשות למטה כך נעשה למעלה id est, Quòd omnes res inferiores sunt repræsentatiuæ superiorum, & vti fit inferiùs, sic agitur superiùs. Portendunt hæc aliquid & virtutibus debitum & vitiis, vt cauendum cuique sit quo viuat, & quo moriatur modo. Tota namque Philosophia nostra hæc est, vt bene viuendo, bene moriamur: ne fortè sua portio futuri simus tartaro, & vltricibus furiis, omni frustrata spe, atque tum eueniat malo malè. Nunc quod valde discruciat, puto discedendum nobis esse, quando à manè ad noctem, supra quàm decuit multiloquus vobiscum fabulor. Nam vt de me humaniter coniecturam facio, ita non indignè de vobis iudico, quòd dormitum sopor abire solicitat. Tum illi: Diuellimur adeò molestè (inquiunt) abs te, Simon, optantes perpetuò te audire: quamobrem de multiloquio, ne verbum quidem. At quòd ita iubes, morem tibi gerimus, & abimus: redituri ad te in crastinum, nisi tibi incommodum est. Ad hæc Simon ait, Nequeo celare amicos vos, quid mecum constituerim. Cras ad longinqua migrabo vocatus, nuptiarum causa, quoniam patruus vxorē Ratisponte duxit, quæ res bene vortat. Tum Philolaus, Vrgerem (inquit) totis viribus, vt maneres, nisi non æquum esset: quin haud modò nobis (fateor) nati sumus: partem nostri amicis suo iure locamus. Igitur gratias tibi agentes fausta precamur itineri tuo, tuisque.

Hic Marranus, vnà mœrore tactus: Vade (inquit) prosperè felicitérque, amicissime Simon, atque virorum optime. Interea finem nundinarum Francofordiensium expectare cogimur, vt cum mercatoribus nostratibus ab hoc emporio in patriam quisque suam tutiùs remeare queamus. Tum Simon, de more gentilitio inquit, Pax vobis. Ad quod ambo isti: Vale, aiunt. I decus, i nostrum.

COLLOQVII DE ARTE CABALISTICA,

FINIS.

LEONI X. PONTIFICI.

CAPNIO.

HABES Leo decime, à Capnione humili seruò tuo, breui compendio recitatas in symbolica Pythagoræ philosophia, & Cabalæ sapientia veterum opiniones atque sententias, exigui licet numeri, tamen quæ studiosis multo amplius cogitandi ac inuestigandi ansam præbeant. De quibus ego mediocris ingenij & minutæ prudentiæ homo nihil iudicare ausim, nec sanè iudicauero: sed totum hunc librū tuæ subiicio autoritati, cuius in arbitrium collata est totius mundi censura, vt quæ displiceant reiicias, & tum lætabor cætera placuisse. Conatum hunc certè meum, quem & nostri & Reipublicę causa suscepisse me potes existimare, videri tibi non planè improbum confido: tum quòd aliena meo labore nostris pateant, tum quòd hoc semestri legendis illis, id quinquenne bellum quod aduersum me hostes mei te sciente gerūt, si omnino nequibat vitari, at leuare studuerim: tū denique vt & meorum esset apud te aliquid, quo sit beneuolentior memoria nostri tua, quoties paternum erga me animum tuum frāgere ac auertere inimici moliuntur. Non enim intermittunt (scio) quotidie susurris attentare pias aures tuas, modò per proxenetas conductitios, modò per epistolas, vt quas ad te proximè decimoquarto calend. Octobres ex Agrippina Calonia datas nuper legi, quarum simul cum falsa delatione titulus etiam mentitur autorem. Non enim tam colenda Colonia, tam eius veneranda Vniuersitas, sed particularitas, & quædam inimicorū singularia colluuio, minimaque pars ciuitatis & ea insanior, hoc facinus fecit, vt tuæ sanctitati affirmarent, quæ vera non sunt: idque contra Inhibitiones apostolicas, & contra mandatam Cæsaris pacem. Vides etiam quanta in eisdem literis audacia, tanquam Solonianas tibi leges præscribere, fontémque Iuris docere præsumāt, qua oporteat via in iudicio ad nutum & voluntatem eorum procedere, vt faciliùs me sordibus vincant, quasi non iam certa toti fermè orbi habeatur innocentia mea. Vnde adduci non possum, vt suspicer istis te fidem habere, qui despecta Inhibitione apostolica, & contemtis censuris tuis, quàm minimè obseruato Iuris tramite libellum meum lite pendente combusserunt. Credes verò potiùs grauioribus viris Alemaniæ superioris, omni exceptione maioribus, quòd nullum scādalum posui, nullam ruinæ occasionem paraui coram vlla plebe Germanorum, qui mihi eiusdem linguæ societate iuncti sunt, in qua lingua istis Belgis ignota Consilium meum illud Camerarium cū plana eius declaratione vno cōtextu certè, vt decebat, edidi: ac securè quidem credere potes, eóque firmiùs, quo de mea innocentia, pietate, fide, integritatéque à pluribus illustrissimis latissimarū

A terrarū nostræ nationis regnatoribus, magistratibus, populisque Germanorū, & sanctissimis Diocesiū nostrarū Episcopis, oppidis & ciuitatibus fermè triēnio antè per literas obsignatas, & fide dignas factus es certior. Extant penès te ab inuictissimo Romanorum electo Imperatore Maximiliano Maximo Leoni tibi, & à reuerendissimo Cardinali domino meo Gurcensi, pro mea innocentia térque quatérque oblata testimonia. Dederunt & post Episcopos illustrissimi prouinciarum B Præsides atque Duces nobilissimo sanguine prognati: Electores Imperij Friderichus Saxonię, & Ludouicus Bauariæ Interrex, & Dux Virtembergensis, & Marchio Badensis Princeps, & strenuissimus Magister ordinis Teuthonicorum: & è regione horum Reuerendi, ac Deo amabiles Germaniæ pontifices Episcopus Vormaciensis, Episcopus Argentinensis, Episcopus Constantiensis, qui me ouem suam pastor agnoscit: & Episcopus Spirensis, ille à tua sanctitate C huic liti datus Iudex, qui autoritate tua functus, de consilio peritorum pro mea & scriptorum meorum innocentia definitiuam tulit sententiam. Cum illis dederūt pariter quinquaginta tria Sueuiæ oppida, omnes officiosissimi, fortissimi & integerrimi viri, commendatitias epistolas & literas rectæ fidei probitatisque meæ indemnitatisque testes. Addunt illorum testificationi robur & pondus insigni doctrina & grauitate prælati Ecclesiæ, quos reuerendissimis causæ nostræ D Iudicibus Grimano & Anconitano Cardinalibus Orthodoxæ fidei columnis, tanquam peristylia iunxisti Senatorios assessores, mundi lumina: Archiepiscopi, Episcopi, Ordinum generales, & eorum Procuratores, Sapientię Romanæ magistratus, Pœnitentiarij, & alij Theologiæ atque Iuris lectissimi Doctores, pro suis singulorum dignitatibus, in historia de temporibus meis nominādi: qui tot sessionibus publicis in tuæ Maiestatis domestico sacrario, quam Capellam Pontificiam E vocāt, habitis, semper agente rem meam (vt omnia solet fideliter) oratore iurisperitissimo Ioanne Vāderbico, tam equestris ordinis nobili viro, quàm in causarū patrociniis disputatore acerrimo, & eodem Procuratore meo. Tandem in vltima sessione, causā plenè cognitā, per sententias scriptis editas decreuerunt, me ab hac persequutione iniuriosa liberādum esse, ac absoluendum. Nec vlli dubium, quin definitiua quoque paris oraculi sententia reuerendissimorum Iudicum, F vt debuerat sequuta fuisset: nisi tunc mandatum de supersedendo abs te, vt dicebant accusatores, impetrassent. Eorum omnium, quos iam citauimus, vndequaque testimonia & vota, si recordaberis, & acta Iudiciorum si coram te legi curabis, planè inuenies me ab omni delatorum insimulatione prorsus alienum. Assilit huic meæ puritati, tota fermè vrbs Romana, & cunctarum nationū

omnes doctissimi, quorum ego decretales quotidie literas accipio, etiam, à finibus ordis, confirmantes me nullis hominibus scandalo fuisse vnquam scriptis meis: quin me potiùs ædificare in dies, plantaréque variis linguis Ecclesiam Spiritui sancto, qui per diuersitatem linguarum cunctarum, gentes in vnitate fidei congregauit. Animaduertunt nimirum, quòd ego primus omniũ Græca in Germaniam reduxi, & primus omniũ Ecclesię vniuersali artem & studia sermonis Hebraici condonaui, atque tradidi: quare spero, me B non frustra sperare posteritatem Ecclesiasticam meritis meis futuram non ingratam, téque præsentem, Leo Pontifex, rerum magis quàm verborum æstimatorem, pro tot & tam duris laboribus meis in Orthodoxam fidem beneficij loco collatis, pacem mihi & animi tranquillitatem iustè redditurum. Sin me verò cupias in hac vita malorum persecutioni perpetuò subiacere, vehementer gaudebo videri dignus, qui tantas pro CHRISTO nostro iniurias patiar.

